

LITERE

REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ A SOCIETĂȚII SCRITORILOR TÂRGOVIȘTENI

Anul XV, Nr. 3 (168) – martie 2014

Apare cu sprijinul Consiliului Local Municipal
și al Primăriei Municipiului Târgoviște

Noaptea de martie. Glose vechi și noi

Se împlinesc, pe 14 martie, 160 de ani de la nașterea unui mare nedreptățit al literaturii române – Alexandru Macedonski. Nu prea ne mai stă nouă, astăzi, gândul la poezie, dar Macedonski ar putea interesa (cum se întâmplă și cu Eminescu) măcar anumiți moderatori de emisiuni televizate, avizi de scandaluri. Evident, dacă i-ar duce capul și dacă, vorba unui celebru personaj, ocupațiunea lor mintală n-ar fi la alte prostii! Pentru că numele poetului aduce instantaneu în memorie amănunte senzaționale sau picante ale biografiei, și în primul rând structura sa de genialoid, egolatria fără limite, ca și rivalitatea dintre el și Eminescu, grefată pe o radicală deosebire de temperament și alimentată de atitudinea ostilă a „Junimii”. Rivalitate culminând cu publicarea (regretată mai apoi) a nefericitei epigrame, de mulți evocată, de mai puțini cunoscută. Problemă rezolvată, totuși, acum, de internet, unde, dacă știi ce să cauți, găsești. Textul acela nu trebuie, însă, agravat (cum a fost și cum ar putea fi), evenimentul trebuie contextualizat. Eminescu și Macedonski erau atunci doi oameni vii, aflați într-o veche polemică, niciunul nu fusese încă urcat pe soclu. Nici consecințele pe termen lung ale internării poetului nu erau cunoscute. De altfel nici textul nu era foarte violent, ba aproape benign, și numai circumstanțele ulterioare l-au putut agrava, conferindu-i o anume doză de cinism, cu deosebire prin versul ultim.

Nu voi cădea, evocând aici, atât cât spațiul îmi permite, personalitatea și importanța lui Macedonski, în capcana exacerbării senzaționalului biografic, deși, în cazul său, profilul existenței determină conturul operei. Dacă m-am referit la rivalitatea dintre el și Eminescu, am făcut-o pentru că între cei doi poeți n-a existat un conflict conjunctural, ci unul structural. Și n-a fost unul determinat în primul rând de temperamentul uman, ci de cel artistic. Și s-a consumat într-un anume climat literar. Să nu uităm că Macedonski a citit la „Junimea” „Noaptea de noiembrie”, fără niciun succes. A fost, într-un fel, un moment în care, intrând, cum se spune, în bârlogul lupului, poetul a văzut că între ceea ce scria el și ceea ce gândea „Junimea” nu se putea realiza o conciliere.

Spre deosebire de Eminescu, care a continuat din romantismul european și din cel al înaintașilor săi pașoptiști dimensiunea metafizică, profundă, gravă și extrem de serioasă în sensul prelucrării artistice, Macedonski a preluat-o pe cea protestatară, revoltată, insurgentă, contradictorie. Comparația (care se face, în mod fatal) cu Eminescu nu trebuie, tocmai de aceea, să vizeze chestiunea profunzimii. Care e, de multe ori, în poezie, o falsă problemă. Eminescu e, desigur, mai profund, mai filozofic, mai grav, mai solemn, dar și mai hieratic. Macedonski e mai simplu, uneori fanfaron, poezia lui e lipsită de complicația sau de glazura filozofică, dar este mai directă, mai pământescă. Eminescu este mereu egal cu sine, în orice fragment al său putem descifra chipul întregului. Macedonski este inegal și proteic, poezia sa cuprinde și spații aride, în care poetul e refuzat de muză. Eminescu este un căutător de adevăr și de sine care s-a găsit. Macedonski este în permanentă căutare: a stilului, a sinelui, a succesului. Visul eminescian se sfârșește în himera universală. Visul macedonskian țintește himera poeticului.

Mă despart de ideea unor comentatori care susțin că există un Macedonski vechi (romanticul protestatar, în descendență heliadescă) și unul nou, deschis către simbolism, parnasianism, sincron cu mișcările moderne din artele plastice. Excluzând inegalitatea operei, Macedonski este *un altfel* de romantic decât Eminescu. Aflat într-o permanentă căutare a propriei identități, autor al unei opere neîncheiate, magmatice, el a putut recepta mesajul mișcărilor poetice noi. Înnoirea se produce la el chiar în sânul a ceea ce pare vechi. Natura din „Noaptea de mai” are cu totul altă valoare decât cea din poezia lui Eminescu. În alegorismul („vechi”) din „Noaptea de decembrie” distingem elementele unei arte poetice noi, după cum în „Rondelul lucrurilor”, de pildă, aflăm un subiect liric la care Eminescu n-ar fi avut cum să ajungă. Autorul „Luceafărului” este, fără îndoială, cel mai mare poet român, un poet deplin și astral. Dar prin el se închide un cerc. Prin mai terestru Macedonski, poet la fel de mare, dar în altă manieră, un alt cerc se deschide.

Tudor Cristea

LITERE

REVISTĂ LUNARĂ DE CULTURĂ
A SOCIETĂȚII SCRITORILOR
TÂRGOVIȘTENI

Marcă înregistrată OSIM
ISSN 1582-0289

Publicație distinsă cu ORDINUL ZIARIȘTILOR CLASA I AUR
de către Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România (31.03.2010)

REDAȚIA

DIRECTOR

Tudor Cristea

SENIORI EDITORI

Barbu Cioculescu
Mihai Cimpoi
Henri Zalis
Florentin Popescu
Liviu Grăsoiu
George Anca
Radu Cârnelci
Ioan Adam
Iordan Datcu
Sultana Craia

In memoriam:

Mircea Horia Simionescu
Mihai Gabriel Popescu
Mircea Constantinescu

REDACTOR-ȘEF

Mihai Stan

REDACTORI ASOCIAȚI

Daniela-Olguța Iordache
Dumitru Ungureanu
Margareta Bineață
Victor Petrescu
George Coandă
Nicolae Scurtu
Emil Stănescu
Corin Bianu
George Toma Veseliu
Ion Mărculescu

TEHNOREDACTOR

Ioan Alexandru Muscalu

SECRETAR DE REDACȚIE

Ion Anghel

Dan Gîju
Nicolae Ionel
Agnes Erich
Ana Dobre
Alexandru Pompiliu

SUBREDACȚIA CHIȘINĂU

Iulian Filip
Vasile Romanciuc
Ianoș Țurcanu
Aurelian Silvestru

GRAFICĂ – Iulian Filip
Alexandru Coman

În atenția colaboratorilor: Materialele trimise vor avea 2 sau 4 pag. A4 cu literă de 12 la un rând sau 3500-7000 semne fără spații (4500-9000 cu spații).
Manuscrisele primite nu se returnează. (Redacția)

Reproducerea parțială sau integrală a unor articole din revistă
fără aprobarea redactorului-șef intră sub incidența legii drepturilor de autor.

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea juridică
pentru conținutul articolelor revine exclusiv
semnatarilor acestora ca persoane individuale.

ISSN on-line 2284-600X
Revista poate fi citită și on-line la adresa
www.bibliotheca.ro/reviste/litere

O primăvară plină de flori

2014

„Litere. Revistă lunară de cultură a Societății Scriitorilor Târgovișteni”, Editura Bibliotheca și Societatea Scriitorilor Târgovișteni urează, cu ocazia Mărțișorului și a Zilei Doamnelor Române, tuturor cititoarelor și colaboratoarelor o Primăvară plină de satisfacții, împliniri și întâmplări fericite trăite alături de cei dragi.

CUPRINS

EDITORIAL: Tudor Cristea – <i>Noaptea de martie. Glose vechi și noi</i>	1
BREVIAR: Barbu Cioculescu – <i>Sictir Paradis!</i>	5
VALENȚE LITERARE: Mihai Cimpoi – <i>Școlile literare – Spiritus flat (Spiritul înnoitor)</i> ...	7
RECITIRI: Henri Zalis – <i>Petru Dumitriu</i>	10
AFINITĂȚI SELECTIVE: Ioan Adam – <i>Școala Amourului</i>	13
CRONICA LITERARĂ: Margareta Bineăț – <i>O carte care confirmă</i>	15
POVESTEA DINTRE VORBE: Liviu Grăsoiu – <i>Peisajul reconsiderat</i>	18
REVELAȚIILE LECTURII: Iordan Datcu – <i>Antonio D'Alessandri despre Dora D'Istria</i>	19
EXERCITII DE REGÂNDIRE: Sultana Craia – <i>Dragoste și renunțare – Trei povești</i>	21
LITERE ȘI SENSURI: Ana Dobre – <i>Construcție și deconstrucție</i> <i>în dimensiune umorescă</i>	23
INTARSII: Daniela-Olguța Iordache – <i>Iulia Hasdeu. O prietenie spirituală</i>	24
ACCENTE CRITICE: Dorina Grăsoiu – <i>Campania „generaționistă”</i> <i>în presa românească interbelică</i>	26
INTERPRETĂRI CRITICE: Florina Loredana Stoica – <i>Coordonate ale poeziei</i> <i>Anei Blandiana – analiză semantic-textuală</i>	29
PROFILURI LITERARE: Lucia Negoită – <i>Liviu Grăsoiu – portret la maturitate</i>	32
LIT(ER)OGRAFII: Magda Grigore – <i>Poezie, în abanos și fildeș</i>	34
CITITOR PRINTRE RÂNDURI: Emil Lungeanu – <i>Unde sunt cei care mai sunt?</i>	36
CITITOR DE POEZIE: Victor Petrescu – <i>Am crezut în iubire</i>	37
SFATURI PE LUMINĂ: Mihai Miron – <i>Informație, educație, cultură</i>	39
ALAMBICOTHECA: Dumitru Ungureanu – <i>Prima amintire</i>	41
ISTORIE ȘI FICTIUNE: Luca Pițu – <i>Hiasmul camaradului Pierre Louÿs</i>	42
DIN ISTORIA...: Aurelian Silvestru – <i>Festele memoriei</i>	44
NOTE DE LECTURĂ: Nicolae Ionel – <i>Pr. Ioan Mircea – Apocalipsa,</i> <i>o recapitulare a firii în Dumnezeu</i>	45
MEMORIALISTICĂ: Ileana Iordache-Streinu – <i>Capșa</i>	48
NOTES: Simona Cioculescu – <i>2004</i>	51
BARIERA VIS-REALITATE: Dimitrie Grama – <i>De vorba cu Cioran</i>	53
MARI POEȚI AI IUBIRII: Radu Cârnelci – <i>Dante Allighieri</i>	55
RAFTUL DE SUS: Mircea Constantinescu – <i>Viața între NU ȘI DA, propusă de...</i>	57
ANUL SHAKESPEARE: Horia Gârbea – <i>Tragedia Regelui Richard al Treilea</i>	60
POEZIE: George Toma Veseliu – <i>Poeme</i>	63
POEZIE: Dorin N. Uritescu – <i>Negresa virgină, de pe Rio Costa</i>	65
RIDENDO: Corneliu Berbente – <i>Prostia în patru părți</i>	67
PROZĂ: Iarman Poppaart – <i>Uncubus</i>	68
PROZĂ: Adrian Munțiu – <i>Drumul Crucii</i>	71
PROZĂ: Ștefan Dorgoșan – <i>Coșmarul</i>	73
PROZĂ: Iulian Filip – <i>Două buzunare ale sperietorii de pe mătura</i> <i>cu maci și floarea-soarelui</i>	76
PROZĂ: Nicolae Rotaru – <i>Păcătosul sacru</i>	78
IDENTITATE ȘI DIVERSITATE: Petre Gheorghe Bârlea – <i>Umbre și lumini</i> <i>în configurația identitară a României de astăzi</i>	81
PHILOSOPHIAE IN CIVITATE: Pompiliu Alexandru – <i>Individul și grupul</i>	84
STEIURI: George Anca – <i>George H. Mead despre D. Draghicescu</i>	86
CLIO: Manole Neagoe – <i>Arta Neolitică în România – unele nedumeriri</i>	89
GEOCIVILIZAȚIE ROMÂNEASCĂ: George Coandă – <i>Starea de românitate.</i> <i>Străvechea unitate a neamului</i>	91
PORTRETE ÎN PENIȚĂ: Florentin Popescu – <i>Un „ironic reflexiv”: Calistrat Costin</i>	93
CABINETUL DE LECTURĂ: Gheorghe Buluță – <i>Un bibliofil uitat – Richard de Bury</i>	95
CĂRȚILE BIBLIOTHECII: Mihai Stan – <i>Cărțile unui ilustru monografist</i>	96
EMINESCIANA: Dumitru Copilu-Copillin – <i>Eminescu universal. Receptarea</i> <i>în publicații de limba italiană</i>	99
ISTORIA CĂRȚII ROMÂNEȘTI: Agnes Erich – <i>Activitatea tipografică târgovișteană</i> <i>în epoca brâncovenească</i>	102
ARTĂ POPULARĂ: Iuliana Popescu – <i>Xilogravuri populare din Transilvania</i> <i>în Colecția Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti”</i>	104
ARS LONGA...: Dan Gîju – <i>Un candidat la „câmașa de mire”:</i> <i>Scriitorul și „agentul cu sentimente patriotice” Ion Lotreanu (1940-1985)</i>	107
FIRIDE BASARABENE: Nicolae Scurtu – <i>O epistolă necunoscută</i> <i>a lui Antonie Plămădeală</i>	110
SOCIETATEA SCRITORILOR TÂRGOVIȘTENI	112
CALIGRAFIA CU LUMINĂ: Ion Mărculescu – <i>Fotografia de stradă</i>	114
REVISTA REVISTELOR: Tudor Cristea – <i>Eonul Carpaților</i>	116

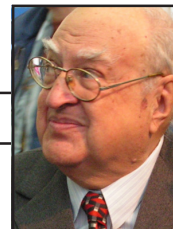
CALENDAR DÂMBOVIȚEAN

- 1.III.1945 – S-a născut **Maria Georgescu**
- 2.III.1976 – S-a născut **Paula Elena Albu**
- 3.III.1863 – A murit **Iancu Văcărescu** (n.1792)
- 4.III.1951 – S-a născut **Virgil Voinescu-Orășanu**
- 4.III.1956 – S-a născut **Dumitru Ungureanu**
- 5.III.1914 – S-a născut **Marta Anineanu** (m.2000)
- 5.III.1982 – A murit **Florica Mumuianu** (n.1908)
- 7.III.1933 – S-a născut **Lucian Penescu**
- 8.III.1952 – S-a născut **Gandy Romulus Georgescu**
- 9.III.1947 – S-a născut **Ion Vrăbiescu** (m.1996)
- 11.III.1943 – S-a născut **Pavel Papazian** (m.1999)
- 13.III.1910 – S-a născut **Ion G.Vasilie** (m.1985)
- 15.III.1831 – S-a născut **Pantazi Ghica** (m.1882)
- 16.III.1947 – S-a născut **Ștefan Ion Ghilimescu**
- 18.III.1936 – S-a născut **Paul Sân-Petru**
- 19.III.1899 – S-a născut **I.D. Pietrari** (m.1984)
- 19.III.1918 – S-a născut **George Ciorănescu** (m.1993)
- 24.III.1940 – S-a născut **Elena Bălan-Osiac**
- 25.III.1880 – S-a născut **Constantin C. Diculescu** (m.1936)
- 25.III.1912 – S-a născut **Sabina Cornelia Stroiescu** (m.1989)
- 25.III.1942 – S-a născut **Ioan Vișan**
- 26.III.2004 – A murit **Alecu Vaida-Poenaru** (n.1924)
- 27.III.1937 – S-a născut **Valeriu Liță Cosmin** (m.1993)

Întocmit de *Ioan Alexandru Muscalu*

Cărți și reviste primite la redacție

1. Mircea Anghelescu, *Scriitorii și închisoarea*, Colecția Critică & istorie literară, Editura Cartea românească, București, 2013, 254 pag.
2. Ana Blandiana, *Fals tratat de manipulare*, Editura Humnitas, București, 2013, 484 pag.
3. Mircea Dinutz, *Arcade critice*, Editura Pallas Athena, Focșani, 2014, 140 pag.
4. George Ene, *Eminescu. Securitatea și siguranța națională a României*, prefață de prof. univ. dr. Dan Banciu, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014, 480 pag.
5. Titi Damian, *Cronicle muscelenilor*, Editura Editgraph, Buzău, 2013, 350 pag.
6. Luca Pițu, *Documente antume ale „grupului din Iași”*, ediția a III-a revăzută, adăugită și înzestrată cu ilustrații dinspre Marilena Murariu, Dan Hatmanu, Demetrios din Gaesteion, Salvador Dali + Angelus de Millet, Editura Opera Magna, Iași, 2012, 436 pag.
7. George Geacăr, *Zoom. gaura de vierme*, poezie, Casa de Pariuri Literare, 2013, 84 pag.
8. Claudiu Komartin, *Cobalt*, [versuri], Casa de Editură Max Blecher, 2013, 90 pag.
9. Ioan Barb, *Meditând închis în ochiul ciclopului*, [versuri], Editura Brumar, Tâmpoara, 2013, 80 pag.
10. Titi Damian, *Scriitori din zodia Helis (antologie critică)*, Editura Helis, Slobozia, 2013, 344 pag.
11. Dorin N. Uritescu, *Fascinația numelui. Studiu al creației lexic-semantice și stilistice*, Editura SAIS, București, 2009, 352 pag.
12. Marian Dragomir, *Versuri cu vino-ncoace*, Editura Tracus Arte, București, 2014, 100 pag.
1. *Bucureștii literar și artistic*, revistă lunară, anul IV, nr. 2(29), februarie 2014, București, fondatori Coman Șova – director și Florentin Popescu – redactor-șef;
2. *Nord literar*, anul XI, nr. 1 (128), ianuarie 2014; nr. 2 (129), februarie 2014; apare sub egida Consiliului Județean Maramureș, Baia Mare, director Gheorghe Glodeanu;
3. *Familia*, revistă lunară de cultură, seria V, anul 50 (150), nr. 1 (578), ianuarie 2014, Oradea, director Ioan Moldovan, redactor-șef Traian Ștef;
4. *Poesis*, revistă de poezie, anul XXIV, nr. 10-12 (273-275), octombrie-decembrie 2013, Apare sub egida Uniunii Scriitorilor din România, Satu Mare, redactor-șef George Vulturescu;
5. *Ramuri*, revistă a Uniunii Scriitorilor din România, fondată în 1905, serie nouă, nr. 1(1172), 2014, Craiova, director – Gabriel Coșoveanu, redactor-șef – Paul Aretzu;
6. *Curierul național*, Partener oficial al Alianței Confederațiilor Patronale din România, nr. 6583, 27 ianuarie 2014, București, director Adrian Voinea;
7. *Helis*, Revistă de cultură, editor Asociația Culturală Helis, anul XI, nr. 1(129), ianuarie 2014, Slobozia, redactor-șef – Gheorghe Dobre.
8. *Luceafărul de dimineață*, lunar de cultură alUSR, nr. 1 (1043), ianuarie 2014, Proiect realizat cu sprijinul Primăriei Sectorului 2 București, primar Nicolai Onțanu, București, redactor-șef Dan Cristea, secretar general de redacție Horia Gârbea;
9. *Atitudini*, anul XII, nr. 1(82), ianuarie 2014, editată de Casa de cultură „I.L. Caragiale a Municipiului Ploiești, redactor coordonator Gelu Nicoae Ionescu

SICTIR PARADIS!

O duceam bine la Editura pentru Literatură, poate chiar prea bine, ceea ce ar fi trebuit, cred, să-mi dea de gândit. Cum însă totul mergea ca pe roate, mimând firescul, nu-mi puneam probleme. Citeam, cu ochii pe fiecare literă, durduliile proze ale lui Zaharia Stancu, în plină ebuliție, grămada de fabule ale lui Marcel Breslașu, pieșoarele de teatru ale Luciei Demetrius, lava lirică a lui Victor Tulbure, exercițiile lirice ale Ninei Cassian, iar printre ele câte un volumaș de nuvele. În „Acvarium” cel al noului director al editurii, play-boy-ul Petru Dumitriu, tineri burghezi borâți, cu fumuri de aristocrați, se destrăbălau, în puterea nopții într-o vilă de lux, încingând la urmă o *congă*, dans ecuatorial la modă, în foiala căruia se alcătuiă un șir de bărbați și femei, fiecare cu mâinile pe șalele, fundul celui din față. Insuportabil spectacol de decădere morală, implorând rapida intervenție a forțelor populare – și materie de film pentru un regizor cu gusturi feliniene. Cred că episodul a fost folosit, de altfel, într-un film dedicat prezenței ilegalistilor la actul din 23 august 1944. Ultimul rând de corecturi ale prețiosului reper revoluționar fusese efectuat în afară de editură, un cuplu de bătrâni scotea ceva bani pe această cale, numai că numele lor nu putea figura în cartușul volumului, cinstea îmi reveni mie. Din păcate obiectul se vâdi plin de greșeli de tipar, de genul celor ce îl exasperează pe un autor. Sastisit, Petru Dumitriu întrebă: „– Cioculescu ăsta are ceva studii?”

Aveam, tocmai intrasem în posesia diplomei de examen de stat. Priceperea mea profesională nu suferi alte cărpeli. La o ședință de lucru, „tovarășa” Igiroșanu, chestionată asupra felului în care îmi duc munca, recunoștea că sunt un bun corector, nu fără a adăuga că, dacă aș vrea, aș putea muncii mult, mult mai bine. În fapt, îmi luasem în serios treaba. Nu ridicam ochii

spre postul de redactor, nu din modestie sau cine știe din ce alte complicate calcule, pur și simplu nu-mi trecea prin cap.

În tocmai cum, peste un cârd de ani, editorialist al ziarului „Dreptatea”, n-am avut în vedere, la venirea la putere, obținerea vreunui beneficiu. Nici pe la sediul partidului n-am mai trecut, după ce am început să am greutăți, la intrare, cu portarul. Dând nas în nas pe stradă cu profesorul Țepelea, tocmai coborât dintr-o luxoasă limuzină, acesta mă certase: „– Tocmai acuma nu vii să scrii la «Dreptatea», când avem bani?” „– Am fost prost de bun”, am mărturisit unui prieten. „– Ba nu, mi-a replicat acesta, ci doar bun de prost ce ai fost”.

Dulcea perioadă din anii ce se apropiau de nobila cifră de treizeci a fost generoasă cât privește mângâierile Evei. În fundal Greerele, ne mai întâlneam în câte un molcom amurg de septembrie în parcul de la intrarea ștrandului Bragadiru – azi, zona interzisă a Băncii Naționale. Firavă, zbuciumată, mă întreba cum de nu i-am mai dat un semn de viață cu lunile. „– Puteam să mor și nici n-ai fi știu!” O mângâiam, știam amândoi că e un caz pierdut. Din întâmplare, într-un cerc cu mai multe fete în floare și cu prea puțini băieți o cunoscusem pe Ankh’, fată de rege, în realitate nepoată de regent. Avea, cu vorbele lui Pavel Chihaia, ochi tăiați în pumnale, frunte înaltă, părul strâns într-un falnic coc – adânc, brună, tăcută, foarte tânără, motive politice nu-i îngăduiau să se înscrie la vreo facultate. Nativă caracteristică în zodia Scorpionului, își schimba cu bruschețe dispoziția, trăia prin impulsuri temperamentale puternice, pe care le jugula. Dacă nativul în Leu întindea laba, și-o retrăgea, numaidecât, înțepată. Ca orice îndrăgostit, pierdeam în fiecare zi câte o șansă. Cu cruzime – căci nu avea nevoie de mine – eram încurajat să stărui.

Nu eram tocmai de plâns: în liota de fete a secției de corectură, aceea cu care de preferință lucram nu era fată de rege,

* Din volumul în pregătire la Editura Bibliotheca intitulat *Amintirile unui uituc – Exerciții de memorialistică*, vol. II.

ci de farmacist, nu avea posibili strămoși armeni, ci, cu siguranță, părinți evrei. Era roșcată, mult mai tânăr decât mine, bine împlinită pentru vârsta ei, ne înțelegeam perfect, deoarece avea umor, întâmplându-se să fiu întrebat cum ar trebui să arate fata care să-mi placă i-am apucat un șuvoi de păr și i-am zis: „– Roșu ca acesta”. Am văzut, spre surprinderea mea, cum s-a schimbat la față. După care lucrurile au evoluat foarte repede și nu tocmai la inițiativa mea. Farmecul ei era de a nu avea niciun mister – se numea, ei bine, cum? Pot da numele unei fete care acum este poate bunică, în Israel (își dorea cinci copii!), după ce a ocupat acolo un post de răspundere? Când i-aș zice Ruth sau Sara, aș trece de la proza memorialistică la cea de imaginație. Sunt, prin urmare, într-un punct mort, în aceeași insuportabilă situație în care mi-e peste mână a povesti unele după-amiezi de-a lungul cărora părinții ei lipseau, trimiși la câte două cinematografe, și unde o fată învăța spontan alfabetul erosului. Sau noaptea de la Constanța, când, trezit de un foșnet ușor, mi-am dat seama că nu mai sunt singur în pat.

La întoarcerea în București de la mare, în tren, în același compartiment cu amicii mei, Stroe Slătineanu, Mișu Ștefănescu, plăcutele ceasuri în care ea somnola la pieptul meu. Banala mea educație mic burgheză ostilă spunerii pe nume a celor pe care veșmintele le acoperă. Cu trimitere la vechea legislație a țării ce menea morții pe cei surprinși „trăgându-se de țate și arătându-și rușinile”. Ruth, Sara, Tia sau cum să-i spun, dorea să aibă parte de cele mai ferme mângâieri ale unui mascul bine antrenat, însă fără a-și pierde virginitatea. Caz în care s-ar fi îndrăgostit – deci nu mai trebuia jucată comedia dragostei. Opera o cinstită înțelegere, fiecare din părți primea ce poftise, rămânând totdeauna ceva de făcut pentru data viitoare. Fără spectacol pentru public. Numai tovarășa Negrescu, șefa cadrelor, mă chema din când în când cu aceeași stereotipă întrebare dacă am fost legionar? – m-a întrebat ca într-o doară, dacă nu mă gândesc să mă însor. Uite că nu-mi amintesc ce i-am răspuns.

În toamnă, cred, mi s-a înmănat plicul cu hârtioara prin care mi se aducea la cunoștință desființarea din motive de economie a postului meu, respectiv desfacerea contractului de muncă. O modalitatea prin care destinul mă avertiza că ceea ce este prea bun se și termină mai repede. Cu regrete care, neîndoios, aveau să străpungă pentru multă vreme inimile

conducătorilor editurii, am fost pus pe liber. Din toată acea pestriță lume, cu destule păcate politice, soarta m-a ales pe mine. Șederea în Paradis luase sfârșit, în tocmai ca în anecdota pe care o povestea tata. Zicea că, undeva în Orient, în fața unei antice fresce înfățișând izgonirea din Paradis, un ghid local se sforța să dea explicații în limba franceză, unui grup de turiști: „– Voici serpent pezevenghi. Donne pomme à Eve. Eve mange pomme. Eva donne pomme à Adam. Adam mange pomme. Arrive archange sabre feu à la main: Sictir paradis!”

Turul prin acele instituții care ar fi putut avea nevoie de un corector se dovedi păgubos, nu se afla niciun loc liber, nici măcar în întreprinderile poligrafice. Ar mai fi existat o posibilitate, să încerc să public din poeziile mele. În perioada de mai înainte, Petre Stoica dusesse în redacția „Tânărului scriitor” câteva, sub pseudonimul Popescu. În redacție, Florin Mugur, Gh. Tomozei, Nicolae Stoian le găsiseră publicabile, însă când au aflat numele adevărat al autorului cerură timp de gândire. La o vreme după ce părăsisem editura încă nu se hotărâseră.

Aveam destule motive să-mi plâng de milă, încă nu aflasem cât de periculos este să te autocompătimesti, un anume confort rămânându-mi la îndemână, l-am stricat și pe acela făcând boala copiilor, un pojar. Convalescent întârziat, primeam vizitele prietenilor apropriați, Sandu, Andrei, Dan, dornici să mă vadă cât mai curând pe picioare, spre a-i întovărăși la lungile partide de înot în care se întreceau la Herăstrău, lac pe care ajunseseră să-l străbată de câte trei ori în lung și-n lat, într-o singură dimineață de duminică. Oare când îi voi întovărăși? Îmi dădeam seama că nu în acel an. Într-o bună zi veniră să-și ia rămas bun – plecau într-o excursie mai lungă. Atâta grijă față de mine mă impresionează, ceremonialul mă depăși.

Cei trei plecau deciși să fugă din țară, trecând Dunărea. De unde gravitatea momentului despărțirii cu mine în necunoștință de cauză. La pușcărie, căci tentativa eșuase, decisaseră că atunci când vorbeau despre mine să nu-mi pronunțe numele, ci să-mi zică Belizarie.

Când, acasă la mine, timp de trei ani nimic nu m-a deranjat ca într-o temniță din Craiova, prietenii cei mai buni să mă pomenească pe numele ilustrului general bizantin, cu ce ar putea-o stânjeni pe Michaela, să-i spun Ruth, pe Ankh', Anca, spre a semna, cu cugetul împăcat, Belizarie?

(continuare la pagina 9)

ȘCOLILE LITERARE – SPIRITUS FLAT (SPIRITUL ÎNNOITOR) (3)

Spațiul anglo-saxon cunoaște o puternică mișcare artistică (în care sunt angajați pictori și scriitori), legată de *Frăția preraphaelistă*, „Mișcarea de la Oxford” (cu caracter religios), Clubul „Versificatorilor” (evocați de Yeats în *Tremurul valului*), „Grupul Bloomsbury”, transformat, la 1920, în „Clubul memoriilor” (programul era constituit din agnosticism tolerant și dogmatism cultural, din raționalitate progresistă și snobism social, din ironie și autoironie), *Grupul imagiștilor* (din care face parte și T. S. Eliot), Cercul lui Auden (antifascist), „Mișcarea”.

În SUA activitatea grupărilor literare este legată de marile orașe (*Mișcarea de la Chicago*, *Mișcarea de la Harlem* (a scriitorilor de culoare).

Hugo Friedrich nu folosește termenul de „școală literară” considerând că influența nu e hotărâtoare, că afilierea la un precursor îi confirmă și consolidează propriile predispoziții artistice și că „există o constrângere de ordin stilistic și structural, care este un tipar al epocii”. Nu mai suntem obligați, în acest sens, să ținem cont de programele grupărilor și de clasificările literare. Bunăoară, școala simbolistă moare pe la 1900, dar reprezentanții ei în frunte cu Mallarmé prezintă particularități atestabile și la Valéry, Guillén, Ungaretti, Eliot, Trakl. „Deci, ori simbolismul nu a decedat, susține exegetul, ori noțiunea exprimă o structură a stilului poetic într-un mod cu totul insuficient și trebuie înlocuită în consecință prin descrierea detaliilor acestei structuri”. Și P. Valéry a atras atenția că denumirea de „simbolism” e inadvertentă deoarece însumează o polivalență terminologică. Sunt enumerate stilurile, școlile și orientările din ultimele

decenii de poezie europeană (se are în vedere prima jumătate a secolului al XX-lea – *n. n.*): dadaism, expresionism, umanism, creaționism, neo-obiectivism, modernism, ultra-modernism, supra-realism, antihermetism, ultraism... Spaniolul R. Gómez de la Serna a făcut chiar un inventar al *ismos*-urilor și reprezentanților acestora. „Probabil că o asemenea supraestimare de variante literare și artistice, aproximează Friedrich, decurge din înclinația, foarte răspândită în țările romanice, față de actualul la modă, care trece cu vederea conexiunile. Poate că aici și-a spus cuvântul și modelul formării de partide politice și al disputelor între partide”. Dar, într-un anumit sens, acest tablou al unei schimbări pretins rapide a stilului e la rândul său simptomatic pentru literatura modernă însăși” (Hugo Friedrich, *Structura liricii moderne*, București, 1969, p. 149).

Poeții recurg la experimentele provizorii pentru a rupe cu trecutul îndepărtat sau apropiat în numele viitorului. Insultarea tradiției și goana cu viteza modei, încercarea de a anticipa „frumosul” nu e decât convenția ultimei mode. Continua criză de timp duce la o nestatornicie a conștiinței artistice și la nomaditatea ei. „Reflexul acestei situații, conchide cercetătorul german, e o pretinsă schimbare a stilurilor. Dar e o iluzie optică. Complexitatea ce pare s-o reflecte nu există. Există doar nuanțe și variante care pledează pentru posibilitățile complexe ale poeziei actuale, dar care nu sunt foarte concludente pentru aprecierea structurii sale stilistice” (*Ibidem*).

Pe fundalul extrem de pestriț al școlilor, grupărilor și orientărilor literare, care exprimă nietzscheenele voințe de putere prin artă și care amalgamează ambiții, aventuri, poziții, contradicții între, rivalități și raporturi consolidatoare,

* Fragmente din studiul monografic *Anatomia ființei („Școala literară de la Târgoviște”)*, în pregătire la Editura Bibliotheca.

concepte și formule, „priviri absolute”, adevăruri practice și teoretice etc., *Școala de la Târgoviște* pune într-o dreaptă cumpănă românească, bineînțeles organicistă, noul și vechiul, tradiția și inovația, moda și modelul. Semnul diriguitor al aprobării/dezaprobarii stă scris pe frontonul ei ca o deviză.

De fapt, nu se face nicio declarație, nu se ține niciun discurs fondator, nu se publică vreun articol-manifest, nu se alege un lider propriu-zis. Totul se pune sub zodia binecuvântătoare și orânduitoare a providenței. Noi suntem cei care *trebuie* să fim conform modelului pe care ni l-am propus.

Cei „grupăți” au o vocație indiscutabilă a des-grupării, respectând o *conditio sine qua non*: libertatea, în „horă” conform unor predispoziții naturale de joc. Vânturile făcute nu urmează o direcție înafară, ci înăuntru, fiind anabactice. E o școală prin ea însăși, fără a se modela după influențe exterioare. Își este, astfel, sie înseseși model. Ei se joacă, recurg la glume, scriu misive amicale, asemănându-se cu cei din „Arzamas”-ul rus, care se dedau unor acțiuni de bufonadă ritualică sau cu conașionalii lor de la „Junimea”, fixați de Eminescu în *Antropomorfism*. Prin *joc* și *prietenie* se întemeiază „Școala de la Târgoviște”. Prin ele, ca dublu temei estetic și etic, se realizează ctitorirea, obținerea de teren ferm și justificarea – cele trei elemente care, după Heidegger, constituie *esența temeiului*.

Sentimentul prieteniei nutrește confesiuni, inocențe și răsfățuri cu adevărat boierești. „Aș spune, recunoaște Mircea Horia Simionescu, într-o evocare a lui Petru Creția, cum i-am spus cândva și lui Radu Petrescu, căruia îi datorez prietenia cu Puiu: „Așa-i că ne jucăm frumos?”. (Mă refeream, printre altele, și la volumașul de *Corespondență Radu Petrescu, Petru Creția și Mircea Horia Simionescu*, „editat” prin anii 50 de Radu, într-un singur exemplar caligrafiat, și la „revistele”, tot manuscris, întocmite de mine în acei ani, cărora Puiu Creția le-a asigurat întotdeauna colaborarea, odată cu pagini din *Jurnalul meteorologic*, prima formă a ceea ce mai apoi s-a intitulat *Nori*), iată o mărturisire despre întemeiere din *Vârstele*.

Iată, apoi, o omologare perfectă cu Serile de la Médan a Serilor de la Târgoviște: „un apus de soare de o nemaipomenită frumusețe” curmă înflăcăratele dispute și declarații,

apropiindu-i «umăr lângă umăr» și făcându-i să rămână «tăcuți și fermecați, mai bine de un sfert de ceas». „Solemnitatea aceea ne-a legat adânc, mărturisește prozatorul, am evocat-o de nenumărate ori de-a lungul anilor, cum evoci esența și direcția unui program. Realizat – printr-o romantică înțelegere neconvenită – în mai toate scrierile noastre de mai târziu”.

Este momentul-cheie al întemeierii unei prietenii, față de care cele mai dramatice întâmplări ale vieții fiecăruia, petrecute împreună, au trecut discret într-un plan secundar.

Noaptea de solidaritate intelectuală târgovișteană au continuat și în anul 1948. Ele sunt evocate cu o notă patetică și sentimentală accentuată: „În ultimele zile ale anului următor, Radu l-a adus a doua oară la Târgoviște și Petru ne-a citit trei noapți la rând, în camera înghețată a mamei mele, atunci bolnavă, refugiată la bunica, însemnările lui despre cărți și iubiri, texte din Călinescu, câteva povestiri extraordinare ale lui Edgar Poe, în traducerea lui Baudelaire (ambele volume din care ne-a citit mi le-a dăruit la despărțire, cu tremurătoare dedicații de școlar exaltat). Au fost noapți de beție fără alcool (de unde?), de solidaritate intelectuală, de sărăcie și speranțe (deși sărbători, n-aveam de niciunele în casă, în afară de o lădiță cu cartofi din care Mioara, sora lui Radu, a prăjit întruna.) Noapți de iubire curată”.

Definitorie pentru gruparea care se întemeiază este *prietenia* de tip romantic: solidă, intelectuală, de lungă durată. Gravitația în jurul acesteia este însăși rațiunea existenței ei, ca ansamblu de persoane reunite printr-o comunitate de idei. Izbucnită spontan, are putere de legământ pe viață, „funcționând” ca un centru radiant în ciuda tuturor obstacolelor și facticitaților existenței, a „destul de dramaticilor întâmplări” enumerate de prozator: iubiri pătimeșe și contrariate, evacuări din casele pe care le-am locuit, trecerea prin grindina umilințelor și serviciilor, strădania de a rămâne aceiași prin vremi dușmănoase, de-a face, de-a visa, dar mai ales de a supraviețui frumos, în demnitate.

Pentru acești „prieteni profunzi” Celălalt este Același, un adevărat Alter ego, în care te poți proiecta fără rezerve și fără a mai ține cont de „schema” heideggeriană mediație – relație – diferență, de delimitările lui Husserl (Celălalt ireductibil la Același) sau ale lui

Levinas (celălalt ca altul pentru un ego; ca „ceea ce eu nu sunt”).

Prietenii, în cazul „Școlii de la Târgoviște”, sunt pur și simplu prieteni, absolviți – adică – de orice complexe și rămânând aceiași în timp.

Testul lor insurecțional constă nu în a edita reviste cu program, ci reviste-manuscris într-un singur exemplar.

Sediul lor nu este vreun salon aristocratic sau vreo vilă (din pădurea Médan sau din pădurea Parrasio), ci într-o cameră înghețată, mâncarea nu e una de restaurant luxos sau un gânsac fript, din care se lăcomeau cei de la „Arzamas”, sunt nechimbații cartofi prăjiți. Spațiul nu este unul „euclidian” liniar, ci unul „einsteinian”

circular (în sensul lui René Girard), iar sentimentele lor de amicie se pun, ca și cele ale eroilor lui Stendhal Octave și Armance, situați în extremitățile opuse ale imensului salon al doamnei Bonivet, sub semnul unei „desăvârșite prietenii” și al unei „simpatii nețârmurite”.

„Școala de la Târgoviște” se întemeiază, prin urmare, cu toate particularitățile inerente unei școli literare: unidirecționare programatică, joc, libertate a fanteziei și a acțiunilor insurecționale, prietenie, spațiu al reuniunilor, mese în comun, sfidare a condiției sociale de „proletari ai condeiului” (ca să ne aducem aminte de o sintagmă a lui Eminescu, ce sinonimiza poezia cu sărăcia).

(urmare de la pagina 6)

Sictir Paradis!

Nu te bucura prea devreme, voi scrie Ileana. Dar, mă rog, care din cele trei? Căci, scumpe Belizarie, dacă în insomniaca-i vigilență, regimul comunist îți asigură câte un semestru de hoinăreli la fiecare an petrecut în delicioasele-i instituții, numai puțin de aceste luni un suflet tandru alegea să mă aline. Sau mai multe. Stăpân pe timpul meu, în loc să „lecturez” de câte cinci ori „Ție-ți vorbesc Americă!” al Mariei Banuș și chiar de patru nesărate proze cu ilegaliști bătrâni ale lui Francisc Munteanu, mă ocupam de acele suflete. Unde, precum se știe, elementul de care are, profesional nevoie, seducătorul, este timpul. Timpul numit liber, pe care regimul comunism mi-l asigură cu o ciudată ritmicitate.

Greele, Ileana cea de mine dezamăgită, vine din țara fagilor, Ileana cea veselă din tonica Oltenie, Ileana, cea căreia îi ziceam Liana, din Basarabia, din Gagauzia, mai precis. Aceasta a trecut în mai multe rânduri prin viața mea – a fost, dacă vreți, o poveste romantică.

Imaginați-vă aleile Grădinii Botanice într-un aromitor amurg de septembrie, doi tineri, Sergiu, student, Barbu, elev în clasa a șaptea liceală, călcând pietrișul aleilor în speranța apariției unei minunate perechi de fete frumoase, gata să facă pe loc și dinadins cunoștință cu noi. Imaginați-vă că n-am întâlnit pe nimeni – nu e greu – și că ne-am îndreptat către băncile ce străjuiau un mic debarcader. Bolnav de timiditate, Sergiu vroia neapărat să „aștepte” iar eu mă bucuram, în adânc, că niciun prilej nu se întrupează. Detestam obiceiul, momentul cel mai penibil fiind acela când

victima accepta dialogul, iar acesta nu se urnea, în ciuda eforturilor conjugate.

Pe aleea cu castani, pe o singură bancă se zărea o fată cu nasul într-o carte. Ora triumfului sunase, Sergiu mă trase după el, ne așezarăm de-a dreapta și de-a stânga fetei, Sergiu îi luă cartea din mână, era „Pe aripile vântului”. Avea despre ce vorbi, era, de altminteri, un retor înăscut. Fata acceptă, cu naturalețe, situația creată, cât despre mine nu-mi amintesc să-l fi încercat să-l întrerup pe Sergiu. La plecare am convenit să ne mai întâlnim și am stabili chiar data. Cum mă așteptam, Sergiu nu se prezentă la randevu. Eu însă m-am dus.

Dar poate că ar trebui să vorbesc de Lizi, cu fantasticile cascade de râs, de spirituala Onica, de Olimpia, de... Într-un interviu, către sfârșitul vieții, cineastul Sergiu Nicolaescu întrebat câte amante a avut, a răspuns cu decență că a le fi numărat i s-ar fi părut indecent. Mai original, poetul Ion Barbu afirma că ar fi avut cinci mii de amante. Își va fi închipuit că se situase pe o poziție de netrecut. Ieri, alaltăieri, la televizor, Vadim susținea, el pater familias ireproșabilus a fi avut zece mii.

Împlineam treizeci de ani, iubit de femei, cu excepția celor de care mă îndrăgosteam. La această vârstă pier geniile poeziei, supraviețuiam, cu consecințele ce se pot trage, aveam, prin sertare, trei caiete de versuri, în cel de al treilea „Cântece de pe malul apei” proslăveam undele la care nu mai ajungeam, forța cu care firea se regenerează, vântul tare al patriei, cămașa care se îndrăgostise de mine, haina care-mi citea gândurile.

Nici înspăimântat, nici înfricat, ceasurile în care mă scufundam în urât veneau din acel miez al copilăriei în care, dacă nu mă înșel, lunecasem pe lângă autism.

PETRU DUMITRIU

În intervalul unui deceniu și mai bine, între 1947 și 1960, cel mai precoce prozator al nostru fusese Petru Dumitriu. Larg menționat, prezent continuu în prim-plan.

Făcuse studii superioare în Germania, de unde s-a întors în 1942. Primise din familie o educație utilă, probabil că tatăl său, militar de carieră, se purtase cu el cam dur dacă, mai în glumă mai în serios, Petru Dumitriu afirma despre sine: „Ca singurul copil la părinți, tata nu s-a chinuit mult până să facă din mine un bărbat. Știa de la oștire ce înseamnă educația. Acolo nimeni nu lua treaba asta în joacă”...

Când nu eram decât un recenzent începător, în echipa de la „Gazeta literară”, Milo Petroveanu mi-a cerut să-l însoțesc până la Editura de Stat pentru Literatură, ca să luăm de acolo câteva cărți. Bun prilej să îl salutăm și pe director. Acesta era Petru Dumitriu în persoană.

Bine clădit, elegant, impunător, Petru Dumitriu ne-a rezervat o primire rece. Cu Milo a schimbat câteva vorbe din vârful buzelor, mie dacă mi-a adresat o privire în fugă. Mă simțeam mic, ridicol, inexistent.

Peste câteva săptămâni, de astă dată Zaharia Stancu m-a trimis la Petru acasă; acesta locuia într-un vast apartament cu vederea spre Cișmigiul vecin, pe o alee lipită de parc.

Era cu puțin înainte de prânz. Am sunat, ușa s-a deschis, nu am realizat din prima clipă că cel ce mă poftea înăuntru nu era altul decât amfitrionul. Aud și acum zgomotul ușii; l-am urmat pe scriitor prin vestibul spre o odaie mare, aerată, în care

ne-am oprit. A aprins lumina și a așteptat. Eram, cred în salon. Pe pereți tablouri cu rame grele, pe parchet un covor imens, în culori stinse, liniștitoare.

– Vorbește, mi-a zis, și s-a lăsat într-un fel de jilț. În spatele acestuia era o comodă frumos lăcuită. Priveam spre mobilier cu senzația că mă îndrăgostisem de nemișcarea elegantă a obiectelor înconjurătoare.

Am început să explic ce caut acolo, scoțând de la început în evidență că sunt

mesagerul lui Zaharia Stancu, cel cu care Petru Dumitriu discuta liber. Am repetat ce anume se dorește de la el. Exista un motiv anume: să invoce criza romanului occidental și să o ia, oarecum pieziș, spre niște succese deosebite ale prozei

noastre, care succese se datorau, cum altfel?, îndrumării de către partid a activității de creație.

Nu știu ce m-a reținut să rânjesc, mutra mea pândeă, reținut, o reacție de tip contrar, ca Petru Dumitriu să-și închipuie că nu cred o vorbă din ce debitam. Toți eram, pe atunci, bolnavi de duplicitate; important era să nu o pățim, să fim dați de gol sau să ne trădăm singuri. Cineva îi va fi spus lui Petru, și cred că asta a făcut Milo Petroveanu (cu siguranță în absența mea) să nu-i fie frică de mine. Să mă bage în seamă cu un dram de bunăvoință.

– Ce dracu, a zis prozatorul, săltându-se în jilț, numai francezii, dacă vrei să știi, au peste două duzini de romancieri despre care merită să discutăm cu respect și alți cincizeci pe care să-i consemnăm cu cel mai viu interes. Și apoi tot repetăm istoria cu succesele noastre de ani și ani. Nici

n-ai habar cât mă chinuiesc succesele astea! Nu mai e loc de atâtea succese!...

A continuat să denunțe gogorița cu decadența romanului occidental, vorbindu-mi admirativ despre Camus, despre Malraux, despre André Gide, despre Mauriac. A închis ochii și a rămas gânditor. Câteva secunde mai târziu, ca și cum nu se petrecuse nimic, mi-a fixat termenul când să trimitem curierul să ia articolul. „O să iasă amuzant, bine adus din condei. Adversarul cade din ring, dar nu își pierde reflexele”. Când am primit textul, mi-a trecut tot cheful să-l citesc până la capăt...

Al doilea moment s-a petrecut un an sau un an și jumătate mai târziu, prin ianuarie 1957, cu ocazia acordării premiilor pentru actualitate. Evenimentul s-a petrecut în sala de festivități de la Casa Scânteii. La ceremonie, Petru Dumitriu a stat lângă Constanța Crăciun, și a făcut ce-a făcut să o necăjească pe președinta Comitetului de Artă și Cultură. A urmat un prânz la care au luat parte cei distinși cu premii, gazetarii prezenți, activiștii din secția de propagandă a C. C.-ului. Fără să aibă aerul că se ia în serios, Petru Dumitriu a ridicat o cupă de șampanie și a felicitat întreaga asistență, convins că dușmanul de clasă a mai primit o lovitură. „În curând vom fi singurii care găsim puterea să acționăm pentru binele artei și al realismului. În Occident nimeni, deocamdată, nu trece printr-o stare de inspirație mai puternică... Trag de timp apusenii, însă timpul ține cu noi. De un singur lucru mi-e frică: că pentru prânzul ăsta bogat trebuiau mai multe guri. Cât mai multe!”

La plecarea de la ceremonie, Petru Dumitriu m-a luat până în centru în mașina lui. Era bucuros că strecurase îndoiala printre partinici. Din două una: sau n-au înțeles că acolo sunt multe guri, cum ceruse cu glas tare Petru, vor începe întrebări, se vor auzi murmure, strigăte de protest sau, de-au înțeles, s-au făcut că plouă...

Șoferul trăgea cu urechea. Mă feream să zic ceva de teamă că omul de la volan va ciripi despre faptul că una scriam și alta fumam. Însă Petru Dumitriu mi-a potolit frica: „Sunt prieten cu băiatu’, mai închide și el ochii, mai își înfundă urechile! Nu e în pagubă...”

Nu dăduse nici o explicație semnelor conspirative pe care le schimbase cu Radu Tudoran, premiat cu acea ocazie, în tot timpul mesei. După câteva ezitări succesive,

am lăsat deoparte prudența și i-am cerut să mă lămurească. Iar Petru Dumitriu, agasat de faptul că jumătate din inșii prezenți lucrau la C. C., mi-a spus că nimic nu e mai neplăcut decât să vorbești despre literatură cu inși care, fie n-o pricep, fie iau poziție de drepți în fața tuturor stupidităților. A repetat: „Dacă și Camil Petrescu și G. Călinescu și Adrian Maniu și A. E. Baconsky, și eu, în coada listei, am sta mai aproape unii de alții, n-ar avea cine să inventeze istoriile stupide ce ajung de coșmar. Nenorocirea este asta: toți suntem vinovați de câte ceva... însă niciodată nu își vor permite să ne țină la distanță dacă ne-am apăra reciproc. Se folosesc de noi, cine scapă să-i fie de bine, restul riscă să cadă în cursă de-a rostogolul”.

*

La sfârșitul anului 1957, Petru Dumitriu a făcut obiectul unui denunț. Denunț otrăvit, dovadă urmarea. În substanță, erau vizate două categorii de fapte. Prima: că își umpluse buzunarele cu contracte pentru următorii 5-6 ani și în al doilea rând că favorizase cu aceleași contracte de reeditare câțiva dintre apropiați, precum Zaharia Stancu, Titus Popovici, A. E. Baconsky, Ion Vinea. (S-a spus, cu acel prilej, că organele de anchetă de la Ministerul Finanțelor au găsit avansuri greu justificabile pentru cocheta sumă de șapte milioane lei... Singur Ion Vinea nu primise un ban. Îi încasase în numele lui tot Petru Dumitriu!).

Nu s-a rostit nici o acuză la adresa limbajului său ambiguu, când „pe linie”, când minimalizator și chiar deschis cosmopolit, dacă ar fi să uzăm de un termen foarte vehiculat în perioada dogmatismului agresiv.

În martie 1958 a fost îndepărtat de la direcția ESPLA și cam tot atunci i s-a ridicat dreptul de semnătură în presa cotidiană. Știu direct de la A. E. Baconsky că pentru a-l putea publica în revista „Steaua” pe care o conducea, poetul și eseistul clujean a recurs la un tezaur de diplomație.

În „Gazeta literară”, Petru Dumitriu nu a mai fost prezent. George Ivașcu a încercat o tentativă să-l atragă în paginile „Contemporanului”, însă a existat, în ultima clipă, opoziția secției de presă și materialul cules a fost dat deoparte.

Nu uit câteva fapte mărunte. Unul din

acestea îl privește pe Petru Dumitriu personal, care încerca să se facă respectat în continuare, în ciuda autorității știrbite.

A apărut într-o zi la ESPLA pentru a intra în posesia câtorva hârtii personale lăsate acolo. Îi tremurau mâinile de enervare că din tot personalul redacției a venit să-l salute doar un singur om: Radu Albala. Acesta s-a ridicat de pe scaun de îndată ce fostul director a intrat în sediu, și i-a ieșit în întâmpinare cu salutul: „La dispoziția dumneavoastră, stimate domnule director.”

Deși teama îl stăpâna pe vizitator, cât și pe interlocutor, cei doi au intrat într-un birou să-și uite amărăciunea la o ceașcă de cafea. S-au trezit cu un ipochimen care a declarat că Petru Dumitriu nu are ce căuta acolo... Să plece. Ceea ce proaspătul venit și a făcut demn, cu o expresie gravă pe chip, salutându-l pe Albala cât mai curtenitor posibil. După care a adăugat că sunt zile când murdăria și sila urătesc străzile, casele orașului, chipurile oamenilor.

S-a întors acasă. La aproximativ un an de la întâmplarea cu pricina, Petru Dumitriu și-a îmbarcat soția în mașina personală și a plecat la Berlin (cel din Est) să își încaseze drepturile de autor pentru o traducere din „Bijuterii de familie”. A trecut în aceeași zi în Berlinul de Vest și s-a smuls din mâna dictaturii proletariului. I s-a refuzat – din motive greu de înțeles – azilul politic în Franța, încât prin forța lucrurilor a revenit în Germania unde s-a stabilit un timp.

A făcut o carieră punctată de remarcabile succese, niciodată descurajat de greutăți, nelăsând ca amărăciunea să îi stăpânească sufletul...

Și pentru ca cititorul să înțeleagă de câtă tărie morală a avut nevoie Petru Dumitriu, în cei aproape doi ani cât a durat „trecerea lui prin deșert”, când, fără să fie atacat pe față, fusese practic exclus din viața literară și publicistică voi povesti aici o istorie pe care am aflat-o de la mult regretatul A. E. Baconsky.

Am relatat altundeva că cel ce avea el însuși să treacă prin carantina ceaușistă preț de un lustru și mai bine, exact pentru opoziția declarată față de totalitarism și obscurantism (se împotrivesc cultului personalității, după vizita lui Ceaușescu în China și Coreea de Nord), a fost singurul care i-a întins o mână de ajutor, în clipele cele mai grele, lui Petru Dumitriu. Acesta va publica, în tot cursul anului 1958 și, intermitent, în trimestrele I-II din 1959,

noul său ciclu de nuvele din seria „Bijuteriilor de familie”, în paginile revistei „Steaua” de la Cluj. A. E. Baconsky, în calitate de redactor-șef al lunarului mai sus citat, ori de câte ori se lovea de opacitatea cenzurii locale, lua trenul și venea în Capitală să rezolve aici obiecțiile.

S-a nimerit că cenzorii au pretins, la un moment dat, scoaterea din sumarul „Stelei” a nuvelei pe care o semna Petru Dumitriu, despre „Isprăvile de tinerețe ale lui Toto Istraty”. Inițial, s-a afirmat că proza în discuție exaltă amoralismul unui boiernaș opac la evenimentele sociale, dar obsedat de cele intim sexuale. Li s-a probat, cu ajutorul textului incriminat, că reproșul este fără obiect. Au venit atunci cu pretenția ca nuvela să sufere tăieturi pentru a nu leza sensibilitatea nu mai știu cărei activiste. Au trecut și la alte șicane, ca de pildă schimbarea titlului, luarea peste picior a autorului pofit să insereze în capitolul povestirii sale un avertisment cum că Toto Istraty nu era tocmai sănătos la minte etc. etc.

A. E. Baconsky a decis să ia foarte în serios săcâielile ce îl opreau să lucreze și a plecat la București, la Uniunea Scriitorilor, să își prezinte demisia. Mihai Beniuc, pe atunci primul ei secretar, îl prețuia și a încercat să-l convingă să ar fi o nebunie să abandoneze periodicul, de altfel excelent, când exista riscul să cadă pe mâna nu știu cărui diletant.

A făgăduit să intervină urgent și a aranjat lucrurile astfel: Petru Dumitriu va încadra figura lui Toto Istraty în nuvelele următoare cu doi-trei sprijinitori ai mișcărilor antimonarhice, în schimb nuvela controversată va apărea necenzurată.

A fost singurul număr din „Steaua” întârziat față de data normală, cu exact 25 de zile! În tot acest interval, ținut la curent cu șicanele administrative și nu numai, la care m-am referit, Petru Dumitriu avea tăria să hoinărească prin parcul Herăstrău, să cizeleze câteva bucăți relativ autonome, să intrige privirile pe Calea Victoriei și să exclame furios când i s-a refuzat o documentare de la Fondul Literar în nordul Moldovei: „Am să las baltă totul. Iar celor care mă hingheresc le doresc să se-nece într-o băltoacă de vomă”.

Era ca un leu în cușcă, furios pe cei care îi blocau drumul. Înjura mizeria cu o sălbatică frenezie. Avea în curând să scape de ea. La amiază, trecea pe strada plină de lume privind numai înainte, falnic și sfidător.

ȘCOALA AMORULUI*

Născut la Vinerea – la o fugă de cal de Cigmăul lui Ion Budai-Deleanu! – Dorin N. Uritescu vine spre poezie pe cărarea îngustă dintre „jucăreaua” cu substrat amoros și meditația cu bătaie mai lungă despre trecute vremuri și interdicții. Cine crede că biografia nu explică poezia are în acest caz o dezmințire tare, căci omul e anticamera operei. Îl știu din anii studenției (*Eheu, fugaces labuntur anni!*), când, pitoresc, zular și năzuros, cu mușchi ca ai lui Van Damme „făcuți” într-un stagiu de țapinar, descinsese în București direct de pe frontiera bănățeană unde-și „satisfăcuse” serviciul militar. Ardelean până-n vârful unghiilor, „rangerul” ne amuza cu nesfârșitele isprăvi ale sergentului Pășcălu, un Moș Teacă cu grad mai mic în care întrezăream mai toți adevărul trist că prostia încolăcise România. Rebelul

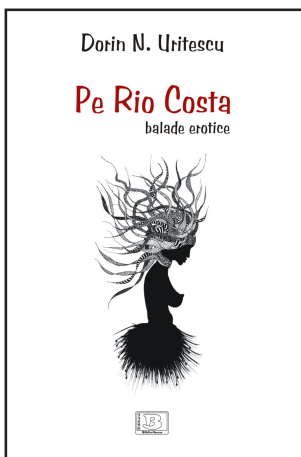
care râdea de alții, dar și de sine (bun ascunziș de ochii bănuitori și timpanele fine, căci aveam deja printre noi „vigilantes”), se simțea în Capitală ca pește-n apă. Dădea școlii ce era al școlii, nu cu prea mare tragere de inimă, dar frecventa „Caru’ cu bere”, crâșmele cu „mandatari” din „mândra periferie”, era neobosit pe ringul de dans de la „boșimani” – restaurantul „Doina” avea atunci o orchestră de negri – , dispărea în incursiuni misterioase pe la „Hanu cu tei” în căutare de companii grațioase. Când iubea, iubea cu năbădăi, și el, fantele galant, trădătorul atâtor amoruri, ura și blestema trădarea („scrisă” și ea, vorba romanței, „în legile omenești...”) cu o încrâncenare de inchișitor tânăr contrariat că victima îi scapă.

Apoi i-am cam pierdut urma. Eu am luat-o pe căile gazetăriei, el a mai întârziat

un an pe culoarele facultății, de unde a plecat într-un sat moldovenesc de la poale demunte ce-mi pare că se numea Sinești. Și-acolo ce făcea? Să nu-mi răspundeți că s-a împrietenit cu Bacchus! L-a prins dragostea de carte... S-a înscris la Facultatea de Filozofie din Iași, pe care a absolvit-o în 1978, s-a apucat de sculptură – erau anii în care de pe tăbliile paturilor și ușile dulapurilor ne priveau mustrători voievozii –, de sticlărie, îmi pare că a ridicat și o școală, după ce demolase coșmelia de dinainte, ba a inventat și *Didactomul*, un fel de protocomputer bun pentru predarea programată a gramaticii despre care am scris într-o gazetă centrală (mare!) și am primit un telefon indignat al secretarului de partid din comună, supărat c-am laudat un profesor cu atitudini „foarte discutabile”.

Ce-a făcut, cum a făcut, ce zei l-au ajutat nu știu, dar

spinul din ochii autorităților mărginașe a revenit în București, dascăl la un liceu vestit, și-abia atunci Capitala care nu ucide, dar însingurează, ne-a despărțit de-a binelea preț de vreo două decenii. L-am redescoperit în 22 decembrie 1989, când într-un zbor la razmot în fața CC-ului s-ar fi putut vedea o mare de lume amestecată, mulți oameni cu conștiința curată, dar și pirande strigând din toți bojocii „Jos comunismul!”, niște confrăți de-ai acestora voinde să-și „retrocedeze” imediat o parte din „avutul poporului”, iar el, răzvrătitul cu „Alain Delon” și căciulă de nurcă pătrunsese pe culmea valului în „Incinta perfectă” pentru a da mâna cu Dan Iosif și Dumitru Mazilu. Ce-o fi învățat el din „Revoluție”, ce speranțe a trăit, ce dezamăgiri a avut, iarăși nu știu, cert este că n-a ales scara măririlor efemere, n-a retoricizat într-un CPUN de carnaval, ci s-a dedicat și mai temeinic gramaticii pe care odinioară o privea cu scepticism. Acum e

* Dorin N. Uritescu, *Pe Rio Costa. Balade erotice*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 2014

un lingvist cu ștaif, autor de dicționare, teoretician al pleonasmului și al figurilor de stil, scormonitor de domenii de graniță („rangerul” nu se dezmente!), specialist în antonomaze și dinamică lexicală, doctor în filologie, citat deferent de specialiști altminteri cam cusuți la gură. Ceva îl distinge totuși de aceștia. În cercetările lui, din rama strâmtă a comentariului de strictă specialitate lucește gheara aurită a literatului. Citindu-le, bănuiam în el un prozator care se ascundea din motive ce-mi scăpau încă. Descopăr azi cu surprindere un poet.

La mijloc de Vechi și Nou, pertractând ardeleneste logodna arhaismelor cu americanisme de ultimă oră, Dorin N. Uritescu e un rapsod al Amorousului. Ferice de el că a avut dascăli buni, căutați printre cei din dimineața poeziei românești, nu printre barzii de ultimă generație! Prețuitorii de licori vechi, cărora timpul le-a întezit tăria, se vor gândi, citindu-l, la Budai-Deleanu, Pann, Conachi și alți iscusii luptători în turnirurile libovului. De la autorul *Țiganiadei* a deprins meșteșugul licențiosului suav care sugerează, dar nu spune, acea strategie echivocă a vânătorii „sobolașului” ascuns „în desiș”, episod cinegetic descris cu farmec nespus în cântul IX al epopeii la noi fără pereche.

Cu miez anecdotic, așa cum cer rigorile baladei, poemele din *Pe Rio Costa* sunt de fapt epitalamuri, cântece de nuntă fără preot în care simțurile își cer și-și capătă drepturile fără a aluneca o clipită în mizerabilismul scatologic al unui Emil Brumaru, poet stimabil cândva, dar care și-a mânjit la bătrânețe panașul. Iată-l pe poet, păcătos și ingenuu, vânând „nufărul” mai degrabă pe ritmuri gingașe de gazel oriental decât pe acorduri de *canción* sud-american: „I-am prins din florile-ispitei, un brâu, / Pe cap, i-am împletit o cunună. / Era ca o zână-de-noapte pe lună, / I-am strâns cu buzele scoica urechilor, / Cu gust dulce, de crudă-alună / Și-am sărutat-o cu genele pe gâtul întins, / În timp ce-mi îngâna stins, cântecul perechilor, / Afla-te delirul jocului iubirii, puternic încins. / Luceafărul de dimineață cobora în pripă, / Când ne-am descleștat din strânsoarea îmbrățișării. / Ni s-a părut că nu trecuse decât o clipă.”

Pe Rio Costa se iubește, se minte, se trădează, se moare. Și, mai ales, se fuge din istorie. Și iată-l iarăși pe bardul „îmblătit” de-al memoriei „scormonitor bici”, descriindu-și nostalgic costumația de fante incorigibil cu care pleca dichisit la atac: „Jucam fotbal în echipa locală, eram

iubăreț și vagant, / Duminică seara, după partidă, serveam masa la restaurant, / După bărbierit mă dădeam cu cea mai bună lavandă, / Aveam uniformă de cangar albastru, făcută la comandă, / Cravată albastră și cămașe albă de mătase, zilnic schimbată, / Cu monogramă lucrată de Zoe de la Școala de Artă”. Un spirit pozitivist ar sfârâma misterul, rupând cortina de vrajă în clipa în care ar identifica în Rio Costa profanul Râul Coastei din Cugir. Rebel nevindecabil, poetul îl sacralizează, încarcă peisajul pe un covor zburător, ducându-l departe, spre Sudul torid, spre Insulele fericirilor, populate de creoli iubăreți, sustrași opreliștilor. E utopia frumoasă, barocă, a unui evadat mental din comunism, ale cărui doruri și amoruri nu încap într-o lume dominată de constrângeri.

Aminteam mai devreme numele lui Pann. Dorin N. Uritescu l-a citit negreșit. Din arcurile tari ale harpei acestuia, *Spitalul Amorousului* și *Școala moralului*, discipolul din viitorime a durat o arcadă nouă, *Școala Amorousului*, slăvită în versuri capricioase, când scurte, fulgurante, când lungi și lenevoase ca fluviile Paraná și Araguaia. Uritescu n-are superstiția prozodiei perfecte. Ca Polider, croitorul bănulescian din *Cartea Milionarului*, lucrează mai curând cu măsuri mari, cu alexandrini și hexametri pe care-i cunună ori îi siluiește ingenuu, într-un *continuum* ce îmbină oralitățile prozei – opțiune postmodernă! – cu violele și ritmurile baladei clasice. Mare devorator de femei, Pann le evoca sumar, proiectându-le fugitiv pe ecranul aducerii aminte: „Toate să vi le numesc, / Să nu credeți că bârfesc: / Una e Vișa lui Bran, / Alta e Mușa lui Stan / Cu care mă iubeam an, / Și luă pe nea Coman. // Una Voica dintre Tei, / Și Ilinca vara ei, / Ce-o iubeam ca ochii mei, / Și luă pe nea Matei. // Alta-i Floarea din vâlcea / Și Safta care-mi plăcea, / Dar Marica le-ntrecea, / Rană inimi-mi făcea.” Aceeași cavalcadă a numelor în baladele din *Pe Rio Costa*. În „bivacuul ispitei” se adăpostesc rând pe rând Ana, Bianca, Eva, Carmen, Mina, Nelly, Maria, Marga, Lena, Doina, Saveta, o Constanță și-o Catrină (din Franța, semn că matadorul n-are inhibiții etnice), morărițe, călugărițe ce-l supun la trudnice, dar dulci „ascultări”, câte-o creolă în care parcă aș distinge o urmașă a Romicăi și-a lui Parpanghel, vibrând toate ca o coardă de violă când maestrul își încearcă arcușul.

(continuare la pagina 17)

O CARTE CARE CONFIRMĂ*

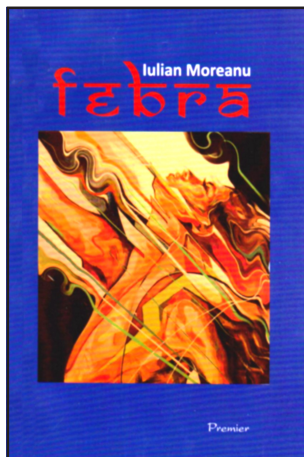
După „Ruleta mincinoasă” (2007) și „Cerbul înșetat” (2012), Iulian Moreanu, alias Gheorghe Ciocodeică, profesor din Moreni, pare să nu-și fi epuizat resursele și inspirația, publicând în anul 2013 volumul de proze scurte „Febra” (editura Premier, Ploiești). Cartea nou apărută este, într-un fel, o continuare a celorlalte două, atât din punctul de vedere al atmosferei, cât și al personajelor și toposului evocat, proza scurtă fiind formula narativă preferată și în scrierile anterioare.

Structurată în două părți, *Ethica minima* și *10 povestiri cu un copil*, „Febra” este radiografia unei umanități desacralizate, lipsite de fard, trăind după propriile reguli și principii, cu un ritm interior și o curgere existențială aparte. Este aceeași lume din volumele precedente, cenușiul Moreni natal, de care scriitorul se simte indisolubil legat, cu atât mai mult cu cât însuși pseudonimul ales este o certă trimitere la locurile evocate. Tehnica decupajului, a *feliei de viață*, practică pe spații largi în „Cerbul înșetat” și „Ruleta mincinoasă”, se regăsește în volumul de proze din 2013, Iulian Moreanu fiind preocupat și aici de insolitarea banalului cotidian dintr-o perspectivă personală, puternic încărcată emoțional, mascată abil de o aparentă detașare. Fapte neînsemnate se încarcă progresiv de semnificații, iar oamenii angrenați în desfășurarea lor sunt ființe mai degrabă blazate și abulice, cu tabieturi și automatisme sociale, a căror biografie vine să justifice ansamblul unei vieți de cele mai multe ori plafonate, dacă nu ratate. În toate prozele sale, Iulian

Moreanu are intenția manifestă de a transgresa cenușiul existenței cotidiene, pentru a sesiza dincolo de ea general-umanul.

Epica prozelor din „Febra” este, ca și în cazul celorlalte volume, nu foarte consistentă, dar interesul este trezit de creionarea atentă a atmosferei și de galeria umană aparte pe care acestea o propun.

Sunt tipologii diverse, care ascund trăiri și drame la fel de diverse: copilul sărac, tânărul alienat, retardatul, omul străzii, studentul, scriitorul, vecinul antipatic, afaceristul veros, vânzătoarea de legume, profesorul, elevul. Omul este centrul prozelor lui Iulian Moreanu, iar textura narativă este țesută doar ca fundal pentru conturarea unor adevărate portrete în medalion. Atent la detaliile semnificative, autorul

se folosește de vizual și chiar de olfactiv pentru a conferi autenticitate chipului evocat, iar acuitatea notațiilor prilejuiește adevărate fișe de observație clinică, în buna tradiție a naturaliștilor. Șoferul Gigel este „un tânăr slăbuț, îmbrăcat sărăcăcios de tot (având mai mereu pe el niște pantaloni peticiți de trening și un hanorac ponosit), încălțat aproape invariabil cu aceiași teniși găuriți în dreptul degetului mare” (*Gigel, șoferul Iadului*). Lectorul care ține seminarul de Istoria filozofiei este văzut ca un „tip de o blândețe și de o indulgență exemplare, politicoș peste măsură și mai sfios decât o fecioară din povești”. (*Sorry, professor!*). Un țigan căldărar care caută să-și vândă marfa printre blocuri are „o înfățișare firoasă (mustață stufoasă și până aproape de urechi, pălărie uriașă, cât un lighean, hainele largi și negre, cămașă înflorată și puțind înfiorător”) (*Domnul C.*). Domnul C., vecinul antipatic și temut

* Iulian Moreanu, *Febra*, Editura Premier, Ploiești, 2013, 182 pagini.

de majoritatea locatarilor blocului în care locuiește, are un profil psihologic aparte: „Emana forță, neînfricare, iar dârzenia lui părea fără margini. Bine înfipt pe picioare, cred că ar fi rămas nemișcat și pe puntea unui vas în plină furtună. Când mergea, deși cu acel șchiopătat de care spuneam, părea în stare să taie cu trupul în granit, iar atunci când stătea pe loc, ai fi zis că s-a înșurubat în pământ.”

Ironia este și ea prezentă în aceste caracterizări succinte, dar savuroase: „Omul arată destul de *stas* pentru a-i putea bănui preocupările: ochelari de soare, pe care totuși și i-a scos, tuns foarte scurt, aproape zero, cam grăsuț pentru vârsta lui, haine neinspirat lărguțe, fără cravată, două ghiuluri, lăntoiul de aur de rigoare”. (*Biblioteca pentru toți*)

Figurile feminine sunt rare în prozele din „Febra”, interesante în acest sens fiind tanti Victorița, simpatica vânzătoare sârboaică de legume, și fata ei, „o muiere în toată firea, coaptă, pietroasă și iute în mișcări”. Când dorește însă să portretizeze un „înger blond” (soția profesorului de statistică și obiectul fanteziilor secrete ale tuturor studenților acestuia), Iulian Moreanu eșuează într-o imagine neinspirată și banal-convențională: „Subțire ca un turțur, cu părul lung atârându-i adolescentin pe umeri, îmbrăcată într-un costum de blugi (cam raritate pe atunci), mulat pe trup, femeia fuma o țigară pe care a aruncat-o când el a ajuns lângă ea, și apoi l-a sărutat cu o tandrețe care ne-a lăsat gura apă”. (*Examen la nu mai știu ce*).

Această umanitate diversă este surprinsă fie în plină *epocă de aur*, fie în perioada postrevoluționară sau chiar în contemporaneitate (prozele din „Ethica minima”), fie în zorii instaurării comunismului („10 povestiri cu un copil”). Acestea din urmă rețin prin duioșia evocărilor și prin delicatetea surprinderii psihologiei infantile, a trăirilor, visurilor și renunțării unui copil trăitor în vremuri vitrege. Atunci când autorul narează cu lux de amănunte felurite întâmplări din viața de școlar a Copilului, protagonistul celor 10 povestiri, relatarea împrumută ceva din nostalgia discret-duioasă a unui Anatole France.

Iulian Moreanu prezintă simplu, firesc și detașat-lucid aspecte mărunte din viața cotidiană, pe care știe să le facă interesante: reflecții asupra „metodei practice de ziare și reviste de a vinde împreună cu ediția

respectivă și o carte”; ritualul servirii mesei într-o tabără școlară; descrierea suferințelor prin care trece un bolnav de gripă; modul revoltător-fățîș în care o elevă mediocră este promovată ca eminentă doar pentru că are părinți influenți; preocuparea obsesiv-hilară a unora de a afla vârsta de pensionare a cunoscuților lor.

Iulian Moreanu încearcă (și de multe ori reușește) să ilustreze general-umanul din aceste frânturi de viață care alcătuiesc ca un puzzle corpul scrierilor sale. Deși este un spirit mai degrabă grav, nostalgic și interiorizat, umorul nu-i lipsește. De exemplu, țiganul căldărar care pierde un pariu cu scortșosul domn C. (vecinul antipatic) este nevoit să mănânce, drept pedeapsă, o sută de lei, fapt care-i provoacă o reacție tragi-comică: „După ce-a mai întârziat câteva minute, țiganul s-a îndepărtat blestemându-și cu și mai mare sârg viața și ziua în care îl căcase mă-sa, și continuând să-și care la pumni în cap”. (*Domnul C.*).

Registrul predominant este cel grav-nostalgic, pe alocuri cu accente tragice, ilustrativă în acest sens fiind una dintre cele mai izbutite proze din volum, „Coteț de lux”, un simbolic rechizitoriu la adresa nerecunoștinței omenești, care oferă moartea drept recompensă unei loialități canine duse până la ultimele consecințe. În majoritatea scrierilor se simte vibrația discretă, dar sinceră, a sufletului unui narator care se dorește doar un observator just și detașat. Tinerețea pierdută este un laitmotiv al prozelor lui Moreanu, iar melancolia vremurilor de altădată adie printre rânduri. Revederea podului peste râul Argeș, construit într-o tabără de muncă patriotică „în penultima vacanță de licean” a autorului, îi provoacă acestuia sentimentul unei ireparabile și sfâșietoare pierderi: „Anul acesta, în vară, l-am văzut din nou, în aceeași poziție, încremenit de durere și frânt ca o săgeată. Am scăpat o lacrimă. Pe cine să rog să îmi dea înapoi cele două săptămâni din tinerețea mea, rămase, definitiv, aici? Și cine ar putea să o facă?” (*Podul de piatră*)

Sunt de remarcat poveștile de viață ale personajelor care populează prozele din „Febra”. Majoritate sunt biografii interesante, chiar dacă relatate condensat (filmul vieții domnului C., al vânzătoarei de legume Victorița, al profesorului de statistică), dar unele păcătuiesc printr-un spectaculos căutat, când nu sunt de-a dreptul neverosimile (întorsăturile

melodramatice ale vieții protagonistului din „Gigel, șoferul iadului” sau îmbogățirea cam telenovelistică a soților Florica și Nicolae din povestirea „Coteț de lux”, cu toate mutațiile psiho-comportamentale care ar fi decurs de aici). În plus, sunt câteva proze în „Febra” cărora le lipsesc savoarea și nervul epic, fiind doar simple perorații pe marginea unor subiecte ele însele aride („Aluzii”, „Orgolii și amintiri” sau „Video farse”). Majoritatea scrierilor lui Iulian Moreanu reușesc, totuși, să creeze o atmosferă autentică, atât prin surprinderea culorii locale, cât și a pitorescului oamenilor și limbajului acestora. Există în „Febra” mostre de dialoguri vii, spumoase, bine adaptate situației de viață respective. Iată, bunăoară, cum se lamentează între ei studenții la Filosofie, mai puțin pragmatici într-ale amorului carnal: „Bă, am ajuns dracului de poveste că noi,ăștia de la Filosofie, nu ne pricepem decât să amețim

gagicile din vorbe, și ciobanii ăia de la Politehnică ni le regulează gata încălzite!”. (*Examen la nu mai știi ce*).

Finalurile nu aduc o rezolvare narațiunii, dimpotrivă, o lasă deschisă interpretării și imaginației cititorului, angrenându-l pe acesta într-o interesantă aventură trans-textuală. Progresia narativă este bine controlată și în fiecare dintre proze tensiunea epică se acumulează treptat, numai că autorul oferă o interpretabilă suspensie în locul rezolvării așteptate.

Cu plusuri și minusuri, proza lui Iulian Moreanu este una agreabilă, atentă la crearea atmosferei și preocupată de surprinderea autenticului general-uman. Textele lui sunt autotrofe, cresc și se hrănesc din ele însele, împletind perspectiva obiectivă, de suprafață, cu aceea subiectivă, de fond, într-un discurs în care emoția primează.

(*urmare de la pagina 14*)

Școala Amourului

Pripit – era om al Sudului! – înaintașul din *novecento* își menționa cuceririle în graba condeiului; meticolos și tacticos, discipolul ardelean din mileniul trei le închină stanțe ample, contemplându-le melancolic prin geamul aburit al memoriei. Sunt poeme în care erosul și femeile se răsfață în „eternități de-o clipă”, cum ar spune Ion Pillat. În spațiul lor torid Amor e un torționar tandru ce-și pârjolește victimele la para iubirii, celestul făcând casă bună cu trupescul.

Baladele lui Dorin N. Uritescu nu sunt însă exclusiv erotice, nu „cântă” doar femeia „bogată în toate ca un cireș în rod”. „Poemationul” înfiripat în ele nu e doar eroic, ci și „comico-satiric”. Atunci struna sună mai grav, versul nu mai invocă, ci evocă, explică, detaliază. Budai-Deleanu ar fi numit astfel de glose mânăioase *commentatiuncula, cum observationibus historico-criticis*. În filigranul lor e de aflat și-o înrâncenare postumă, un război cu timpul revolut, plin cu „tovi” și „tove” plasați vindicativ, ca-n tindele mânăstirești, în focurile Gheenei. Aici Poetul nu mai caută delectabile „chițibușuri sonore”, rime rare: *pronia-California, reverie-Orăștie, glasvand-Cleveland, curaj-Blaj, Gauguin-Eden*, ci se dezlănțuie justițiar. Edenul (de fapt Vinerea, satul celor o sută de ardeleni întorși bogați din America după ce-și

rupseseră oasele în oțelării) era unul surpat, răvășit, devastat. Poeziile ce-i consemnează decadența împrumută atunci ceva din realismul aspru, deloc idilic, al gravurilor pillatiene din *Satul meu*. Primitivă, colțuroasă, umanitatea lui e filmată în cadre scurte, expresive, de reportaj monografic. Portretistul desenează cu linii puține, frânte, ici-colo îngroșate, fizionomii ce se rețin. Gheorghe a Creștinei, aruncat în vâltori după ce și-a dat boii la „colectivă”, A lu’ Catană, ridicat de securiști când rememora scene din războiul de peste Prut, unchiul Solomon, așteptând să vină americanii și, mai ales, unchiul Den, poznașul șiret ce înfruntase prohibiția și „gărzile federale” de peste Ocean, dar trebuise să se încline în fața organelor represive din țară, sunt fragmente dintr-o lume care a fost și niciodată n-o să vie iară. În astfel de momente balada se preschimbă în recviem cu o cadență gravă, funerară. Alteori, când portretistul devine caricaturist, desenul aglomerează trăsături dizarmonice, reține fețe întărâtate, psihologii de coșmar. Ca-n palimpseste, *Calvarul colectivizării, La cinematograful în Câmpul Brodnicilor, Vocea Americii, De-a bașchirii și țariștii, Profesorul Huna, Emancipare cu schepsis pe Rio Costa, Căutător de aur pe Rio Costa, Pe Rio Costa cu activista de partid* sunt file dintr-un jurnal liric dureros, răni necicatrizate, venite dintr-un trecut pe care poetul de acum îl va transfera, poate, răbduriu și metodic, în pagini de roman.

Liviu Grăsoiu

PEISAJUL RECONSIDERAT

La mijlocul lui ianuarie a.c. am avut șansa de a vizita o expoziție de pictură care mi-a tăiat respirația prin multiplele valențe, implicații și reușite tehnice rareori folosite în respectiva artă frumoasă.

Evenimentul resimțit de mine, ca și de destui (dar nu suficient de mulți) vizitatori s-a produs la Galeriile Simeza de pe bulevardul bucureștean Magheru și încununează, cel puțin deocamdată, activitatea de pictor a lui Eugen Raportoru, cunoscut și remarcat de subsemnatul încă în urmă cu vreo patru decenii, când curiozitatea de reporter TV a făcut să cred în șansele artistice ale unui copil minune, deloc agresiv, deloc iconoclast, băiat crescut în frica lui Dumnezeu, în cultul muncii, al artei și al respectului față de familie.

Până acum, la 52 de ani, a reușit ceea ce puțini prevedeau, participarea la zeci de expoziții individuale ori de grup, în București, în țară, dar și peste hotare, absolvirea liceului „Nicolae Tonitza”, apoi a Academiei de arte frumoase, un premiu al Uniunii Artiștilor Plastici al cărei membru a devenit din 2010 și, poate lucrul cel mai important, un progres constant ca meseriaș, dar și ca interpret original al subiectelor abordate.

A lucrat enorm asupra sa, asupra talentului cu care a fost dăruit, a muncit adesea ca un sclav, în condiții ce i-ar fi făcut pe mulți să abandoneze înaltele obsesii estetice și să rămână la statutul de pictor de gang, de unde se pot câștiga bani frumoși. Ambițiile și cultura asimilată în ani l-au făcut însă să devină ceea ce este astăzi: un inovator (mă feresc să spun revoluționar) în domeniul unde au strălucit artiști celebri: în peisaj. Definit în dicționare drept „gen de pictură sau de grafică având ca obiect reprezentarea, cu precădere, a priveliștilor de natură, în pictură, desen sau fotografie care prezintă o asemenea priveliște”, *peisajul* a constituit tema predilectă a lui Eugen Raportoru, sensibilitatea sa, gustul rafinat conferind pânzelor semnate de artist o cotă remarcabilă pe piața operelor de artă contemporană. Era vorba însă, mai ales, de *peisajul* în sensul clasic al cuvântului, acela reamintit în pasajul anterior.

Iată însă că, la vârsta deplinei maturități și a forței de creație, Eugen Raportoru a rupt

violente relațiile cu vechea formulă și propune acum alt fel de *peisaje*. Lucrările au dimensiuni care trădează vocația renescentistă a lui Eugen Raportoru, cel puțin prin plăcerea de a acoperi spații întinse, pânzele neputând fi accesibile colecționarului posesor de apartamente normale, ci fiind destinate unor săli mari, luxoase, beneficiind de lumini generoase și de fundaluri de expunere neocupate cu lucrări de dimensiuni reduse (nu valoric, ci ca suprafață) cum ar putea oferi hotelurile de lux, sălile de conferințe, foaierele unor teatre ce se respectă, ori birourilor băncilor renumite.

Prin *Peisaje* (așa se numește fiecare lucrare) Eugen Raportoru realizează în picură ceea ce Tudor Arghezi reușise în mult discutata plachetă *1907* (subintitulată *Peisaje*), adică o detașare totală de tiparele clasice. Artistul oferă la această vârstă viziunea proprie asupra unor vechi străzi bucureștene, unor case aflate în pragul prăbușirii, prin grija edililor Capitalei. Universul este coșmaresc, parcă ireal, pecetea extincției izbucnește de pretutindeni, descoperită de ochiul unui artist care vede dincolo de aparențe, dincolo de contururile materiale bănuite de o infinită fragilitate. Peisajele lui Eugen Raportoru au un suflet ascuns, special, ce i s-a dezvăluit doar acestui subtil meșter al culorilor îmbinate după cele mai neașteptate și stranii dicteuri ale inspirației. Formal, Eugen Raportoru se abate suveran de la ceea ce au numit unii *peisaj* citadin, căci a dăruit viață și dăinuire materiei supuse perisabilului mi se pare o reconsiderare fundamentală a universului care i-a atras și pe alții. Interesant că, în nici unul dintre vastele tablouri nu apare vreo figură omenească, totul lăsând impresia că ne găsim după un teribil atac asupra ființelor umane. Cred însă că omul este foarte implicat în universul propus de Eugen Raportoru, *lui* datorându-i-se haosul, prăbușirile, dezastrul final. Viziunea sumbră te urmărește mult timp după părăsirea expoziției, chiar și atunci când te întreabă cineva „cu cine seamănă Raportoru?” Răspunsul vine simplu, direct și ferm: „cu nimeni”. Este el însuși, devenit în acești ani, un maestru între maestrul picturii contemporane. Și sunt convins că, imensa lui putere de muncă, îi va consolida poziția, iar mediatizarea nu îl va ocoli, spre onoarea ei, căreia îi este datoare.

Jordan Datcu

ANTONIO D'ALESSANDRI DESPRE DORA D'ISTRIA

De un tratament nedrept are parte la noi, și în Italia, aici până la o vreme, opera Dorei d'Istria (1828–1888). Tratatul nedrept din țara sa de naștere este vădit, pe de o parte de faptul că scrierile sale n-au fost reeditate într-o ediție temeinică, prima tentativă, parțială, făcându-se în 1876, de către Grigorie G. Peretz, și pe de alta pentru că studiile parțiale despre ea sunt totuși puține. Situația își are mai multe explicații. A fost mai întâi absența unei opinii decise asupra importanței operei sale. Astfel, Nicolae Iorga a scris odată că „Foarte puțin rămâne azi (...) dintr-o operă atât de variată, atât de elocventă uneori și atât de interesantă atunci când o erudiție netemeinică, construită fără prea multă disciplină și metodă nu înăbușă însușirile firești ale sexului ei și nu-i umbrește grația luminoasă a sufletului său feminin.” Altă dată, istoricul spune imperios: „Dora d'Istria nu trebuie uitată, cum a făcut-o atât de vreme incapacitatea mai multor generații de a ceti, a înțelege și a respecta o inteligență multilaterală, îndreptată către toate marile întrebări ale timpului.” Critici și istorici literari o ignoră, ca G. Călinescu care, în celebra sa *Istorie a literaturii române* (1941) îi dă, în capitolul despre Ion Ghica, doar fotografia și două rânduri sub ea, prin care o apreciază ca „o publicistă de reputație europeană”. La bibliografia de la sfârșitul cărții nu-i dă opera, ci doar cele câteva cărți care au apărut despre ea în România. Au contribuit, totodată, la regretabila situație, faptul că a stat în România doar până la vârsta de 14 ani și faptul că a murit departe de țară. G.I. Ionescu-Gion, unul dintre puținii care au scris despre ea în secolul al XIX-lea, a deplâns, în 1889, înstrăinarea scriitoarei: „Cenușa sa este astăzi depusă în crematoriul de la Trespiano – departe, foarte departe de pământul patriei pe care blestemul unui obicei nenorocit și neromânesc făcuse pe Dora d'Istria, ca pe multe alte familii române și bogate prin bogăția ăstui pământ, să-l uite cu desăvârșire.”

Multă vreme, nici în Italia amintirea sa n-a preocupat pe cei în măsură să scrie despre ea. Domnul Antonio d'Alessandri a sintetizat astfel situația spre finalul cărții sale, apărută întâi în 2008, la Roma, *Gândirea și opera Dorei d'Istria. Între Orientul european și Italia* (traducere din limba italiană de Mara Chirișescu și Cerasela Barbone, București, Pavesana, 2011): „Problema moștenirii Dorei d'Istria s-a complicat: au apărut contencioase în România și în Italia pentru hotărârea repartizării exacte a bunurilor defunctei. Imediat ce Institutul pentru Surdo-muți a intrat însă în deplina posesiune a vilei și terenurilor (donate prin testament de către scriitoare), a procedat la vânzarea acestora, începând cu 1898. Vila a fost la început închiriată, apoi, în 1909, vândută. Nimic nu pare să reiasă din documente în legătură cu ce conținea edificiul (mobilier, obiecte, cărți, hărți etc.), care ar fi trebuit să devină proprietate comună. În ciuda cercetărilor făcute până acum, nu se cunoaște soarta acestui material. Vila nu mai există astăzi: în locul ei se înalță un bloc de șase etaje. La parter este o mică grădină privată pe al cărei zid de incintă se poate citi următorul epigraf: «Principesa Elena Koltzoff Massalski Ghica 1882–1888, albaneză de origine, româncă prin naștere, florentină prin alegere, s-a înnobilit și glorificat pe sine prin sublime virtuți sufletești și intelectuale în numele european al Dorei d'Istria, în memoria celor aproape trei decenii de ședere în această casă, unde a murit recunoscătoare și reverentă, a pus Comuna în 1915». În 1908 orașul Florența i-a adus un omagiu Dorei d'Istria când i-a folosit numele ca să denumească piața care, odată, fusese piazza Goldoni. În patru ani însă, numele pieței s-a schimbat din nou devenind piazza Torino (astăzi Isidoro del Lungo). Atunci a fost momentul când s-a decis celebrarea amintirii scriitoarei prin fixarea acelei plăci comemorative pe vilă. Părea că din Dora d'Istria nu trebuia să

mai rămână nimic: «rugul» care arsele resturile ei pământeste dădea impresia că-și stersese și amintirea.”

În momentul în care și-a scris cartea domnul d’Alessandri, biografia și bibliografia scriitoarei erau „aproape necunoscute majorității savanților” din Europa Occidentală. O mențiune specială face pentru cercetătoarea Luisa Rossi, cu cărțile sale *I bagni di mare. Una principessa europea alla scoperta della Liguria* (Genova, Sagep, 1998) și *Autunno a Rapallo. I bagni marini di una principessa in Liguria* (Genova, Sagep, 2000), prin care și-a dobândit „meritul de a fi reaprins în Italia interesul pentru figura Dorei d’Istria.”

Am amintit mai sus motivele pentru care scriitoarea este necunoscută în țara ei de naștere. Domnul d’Alessandri are alte explicații ale îndelungatei ei uitări: literatura encomiastică despre ea, absența interpretării gândirii ei așa cum se desprinde din lucrările sale, prejudecata că femeile n-au jucat un rol remarcabil în diverse domenii, în fine opera vastă și eterogenă a scriitoarei.

Literaturii encomiastice despre ea, aurei mitice cu care a fost încununată, autorul îi opune un demers istorico-politic riguros, cercetarea mai tuturor surselor documentare, de la Torino, Florența, Cosenza, Calabria, Livorno, Veneția, Cagliari, Pisa, Roma, Graz, și, bineînțeles, fondurile Ghica de la București. Adăugăm că cercetătorului italian nu i-a scăpat nimic din bibliografia românească.

Talia europeană a scriitoarei este documentată și prin evocarea numeroaselor ei relații culturale, științifice, politice cu personalități precum Giorgio Asproni, Alessandro d’Ancona, Angelo de Gubernatis, Girolamo de Rada, Giuseppe Garibaldi, Tullo Massaroni, Francisco Protonotari, Edgar Quinet, Federico Sclopis di Salerno, Niccolo Tommaseo, Lorenzo Valerio, Adam Wolf ș.a.

Temeinice sunt, în cartea domnului d’Alessandri, atât capitolele despre biografia autoarei (mitul ei, trecerea de la Elena Ghica la Dora d’Istria, genealogia familiei Ghica, influența pe care au avut-o asupra ei ideile lui Quinet, Michelet, Lamartine, Ion Heliade Rădulescu, Gh. Asachi, relația cu profesorul său grec Giorgios Pappadopoulos, anii petrecuți cu familia la Berlin, Dresda, Viena, Veneția, căsătoria cu prințul rus Alexandr Koltzoff Massalski și anii petrecuți cu el la Sankt Petersburg între februarie 1849 și 1855, după care cei doi soți s-au separat, Dora d’Istria părăsind pentru totdeauna Rusia, apoi anii petrecuți la Lugano (1856), unde se împrietenește cu Giorgio Asproni, Arau

(1857), Veytaux (1859), Livorno (1861), Veneția (decembrie 1866-1869), Torino (1869-1870) și în fine, din septembrie 1870 la Florența, unde rămâne până la decesul său la 17 noiembrie 1888.

Ample și substanțiale sunt capitolele privind opiniile scriitoarei despre problemele naționale din sud-estul european și despre problema feminină. În cel dintâi, a vrut să atragă atenția occidentului asupra luptei unor popoare, ca românii, bulgarii, albanezii, grecii împotriva oprimării și pentru afirmarea identității lor naționale. Pagini în care se resimte influența ideilor lui Johann Gottfried Herder. La fel de profundă este analiza celor două cărți, fiecare în câte două volume, *Les femmes en Orient* (1859-1860) și *Des femmes par une femme* (1865), consacrate examinării condițiilor materiale și morale ale femeilor, mișcării lor de emancipare. Cărțile sunt scrise – precizează Antonio d’Alessandri – „cu intenția de a oferi o amplă frescă a istoriei femeilor în diverse spații geografice europene și a condițiilor lor materiale, morale, sociale, politice, juridice și economice” și sunt structurate pe o vastă bibliografie istorică, lingvistică și etnografică, la care s-a adăugat observația directă a autoarei în timpul unor lungi călătorii. Sunt cărțile unei autoare care abordează vasta problematică nu de pe pozițiile unui militantism politic, ci de pe poziții culturale de factură liberală. Autoarea a voit să afle „dacă în Europa orientală soția și mama sunt în măsură să contribuie în mod eficient la regenerarea țesutului social”.

În conturarea condiției femeii române a vremii s-a sprijinit cu deosebire pe creația populară, pe obiceiuri, ceea ce a condus – scrie autorul – la propunerea unei imagini a ei „mai degrabă simplă și aproximativă”.

Antonio d’Alessandri (s-a născut în anul 1977) este cercetător și cadru didactic la Facultatea de Științe Politice a Universității Roma și secretar al Asociației Italiene de Studii Sud-Est Europene. A publicat lucrări despre situația politică a unor țări precum România, Serbia, Croația, Albania cu accent pe procesul de formare a statelor naționale în secolul al XIX-lea. Lucrarea pe care am prezentat-o a fost distinsă cu premiul Spadolini-Nuova Antologia.

Prezentatorul cărții, Francesco Guida, apreciază că analiza operei Dorei d’Istria „rămâne esențială (și ineludabilă)”, că Dora d’Istria este în cartea autorului italian „un personaj de mare consistență”, iar autorul cărții se prezintă ca „un tânăr cercetător de-o vigoare deosebită”. Aprecieri la care subscriem. Mai rămâne ca un autor român să dea, sperăm cât mai curând, cartea românească despre Dora d’Istria.

DRAGOSTE ȘI RENUNȚARE – TREI POVEȘTI (2)

Creanga de aur, prima poveste despre o iubire imposibilă, apare în 1933. Acesta este și anul în care se publică a doua istorie, *Adela* lui Garabet Ibrăileanu. Suntem în epoca în care prozatorii români încep să descrie scene de alcov deja fără secrete, de o carnalitate încă nu chiar obscenă, dar foarte departe de discreția literaturii antebelice. Și tocmai acum, Sadoveanu și Ibrăileanu, aduc în peisajul literar cele mai pure imagini ale iubirii.

În prima poveste Kesarion Breb renunță pentru că este un ascet. Comunicarea dintre el și Maria este total spiritualizată și își asumă o suferință cât o viață. În a doua, doctorul Codrescu renunță pentru că este un esthet. Sigur, în planul narațiunii, dragostea împlinită mundan în *Creanga de aur* este imposibilă, pentru că Maria, ca împărăteasă, iar Kesarion, ca străin necunoscut abia dacă pot schimba câteva fraze. Dar asta nu reduce cu nimic frumusețea renunțării, în idee.

În *Adela* nu există, social, bariere. Diferența de vârstă n-ar fi neobișnuită într-o căsătorie din La Belle Epoque. Ea mai curând reprezintă regula. Nici statutul nu-i desparte pe protagoniști. Amândoi aparțin lumii onorabile, burgheze, înstărite. Niciun scandal în perspectivă. Și sunt liberi amândoi, neconstrânși de nicio altă relație. Mai mult, împărtășesc plăcerea comunicării, au același simț al umorului și o inteligență egală.

Spre deosebire de imaterialitatea Mariei din *Creanga de aur*, prezența Adelei este mai vie. Nu este o idee, ci o femeie vie, pe care doctorul Codrescu o prețuiește ca un esthet ce se află: „Corpul unei femei tinere, elasticitatea lui, rotunjimile calde, finețea și luminozitatea epidermei este realizarea formală și structurală desăvârșită a materiei vii, este miracolul suprem înfăptuit de

natură după miliarde de dibuiri, este termenul ultim al evoluției cosmice”. Când farmecul ei îi paralizează inteligența, îndrăgostitul face apel la rațiune: „Și doar, gândind bine, nu e decât un om”. Un om, nu imaginea în sine a Frumuseții eterne, cum o percepe Kesarion.

Pe acest om însă, esthetul îl descoperă în varii ipostaze, în lumina zorilor și a amurgului, contre-jour, sub o pălărie sau alta, cu silueta desenată grațios pe fundaluri de natură.

Fiecare situație, fiecare toaletă a ei, fiecare gest îi încântă simțurile pentru ceea ce descoperă în ele drept Artă. Este doar un om și ca medic Codrescu știe foarte bine din ce este făcut acesta. Dar este și o operă în care Natura, cum se vede, atinge desăvârșirea. Și mai mult, la Adela nu doar prezența fizică este sursă de bucurie estetică. Ea inspiră emoții, senzații și o imaginație care nu se adresează instinctelor, fiziologiei, purei materialității. Adela îi oferă o comunicare inteligentă, plăcerea de a schimba „idei fine ca niște săgeți de aur, într-o atmosferă de sensibilitate delicată, creată de amândoi”.

Și tocmai de aceea, hotărăște doctorul să renunțe, deși tână femeie, chiar fără a rosti un cuvânt, îi dă toate semnalele pe care o persoană educată din vremea ei și le poate îngădui. Și totuși Nu! „Adela este o iluzie paradiziacă și nu trebuie să devie realitate” decide Codrescu. Este laș? Este excesiv de lucid și anticipează devalorizarea poveștii de dragoste dacă ea, devenind o căsătorie banală, ar aduce între ei o domesticitate în care este loc, inevitabil, pentru material? Refuză să o vadă îmbătrânind și, mai ales, să fie văzut atins de decrepitudine? Are sentimentul că atingând-o ar macula puritatea frumuseții? Deopotrivă, esthetul renunță, ca și ascetul,

tocmai pentru că are ca și acela, o forță morală excepțională.

În ambele cazuri apare o dilemă: dar dacă, renunțând de fapt se refuză, lăsând pustie viața femeii iubite, dacă este egoist consacrandu-se Ideii și ndăruindu-și căldura, tandrețea, empatia? Alegând singurătatea, renunțând la ultima lumină a existenței proprii, nu are el răspunderea morală a suferinței celei pe care totuși o adoră? Nu este ca și cum *Hyperion* s-ar refuza Cătălinei? Pentru Kesarion alegerea nu este, de fapt posibilă. El aparține unui scenariu scris în stele, el va *trebui* să fie ultimul Decheneu, cel care va privi lumea „cu ochi înghețați” mortificat ca și Maria în insula exilului.

Codrescu însă alege în deplină libertate. De teamă să nu-și profaneze iubirea, el o ucide, se mortifică la rândul său fără a servi o cauză, fie ea și pierdută, ca aceea căreia îi este jertfit Kesarion.

A treia poveste de iubire-și-renunțare apare la cinci ani distanță după cele două. În 1938, G. Călinescu publica romanul *Enigma Otiliei*. Alt motiv de perplexitate pentru liceanul zilelor noastre care, crescut într-o ambianță obscenă, nu poate pricepe în ruptul capului cum de e posibil (doar dacă, așa cum luminat conchide el, Felix nu e în toate mințile sau dacă are minte nu toată-i bună) ca un tânăr în mod cert îndrăgostit de o tânără să-și refuze darul ei de despărțire. Ar mai înțelege, un mare efort că de o soție de împărat bizantin nu te poți atinge, că un „bătrân” de 40 de ani renunță la o tânără (deși nici măcar n-ar trebui să plătească) dar cu alegerea lui Felix precis ceva nu e în ordine. În mentalitatea lumii de azi, primitiv-consumistă, nimic nu se refuză, totul se înhață. Comentariul de mai sus al elevului de liceu este autentic și desigur nu reprezintă o excepție. Pur și simplu, omul zilelor noastre *nu poate* să înțeleagă rafinamentul renunțării, al virtualității în iubire, al sentimentelor delicate, al dilemei. Felix și Otilia sunt de aceeași vârstă, de aceeași condiție, relativ emancipați. El nu este un ascet (relația cu Georgeta stă mărturie) și nici neapărat un esthet. Un esthet este Pascalopol, un personaj-frate al doctorului Codrescu, dar unul care nu împinge estetismul până la a-și refuza relația cu Otilia, deși ea este cumva informal incestuoasă. Nu în sensul că ea i-ar fi cu adevărat fiică, dar pentru că i-ar fi putut fi. Numai că Pascalopol rezolvă dilema. Otilia nu-l va vedea

îmbătrânind iar el n-o va vedea domesticită, pentru că-i va „reda libertatea” la momentul oportun și amândoi vor rămâne doar cu ceea ce va fi fost frumos.

De ce renunță Felix la Otilia? În romanul din 1933, *Cartea nunții*, G. Călinescu făcuse din personajul Jim un proprietar al iubitei lui, unul neproblematic, un bărbat care își adjucecă o fecioară, face din ea o păpușă după modelul filmelor americane la care se reduce cultura lui (adăugând și galele de box, ca să nu-l nedreptăm) și se afișează cu prada în anturajul monden, ca un fotbalist de azi cu o „fotomodelă”.

De unde apare Felix, după cinci ani? Să fie influența indirectă a romanelor din 1933, a lui Sadoveanu și a lui Ibrăileanu? Oricum, Călinescu nu atinge, în a sa poveste despre renunțare, înălțimea, puritatea și rafinamentul celor doi.

Poate că refuzul se explică prin reminiscențele unei educații Belle Epoque, poate că mai curând, subliminal, Felix s-ar simți incestuos, căci sentimentele pentru Otilia sunt mai curând fraterne? Ea este în mod sigur mai matură decât el, când îi explică lucidă, că „pentru o fată reușita în viață nu e o chestiune de studiu și energie”, cum crede el. Conștientă de efemeritatea puterii de seducție, conștientă de propria frivolitate, Otilia este de fapt cea care renunță. O existență banală alături de un Felix conștiincios și cuminte nu este pentru ea. Aventura, alături de Pascalopol și după el, da. Poate că Felix intuiește că, oferindu-i-se în noaptea dinaintea „fugii” cu Pascalopol, Otilia nu-i dă decât un corp. Ea, cea adevărată nu aparține nimănui. Și el renunță la un dar incomplet, o posesiune oarecare, un premiu de consolare.

Jim se mulțumea cu o Vera pasivă, fără personalitate, Felix refuză ceea ce, fără sufletul Otiliei, ar fi un manechin. Ar fi dorit, mai târziu, când vor fi avut o carieră, o relație intelectuală și statornică, fermecătoare, partener și iubită. Dar Otilia este o efemeridă și, înțelegând asta, darul ei nu are valoare. Oricum nimeni n-o poate păstra pe ea cea adevărată de atunci, nici chiar ea însăși, fotografia pe care, după ani, i-o va arăta Pascalopol arată că ea s-a părăsit și pe sine, devenind o femeie doar „picantă, gen actriță întreținută”, ceva ce nici unul nu și-ar fi dorit.

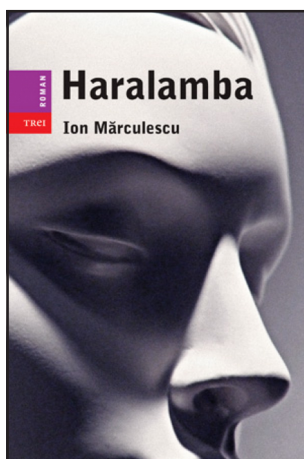
Sentimente contradictorii, subtile, dintr-o literatură scrisă pentru un public în stare să o merite...

CONSTRUCȚIE ȘI DECONSTRUCȚIE ÎN DIMENSIUNE UMORESCĂ*

Apreciat artist plastic, Ion Mărculescu se dedică și literaturii, fără a-și abandona prima vocație. Modul dezinhibat, ludic în care abordează ficțiunea este al unui om care vede plastic lumea, ca-n acel „Simț groaznic și văz monstruos” al lui Caragiale. Fără a construi epic, pe etaje ale narațiunii, confruntându-și personajele în oglinzi paralele, din unghiuri diverse pentru a le relativiza, ca în proza modernă a autenticității și substanțialității, Ion Mărculescu creează o proză interesantă prin decupaje, izolând fragmente de real, ca-ntr-un puzzle, pentru a le integra aceleași viziuni ordonatoare. Altfel spus, procedează ca un pictor care deconstruiește realitatea pentru a o construi, apoi, potrivit viziunii sale artistice.

În ultimele trei cărți care alcătuiesc *Jurnalul de la Marcona – O iubesc enorm, domnule judecător!*, *Al treilea picior*, *Haralamba*, nota comună este predispoziția ludică, provocarea continuă a epicului, inclusiv a receptorului, obligat să ia cunoștință de un *alt fel de a face/ înțelege literatura*, o carte din mai multe povești, „una mai țicnită decât alta”, ca să folosim, spre exemplificare, chiar termenii scriitorului. Din țicneala aceasta, însă, desprindem imaginea unui creator implicat în lumea sa, chiar dacă, ostentativ, el își construiește imaginea unui negator, a unui contestatar. El opune lumii celei aievea, propria lume de fantasmă și meditează dureros la condiția creatorului în contemporaneitate. Receptat abuziv, acest creator este, pentru cei mai mulți, o

ciudățenie, privit suspicios ca un om care ar avea „al treilea picior”. Sugestia kafkiană pune meditația în parabolă: „Dar și în cartea mea există un personaj asemănător lui Negrobono, un fel de alter ego care se trezește într-o dimineață că i-a crescut al treilea picior. Pe moment, crede că, de fapt, acest al treilea picior este un simbol și că semnifică talentul care, ca de obicei, cade pe capul omului ca o pedeapsă, atât timp cât el, omul, nu l-a cerut, nu și l-a dorit și nici nu-l vrea. Un capriciu al Providenței! Nu e prea ușor să fii talentat!”

S-a spus despre Ion Mărculescu, prozator al spiritului târgoviștean, *volens, nolens*, integrat Școlii de la Târgoviște care a reinventat literaritatea și, *avant la lettre*, și optzecismul, că se delimitează polemic de toată recuzita postmodernistă pe care nu conținește să o persifleze. Refuzând sau, mai bine zis, sfidând o retorică, Ion Mărculescu nu creează o alta, dar îi îngroașă liniile celei la care se raportează mucalit și ironic.

Ceea ce nu s-a relevat în legătură cu scriitura lui Ion Mărculescu este latura eseistică. Dincolo de prestidigațiile sale stilistice și narative, spumoase prin nota accentuat umoristică, se află o meditație gravă asupra lumii căreia autorul îi identifică tarele și pe care le supune criticii sarcastice, satirei, unei critici constructive, s-ar putea spune. Fotografii ale prezentului așa cum apar ele televizate: „Despre marile evenimente ale zilei. O bătrânică de nouăzeci și doi de ani din Florida, furioasă pe vecinul ei mai tânăr cu cincizeci de ani care a refuzat să o sărute, și-a luat pistolul și a tras mai multe focuri spre casa acestuia.

(continuare la pagina 31)

* Ion Mărculescu, *O iubesc enorm, domnule judecător!*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008; *Al treilea picior*, 2011; *Haralamba*, Editura Trei, București, 2012.

Daniela-Olguța Iordache

IULIA HASDEU. O PRIETENIE SPIRITUALĂ

*„Être oiseau, c'est tout ce qu'il me
faudrait.” (Iulia Hasdeu)*

Ediția a doua a cărții, apărută la Editura „Asociația culturală Iulia Hasdeu” în 2013 și intitulată „Iubirile Iuliei Hasdeu”, mărturisește o strânsă relație între autoarea, Crina Decusară Bocșan, și tânăra poetă, mai bine zis, o impresionantă prietenie spirituală.

Fiind prea aproape de sufletul Iuliei, autoarea are sentimentul că nu o vede clar, așa cum numai emoția sa personală o cere. „Nu pot să v-o prezint așa cum EU o văd”.

Pentru a se apropia totuși de obiectul reflecțiilor sale, Crina Decusară Bocșan împarte cartea, firesc, în trei segmente și totodată etape ale vieții Iuliei.

Prima etapă, dintre 1869 și 1881, este intitulată „Lilica”, apelativ sub care era cunoscută fiica lui Hasdeu în întregul mediu literar și cultural românesc. A doua etapă, 1881 – 1886, este perioada în care Iulia își căuta dublura adolescentină pentru care alesese pseudonimul Camille Armand, și ultima, 1888, intitulată „Bolta” și care include finalul dramatic al fetei de numai 18 ani.

Autoarea cărții se apropie cu delicatețe și nedezmințit interes de copilăria fabuloasă a Iuliei, de toate argumentele pe care se întemeiază fama sa de copil-minune.

Primul argument era o fenomenală memorie care o făcea pe Iulia să sară peste etapele firești ale evoluției sale de copil – la doi ani și jumătate recunoștea literele și recita poezii lungi, la patru ani înțelegea nemțește și povestea cu multă fantezia basmele auzite de la bunici, la cinci ani scria piese de teatru „care nu se mai terminau” de lungi și complicate ce erau.

Un alt argument era umorul cu care erau întâmpinați oamenii de cultură și litere care frecventau casa lui Hasdeu – A. Treboniu

Laurian, Ion Gârleanu, Ghenadie Petrescu, pictorul P. Walch etc., toți împodobiți de Iulia cu nevinovate dar pline de haz porecle.

La patru ani, Lilica vorbea și franțuzește. La zece ani, avea toate noțiunile de aritmetică, istorie, geografie, gramatică, istorie naturală, ortografie și engleză, cânta „dumnezeiește” la pian și desena destul de bine.

Iulia avea de timpuriu „un zâmbet îngăduitor de om matur” fiindcă știa să se cunoască pe sine și să se multiplice în zeci de oglinzi. Avea, după propria sa percepție de sine „spirit viu, zglobiu, puțin zburdalnic” și cu toate acestea „supus și înțelept”. Înțelesese de timpuriu efemeritatea anilor și se complăcea în lumea naturală a inocenței.

„L'enfant ne croit plus même aux contes./ Je voudrais qu'il crût au langage/ Des oiseaux et des fleurs des près/ Il faut bien qu'on croie à cet âge./ On croit si rarement après.”

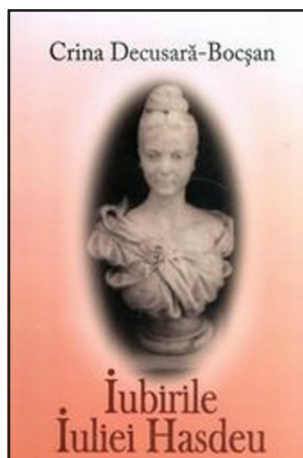
Datorită pasiunii pentru cărți și studiu, Iulia și-a început cursurile gimnaziale cu dispen-

să de vârstă, alături de băieții de la Colegiul Sfântul Sava. Avea 11 ani când s-a confruntat cu invidia ziarelor care insinuuau faptul că succesele fetei se datorau faimei tatălui.

Cu toată durerea despărțirii de țară și de mediul bucureștean în care se formase, Iulia trebuia să plece cu mama ei la Paris.

În 1881, fiica lui Hasdeu se afla încă în vacanță la Brașov. O ceartă survenită însă între părinți, de vină fiind infidelitățile tatălui, încărcă de tristețe plecarea la Paris a celor două Iulii.

„Marele Hasdeu, un adevărat titan în arena luptelor pe teme istorice, lingvistice, literare ori politice, este dezarmat în fața amenințărilor că va fi părăsit de soție și de fiică.” Despărțirea însă este inevitabilă.

Contactul celor două femei cu Parisul „fremătător și costisitor” le obosi.

Înscrisă la Colegiul Sevigné din Paris, Iulia continuă să studieze grecește, latinește, pianul și prozodia. La examene ea se prezentă exemplar și obține o bursă de la Cameră, fără de care studiile ei nu ar fi fost posibile.

O rujeolă banală produce însă mari ravagii, suferință, însingurare și o ciudată reflecție tragică pe care abia acum am putea s-o înțelegem. „Je voudrais beaucoup savoir pourquoi on m’a tué”.

Totuși, după examenele de iarnă, Iulia devine bursieră a statului român, primind 300 de franci pe lună, bursă votată în unanimitate în Ședința de Consiliu și aprobată în Parlament.

Crina Decusară Bocșan se ocupă de frământările sufletești ale Iuliei, utilizând ca material corespondența ei cu prietenele bucureștene dar și cu tatăl ei precum și jurnalul menit să consemneze noile sentimente și reflecții ale Iuliei. „Eleva română se simte exilată”, afirmă scriitoarea pe bună dreptate, deoarece noile ei însemnări par sincere dar exaltate.

„Ah! Parisule! Te iubesc, te ador totuși. E nebunia mea. Ce vrei? Am fost făcută pentru el. Este dragostea mea, iubitul meu... Madame de Sevigné o avea pe fiica ei, Madame de Staël – pe tatăl ei, eu am Parisul. Este fiica mea, tatăl meu, iubitul meu. E viața mea. Iar departe de el sunt liniștită, dar tristă, mă plictisesc. Aerul scumpei mele României, soarele Orientului, zâmbetele prietenilor mei – nimic nu mă poate face să-l uit.”

Există deci o dedublare sufletească exprimată uneori în mici texte cu subtext patriotic cum ar fi poezia „Patrie”: „Surtout, quand longtemps exilé/ On a vecu loin d’elle/ L’amour profond s’est relèvé/ Dans le coeur infidèle.”

Și totuși adolescenta obosea, avea persistente dureri de cap. Hasdeu își dădu seama că zelul fetei și munca ei zilnică până în miez de noapte sunt exagerate. „Am în vedere de a nu se abuza de forțele ei încă prea fragede...” sau „N-o forța la muncă [...] forța poate să sporească știința unui om, dar în același timp micșorează geniul care trăiește numai în **libertate** și prin **libertate**.”

Vizitarea Olandei și a Elveției în vacanțe reprezentară adevărate borne în maturizarea Iuliei. Pasionată de teatru ea va reflecta asupra fericirii. De ce în teatru nu interesează **fericirea**, se întrebă ea.

„Știm atât de puțin fericirea încât ne apare ca neverosimilă când nu este asociată cu ceva. E legea naturii că orice om, orice ființă, trebuie să sufere. Or, ce nu este real nu ne mișcă, nu ne interesează. Iată de ce pe scenă fericirea este ceva banal”.

Copilul Iulia o visa însă pe adolescența Camille Armand, pe care o creiona în jurnalul său intim. Lângă jurnal se aflau zeci de proiecte literare, așa cum literatura noastră nu a mai cunoscut decât în cazul lui Eminescu, proiecte urieșești netrăite până la capăt din punct de vedere intelectual ce l-au uimit până și pe părintele ei, B.P. Hasdeu.

Viața îi apare ca o carte ce se răsfoiește singură, dar care e așa de scurtă încât nu mai ai timp să recitești pagina care ți-a plăcut în mod deosebit.

„Le livre de la vie est un livre suprême/ Qu’on ne peut ni fermer ni ouvrir à son choix./ La page où l’on se plait ne se lit pas deux fois/ Mais le livre fatal se tourne de lui même./ On voudrais revenir à la page où l’on aime/ Et la page où l’on meurt est déjà sous nos doigts.”

Dacă ar fi împlinit 20 de ani, Iulia ar fi fost prima femeie doctor în litere a Facultății din Paris. Programa de doctorat cuprindea însă mai multe domenii în care Iulia a excelat. Să-și aleagă filosofia, istoria, literatura, filologia? „Oricum ar fi – își spune tatăl fetei încântat – eu nu împiedic pe Lilicuța de a-și alege specialitatea după pofta inimii.”

Astfel Iulia Hasdeu „la seule élève féminine” de la Școala de Studii Înalte din Paris își alege să susțină în numai doi ani teza de doctorat „Filosofia populară a românilor – logica, psihologia, metafizica, logica și teodiceea”, deoarece Camille Armand trebuia să fie o femeie a Renașterii.

„Din partea mea aș vrea să fiu mereu fetișcană și studentă la Sorbonna”. În această postură ea elaborează de asemenea „Logica ipotezei”, parcurgând critic scrierile lui Platon, Aristotel, Descartes, Copernic, Kepler, Newton, Hume, Leibnitz, Bacon și Herodot precum și studiile literare „Mon Shakespeare”, „Mon Corneille” și „Mon Sophocles”.

Dar iubirile?

La vârsta de 16 ani, Iulia reflecta – „Chaque homme a en lui le don d’aimer, Il faut qu’un homme aime, c’est pour cela. C’est de cela qu’il vit.” „A nu iubi pe nimeni e cea mai mare crimă”.

O fericire și o iubire a Iuliei este natura pe care o descrie cu încântare dar și cu o sumbră premoniție în „Bourgèons d’avril”, povestea unui mugur încă nedeschis dar înghețat de suflarea vântului rece.

O altă fericire e știința, apoi țara și cei apropiați. Dar cea mai mare încântare este de a descrie toate acestea.

„Mon bonheur c’est de chanter la nature,/ L’amour, les fleurs, le soleil, ma forêt,/ Être oiseau, c’est tout ce qu’il me faudrait.”

În urma ei, „pasărea Iulia” a lăsat un părinte răvășit ce i-a construit un castel, un mormânt-poem și prima carte de spiritism din România.

Dorina Grăsoiu

CAMPANIA „GENERAȚIONISTĂ” ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ INTERBELICĂ* (1)

Despre o dispută între generații literare se poate vorbi nu numai în cadrul vreunui deceniu sau secol; dintotdeauna a existat o rivalitate între „tineri” și „bătrâni”, între cei care vin și cei care nu vor să părăsească, încă, arena publică, dar niciodată, parcă, această dispută nu s-a manifestat cu o violență mai mare decât în deceniile trei și patru ale epocii interbelice românești.

Războiul, cu toate implicațiile și consecințele lui, a produs o schimbare esențială în modul în care arta era concepută de către creator și primită de receptor. Marile țeluri odată atinse (unirea cu Țara, împrăștierea țărănilor etc.), era firesc să se facă simțită o mutare a accentelor valorice în conștiința creatorilor și o schimbare în mentalitatea publicului receptor față de opera de artă.

Tocmai de aceea, apariția după război a unei reviste precum „Gândirea”, ce se declara programatic o revistă „de generație”, este perfect justificată în contextul cultural al momentului. Atâta doar că generația imediat postbelică nu era protestatară, nu se simțea ruptă de predecesori, ba dimpotrivă. Nici „Gândirea” și nici „Cuvântul” nu-și propuneau o „demolare” a personalităților literare antebelice, ci o continuare a tradiționalismului anterior, completat, firește, prin acel ortodoxism teoretizat și propovăduit doctrinar de Nichifor Crainic.

Dar iată că în 1927, sub oblăduirea „Gândirii” și a „Cuvântului” (mai corect spus, a lui Nichifor Crainic și, respectiv, Nae Ionescu) o nouă generație își face

apariția, declanșând, cu o vehemență rar întâlnită până atunci, un tir continuu împotriva „bătrânilor”, respectiv a tuturor autorităților culturale și politice anterioare. Acești „tineri furioși” (mai toți proaspăt absolvenți de liceu, în jurul vârstei de 19-20 de ani) nu numai că le contestă „bătrânilor” (care uneori nu numără mai mult de trei decenii) orice merit, dar încearcă să-i înlăture din arena literară ca pe niște fosile ancorate în vremuri iremediabil apuse, într-o mentalitate învechită, desuetă și, deci, implicit, dăunătoare.

Erijându-se în reprezentanți ai unei „noi spiritualități”, intransigenți și justițiar, ei se cred îndreptățiți, în numele noilor idealuri pe care le proclamă bătaios, să arunce un teribil „în lături” exponenților „generației războiului”, printre aceștia numărându-se „ramoliți” de tipul Nicolae Iorga, G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, C. Rădulescu-Motru, Mihail Dragomirescu, P. P. Negulescu, dar și scriitori „compromiși” precum T. Arghezi, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, Ion Pillat, Adrian Maniu etc.

Cine erau, în fond, zgomotoșii tineri imberbi și care era statutul lor literar (dacă el exista cu adevărat) în momentul declanșării campaniei generaționiste?

Mult timp, istoricii literari au tratat nediferențiat componența acestei generații turbulente. Alături de Mircea Eliade, Petru Comarnescu, Constantin Noica, Mihail Polihroniade, Ionel Jianu, Mihail Sebastian, Mircea Vulcănescu, Stelian Mateescu etc. erau înscrise, automat, și numele semnatilor

* Studiul a fost publicat în 1984, într-un volum colectiv intitulat *Atitudini și polemici în presa literară interbelică*. Apărut în cadrul Tipografiei Universității București (T.U.B.), este de la sine înțeles modul precar de difuzare și, implicit, de receptare. De aceea, ca un memento, voi publica studiul meu, cu mențiunea că, slavă Domnului, între timp au apărut multe altele, poate mai valoroase dar, sigur, mai „la zi”, al meu având însă meritul de a se înscrie printre actele de pionierat.

Manifestului „Crinului alb”: Petre Marcu-Balș, Sorin Pavel și Ion Nestor.

La o privire mai atentă, se pot observa ușor deosebiri (chiar divergențe) de păreri, motiv pentru care au și existat atâtea dispute și polemici între așa-ziii reprezentanți ai „noii spiritualități”. Sigur că anumite „idei forță” le erau comune (obsesia răfuiei cu vechea mentalitate antebelică, cu concepția raționalistă, prăfuită, aspirația spre Absolut, spre „completudinism”), dar sferile de influență diferite care se exercitau asupra lor (pe de o parte – doctrina filozofică a lui Nae Ionescu, ce le inocula dorința de a trăi în aventură, spaima de ratare, pe de alta – exaltarea mistic-ortodoxistă a lui Nichifor Crainic) au dus la puncte de vedere net deosebite, deseori ireconciliabile (Exceptionalul studiu al lui Z. Ornea: *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, Edit. Eminescu, 1980, ca și riguroasa analiză dedicată de D. Micu „*Gândirii*” și *gândirismului*, Edit. Minerva, 1975, tratează diferențiat pe reprezentanții noii generații, subliniind deosebirile dintre ei).

Cel dintâi care, în numele generației sale, oferă o sinteză a trăsăturilor specifice ale „noii spiritualități” este Mircea Eliade, considerat de toți șeful acestei echipe de excepție și, totodată, port-parolul ei. Student al Facultății de Litere și Filozofie din București, avându-l ca profesor pe Nae Ionescu, Mircea Eliade își începe de la vârsta de 19 ani colaborarea la „Cuvântul” (al cărui redactor, din 1926, era sus-numitul profesor), iar din 5 septembrie 1927 până-n 16 noiembrie 1927 publică seria de articole intitulată: *Itinerariu spiritual*. Propunându-și să traseze liniile de orientare „pe viitoarea hartă sufletească a generației”, *Itinerariul* se vrea totodată și un îndreptar, care să „ia atitudine împotriva vechilor metode, să schițeze critica celor câteva personalități ce năzuiesc încă să ne fie îndreptării și să afirme valorile, preferințele, țelurile”.

Încercând să surprindă specificitatea generației sale, configurația ei aparte, Mircea Eliade depistează și cauzele, circumstanțele care au determinat o astfel de conformație: „Pentru cine înțelege – noi suntem generația cea mai binecuvântată, cea mai fâgăduitoare din câte s-au rânduit până acum în țară. Trebuie să ținem seama numai de elită.”

Suntem cei care au trecut, odată cu copilăria, experiențe diverse și tragice, care am cunoscut viața, răsfrântă pe

fețele părinților noștri. Unii au suferit mai mult, alții mai puțin. Dar toți ne-am **întrebat**. Ceea ce nu se făcuse până atunci. Criza religioasă a fost pentru noi mai puternică decât a generațiilor trecute. [...] Confuzia care s-a făcut înaintea noastră, și pe care o fac acum profesori universitari – noi nu am făcut-o. Pentru că noi am cunoscut o viața mai **complicată**. Am trecut experiențe care ne-au condus la rațiune, la artă, la misticism. Suntem cei dintâi care diferențiază planurile acestea de realitate, și înțelegem că fiecare își au viața și legile lor. Viața, izbindu-ne dureros și precoce, ne-a apropiat de realități necunoscute celorlalți.

De aceea pentru noi, viața lăuntrică e atât de cruntă, de diversă, de chinuitoare. În noi izbândește **Spiritul**”.

Nu totdeauna, însă, *Itinerariul* păstrează acest ton urban, detașat; uneori (e drept, rar) apar note provocatoare, etichetări jignitoare, care irită și, firește, atrag imediat riposte:

„Și nu ne intimidează nici sarcasmul suficient al bătrânilor inteligenți, nici mustățile maturilor, nici glumele imbecililor de ambe sexe, nici nepăsarea celor care se pretind a fi astăzi îndrumătorii noștri spirituali, nici seaca indiferență a universitarilor. Vom arăta că ne cunoaștem îndestul forțele ca să nu cutezăm cu frunțile răsturnate să-i privim în ochi și să nu le cumpănim loviturile. Iar cum știm că vom întâlni împotriviri, nu așteptăm, ci lovim *noi întâi*”.

Acest „credo” al unei generații ce nu întreprinsese încă nimic merit s-o statueze, să-i ateste existența, declanșează resortul polemic nu numai al „bătrânilor”, ci și al acelora care, biologic ar fi putut ușor fi anexați noii echipe. Astfel Șerban Cioculescu (n. 1902, față de Mircea Eliade – n. 1907) ridică primul mânușa și în articolul intitulat „Un itinerar spiritual” („Viața Literară”, an III, nr. 86, 26 mai 1928, p. 1, 3) el atacă întreaga generație tânără de lipsă de raționalism. Teoria generației binecuvântate, cu o menire providențială („întâia generație torturată de imperativul sintezei”), care printr-o experiență sufletească unică a rupt punțile ce-o legau de înaintași, îi pare criticului un teribilism adolescentin, fără vreo acoperire în planul realității. Întreaga pledoarie a lui Mircea Eliade referitoare la „ortodoxismul” generației sale este „demorsată” printr-o singură observație: „Dar sunt unii din acei

tineri, în numele cărora vorbește așa de frumos d. Mircea Eliade, îngrijorați de absența intelectului din programul său. Intelectul și rațiunea lipsesc. Le ia locul spiritul” (Unul dintre acești tineri la care se referă Șerban Cioculescu este M. Sebastian care, Într-un articol din „Cuvântul”, nr. 1159, 15 iulie 1928, p. 1, 2, vorbește despre „dorul de luciditate” al generației lui).

Deși foarte apropiați ca vârstă de reprezentanții „noii generații”, criticii de la „Kalende” (Vladimir Streinu, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu) sunt aruncați de mai tinerii confrăți în tabăra „bătrânilor”. Raționalismul lor declarat este perceput ca o atitudine desuetă, perimată, ca o mentalitate pozitivistă răsufletă. Singur Mihael Sebastian îi consideră drept o replică lucidă, în cadrul aceleiași generații, la adresa „neliniștii metafizice” proferate de adepții lui Nae Ionescu, sau a misticismului de nuanță ortodoxistă propovăduit doctrinar de Nichifor Crainic. Singur el sesizează polii opuși ai acestei „noi spiritualități”, încercând să țină o cumpănă dreaptă între două extreme ce nu puteau fi conciliate. Este, de fapt, unica tentativă de încorporare a „raționaliștilor”, „intelectualiștilor” de la „Kalende” în „noua spiritualitate”: „Urmăresc destinul încă neclar al spiritualității noi – din care misticismul nu înfățișează decât o singură latură – pasionat și atent. În ce mă privește, congenital impropriu acestei din urmă poziții sufletești, o văd fără să o trăiesc [...]. E greu să mă situez. Totuși, între «Duh și slovă» (revistă anunțată cu obstinație de „spiritualiștii” noii generații, dar care nu a apărut niciodată – n.n.) și Calende (sic!) – socotindu-le pe acestea anticipat drept două poziții și două orientări (evident depășind literatura) – înclin spre locurile celei din urmă” (Noua spiritualitate (Anchetă) – Observați în cadrul preocupărilor Dvs., sau în al întregii culturi deosebiri care ar întemeia încrederea într-o nouă spiritualitate de adâncă și generală semnificație? În „Tiparnița literară”, an I, nr. 2, 30 noiembrie 1928, p. 42-47).

Deloc iritat de intervenția lui Șerban Cioculescu, ba dimpotrivă, vizibil flatat de ecoul studiului său, Mircea Eliade răspunde calm fiecăreia dintre „nedumeririle” exprimate de mai vârstnicul confrate. Fără nici o nuanță polemică, pe un ton de perfectă civilitate, studentul în filozofie își dovedește cu această ocazie nebănuite virtuți de

sociolog, atunci când încearcă să ofere explicații plauzibile asupra conformației „speciale” a generației lui: „Deosebirea dintre duhurile generațiilor poate avea și o altă lămurire. Cei care se dezvoltă într-o epocă de criză scapă de înregimentări pripite. Conștiința nefiindu-le atașată de la început la un singur crez – cum se petrece cu conștiința celorlalte generații care primesc anumite dogme pentru că nu simt necesități spirituale contrarii – funcționează pe toate planurile, cu toate potențele, asimilând o pluralitate de valori. Conștiința generației noastre e polivalentă. Lângă valoarea empiricului și logicului, s-a așezat valoarea etică și religioasă. S-au așezat după o experiență. Și sunt experiențe pe care nu le îndură decât asemenea generații. Și care sapă prăpăstii între înțelegerea lor și a predecesorilor; pentru că prăpastia există între valorile pe care acestea le acordă marilor coeficienți ai vieții și ai duhului. O conștiință antebelică era antrenată de familie, de școală, de Universitate, de literatură către un realism de felurite nuanțe. Refuza și alunga anumite valori pentru că nu avea organul să le aprecieze, funcțiuni cu care să le obiectiveze. Aici e marea deosebire, e organică. De aceea, discuțiile cu cei bătrâni sunt sterpe. Pentru că, oricât ne-am strădui, nu le putem evidenția substanța intimă a anumitor experiențe proprii. O experiență nu se poate comunica decât celor inițiați, după cum partitura unei simfonii nu se transformă în sunete decât sub ochii unui muzician”.

Replicând acuzației de lipsă a raționalului, a intelectualului din teoria sa, Mircea Eliade subliniază faptul că acești factori nu sunt decisivi în conturarea specificului generației sale. „S-ar putea spune că am închinat examenului raționalului prea puține pagini, și numai atunci când încercam a-i stăvili primatul. Lucrul se înțelege lesne; nu scriam un tratat asupra esenței funcțiunilor spirituale, ci trasam linii de orientare pe o hartă încă nelămurită. Mă interesa, în cel dintâi rând, *specificul*, ineditul noii generații. Iar specificul său nu era gravitarea către materialism, nici negarea *valorilor raționale*, ci încercarea de sinteză, de armonizare a necesităților duhului, întemeiate pe robustul trunchi al personalității” (Mircea Eliade, *Sensul „Itinerariului spiritual”*, „Viața literară”, an III, nr. 87, 9 iunie 1928, p. 1, 2).

Florina Loredana Stoica

COORDONATE ALE POEZIEI ANEI BLANDIANA – ANALIZĂ SEMANTIC-TEXTUALĂ (3)

2. Perspectiva criticii (b)

Volumul în sine lasă impresia unui amplu poem închinat iubirii, temă pe care poeta o vede ca pe o consecință a harului de a stăpâni cuvântul: „Dragostea chiar, de-o ating, se modelează-n fraze./ vai mie, vai celei pedepsite cu laude!”. De altfel, poezia și iubirea par a fi coordonatele prin care se schimbă ordinea lucrurilor; poezia e, într-un fel, magie și tot magie este și dragostea: „Tu nu vezi niciodată/ Fluturii cum se privesc peste noi?! Nici semnele pe care vântul/ Le face ierbii când trecem?! Dacă mă întorc brusc/ Ramurile încremenesc./ Și așteaptă să ne îndepărtăm./ N-ai observat că păsările apun?! N-ai observat că frunzele se sting?! N-ai observat șoaptele / Care cresc în spatele nostru / Ca mușchiul pe partea trunchiurilor dinspre nord?! Și tăcerea care ne așteaptă oriunde.../Toți știu ceva ce nouă ni se ascunde.”

Versuri precum: „Simt că te apropii întotdeauna / După zăpăceala mestecenilor/ Care încep să se agite/ Să foșnească în neștire/ După felul nesigur /În care alunecă luna” (*După felul în care alunecă luna*) sugerează faptul că iubirea, tema centrală a volumului, este o altă față a poeziei, reprezentând acea stare de grație care poate schimba ordinea universului: „florile/ Pe care le privești apun/ Păsările pe care le privești apun/ Apele se fac mai mici”.

În lirica Blandiane, atât iubirea, cât și existența stau sub semnul unei continue așteptări, sub semnul coborârii dincolo de moarte, al devenirii într-un timp mitic, atunci când „răsare /Înlăcrimatul soare de octombrie / Din oul văruiat cu nori, / Clocit în calde veșnicii” (*Așteaptă să vină octombrie*). Ceea ce vestește sentimentul de dragoste este prezența unei naturi care se constituie nu ca un cadru personificat, însuflețit, ci mai curând ca o prelungire a spiritului, a ființei: „Simt că te apropii întotdeauna / După zăpăceala mestecenilor/ Care încep să se agite/ Și să

foșnească în neștire./ După felul nesigur în care alunecă luna” (*După felul în care alunecă luna*).

Născută din și prin cuvânt, iubirea stă sub semnul unei veșnice neștiințe în care pot fi descoperite „frumusețea rădăcinilor” și „ne-nțeleasa bucurie de-a nu mai fi pentru vecie” (*Dacă ne-am ucide unul pe altul*); ea durează cât o privire în care cei doi sunt „ucigaș fiecare și victimă / Salvator și salvat”.

Impresia generală, la nivelul atitudinii, este de permanentă contemplație, de spiritualizare a sentimentului, de sensibilitate, toate amintind de fiorul metafizic blagian.

O particularitate a poemelor de dragoste din acest volum ar fi melancolia, absența nuanței temperamentale, a emoției incontrollabile, poezia fiind expresia conștientizării existenței și experienței, un prilej de meditație, implicit o cale de acces la cunoaștere.

Criticul Eugen Simion este de părere că în *Octombrie, noiembrie, decembrie* „dragostea este văzută eminescian, ca o bucurioasă disperare, și tot eminescian este sugerat și momentul ei de extaz: somnul, adormirea: «Adormi, adormi./ Cum stăm cu ochii-nchiși/ Părem întinși alături/ Doi tineri morți egali./ După ce somnoros pășește soarele/ Prin ierbi uscate./ Cerul e moale și lasă pe degete/ Un fel de polen/ Pe fețele noastre se mută/ Umbrele cârdurilor de păsări./ Mirosul strugurilor ne pătrunde/ Adormi./ Nu te speria/ Pletele noastre vecine/ Răsfire în iarbă/ Au început să prindă rădăcini./ În curând frunzele ne vor înveli/ În auriul omăt/ Aripile și s-au înfundat în țărână/ Și nu se mai văd.»” (Eugen Simion, *Scriitori români de azi.*, vol III, Chișinău: Editura David Litera, 1998, p. 208).

Somnul reprezintă, așadar, un motiv fundamental al volumului *Octombrie, noiembrie, decembrie*, accentuându-se cu volumele ulterioare (*Poezii și Somnul din somn*),

moartea și somnul devenind metafore ale întregii creații a poetei.

La Blandiana, însă, somnul, adevărată stare de grație, nu simbolizează inevitabil moartea, nici regresivitatea blagiană în ancestralitate, „în părinți”, ci, mai curând, „întoarcerea pentru o clipă la ritmul pur al materiei, în zona de liniște și plenitudine a simțurilor” (Ibid., p. 209).

Astfel, în prima poezie, *Îți aduci aminte plaja?*, „marea/ Se-nchidea ca o pleoapă / Peste ochiul în care-așteptam”. Somnul este, în *Nu-mi voi mai aminti*, starea prin care se accede la cunoașterea revelatorie: „Și cu ochii închiși/ Voi auzi cum freamătă/ Împăduritul Dumnezeu”. Fericirea însăși echivalează cu această stare: „E atâta fericire/ Că aproape că ți-e somn” (*Despre țara din care venim*).

Ideea morții însă apare frecvent, îmbrăcând diferite veșminte, fiind pe rând o simplă continuare a existenței într-o altă ordine – „Și eu să nu știu de când/ Înaintez fără umbră/ Cântând” (*Umbrei mele i-e frică*) –, eliberare – „definitiva liniște” (*Am dreptul*) –, un „leagăn blând” al cărui octombrie îi permite omului să vadă „îngerii goi răsând prin păduri”, este soră bună a vieții, vegheată și ea de un al doilea soare, care îmblânzește această trecere spre toamna vieții: „Nu ni s-a dat/ Numai/ Un singur soare/ Care se-ntunecă/ Înspre seară treptat,/ Ci ducem, covârșiți de greutatea lor/ Doi sori pe care nu-i putem vedea deodată./ Unul ne strigă să intrăm,/ Celălalt ne face semn să ne ridicăm,/ Să plecăm,/ Unul își urcă fanatic/ Spaima de-a nu fi oprit,/ Celălalt coboară ușor,/ Invincibil, către sfârșit./ Unul veghează creșterea/ Celălalt scăderea;/ Unul luminează ca focul/ Celălalt ca mierea/ Și soarele acesta de pe urmă/ Ne-arată drumul și ni-l face blând / În noapte, ca-n țărână scurmă,/ Cuib dulce morții legănând..” (*Doi sori*).

Poezia Anei Blandiana stă sub semnul unui vag optimism și al unei luminozități prin care orice categorie negativă a existenței se estompează („suavă disperare”, „tăcere luminată”, „beznă tandră”, „povară dulce”, „clar de moarte” etc.).

Eugen Simion observa că somnului afectiv îi corespunde un somn vegetal, noiembrie fiind una dintre lunile în care materia ezită între viață și moarte. Zăpada pare a fi simbolul acestei retrageri din lume: „Dar eu trec prin zăpadă dormind / Tu ești somnul din care / Nu vreau să mai ies/ Rar câte-o privire mai mare/ Distrată, uitucă visez,/ Neua moale înghețată pe mine,/ Mă strânge/ Mi-e cald în somn și bine/ Și știu că o să mor” (*Tu ești somnul*).

Alături de somn, **tăcerea** poate fi considerată o temă complementară,

concretizându-se în text prin structuri precum „liniște”, „toată liniștea din univers”, „liniște necunoscută”, „Era atâta liniște / Că timpul nu îndrăzne / Să spună vreo secundă, / Cerul nu rostea nici un nor” „tăcere luminată”, „adâncă tăcere”, „tăcere dinainte de naștere” etc.

Tema **devenirii** este un alt prilej de meditație pentru poezie, ca și **stingerea**, văzută de același critic literar drept figura poetică specifică, înțelesă ca „o însingurare luminoasă și tristă a elementelor, o coborâre spre starea de inocență” (Ibid., p. 210).

Spațiul iubirii pare a fi unul amenințat de degradarea ilustrând un conflict interior, „o molcomă gâlceavă a sufletului cu trupul într-o somnolență vinovată, într-o pendulare continuă între dorință și respingere, între luciditate și abandon” (Tudor Cristea. *Partea și întregul*, Editura Bibliotheca, Târgoviște, 1999, p. 56): „Miros de trup abandonat de suflet / Sub soarele nerușinat, / Miros de trup pe care / Carnea crește / În care sângele bolborosește / Și într-un fel de harnică furtună / Celulă cu celulă se-mpreună.../ Nu te apropia, nu mă atinge, / Amar mi-e trupul și otrăvitor, / Cu soarele prelins la subsuori, / Cu fluturi beți de mine răscoliti / Din larve sfărâmate de dorinți / Pe care nu pot să le-ncapă. Fugi! / De brațele profanatoarei cruci/ În care, fericită, mă urăsc, / Nu-mi respira miasma-mbătătoare / Când sufletul mă părăsește-n soare / Ca să te prind și să te răstignesc.” (*Trup amar*).

„În care, fericită, mă urăsc” – iată sintagma definitorie a erosului în accepția (mai curând decât în viziunea) Anei Blandiana. Un critic precum Daniel Cristea Enache, amintit mai sus, ar găsi tocmai în această limpede sintagmă calitatea, dar și limitele poeziei autoarei. Care ar putea fi, totuși, justificată de precedentul arghezian. Cel din *Transfigurare*, de pildă: „Puteam să știu că-n zeama ei suavă/ Albastră alburie era otravă?/ M-am îmbătat, am murit?/ Lăsați-mă să dorm... M-am copilărit./ Cine mai bate, nu sunt acasă/ Cine întrebă, lasă.../ Cui mai pot să-i ies în drum/ Cu sufletul meu de acum?”.

Cât despre cerebralitate, limpezime și profunzime, despre claritate și sugestie, poeta însăși s-a pronunțat în mai multe rânduri, ceea ce, alături de artele poetice multiple din volumele de versuri, indică o autentică frământare creatoare, dar și o profundă conștiință artistică. Iată o opinie a sa din 1976: „Misterul nu e niciodată tulbure, el începe întotdeauna dincolo, nu dincoace de limpezime. Nu întunericul e misterios, ci raza de lumină care-l subliniază. [...] Poezia stranie, dificilă, nu este aceea din care nu

înțelegi nimic, ci aceea pe care nu o poți înțelege definitiv.” (Ana Blandiana, *Eu scriu, tu scrii, el, ea scrie*, București: Editura Cartea Românească, 1976, pp. 28 – 29). Și iată o opinie mai recentă și mai plastic exprimată, în unul dintre „fragmentele despre poezie” incluse la finele antologiei *La cules de îngeri* (2003), în care Ana Blandiana încearcă să-și definească propria formulă, comparând cunoscuta *Pietà* a lui Michelangelo din Catedrala San Pietro, dusă la perfecțiune, cu cea din Domul din Florența, neterminată. Poetei i se pare a distinge aici ezitarea între a spune totul și a sugera: „Nu cumva mâna artistului a fost oprită să continue nu numai de moarte, ci și de bănuiala că nu totul trebuie spus, că trebuie lăsate zone sugestiei, umbrei, îndoielii, gândului rostit pe jumătate pentru a fi întregit de ceilalți în milioane de feluri, într-o taină mereu curgătoare, nelimitată, ca un izvor?” (Ana Blandiana, *La cules de îngeri*, vol. 2, Editura LiterNet, 2003, p. 149). Și de aici, la propria

sa creație: „Acea *Pietà* din Domul Florenței înțelege de ce poezia în forme fixe mă respinge, de ce poezia ermetizantă sau liberă de sens nu mă atrage; ea știe, cu sau fără gândul lui Michelangelo, că arta adevărată este, pentru mine, numai linie de unire, raport suspendat, întotdeauna altul, întotdeauna riscant, între perfecțiune și sugestie.” (Ibid).

Privind în ansamblu (dar și în parte), am putea concluziona printr-o frază pe care criticul Iulian Boldea, autor al unei micromonografii dedicate poetei în seria cunoscută de la editura brașoveană AULA, o preia dintr-o cronică a lui Tudor Cristea, spre a-și încheia o recenzie din revista clujeană *Apostrof* (nr. 4, aprilie, 2011) la volumul *Patria mea A4*: „(Ana Blandiana este) o poetă (...) de stirpe aleasă, care merge, înfruntând orice riscuri, nu pe cărării șerpuite, ci pe calea regală a poeziei” (Cf. Tudor Cristea, *Calea regală*, în *Litere*, nr. 2 (131), februarie 2011, pp. 12-14).

(urmare de la pagina 23)

Construcție și deconstrucție în dimensiune umorescă

Deși un glonț i-a trecut prin fereastră și un altul i-a găurit capota autoturismului, omul a scăpat nevătămat. Nu este primul acces de furie al distinsii doamne, cunoscută pe mapamond pentru crizele de furie pe care le făcea în tinerețe. Cu un an în urmă, a tras de mai multe ori după o femeie care se pare că se întâlnea cam des cu vecinul. Gelozia este o treabă foarte bengoașă!” – sunt interpretate fie într-o notă gravă, fie jucăușă, persiflantă, sugerând o opțiune: prea ne ocupăm de lucruri insignifiante și le uităm pe cele cu adevărat importante.

Autoironia („Eu eram prostul proștilor! De-adevăratalea!”), ironia (Mișu, a cărui ocupație de bază este să țină conferințe, a găsit „soluția antiplictiseală” – tema soacrei, pe care o spune cu variațiuni de fiecare dată, cu succes garantat, și conferențiază mereu despre aceasta), tendința spre demitizare – „Elena din Troia nu era atât de frumoasă pe cât se zice și e de neînțeles cum de s-au bătut atâtă pentru ea ca chiorii. (...) Elena din Troia era scundă, o doapă neagră și grasă, călca panii, se uita căș, avea nasul borcânat, părul ciufulit, gras și încălțit, era clevetitoare ca o față și mahalagioaica cea mai certăreață și, ca să respectăm adevărul istoric până la capăt, trebuie să spunem că era și cam proastă. Proastă de-a binelea! Dar, pentru un poet nevăzător cum a fost Homer, cel care a scris

despre încrâncenările dintre troieni, felul în care arăta Elena nu a contat...”, parodia – „profitând de întuneric, muma lui i-a răspuns de la fereastră că acela nu e fiul ei, că fiul ei e un viteaz care nu fuge de pe câmpul de luptă, așadar, du-te la oștire, pentru țară mori și-ți va da nevasta un copil din flori!” – sunt ingredientele acestei proze alerte, sprințare al cărei farmec nu constă în construcție, ci în inteligența îmbinării decupajelor, operațiune a unui Alphonse Allais, tentat mereu să detensioneze atmosfera prin umor – bonom sau malițios, prin ironie.

Conștient de imperativul stilului propriu, Ion Mărculescu se detașează, caragialian, prin ironie de alții, autopersiflându-și tendința mimetică: „Acuma ca să fac și eu ce fac cei care scriu romane lungi și de cele mai multe ori plicticoase, aș putea să descriu interiorul casei pictorului, ce tablouri sunt pe pereți, ce se vede pe fereastră, să fac biografia pictorului, să descriu cum au început cei doi să se mângâie, să se pupe, să se gâdile, dar nu e stilul meu, așa că revin la poveste. Mai ales că nu am la dispoziție decât o oară!”

Originalitatea scriiturii lui Ion Mărculescu stă în puterea de a fantaza, închipuind o lume pe care o asumă în dimensiunea universală a umorului, lume în care se integrează pentru a o privi din interior și pentru a-i demonta piesele, dar și din exterior pentru a o contempla în eterna ei curgere. Umorul nu este gratuit, ci unul grav al unui spirit interogativ și contempativ, în empatie cu inteligența, cu talentul, cu durabilul.

3 februarie 2014

LIVIU GRĂSOIU – PORTRET LA MATURITATE

Câteva trăsături pregnante l-au individualizat pe Liviu Grăsoiu, chiar de la debutul său editorial cu *Poezia lui Vasile Voiculescu*, Ed. Dacia, Cluj Napoca 1977. Rigoarea, probitatea, directețea și franchețea opiniilor critice s-au armonizat, chiar de la începuturile sale literare, cu stilul elegant, mereu atent la nuanțe, fără alunecări în gratuități păguboase sau metafore facile.

Încă din perioada anilor de studiu la Facultatea de Filologie a Universității București, Liviu Grăsoiu era un veritabil om de carte. O anume distanță ironică față de locul comun sau de opinia înghețată în canon s-a făcut simțită chiar de la primele studii publicate, în pragul deceniului șapte al secolului trecut. Trăsăturile chipului aveau un „aer retro”, descins parcă din figurile în sepia, reproduse de paginile istoriilor literaturii și aparținând marilor critici și istorici literari interbelici. Printr-o întâmplare fericită, recursul la opiniile criticilor autorizați a însemnat pentru Liviu Grăsoiu un punct sigur de plecare. Actul temeinic de restituire a devenit și o datorie de a pune în circulație nume, cărți, interpretări prea puțin citite și cunoscute. Ba chiar, să ne amintim, în acei ani, abia ieșeau în lume, din nou, numele interzise de ideologiile demolatoare ale vremii.

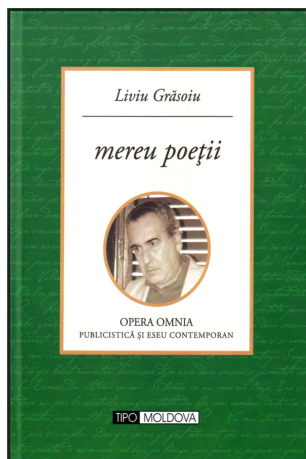
Un asemenea demers critic la care s-a angajat Liviu Grăsoiu nu a putut prinde viață fără nesfârșitele ore de cercetare la Biblioteca Academiei, în compania cărților rare și a vechilor reviste literare. Cercetătorul a stat permanent aproape de aceste surse obligatorii de informație

pentru un intelectual care își croiește un drum în viață. S-a observat asta chiar și atunci când el a ajuns, după terminarea facultății, redactor la Televiziunea Română. Scenariile și recitalurile de poezie, unele dintre ele cu tematică religioasă, au avut rolul de a răspândi în

eter o creație literară de prim rang. Timp de un deceniu și jumătate, tânărul redactor a reușit să impună câteva emisiuni de istorie literară, în care un loc important avea să fie ocupat de Vasile Voiculescu, scriitorul tutelar, modelul său desăvârșit. Liviu Grăsoiu a adus în fața marelui public figura emblematică a unui scriitor aproape necunoscut generațiilor tinere. El a vorbit

cu îndrăzneală despre una dintre valorile fundamentale ale literaturii noastre, care intra astfel în paginile remarcabile ale memoriei audio-vizuale. Criticul își amintește cu nostalgie de anii în care micul ecran difuza pagini din creația memorabilă a lui Vasile Voiculescu: „participarea la ce eu numesc *Voiculesciana* reprezintă cel mai prețios titlu de glorie pentru munca mea de critic, istoric literar, editor și redactor în audio-vizual”.

Chiar din primele articole critice, Liviu Grăsoiu ține să evidențieze veritabila conștiință artistică a scriitorului care re debutase postum cu „*Ultimele sonete..*” și cu romanul „*Zahei Orbul*”. Nicolae Mecu vorbea despre o adevărată „feroare justițiară” a tânărului critic în interpretarea etapelor literare ale evoluției scriitorului: „cartea dedicată lui Vasile Voiculescu dezvoltă o pledoarie pasională și polemică, pentru cunoașterea și mai

dreapta prețuire a liricii voiculesciene... citită atât în tabloul liricii românești moderne, cât și în interiorul creației scriitorului”

Începând cu prima sa carte, Liviu Grăsoiu a pus pietre importante la temelia interpretării uneia dintre operele care stârnește un interes mereu viu și astăzi, la cinci decenii de la moartea scriitorului martir. Temele, tradiția, apartenența, simbolurile creației voiculesciene sunt privite în oglinzile receptării clasicizate în timp, dar și în viziunea cercetătorilor din generațiile mai apropiate. Pe linia unei inspirate evaluări subiective, criticul Constantin Cubleşan schițează un portret în care Liviu Grăsoiu se regăsește cu siguranță: „Temperament echilibrat, cenzurat și reținut cu măsură în formularea judecăților de valoare, spirit analitic pătrunzător, dispunând de un limbaj pe cât de elevat (elegant) pe atât de precis în expresie, sunt calități esențiale, de altfel, ale studiilor sale, alcătuite după arhitectura verificată, clasică, în spiritul unei discipline, rigori și metode de abordare a subiectului, să zicem tradiționale, cu acribie și insistență răbdătoare asupra detaliilor semnificative”.

Volumul impresionant *Mereu poeții*, apărut în anul 2012, la Tipo Moldova, în colecția *Opera Omnia*, stă mărturie pentru tot ce a însemnat munca și devoțiunea lui Liviu Grăsoiu în cercetarea poeziei românești. Regăsim aici cele câteva sute de pagini dedicate lui Vasile Voiculescu, legendă exemplară a literaturii noastre. Mircea Anghelescu sublinia una dintre trăsăturile personalității criticului, într-un articol de sinteză prezent în D.S.R., Vol 2, 1988: „Caracteristică lecturii critice a lui Grăsoiu este tendința de identificare cu opera investigată și de aici căutarea modelului ideal pe care aceasta îl reflectă, adică a unei perspective în care toate virtuțile textului să fie nu numai înțelese până în cele mai discrete nuanțe, ci și în latențele sale, proiectele embrionare etc., care trebuie și ele să fie îngropate în sistem. Lectura simpatetică este principial potrivită textului liric și așa se poate explica, probabil, de ce cărțile și mai toate studiile sale sunt dedicate poeziei și poezilor”. Amintim în această ordine de idei, studiile monografice dedicate Șt. O. Iosif, lui G. Topîrceanu sau Emil Giurgiuca, poeți care sunt mai puțin comentați astăzi. Criticul

caută de fiecare dată un unghi inedit de abordare, făcând un soi de dreptate postumă, cu totul dezinteresată, celor pe care îi comentează. Șt.O. Iosif, de pildă, este analizat sub semnul eminescianismului. Sunt readuse în atenție remarcabilele traduceri din poezia engleză și germană și nu mai puțin destinul cu totul special al poetului ardelean. Cazul Topîrceanu este explicat prin popularitatea și longevitatea poeziei sale, autorului atribuindu-i-se, de această dată, un destin fericit. Acceptat sau respins de contemporanii săi, Topîrceanu rămâne și azi un autor-personaj care ne atrage simpatia și ne trimite înapoi, la cărțile sale. Roxana Sorescu remarcă „distanța critică, judecata lucidă și dreapta măsură a istoriei literare” pe care ne-o propune Liviu Grăsoiu în revalorizarea poetului comentat. Despre Emil Giurgiuca, poetul intrat astăzi într-un con de umbră și care a debutat în anul 1938 sub auspicii favorabile, Liviu Grăsoiu ne aduce câteva argumente în favoarea recitirii cărților sale. Intenție generoasă bazată pe o analiză de text impecabilă. Să adăugăm acum și cele două cărți scrise în ultimele decenii, dedicate în întregime poeziei de azi. Ele se intitulează *Poeți si poezie* și *Românul a rămas poet?*. Ambele sunt apariții ale editurii Bibliotheca, Târgoviște, 2013.

La capătul însemnărilor de față țin să remarc, odată cu apariția impresionantă a cărții *Mereu poeții*, momentul împlinitor al carierei de critic, eseist și istoric literar a lui Liviu Grăsoiu. Nu sunt multe voci de acest fel în peisajul literar actual. Chiar în zilele acestea în care aștern aceste posibile tușe pentru portretul lui Liviu Grăsoiu, am primit volumul postum al Victoriei Ana Tăușan, *Poeme în spirale*. O selecție din cele 23 de caiete pe care poeta le-a donat Dorinei și lui Liviu Grăsoiu înaintea morții. Este una dintre cele mai frumoase cărți apărute în ultimii ani la prestigioasa editură amintită, care ne readuce conștiința una dintre admirabilele poete ale generației '60: „Unde voi fi, când acestea citiți?/ Nu vă întrebați, mă rog vouă./ Voi fi vântul, când bate vânt,/ voi fi norul, când plouă./ Ori, poate, mesteacănul firav,/ cu frunzele tremurătoare,/ în anonimatul pădurii/ nu știu pe cine, nu știu ce așteptând,/ nimeni venind pe cărare,/ ca astăzi, ca ieri/ ca oarecând, ca oricând.”

Magda Grișore

POEZIE, ÎN ABANOS ȘI FILDEȘ

O poezie axată pe reflecție, străbătută de un sentiment afectiv al trăirii, care corespunde inclusiv nevoii de confesiune și care valorizează într-un mod original esteticul prelungit în eticul (religios) purificator, ne oferă volumul *Patimile pianinei*, semnat de profesoara piteșteană Allora Albușescu, volum apărut sub egida Asociației Scriitorilor București, la editura *Nouă*, însoțit de câteva impresii ale lui Horia Gârbea și prefațat de Radu Aldulescu. Acoperit pe alocuri de o textură livrescă, glisând armonios între inspirație și cerebralitatea riguroasă a exercițiului textual, discursul poetic surprinde prin retorica unei melancolii romantice, cicatrizată și voalată, trecută prin instanța unei modernități sceptice a gândirii care i-a impus decantarea.

Allora Albușescu propune pianina ca pe o metaforă a eului, iar zbaterea lui, risipirea/căutarea/cunoașterea, sunt percepute ca o muzică ontologică *împătimită*. Așa cum destinația unei pianine este în general studiul personal, *insistența individuală*, acomodarea și trăirea subiectivă a sunetului, tot astfel autoarea (re)trăiește experiența subiectivă (sentimentele, gândurile, observațiile) și experimentează *dedurizarea trăirii* prin cuvânt și poezie. Poeta este conștientă de apartenența sufletului la o altă dimensiune și încearcă să redimensioneze faptul de viață obișnuit. Asistă și participă la un spectacol ontologic desacralizat, de aceea *resemnificarea* lui este esențială. Sentimentele contradictorii, stările de spirit negative, combustia interioară, sensibilitatea

ultragiată în vobletele realului, meandrele contingentului și ale subconștientului reprezintă partea întunecată a vieții, *abanosul existențial*, care reclamă nevoia de reculegere și de transferare a experienței într-un ceremonial imaginar. Instinctul salvării vine prin meditare: „Mă descotorosesc de propria identitate/ ca de un înveliș străin și care/ a găzduit starea pregătitoare/ a sinelui către alt sine.” (*Starea pregătitoare*).

Cartea are ca suport două idei aparent contradictorii, implicarea în viața concretă/ *viețuirea* și construcția spirituală/ *trăirea* (sub aripa ocrotitoare a Creatorului), altfel spus risipirea și regăsirea. Dinamica viziunii este una invers proporțională – cu cât

ontologia ca atare este unul neîmplinit, cu atât apropierea și aspirația spre o perspectivă providențială crește. E un amestec de sacru și profan în cartea Allorei Albușescu, care ne amintește de *convertirea lui eros în agape*, aspectul religios și cel laic potențându-se reciproc de-a lungul volumului. (Re)găsirea eului și orientarea lui înspre singurul și adevăratul infinit (cel divin), pare a fi motivația din substratul întregii lirici.

Patimile pianinei reflectă starea sufletească a ființei tensionate, care are, cum spunea un Părinte Bisericesc, *toată creația în afara ei și toată conștiința înăuntru*, acest lucru fiind izvorul dramei omenești. Sufletul trebuie să se salveze din *setea fără margini/patima*, ca să se construiască pe sine în adevăratul sens al cuvântului. Dostoievski afirma că patimile reprezintă *setea după infinit a omului întoarsă într-o direcție în care nu-și poate*

* Allora Albușescu, *Patimile pianinei*, Editura Nouă, București, 2007.

afla satisfacția. Tot astfel este omul care nu-și oferă decât *din cele omenesti*, finite/perisabile/insignifiante, iar acestea nu-i vor astâmpăra niciodată chemarea perfecțiunii și/sau a infinitului cel autentic, de esență spirituală. Așa cum pianina este o replică a muzicii în spațiul redus, în același mod, *hic et nunc*, lupta este a fiecăruia cu sine, cu ispita, păcatul și/sau risipirea. Paradoxal, individul trebuie să se salveze *de sine/prin sine*. Fuga prin lume a poetei/*după lume*, cum spun teologii, este firească și nesățioasă, dar se dovedește a fi zadarnică și insuficientă, soldată de fiecare dată cu iluzii, tristeți, pierderi, întrebări fără răspuns, peisajul uman fiind unul deziluzionant: *omeni calcinați, rătăcitori, ființe-melc, nume desensualizate și desenzualizate, râsete însângerate, omeni murdari, ticăloși, orbi și goi*, rătăcind cum spune Biblia, *ca niște oi* (Isaia 53:6): „Seară de seară/ pe la răscruți/ se arată câinii/ neîmblânziți/ și țapii zbiară/ cu glas omenesc/ a pustiu și a urât./ Pe după uluci,/ șerpilor de lut/ te ademenesc/ în frigul/ de sub pielea lor,/ iar în pridvor/ bufnițe scurse/ din ochi/ de beznă/ îți implântă/ în gleznă/ țipăt hăituit/ prin bestiarul/ din inima ta.../ La marginea ei/ te va aștepta/ Cel pe care/ L-ai răstignit. (*Bestiar*). Aparentele imagini din *viața unei familii fericite, secțiunile prin sentimente, cercetarea rolandbarthiană asupra iubirii* (toate grăbite între prolog și epilog), *ședințele de psihanaliză* (sfârșite tot biblic, cu concludivul-imperativ *Ia-ți odată patul și umblă!*), *viața ca teatru, aparentul normal, pândă și vânzarea vieții impun deopotrivă nevoia de dez-egotizare*: „Minciuna începe cu mine/ în fiecare dimineață când mă/ trezesc într-o nouă ficțiune și/ mă prefac în eu, îmi/ adun obrazii prelinși peste/ fața de pernă brodată cu/ lacrimi, îmi/ pun solzii pe ochi după ce mi-am/ plivit mătrăguna din priviri/ și iar și iar/ coloana vertebrală mi-o/ zvârl în cele patru vânturi, să/ alerg în nesfârșita alergare și în/ risipire de mine/ până când, vă asigur, eu/ nu mai sunt eu...”. (*Dez-egotizare*). *Viața este resimțită de poetă ca o Gâlceavă a privighetorii oarbe cu lumea*. Ea pare îngrijorată pentru *clapele de fildes ale sufletului* care îngălbenesc în spații întunecate. Secvențele poetice sunt etalate cu acuratețe și ingeniozitate, iar sentimentalismul și emoția se întrepătrund cu fantezia ludică și adesea cu ironia neașteptată, ceea ce conferă poeticii o substanță calitativă, omogenă.

Ipostazele fragmentarului, procedeu frecvent al poeticii postmoderne, mută centrul de greutate și de reflecție spre condiția umană tributară stărilor multiple/sucesive/ contradictorii, stări pe care poeta le traversează în căutarea propriei definiri, relevând condiția umană sensibilă și tragismul ei intrinsec: „Ne mutăm/ de la umbră la soare/ cu buzunarele/ grele de moarte,/ umblăm din cetate-n cetate,/ tot mai aproape/ și tot mai departe/ de blonzii/ copiii lăbărțați/ peste străzi îmbătate/ cu plânsetul/ veacului/ plin de minuni/ și de-atâta trădare,/ târând/ clipele suspendate/ între iluzie/ și libertate...”. (*Starea de veghe*). *Starea de a fi, Starea de a deveni, Stare atonală* sunt titlurile unor poeme elocvente pentru *coloana sonoră a realului*, cu toate chemările lui înșelătoare care erodează trupul omenesc, pe care frumos îl numește autoarea *trup de moarte și minuni*. Pentru a ilustra vidul vieții și nonsensul, precum și nevoia schimbării și transformării fundamental-necesare a acesteia, poeta vorbește despre pierderea celei mai nobile iluzii a vieții, iubirea, al cărei *ultim avatar este absența*, ca și *Gradul zero al scriiturii* la care poeta face trimitere. Însă pierderea privilegiilor vieții este compensată adesea de energiile ei pe care încearcă să le valorifice aspirând la o altă dimensiune, vindicativă. Patimile se metamorfozează în sentimente (r)acordate la sfera divină. Astfel, absența/pierderea/sfârșitul sentimentului uman de dragoste poate fi înțeles (și) ca o asumare a eșecului care motivează. Exercițiile de dragoste și de dăruire fortifică ființa în drumul ei spre verticalitatea recuperatorie: „Vântul purta/ miresmele morții/ –ultim rafinament-/ și tu erai eu/ într-o îmbrățișare însângerată.../ Sfârșitul vine cântând,/ în legănarea coapsei tatuate/ cu geamătul pianinei de abanos,/ ce a strivit sub petală întreg universul/ mănâncă inimi, își bea lacrimile/ în pocălul sânilor învinețiti/ de mușcăturile pearcingurilor.../ Să nu te mire nimic,/ am apucat să-ți mai spun,/ înainte ca pe falangele translucide/ să înmugurească/ semnul crucii. (*Patimile pianinei de abanos*). Ipostazele feminine sporesc gradul de sensibilitate și de subtilitate al poeticii: „iar eu voi muri și mai am încă/ atâtea cântece de dragoste/ în pânțele mele de pianină/ din lemn de trandafir.” (*Patimile pianinei din lemn de trandafir*).

(continuare la pagina 38)

Emil Lungeanu

UNDE SUNT CEI CARE MAI SUNT?

La începutul anilor '60, Philip Dick își imagina în romanul său *The Man in the High Castle* cum ar fi arătat astăzi lumea dacă naștii și aliații lor ar fi ieșit din război învingători. De fapt însă, e o falsă problemă. Felul cum se vede spectacolul mondial nu depinde de timp, ci de locul din care-l observi, iar vânzătorii de bilete ai acestui mare teatru politic își plasează înadins spectatorii pe cele mai proaste locuri din sală: iată esența strategiilor de manipulare și diversiune pe care Noam Chomsky le denunță astăzi public în propriul său „Decalog”. Dacă însă ai cumva norocul să apuci un scaun mai în primele rânduri și mai la mijloc, perspectiva se schimbă ca prin farmec. Într-un film mai recent dedicat Poloniei rupte în două de pactul Ribbentrop-Molotov, un rabin ascuns în pădure analizează situația printr-o dilemă: „În vest, un monstru cu mustață mică. În est, un monstru cu mustață mare. Încotro deci să apuci?” Al Doilea Război Mondial s-a isprăvit de mult, dar dilema rămâne încă de gardă și astăzi, precum acel soldat japonez din junglă predat abia după 24 de ani, ori ca Buchenwald care continuase o vreme să funcționeze bine-mersi și sub administrația sovietică (minus cuptoarele, e drept), fără să ni se sufle vreun cuvânt despre asta la vizitarea lagărului în '77, cu faimosul său ceas de la intrare spart și oprit – pasămite simbol al unui capitol al istoriei încheiat o dată pentru totdeauna. Exact aceeași iluzie optică o produce și climatul de triumfalism postcomunist din ziua de azi, când noua modă a retrospectivelor și memorialelor dedicate martirilor perioadei 1948-1964 te face să crezi că de-acum înainte libertatea, dreptatea și bunăstarea ne-ar fi pe veci garantate de Asigurările Allianz-Țiriac și de ex-socialistul Baroso. Dar oare, întocmai ca actuala A.F.D.P.R., nu la fel crezuseră

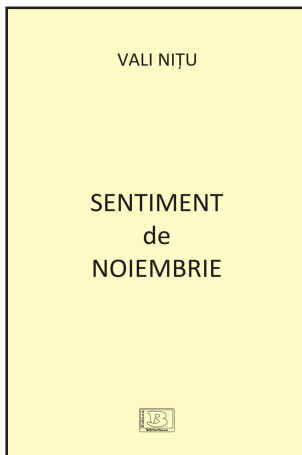
în ruptura definitivă cu trecutul și foștii ilegaliști de la Doftana ai acelor ani? Nu făcuseră ei atunci din *Reportaj cu ștreangul de gât* al lui Fucik un best-seller la fel cum Salonul „Artistes pour la Liberté” de la Angers din '99 a făcut din antologia *Poésie enchaînée (Poezia încătușată)* a Paulei Romanescu? Conjugarea istoriei la timpul trecut ar fi, așadar, o gravă greșală de gramatică, pe care generațiile de cititori ai noii antologii bilingve a aceleiași distinse poete și traducătoare *Unde sunt cei care nu mai sunt? / Où sont-ils ceux qui n'existent plus?* (Editura Betta, 2012) ar face bine să n-o mai repete. Fiindcă titlul lui Nichifor Crainic împrumutat de autoare acestei monumentale selecții de nu mai puțin de 89 poeți ai gulagului românesc este și el tot un *trompe l'œil* cu aparența faptului revolut, a unei pietre de hotar lăsate în urmă. Or, „uneltirea prin poezie” – cum își intitulează dr. Marian Nencescu excelenta recenzie pe măsura acestei mari cărți – ca „armă politică de luptă împotriva regimului totalitar” nu a luat deloc sfârșit odată cu comunismul. Gironde n-a creat expresia *L'Ancien Régime* pentru uzul poezilor, iar cenzură, persecuții politice și martiri mai sunt încă. De aceea, salutând apariția acestui volum-document de 500 pagini obligatoriu pentru orice istorie literară care se respectă și pentru raftul oricărei mari biblioteci (remarcabil inclusiv prin impecabila prezentare datorată editorului Nicolae Roșu și bogata ilustrare cu arta grafică a Adinei Romanescu într-o perfectă adecvare tematică), încredințat că efortul și demersul omagial plin de pietate al autoarei i-au rezervat deja – dacă mai era nevoie – binemeritul loc în Elizeu, trag nădejde că „cei care nu mai sunt” continuă totuși să fie prezenți printre noi și vor continua încă să fie la fel de contemporani și cu generațiile viitoare ale neamului lor.

Victor Petrescu

AM CREZUT ÎN IUBIRE

Poetul Vali Nițu ne propune spre lectură un nou volum „Sentiment de noiembrie”. Prolific în ultimii ani (între 2010 – 2013 fiind autor a peste 10 volume dintre care amintim: „Plouă în hohote” – 2011; „Pereții cuvântului” – 2011; „Despletitele dimineți” – 2011; „Secunda celestă” – 2012; „Rescriu ce mi-a fost scris” – 2012; „Propriu-mi carusel” – 2013) nu și-a abandonat nici un moment sentimentul predominant, cel al iubirii: „am crezut în iubire/ cine ar fi putut să mă oprească/ în prag de amintire”, căreia îi dedică „cuvintele (ce) se înalță cu păsările călătoare/ spre o destinație necunoscută unei iubiri/ cu chipul din culorile toamnei”. De aceea „trăiesc și scriu pentru tine/ alb poem”. Titlul este sugestiv pentru destinul autorului. Publicist prin vocație, conduce din anul 2000 ziarul „Impact”, colaborând la reviste și publicații apărute în arealul cultural al Târgoviștei sau din alte centre culturale ale țării. Editorialist și colaborator al unor reviste din Germania, Canada, Albania. Se implică plenar în viața culturală a Târgoviștei. În acest volum își dedică sentimentele apusului de toamnă (noiembrie fiind luna sa de naștere – 12 noiembrie 1952) care prevestește iarna (cu frumusețile dar și cu vicisitudinile ei) anotimpul reflexiei și al bilanțului existențialist pentru autor, nostalgic după copilăria sa într-un sat dâmbovițean: „sunt atât de trist/ și-mi e dor de copilăria mea/ sărăcăcioasă în simplitatea ei/ dar bogată viața de demult/ ca și tine neuitată fotografie/ dintr-un tablou cu ramă îmbătrânită/ și cântă de la fumul unei sobe cu lemne/ de stejar...”. Pe lângă sentimentul iubirii față de femeia ca stare de a fi, cu tot zbciumul sufletesc pe care

il stârnește, se regăsește în „versuri și femei”, când „mă cuprinde nostalgia/ rămâne în urma mea/ metafora și poezia”. Își află refugiul sufletesc „ireversibila cale” în mirajul femeii iubite pe care „eu mâine te aștept/ dă-mi voie să trag cortina/ pentru a rămâne acolo/ în cartea cu copertele albe/ tăcute amintiri/ iubiri alese/ șoapte”... Dorul de ființa iubită și-l trăiește în singurătate, în visare: „nici nu știu ce m-aș face fără vis/ poate n-aș fi nimic/ în afară de o tristă seară/ plictisită și banală”. I se pare că și „umbra îmbătrânește în pragul vieții”, viață ce se scurge între „părerii de rău” sau „erori”, într-o lungă poveste întrebându-se dacă să accepte „realitatea drept în față” sau „mai bine nu”, „imaginea este clară/ nu poate fi clădită pe minciuni”.

Rememorându-și timpul trecut dorește să plece „în deșertul trecutelor iubiri/ ce mă recheamă”, rămânându-i desigur „tăcute atâtea dimineți/ mereu la capăt/ cărările apuse”. De aceea, invocă copilăria „în pantaloni scurți și o cămașă de in”, vremurile când „mă așteaptă cuminte/ acolo la țară/ o culoare”. Se consideră „îmbrăcat în vise” având dorița ca să „aștern cuvinte ude într-o adiere de vânt/ ce întârzie negăsindu-mă o stare/ în pridvorul însetat/ de pe prispa vieții” pe care s-a așezat „uitare (a)” iar timpul „pleacă ușor/ trăgând înapoi o zi”. În căutările sale „între subiect și predicat” filosofează cu „piramidele din cuvinte volatile”, hotărându-se: „merg mai departe/ trist în versuri albe”. Concepe uneori viața în „piese de teatru/ trăite/ în care sunt actorul principal/ cu păcatele mele/ misterioase”. Se interpune între femeia iubită și cele mai banale simboluri (casa, strada, gara, florile

de câmp, clopotul, iarba, frunzele ruginii și altele) ale existenței fiecăruia dintre noi care creează un univers de normalitate, de confort, dar și de revoltă uneori, când sentimentele nu-i sunt împărtășite.

Este atent și la ce se întâmplă în jurul său unde: „trec și vin anotimpurile javrelor/ și noi cu ce am mai rămas/ în afară de gustul dulce/amar/ al unui lătrat”, câinele (omul) de rasă „chiar dacă-i umilit și însingurat/ într-o lume ce nu mai oprește/ un carusel nebun/ de legat”. Dorește să stopeze răul „la vama unde începe binele”, pe „oamenii – oameni”. Poemele sunt „pentru tine/ prieten drag de dincolo de plasmă/ oprirea fiind la vameșul de cărți”. De altfel, nici nu-și vede trăirile ardente decât prin aceste adevărate vehicule ale progresului uman care sunt cărțile, de care deseori afirmă în poeziile sale că are nevoie ca de aer ca și de iubire, pentru a nu se simți izolat într-o lume modernă, plină de frustrări, alienare, disperare, izolare.

Existența este „în pântecul unui oraș/ fără tine pustiu”, femeia visată, dorită, fiind

o himeră „frumoasă/ cât libertatea unui cuvânt”, toamna rezonând cu stările sale, acum „ascult tăcerile/ ce îmbătrânesc cu fiecare seară”. Este același sentiment obsedant ca și în volumele precedente, cel al îngemănării dintre iubire și actul creator ca stare existențială. Practică versul alb, cu metafore încărcate de simboluri, asumându-și riscurile ce decurg din acest stil poetic, pe care-l experimentează consecvent, ca un joc hazardat al cuvântului. Abandonează deliberat rima, în favoarea forței sugestive a cuvintelor, cărora le descifrează noi sensuri și semnificații. Autenticitatea îi conferă veridicitate acum când „mă odihnesc pe margine de viață/ și aștept/ poteca de la capătului unui drum/ târziu sau poate-n zări/ știi tu mai bine cerule/ calea sigură și dreaptă/ în care sper”.

Prin acest volum poetul demonstrează că și-a găsit calea deplinei maturități a actului creativ, abordând profund o temă majoră a registrului poetic: cea a iubirii receptată cu calm, seninătate și demnitate.

(urmare de la pagina 35)

Poezie, în abanos și fildes

Pianina (numită și pian vertical, având corzile verticale) este ca și sufletul omenesc, în acesta înțelepciunea, credința și nădejdea *sunt dispuse vertical*, spre divin(itate), ele oferind accesul la muzica celestă, chiar dacă uneori *împătimit de lume* sufletul cunoaște suferința: „Să te mai chem în bucuria mea?/ S-a risipit prin crengi însângerate/ Pe-o stradă cu grădini sinucigașe.../ Gândul, izvor a toate câte sunt,/ Refuză, iarăși, să mă vrea/ Sau să mă știe, să mă doară.../ Să mă mai primești în odihna Ta?/ Tocmai învăț cum să te schingiuesc:/ Plugarii Ți-au arat pe spate brazde lungi,/ Iar eu în fiecare clipă le-adâncesc,/ Încolăcindu-te cu sărutări insidioase,/ Atinse de apostazie.../ Doamne, buzele astea păcătoase/ Sunt numai ale Tale, pentru vecie!”. (*Apostazie*). Transformarea lentă și sigură a ființei, *devenirea*, echivalează, metaforic vorbind, cu parcurgerea drumului existențial *dinspre abanos spre fildes*, de la patimă, la lumină. Parafrazându-l pe Sfântul Maxim Mărturisitorul, atâta vreme cât omul va fi într-o *continuă preocupare*

cu nimicul și va neglija temelia lui spirituală nu va putea să *absoarbă în sine* trăirea sublimă, esențială, dar autoarea intuiește magia și mesajul sunetului ontologic profund și încercă să fructifice *timpul lucrării cu sine* detașându-se de manifestarea *orizontală* a vieții: „Și geme Cuvântul de după zăbrele./ Și moare de viu și ultimul sutaș./ Tot băjbâind să te găsească Tată!/ Fac legământ cu ochii mei/ Să nu coboare de pe ceruri niciodată!”. (*Legământul*).

Modernitatea stilistică și tematică a discursului liric (care nu este unul religios *unitar*) dovedește existența unei conștiințe poetice problematice și abordarea detașată a marilor teme poetico-filozofice. Stilul este cursiv, modern, cerebral, autoarea cenzurând libertatea și tumultul vocilor interioare, temperând calofil linia melodică a frazei și cultivând acordul versului, montat în construcția poemului, cu adâncimile inefabile și cu marile întrebări ale ființei. Poezia slujește ca și rugăciunea, ceea ce amintește de mistici și de dobândirea mântuirii prin artă. Și în exemplul Alloriei Albulescu virtuțile lirismului sprijină lungul drum al omului către sine, iar revelațiile esențiale, poate o *metanoia* necesară ființei, după cum considerau grecii, se petrec încet, printr-o discretă *execuție lirică în surdina*.

Mihai Miron

INFORMAȚIE, EDUCAȚIE, CULTURĂ

Ce legătură pot avea cuvintele acestea? De ce este nevoie de informație?

Pentru omul contemporan a fi informat reprezintă nu numai un element de confort ci chiar unul de securitate socială. Tocmai de aceea omenirea și-a dezvoltat în timp o industrie de informare, de cunoaștere și de punere în gardă asupra a ceea ce se întâmplă sau se poate întâmpla în viitor. Această industrie este bazată îndeobște pe comunicare.

Denis Mc Quail („Comunicarea”, Inst. Eu., 1999) scrie că termenul comunicare „se referă de obicei la acțiunea de a transmite un mesaj despre ceva, cuiva care este receptorul”. Etimologic, cuvântul provine din latinescul *communicare* înțeles prin a face comun, a fi în relație cu... (DMcQ). În Franța secolului al 14-lea avea sensul de împărtășire a ceva, de participare la ceva iar după secolul al 17-lea primește înțelesul de acces sau trecere. Abia după secolul al 18-lea, odată cu începutul dezvoltării tehnologice a instrumentelor folosite, va însemna „transmitere”.

Sigur, cu toții știm astăzi că putem vorbi despre comunicare directă, interpersonală sau mediată (pe suport tehnic), cea care prin punerea în relație a unor grupuri mari de oameni devine comunicare de masă. Englezescul *mass* – etimologic = mulțime de consumatori de forme de cultură, unit cu latinescul *media* (plural de la *medium*) = suport tehnic, unite au dat termenul larg folosit *mass-media* ca definiție a „unor suporturi tehnice ce servesc la transmiterea mesajelor către un ansamblu de indivizi separați” (Remy Reiffel, Jean-Claude Bertrand: „O introducere în presa scrisă și vorbită”, Polirom 2000).

Funcțiile *mass-media* și implicit ale televiziunii sunt: informare, educare și formare, divertisment.

Informația este definită în dicționarul Larousse („Le petit L”, Paris, 1995) ca

„rezultat al informării, știre comunicată de o agenție de presă, de un ziar, de către o televiziune sau un post de radio”. Cerând iertare pentru tautologia din definiția de origine galică, noi am mai adăuga și internetul de astăzi cu toate ramificațiile sale.

J.J. Van Cuilenburg („Știința comunicării”, Humanitas 2000) crede că sunt înrudite conceptele de comunicare și informație și deci primul se referă obligatoriu la al doilea.

După David Randall („Jurnalistul universal”, Polirom, 1998) „știrea este o informație proaspătă și inedită asupra unui subiect de interes general despre care nu s-a mai auzit”.

Noi credem că informația este componenta de bază în *mass-media* pentru că în orice gen de presă am crea (știre, comentariu, reportaj, anchetă, documentar etc.), doar informația poate constitui momentul de început. Față de toate celelalte genuri ale presei, în modul cel mai evident se adevărește că informația este esența știrii. Dar informația care poate fi preluată și ca o marfă (cumpărată de la o agenție de presă sau un deținător de tip paparazzi) nu poate fi retransmisă (de cele mai multe ori) în stare brută, ci este prelucrată pentru a deveni știre având în vedere publicul căruia i se adresează și canalul de transmitere (ziar, radio, televiziune etc.). Această îmbrăcare sau ambalare în haine noi, specifice informației devenită știre, o face interesantă și credibilă, vandabilă publicului. Și iată cum și știrea devine la rândul ei marfă. Iar știrea de televiziune, fiind o relatare scurtă despre o situație sau despre o persoană, trebuie să intereseze un număr cât mai mare de telespectatori spunându-le și arătându-le cine, ce, când, unde, cum și de ce a făcut ceva. Desigur că se urmărește efectul la public prin noutate absolută sau exclusivitate, prin neobișnuit uneori derutant, prin

dimensiunea conflictului sau potențiala dezvoltare a sa în derularea știrilor pe aceeași temă.

Pentru că specialitatea noastră este totuși televiziunea, vom cita funcțiile și disfuncțiile sale.

Prima, cea de informare, reprezintă și cel dintâi scop al difuzării imaginilor ce au ca obiect punerea în cunoștință a telespectatorului cu informația devenită știre de televiziune după toate reperatele și canoanele sistemului. Disfuncțiile informării sunt persuasiunea, prin care autorul încearcă să impună o anumită idee, manipularea ca variantă și mai nocivă a persuasiunii prin care se ascund sau deformează anumite aspecte, dezinformarea prin care înțelegem pierderea totală a obiectivității cu un scop precis din partea emițătorului și intoxicarea, pe care colegul Ion Buchedru o definește ca „suprasaturare a corpului social cu informație falsă și blocajul canalelor de comunicare cu mesaj mincinos pentru a deruta... (Ionel Bucheru „Fenomenul televiziune”, Fundația RM, 1997).

Influențarea publicului se poate – și se face! – prin selectarea știrilor, prin conceperea lor, prin plasarea lor în funcție de importanța pe care le-o acordăm, prin titlurile cu care le anunțăm, prin amănuntele pe care le scoatem în evidență și desigur prin selecția și montarea imaginilor.

Dar, aceste disfuncții le putem întâlni și la celelalte funcții ale mass-media. Când ne referim la educație, cultură și formare ne gândim poate mai ales la copii, la tineret, deși majoritatea emisiunilor de televiziune din acest moment, fie ele la posturi particulare dar – din păcate – și la cele publice se transpun la un nivel îngrijorător de jos, prin care numai educație nu se face ci mai curând influențare persuasivă politică sau mercantilă în funcție de interesele emițătorilor. Iar pentru copii, ceva desene animate sau filmulețe penibile care le dezvoltă capacități mai degrabă violente decât intelectuale. Noroc de unele canale dedicate artelor, istoriei și culturii, majoritatea neautohtone, unde chiar dacă regăsești tendințe partizane, mai poți detecta și cultură adevărată.

Despre divertisment ce să mai spunem, pe posturile noastre de televiziune, pe mai toate, este importat formatul, de prost gust, fără calități interpretative de cele mai multe ori. Aici avem de a face cu intoxicare cu prostie, parcă

pentru a reveni la formula „ați prostit poporul cu televizorul”. Dar despre acestea, mai multe altădată.

Scriind despre situația din USA, încă de la mijlocul secolului trecut, HL Emery Edwin („The press and America” Engl. Cliffs, 1954) remarcă senzaționalismul care invadase canalele de știri, jurnaliști cu dispreț față de omul de rând, față de etica jurnalistică și fără responsabilitate au folosit tonul bombastic, strident, de senzație în scopuri perverse pentru a ademeni publicul. Au transformat dramele vieții în melodrame ieftine, au deformat cotidianul, au înlocuit știrile importante cu sex și violență. Așa la ei, așa și la noi. Aferim!

Nimeni nu poate cere – și nici nu o face – unui autor să nu caute senzaționalul și să producă numai știri sau alte materiale terne, cunoscute sau neinteresante. Nici vorbă!

Numai că, ducerea senzaționalului la extrem, la limite de nesuportat moral de cele mai multe ori sau în spații de subcivilizație, produce fenomenul de senzaționalism. Chiar dacă acest tip de materiale, de emisiuni pot atrage un anumit public, ele nu produc valoare de niciun fel și sunt de condamnat. Publicul poate fi stăpânul nostru dar nu și dictatorul prostului gust.

În urmă cu 2-300 de ani, presa stătea sub nimbul seriozității, funcționa mai ales pentru un cerc restrâns de accesați, utilizatori. Ilumiștii au crezut că vor putea face din presă un mijloc de cultivare, formare și educare a maselor populare pentru a crea la ele apoi, o formă de gândire autonomă, poate critică și în orice caz mai elevată decât schemele culturii tradiționale. Pentru o perioadă, dorința aceasta a funcționat. De fapt pentru perioade diferite de timp la fiecare popor. Radioul dar mai ales televiziunea, în secolul al 20-lea, au comasat aceste perioade și au transformat rapid totul în show și propagandă. Este ceea ce vedem și trăim astăzi.

Prof. Ben H Bagdikian de la Universitatea Berkeley (din California USA) ne avertiza încă din 1990 că:

„Lorzii statului global”, proprietarii corporațiilor multinaționale din mass-media, controlează circulația informației (care numai liberă nu mai este). Ei au propria agendă care implică o putere imensă asupra ideilor, culturii, comerțului, politicii în sine. Pentru ei profiturile sunt enorme. Dar noi, noi cu ce ne alegem?

PRIMA AMINTIRE

Nu mai rețin – și se pare că nici nu s-a decis – cine a fost învingătorul „întrecerii” dintre Mircea Eliade și Carl Gustav Jung, pe tema care dintre ei își amintește ceva de la o mai fragedă vârstă. Este incitant gândul participării la un asemenea concurs. Dar capacitatea creierului de stocare a informațiilor – imensă, cum spun specialiștii – nu poate fi valorificată dacă nu știi cum. Altfel zis, fără software, hardiscul din dotarea noastră naturală este inutil. Însă, nu chestii științifice voiam să fierb azi în alambicothecă...

Probabil că următoarea întâmplare este „prima mea amintire”.

Era o zi de iarnă nu prea geroasă, fiindcă mă jucasem prin curte cu sania. Să fi fost luna ianuarie sau februarie, 1959? În martie urma să împlinesc 3 ani, și cum martie totdeauna deschide postul Paștelui, aproape sigur petrecerea la care urma să fiu „vedetă” s-a desfășurat înainte. Aveam o sanie făcută de Taica și-un derdeluș natural în partea de vest a imensei noastre curți. Ninsese destul, fiindcă zăpada strânsă lângă poarta mare depășea înălțimea gardului. Cine băătorise maldărul de omăt, ridicând un soi de piramidă? Tata nu prea stătea pe acasă, având serviciu la sonde, dar nu-i exclus să fi luat concediu, oferindu-mi – expert în asemenea drăgălășenii – mijlocul de a-mi frânge gâtul pe ghețuș.

Taica să fi fost constructorul? Parcă n-aș crede. Bunicul era fabricantul saniei. Avea talent la conceperea și execuția obiectelor unicat, pe care doar el știa să le pună în valoare. Pentru construcție folosisese materialul agonisit din belșug în gospodărie. Tălpicile erau din cel mai dur salcâm, probabil tăiat pe decenii în urmă, suficient de uscat ca să fie ușor. Cadrul susținea trei uluci de ulm pregătite să înlocuiască la nevoie vreuna ruptă în gard. Peste ele, îmbrăcătoare, înfășurase o bucată de cergă, gri-cenușie cândva. Nu pentru plăcerea mea meșterise Taica sania, ci pentru a căra sacul cu boabe la moară, trăgând „tancul” de-o funie. Scris-am *tanc*, fiindcă lungimea scârletelui depășea un metru și jumătate.

Imaginați-vă copilul de trei ani luptându-se cu asemenea jucărie! Orice vă imaginați, nu va corespunde realității!

În odaia de toată ziua fusese așternută o pânză de cânepă pe masa înădătită, pe care adăstau străchini cu mîncare – ciorbă, sarmale, piftii, fripturi, poate și cozonac sau alte delicatose, gen gogoși, colarez ori pâsat. De voi fi remarcat bunătățile sau nu, greu să decid. Memoria mea s-a șters ori s-a rescris pe acele porțiuni; să inventez nu-i greu, însă la ce bun? Cine era în jurul mesei, stând pe cele două paturi laterale și pe taburete de diferite mărimi, ajustate cu perne? Țin minte doar trei persoane: tata, Taica și nașul meu de botez, Dumitru Necula, zis *Mitic-al lu' Turcu*. Era un bărbat trupeș, a cărui meserie nu ținea de spațiul rural, ci se învecina cu a lui taică-miu: și nașul lucra la sonde, dar la extracție, nu la foraj. Ciudat sau ba, nu-mi amintesc din acea zi îndepărtată silueta niciunei femei. Parcă pe undeva, pe laterala retinei, joacă umbra luminoasă a bunicii, Maica. Ea mă „adunase” de pe-afară, momindu-mă către capul mesei din fundul odăii, unde Nașul trona pe scaunul fără spetează, cu spinarea la peretele pe care fusese bătut în cuie un macat țesut. Nașul era o Instituție, încă. Nu doar nașul Mitică al meu, ci nașii fiecăruia dintre sătenii aceluia timp. Să te duci de sărbători la Nașul cu plocon era o datorie sfântă, decăzută azi, când termenul desemnează o legătură mai degrabă ilegală, mafiotică, nu una legitimă, *etnosofică*, aș zice, împrumutând conceptul lui Petru Ursache.

Soarele după-amiezii inundase gâlbui aerul încălzit al camerei. Focalizarea se stabilizase pe genunchii Nașului. Acolo, pe un prosop alb, jucau niște covrigi și bucăți de zahăr cubic. Pesemne, aveam un apetit imens pentru asemenea prânzuri (f)alimentare, de vreme ce, năvălit asupra-le, nici n-am observat că Nașul *mi-a luat moșul*... Veselia celor din jur m-a trezit la realitate.

„Aventura conștiinței mele” atunci a debutat. Plângând sau ba? Mai caut prin memorie...

HIASMUL CAMARADULUI PIERRE LOUÏS

Istorie și Ficțiune: cam pe unde ar zăcea diferența dintre ele?

Nu cumva în faptul că prin ultima Destinul acționează simetric și-i mare iubitor de repetiții?

Profesorul P.M. ne povestea, în acest sens, că, pe vremea când funcționa ca lector moldovalah la o universitate din Franția Meridională, se legase emoțional cu o ștudeantă frumoasă, pre numele ei de botez Françoise, și, cum dispunea de lovele hexagonale, o va fi întrebat, în ajunul unei aniversări, dacă i-ar plăcea o piesă de vestimentare, un mantou bunăoară. Drăguța ideea mantoului accepta¹, însă nu și modul de procurare: „De-ar fi prietenul meu un ștudente nevoiaș, m-ar încânta gândul achiziționării prețioasei haine. Aș aprecia sacrificiul. De la tine aștept altceva, și anume să furi mantoul din vreun magazin.”

S-a descurcat omul cum a putut, adică ingenios: cumpărat-a dumnealui țoala buclucașă de la o dugheană, pretinzând totodată că o șterpelise: c-așa-i în istorie, în lunga durată braudeliană, continuum al banalității și al imprevizibilului ce nu mai surprinde pe nimeni.

Nu e tot așa și în ficțiune, sub care întotdeauna decelăm o figură (ci nu neaparat desenul din covorul nuvelei lui Henry James), precum în *Afrodita* camaradului Pierre LouÏs, precum în visul lui Demetrios, iubitul reginei Berenice.

Romanul, transpus cu ani în urmă pre vălăhie, la Institutul European, sub intitularea *Artistul și curtezana*, pentru edificarea erotică a maselor carpatine, ba și a minerului Cosma Răcoare din Valea Jiului, lansează doi protagoniști *ex aequo*: sculptorul antemenționat și meretrica Chrysis, de care el se îndrăgostește în accepția foarte negreacă a vocabulului acesta. Înainte de a-i ceda, peripateticiana exige de la capriciosul copil al decadenței alexandrine nu biștari, cum cerea de la amanții ei prilejuali, cât o dovadă de amor, o triplă, o întreită probă de curaj nebun, de punere în joc a capitalului vital. Îl înștiințează că i se va dăruia dacă-i va aduce

trei obiecte: oglinda de bronz a rivalei sale Bacchis, pieptenul nevestei marelui preot și colierul sacru al zeiței cipriote. Artistul se execută dar, odată furturile și sacrilegiul perpetrate, nu-și mai solicită recompensa, căci, între timp, a realizat superioritatea visului nocturn asupra amăgirilor diurne; căci, între timp, și-a astâmpărat oniric dorința de posesie a corpului frumoasei curtezană.

În *Invențiunea lui Morel*, capodopera lui Adolfo Bioy Casares, dragă inimii mele impregnate de canon greco-latin (iar foarte curând, grație sporului demografic al rromilor, și de clasicism sanscrit), un naufragiat pe o insulă pustie se face, cu ajutorul unui proiector de raze letale, iconă, spre a putea trăi în intimitatea imaginală a cutărei dameze ce anterior se pretase unei operații identice. De unde morala, ce mi-o șoptește un glas din depărtarea textuală, că literatura „nu-i o simplă înșelăciune; ea îi puterea de a merge către ceea ce este prin infinita multiplicitate a imaginarului. Osebite între real și imaginar, inestimabilul privilegiu al realului, îi că avem mai puțină realitate în realitate, aceasta nefiind decât irealitatea negată, îndepărtată prin energica lucrare a negației cât și prin această negație ce este lucrarea”.

Să ne întoarcem însă, curajoși nevoie mare, la cartea louÏsiană, unde, zguduită de atâta temeritate, curtezana se îndrăgostește la rândul ei de sculptor. Detașat, apolinic, acesta îi reclamă o încercare similară, poate și mai dură: aceea de a irumpe stradal, împodobită cu obiectele sustrase culturii.

Câteva momente o iau alexandrinii drept zeița Afrodita, apoi profanatoarea se vede arestată, aruncată în temniță, condamnată la moarte. Primește, acolo, vizita artistului și, în culmea încântării de a-l revedea, îi propune să bea împreună cucuta socratică. Nemuritor și rece, tot atât de impersonal ca Flaubert, însă de o politețe perfectă, Demetrios refuză. Oleacă mai târziu, ia modelul trupului inert, dominat de *rigor mortis*, în vederea statuii irealizante și celebrizatoare².

Nu-mi rămâne acum decât să debuschez figura ce subîntinde logica fabulei louysiene, ca și, de altfel, a narațiunii cervantine, dacă băgăm seama, pe urmele lui Salvador de Madariaga, la quijotizarea lui Sancho și la sanchizarea finală a lui Don Quijote. Dacoromano-cuman agil, mă prind că respectiva figură e hiasmul, crucea sfântului Andrei, litera X, mod de dispunere a constituenților sintactici, narativi și ficționali, întemeiat pe recurență și în care două perechi de termeni primesc o distribuție încrucișată. Cam așa: a – bb – a; în genul: Nu *trăim* ca să ne *priv(atiz)ăm*, ci ne *priv(atiz)ăm* ca să *trăim*.

Căci dacă, la început diegetic, reala Chrysis se refuză inflexibilului Demetrios, în partea a doua inflexibilul Demetrios nu are ochi pentru reala Chrysis. Destinul se pitește dară, la Pierre Lou's, în spatele unei simple cruci a sfântului Andrei, în spatele unui X elementar, dragă Watson.

Prin urmare, de aceea + așadar, avertismentul lăsat de Tradiție, și retrâmblat de noi, ar suna că „singurele evenimente a căror necesitate absolută se poate postula sunt cele ce țin de o serie recurentă”. Astfel, conform acestei distincții stagiritice, «datoria Poetului nu-i să povestească lucruri ce efectiv au avut loc, ci lucruri putându-se întâmpla în marginea verosimilului și a necesarului».

Plus de asta, excelența istoriei ficționalizate, minunăția ei, rezidă în faptul că în ea lumea-i pe dos; că, în ea, determinarea retrogradă regină iaște. *Was ist das? Cela veut bien dire*: „determinarea mijloacelor de către scop și a cauzelor de către efecte”.

La Pierre Lou's, peripateticiana nu moare deoarece a perpetrat sacrilegiul; dumneaei îl perpetrează spre a muri, mai cu seamă pentru a-i da artistului prilejul de a triumfa exhibându-se, de a învinge conceptul sensibilizându-l, de a nemuri efemerul încadrându-l în imagină, prinzându-l în figură. Fiindcă, de se bate în Istorie un cui tomașevskian peretelui, mai târziu cineva se va spânzura sau nu de el. În Ficțiune îi pușintel altfel. În Ficțiune, finalul suscită începutul, ceea ce precede îi ales în funcție de ceea ce urmează, spânzurarea bricolează cuiul, diegeticul cui al lui Pepelea, cel isteț ca un procedeu cehovian.

Arheologia e dimensiunea Istoriei, eshatologia și teleologia sunt ale Ficțiunii, martor fie-ne Paul Ricoeur.

O dată regula posteriorului: cauza unui fapt trebuie să rezide, musai că rezidă, într-un fapt subsecvent; altă dată, regula anteriorului: mișcarea regresivă spre *illud tempus*, resurgența seriilor ce mereu se află în urmă. De unde și inanitatea oricărei glorie sau gloriole: ele nu ne dau nici măcar modesta posibilitate de a face bună impresie asupra precursorilor, lui Joyce și lui Vergiliu să fie admirați de Homer, lui Cioran de Pascal și

Diogenes, lui Pierre Louys să fie cetit, chiar și unimanual, de auctorul celebrei *Madamoiselle Salambovary*³ ori de Restif de la Bretonne, căroră nu le-ar fi disconvenit *Afrodita*, necum *Cântecul lui Bilitis*, necum *Trei fete ale mamei lor*; poate nici *Femeia și paița*, poate nici *Aventurile regelui Pausole*.

Asta însă ține de o altă narațiune⁴.

Oratio lectorum ad notulas

Notulae, sanctulae, blandulae,
Hospites comitesque operis
Quae nunc abitis in loca
Pallidula, rigida, nudula,
Date nobis lectoribus peccatoribus
Ludos mentis iocosque multos!

Note și notule

1. Altfel ar fi procedat contemporana ei de la Gurile Dunării, francofilă sau francofoană. *Soyons donc réalistes, mon cher Paul, exigeons l'impossible!* ar fi murmurat ea *in petto*, dacă nu cumva chiar în pat, și ar fi cerșit partenerului – nu palton, nu pantofi, ci – ci un superb paltof... cum nici în reveriile vreunui student arab din anul pregătitor, involuntar comițător de cuvinte-valiză, nu s-ar fi ivit. Cfr. Paul Miclau: *Roumains déracinés. La vie quotidienne dans la Roumanie de Nicolas Ceaucescu*, 1995, pp. 285-290 și *passim*.

2. Cetitoriul iubitor de conjecturi se va întreba cum ar fi reacționat profesorul P. M dacă Françoise s-ar fi comportat, în primă fază, aidoma alexandrinei Chrysis. Răspunsul este elementar, dragul meu Watson: exact ca Demetrios. Mai ales în faza a doua. I-ar fi pretins occidentalei, în schimbul amorului său nesăbuit, colaborarea cu serviciile secrete ubucureștene întru stoarcere de informații privitoare la centrala atomică de la Cadarache, apoi ar fi denunțat-o la Direcția Supravegherii Teritoriului, care ar fi lichidat-o discret, dându-i, lui, prilejul să ofere pieței, după câteva luni de intensă scriitură, un roman polițist senzațional cât *The Day of the Jackal*, capodoperioara lui Forsyth, ci nu ficții colorate autobiograficește cât *Roumains déracinés. La vie quotidienne dans la Roumanie de Nicolae Ceaucescu* (Publisud, 1995).

3. Otheadă insolentă la Șerban Foarță și ale Alterității Sale minunate *Afinități efective!*

4. Poate chiar *alecsandrină*, ci nu neapărat alexandrină, dacă avem în vedere nostalgiile ecologiștilor, proliferarea vetrelor etnice sau a rețelelor internetice, reînțoarțerea în forță a refumatului idiomatice ori invazia, în cultură, a «drăguțului», a modurilor minore și a chicismelor diverse. Iar de nu-mi voi fi îngăduit calamburul decât în notula finală, decât în ea, îi și fiindcă Bardul Mirceștilor, deși era mai chel decât genitorii istor băgări de seamă, parcă avea plus de talent... la versificat, la francofonit ori la călătoritul peste hotarele patriei.

Carmen auctoris gratulatorium

Notulae, sanctulae, blandulae,
Hospites comitesque operis
Quae nunc abitis in loca
Pallidula, rigida, nudula,
Vobis gratias ago:
Lectoribus meis sollertissimis
Ludos mentis iocosque dedistis multos!

FESTELE MEMORIEI

Rar copil să nu-și dorească un computer performant. Avantajul este la fel de evident ca și pericolul – computerul îi anihilează, pe neprins de veste, efortul intelectual.

Mulți afirmă că riscul este minimal. Studiile, însă, demonstrează că memoria copiilor a scăzut simțitor în ultimul timp. Elevii recurg mult mai frecvent la datele stocate în computer, decât la cele acumulate de ei prin învățare. Și asta, în pofida faptului că puterea lor de a memora este enormă: un om obișnuit este în stare să memoreze toate informațiile adunate în cea mai mare bibliotecă din lume.

Imensele „depozite” ale memoriei sunt construite din contactele dintre celulele nervoase (așa-numitele „sinapse”). O singură celulă are câteva mii de sinapse, iar creierul omului dispune de circa 17 miliarde de astfel de celule!

Nu întâmplător savanții au comparat memoria cu *Butoiul Danaidelor...*

Conform legendei, Danaos, regele unei cetăți din Grecia Antică, avea 50 de fete, pe care le-au cerut în căsătorie cei 50 de feciori ai faraonului din Egipt. Lui Danaos, însă, nu-i era pe plac această însoțire și le-a refuzat propunerea. Supărat, faraonul a pornit cu război asupra lui. Știindu-se mai slab, Danaos a cedat, dar, în taină, le-a poruncit frumoașelor Danaide să-și omoare soții în prima noapte conjugală. Ascultătoare din fire, fetele i-au îndeplinit porunca. Pentru crima săvârșită, când au nimerit în infern, au fost pedepsite pe vecie să umple cu apă un butoi fără fund...

Deci, la figurat, am putea spune că memoria e aidoma unui butoi fără fund, în care, oricâte cunoștințe a-i turna, nu-ți ajunge o viață ca să-l umpli.

O persoană obișnuită utilizează în jur de 10% din potențialul său memorativ. Marile personalități, de regulă, au un randament mai mare. Despre Iulius Cezar și Alexandru Macedon, se spune că știau după nume aproape pe fiecare din cei 30-40

de mii de soldați, cât numărau armatele lor. Seneca era în stare să repete peste 2.000 de cuvinte aparte (nelegate între ele), pe care le auzea o singură dată. Mozart putea înscrie din memorie notele oricărei bucăți muzicale pe care o auzea întâmplător.

Aceeași forță de a memora îl caracteriza și pe Serghei Rahmaninov, despre care se povestește următorul caz.

La profesorul Taneev trebuia să vină compozitorul Alexandru Glazunov cu o piesă scrisă de curând. Glumeț din fire, Taneev l-a ascuns într-o cameră alăturată pe Rahmaninov, care pe atunci era student la Conservator. Peste un timp oarecare, după ce Glazunov și-a interpretat noua piesă muzicală, Taneev l-a chemat pe Rahmaninov care s-a așezat liniștit la pian și (spre marea nedumerire a lui Glazunov, gata să leșine de încordare) a repetat întocmai compoziția, a cărei partitură n-o arătase nimănui...

Se presupune că profunzimea talentului este direct proporțională cu volumul memoriei. Intuind acest fapt, poetul antic Eschil a definit memoria ca pe *muma muzelor*.

Această „mumă”, însă, are și metehne, pentru că uneori ne joacă feste...

Odată, rătăcind prin oraș, Einstein s-a apropiat de un trecător și l-a întrebat:

– Spune-mi, te rog, nu știi unde locuiește savantul Albert Einstein?

– Păi, mi se pare că dumneata ești acela, a venit răspunsul trecătorului nedumerit.

– Într-adevăr, eu sunt Einstein, dar am uitat unde locuiesc, i-a lămurit savantul.

Renumitul fizician francez Ampere, ieșind odată dimineața din casă, a scris pe ușa sa: „Domnilor! Ampere nu e acasă. Veniți spre seară”.

Peste vreo două ore a revenit acasă, dar, citind avizul de pe ușă, a plecat înapoi în oraș, cu gând să vină mai „spre seară”, când stăpânul urma să se întoarcă...

(continuare la pagina 52)

PR. IOAN MIRCEA – APOCALIPSA, O RECAPITULARE A FIRII ÎN DUMNEZEU

Fascinantă și de mare autoritate, Biblia nu poate fi înțeleasă decât dacă este citită în întregime, dreapta tâlcuire, în trepte de pătrundere după puterile fiecăruia, urmând fireasca relație text-context pe un plan cronologic, dar și pe un altul, mai ascuns, al unui dinamism antinomic, de negrăită intensitate sacrală. Dintre atâtea poticneli,

îndeosebi din perspectiva cititorului nostru mirean, Apocalipsa ridică cea mai serioasă stavilă în calea lecturii integrale aprofundate. Acest doar aparent amalgam de mijloace și procedee (ambiguitate artistică, hiperbolă, fantastic, pseudonimie, simbolism al culorilor, al pietrelor, dar mai cu seamă al numerelor), dacă nu e interpretat eronat ori

lăsat la o parte, e perceput drept un text ce nu poate fi discursiv articulat – e socotit deci imposibil de a fi transmis printr-un discurs limpede, ci numai gustat printr-o participare emoțională, prilej de fascinație sau groază. Rămâne astfel nevalorificat, în amploarea lui, tocmai sensul escatologic, generator al unei cauzalități contrare celei aristotelice.

Există, însă, o carte, din păcate prea puțin cunoscută, aflată la îndemâna învățământului superior teologic, care ar aduce multă lumină și ajutor celor interesați – e vorba de lucrarea „Apocalipsa” (Introducere, note și comentariu de Preot Dr. Ioan Mircea, cu un cuvânt-înainte de Părintele Galeriu; Editura Harisma, București, 1995, 480 p.), a cărei apariție a fost salutată de către teologul prefațator, încă din primele rânduri: „O asemenea carte – «Comentariul la Apocalipsă» – era de mult așteptată. Este, de altfel, prima tâlcuire ortodoxă sistematică în Biserica noastră,

realizată de Părintele doctor Ioan Mircea, care se înscrie între erudiții români ai Sfintei Scripturi [...]. Prezentul comentariu nu umple doar un simplu gol în literatura noastră exegetică; Apocalipsa pune probleme și răspunde atâtor conștiințe preocupate de întrebări esențiale, una din cele mai importante – vizând viitorul condiției umane și al lumii, sensul însuși al istoriei și al existenței întregii creații”.

Cartea „Apocalipsa” este rodul împlinit al unui efort de o viață, iar faptul că a ajuns să vadă lumina tiparului, fără a mai zăbovi în sertar, la 92 de ani ai autorului ei, poate fi considerat, pe drept cuvânt, un miracol. Un travaliu înțelept rostuit și-a găsit per-

manent motivația în fervoarea credinței și în dorința puternică de a îndrepta rătăcirea: „Necunoașterea exactă și interpretarea greșită a adevărilor de temeii ale Sfintei Scripturi, îndeosebi a Noului Testament, a dus totdeauna la nenumărate erezii și secte, de-a lungul veacurilor, care au zdruncinat adânc Biserica lui Hristos, timp de aproape două milenii. Dar mai ales greșita înțelegere a cuprinsului Apocalipsei, care învăluie adevărul divin în termeni simbolici, metaforici și alegorici, a dus la multă sminteală, fiind greu de înțeles pentru orice cititor. [...] De aceea, pentru că nu toți creștinii cunosc aceste reguli de interpretare biblică, ortodocșii noștri nu cutează a citi Apocalipsa și, mai ales, a o tâlmăci, de teama de a nu o înțelegere greșit. Numai sectarii, trufași cum sunt, care nu vor să știe de Sfânta Tradiție, nici de Biserică, nici de regulile ei de interpretare ale Scripturii, cutează a o citi și chiar a o explica, după capul fiecăruia. Ba unii chiar

scriu broșuri despre Apocalipsă, iar alții se și încumetă a o tălmăci în lucrări voluminoase, de câte 200 și ceva de pagini, în care susțin milenarismul (milenismul) sau «Împărăția de o mie de ani» a lui Hristos pe pământ cu ei, cei aleși”.

Părintele Ioan Mircea a avut în vedere mai întâi cele două izvoare de credință: Sfânta Tradiție primară și Sfânta Scriptură a Noului Testament, încheiată la sfârșitul primului veac cu Apocalipsă. Așa cum este cunoscut, Sfânta tradiție primară sau nescrisă cuprinde descoperirea completă a învățăturii mântuitoare, propovăduită de Hristos și de Apostolii Săi, mari și mici – cei mari (doisprezece, la care se adaugă Pavel) și cei mici în număr de șaptezeci. Patru dintre marii apostoli (Matei, Ioan, Pavel și Petru) și patru dintre cei mici (Marcu, Luca, Iacob și Iuda) au dat cele douăzeci și șapte de scrieri canonice din care s-a alcătuit Noul Testament (cuvântul „testament” însemnând atât moștenire, cât și unire cu Dumnezeu). Urmând apoi îndreptarul, care de două milenii a menținut unitatea credinței, comentatorul – după cum ne mărturisește – a ținut seamă de regulile exegetice sau de interpretare stabilite de Sfinții Părinți, precum și de traducerea corectă în limba română a fiecărui text și a fiecărei scrieri, confruntate totdeauna cu originalul grecesc. Pe lângă acestea, spre a nu cădea în explicații greșite și personale, s-a alăturat consensual altor prestigioși comentatori, câți au existat de-a lungul vremurilor. Dar de câtă forță de cuprindere și de stăpânire a detaliilor a fost nevoie și s-a învrednicit părintele, numai Dumnezeu știe.

Biblist și exeget sârguitor (bibliografia scrierilor sale mai importante e prinsă în „Dicționarul teologilor români”, autor preot prof. Mircea Păcurariu, Ed. Enciclopedică, București, 2002, p. 297), Părintele Ioan Mircea s-a așezat hotărât, de la început, pe un traseu previzibili articole în diverse publicații, cărți fundamentale („Epistola întâi a Sfântului Apostol Petru”, 1973; „Epistola a doua a Sfântului Apostol Petru”, 1975; „Dicționarul Noului Testament”, 1978, revizuit și completat într-o nouă ediție), toate în trepte întărite, în scopul înfăptuirii operei de o viață. Astfel că n-ar fi de mirare când se constată că el pornește totdeauna de la miez. Bunăoară, semnificația fiind la bază ea însăși lexicală, înțelege să procedeze firesc, încă din fruntea cărții, și explică cuvântul „Apocalipsă” (în greacă „apokalypsis”), traducându-l prin echivalentul românesc „Revelație” sau „Descoperire”.

„Descoperire”, însă parțială, făcută de către Hristos robului Său Ioan Apostolul, supranumit Ioan Teologul. Prin urmare face o precizare de teme, motivată apoi până la deplină saturație. Mesajul ultimei cărți biblice (prima – „Cartea facerii”) acesta este, și nu altul: „Apocalipsa privește deci viitorul Bisericii, cu prigoanele și biruința ei... ca și judecățile lui Dumnezeu asupra omenirii în decursul istoric până la judecata finală... când Mielul va birui definitiv balaurul și proorocul mincinos”. În jurul lui se desfășoară, pe aproape 500 de pagini, un proces de nuanțare convingător, dar păstrător al tainei, de strictă adecvare hermeneutică.

Desigur, imagini caracteristice genului apocaliptic („cartea cu șapte pecetei”, „șapte îngeri”, „fiara cu șapte capete”, „cupele mâniei” și atâtea altele) fac obiectul eruditului și laboriosului comentator, sunt deciptate judicios. „Cele două forțe spirituale” (Mielul, Hristos, „mirele Bisericii” și balaurul, antihristul, răul în fond ca realitate tragică, a cărui înfrângere cere luptă), deși nu aparțin aceluiași registru ontologic, intră în cadrul de „recapitulare a firii în Dumnezeu”.

Întrucât concepția cărții se arată a satisface diverse grade de exigență, și nivelul de percepție, să zicem al cititorului obișnuit, s-ar distinge mai cu înlesnire. Un astfel de cititor, atent și răbdător până la capăt, ar putea să câștige, cred, pe lângă o serie de nedumeriri rezolvate, ceva mult mai de preț pentru sine – un mai trainic sentiment de încredere în pronia cerească. Căci, nu trebuie uitat, în locul unui mesaj amenințător (exacerbat în ziua de azi și pe cale artistică, literatură și film SF), apare la sfârșitul Apocalipsei viziunea „cetății sfinte”, dătătoare de speranță, „Noul Ierusalim pogorându-se din cer”, „cortul lui Dumnezeu cu oamenii”.

Între muțenia înfricoșată și îndrăzneala de a cuvânta despre Apocalipsă, Părintele Ioan Mircea s-a ferit să atingă excesul care schimbă, pentru judecata omenească, calitatea lucrurilor hărăzite de Dumnezeu a avea un nume. El nu a căutat scrisul frumos în sine, ci încadrarea cu fermitate în tradiția și conciliaritatea Bisericii Una, cu deosebire a primului mileniu creștin. Prin aceasta se distinge întrucâtva de alți teologi români, mai influențați de stilul omiletic. Că a fost vorba de o disponibilitate structurală sau de o determinare a perioadei de specializare în mediul catolic, cert este că ne aflăm în fața unui cărturar cu un caracter foarte puternic, de aspră smerenie, probată și de faptele sale de viață.

*

S-a născut la 15 septembrie 1903, în Măgura-Gureni, jud. Teleorman. A absolvit Seminarul Central (1924) și Facultatea de Teologie (1928) din București, urmate de o specializare la Facultatea de Teologie Catolică din Strasbourg (1931-1933) și un doctorat în teologie (1973). Toată viața s-a vrut preot paroh – în comuna Cojasca (jud. Dâmbovița), din 1934 până în 1944, și la Biserica Cuțitul de Argint (București), din 1944 până la moarte (18 oct. 1997).

La Cojasca, așezare de câmpie, a slujit la Biserica Sfântul Nicolae, alături de socrul lui, preotul Constantin Popescu. Satul, parohie mare, era încântat de frumusețea slujirii și surprins de austeritatea și bunătatea tânărului preot, „așa popă nici că s-a mai văzut!”. Dar statura de cărturar nu i-a fost cunoscută în Cojasca. Oamenii au văzut că ținea în casă sumedenie de cărți, însă fără a le înțelege rostul. „Avea în casa lui, cea mai frumoasă din tot satul, o groază de cărți, măicuță Doamne! Nu le luai într-o căruță. La ce i-or fi trebuit să-și mai bată capul cu ele, nimenea nu știa, că doar ieșise popă!”

Mult după ce s-a mutat la București, amintirea i-a fost păstrată, trecând ușor după aceea, în rândul bătrânilor, în poveste. „Era cu milă mare față de sărmani. Venea unul, cu copii o droaie pe cap, care n-avea de niciunele, că părintele... Sac, ai?, îi tăia vorba părintele. Sui-te și dumneatale coala, în gura magaziei, și, umple-l, și să fii sănătos! Păi pe rudari, în timpul războiului, nu i-a îmbrăcat tot el? Că erau goi, vai de mama lor! S-a dus la un regiment, în București, și s-a rugat acolo, că dați-ne, domnilor ofițeri, oricât de rupte, că le mai coasem noi, așa și pe dincolo, să se acopere și ei, să nu mai tremure. Că era iarna. Și popa Mircea era afară din cale de gospodăros, lucra și la câmp, alături de noi, nu se sfiia deloc, chit că era dital preot. Avea docar de pune calul la el și umbla, și la popa Albu, vecin de sat, din Bilciurești. Docar popesc, cu un coș lăsat la spate, să încapă destul trifoi la drum, să pui colo sub botul animalului, să nu rabde. Apoi, la el în casă, găseai belșug de bucate, dar posturile, nu exista, le ținea pe toate la rând, de la cap la cap. Și nu lua nimic din ce primea, la biserică, împărțea tot, la săraci. Amândoi, cu doamna Elena, că n-au avut copii, au crescut în casă pe Gheorghiuța, fetiță de țigani, că rămăsese orfană. Până s-a făcut mare, de i-a făcut și zestre la măritiș. Iar casa, după plecarea, că i-au murit și socrii, au vândut-o până la urmă mai pe nimic, aproape au dăruit-o.”

La Cuțitul de Argint se mută chemat de unchiul preotesei, Ilie Popescu, să slujească împreună. Sfântul locaș, ctitorit în 1906 de întâiul rege al României, la împlinirea a 40 de ani de domnie, se află pe o coastă, vecină pe latura abruptă cu Parcul Carol. La început, înconjurată de grădină, frumoasa construcție a ajuns să aibă o curte cam aglomerată, cu cimitir și casă parohială la numai câțiva pași de morminte. Aici a locuit părintele, cum intri, pe stânga.

Probabil, gândesc, la Cojasca citea mult și scria puțin, iar la București, invers. Tot așa, după cum știu sigur, dacă în sat a purtat grija gospodăriei, la oraș a lăsat treburile casnice, oricum mai ușoare, pe seama preotesei. Putea dar a-și împărți timpul, cu egal devotament, între scris și parohie. Când umbla cu botuzul prin cartier, era de văzut uneori însoțit de doi, trei copii. Îi lua cu el, spre a-i trage la preoție, să-i țină căldărușa cu aghiasmă. Ajuta și la oraș, deși nu mai avea aceleași posibilități, pe cât putea, până la ultimul bănuț, lumea nevoiașă. Nu-l lăsa inima. A crescut, ca și pe Gheorghiuța, o altă fată, devenită învățătoare, rămasă pe drumuri în anul foametei. Și mulți tineri, aflați la studii prin București, sunt găzduiți pe rând și ajutați și ei material. Pentru sine, izbutește a-și împlini o aspirație de tinerețe, să vadă locurile sfinte din Israel, iar în perioada 1976-1978 face două excursii, în Franța și Italia – toate împreună cu soția. În rest, nu sunt evenimente de datat, excluzând pe cele editoriale, în viața liniștită a părintelui.

În anii de bătrânețe adâncă, cu vederea slăbită, suferise o operație de cataractă, folosea numai lumina naturală. La o măsură, în fața ferestrei, scria, cerceta, pierzându-se în lucru până se însera. Umplea harnic fișele cu un scris ordonat, îndesit, cu literă mărunță, și le clasa atent. De multe ori își oprea truda, la vorba moale a preotesei: „Gata, drăguță, ajunge pe ziua de azi. O mai fi și mâine o zi prin voia Celui de Sus”.

Acest om, fiind atât de sever, pe cât de plin de bunătate era, a dovedit acea rară tărie de caracter care nu supără pe nimeni. Pe sectanți, în încercarea lor de a se infiltra în parohie, îi descuraja doar prin întrebări. „A bătut prea tare vântul și ți-a smuls baticul de pe cap, așa e?”, muștra el, cu blândețe abia ironică, pe câte o tânără care venea la împărtășanie având capul descoperit.

*

Într-un cuvânt, Părintele Ioan Mircea a fost în toată viața lui un preot de parohie exemplar și rămâne pentru ortodoxia românească un autor canonic.

Neana Iordache-Streinu

CAPȘA

La începutul anilor '40, uneori îl însoțeam pe tatăl meu când mergea să se întâlnească cu prietenii lui, la un „schwartz”, la Capșa sau la Nestor, cei doi poli ai libertății de spirit din anii războiului, poli situați pe axa N/S a Căii Victoriei.

Așezată la una din mesele în jurul cărora reprezentanți de frunte ai breslei scriitorilor și nu numai, se grupau pe simpatii, asistam destul de nedumerită, uneori chiar speriată, de felul cum înțelegeau să „stea de vorbă” între ei acei „prietenii”.

Pe parcursul pregătirii aceluia „schwartz”, îndelung „mitocosit” (cum spunea Șerban Cioculescu), de la efuziunea reîntâlnirii, treceau brusc la tonuri ridicare și încordate, schimbau fraze scurte și chiar agresive ce făceau ca niște săgeți între mese, contrazicându-se vehement, pentru ca tot atât de brusc, să înceteze.

Acele adevărate dueluri literare, nu erau altceva decât controverse și confruntări, pe un tărâm întotdeauna același, dar pe care fiecare îl apăra cu argumente personale. Pentru această gimnastică a spiritului simțeau ei nevoia să se întâlnească, sub pretextul unui „schwartz”.

Pe mai toți îi cunoșteam din schimburile de vizite pe care și le făceau Șerban Cioculescu, Pompiliu Constantinescu, Tudor Vianu, Camil Petrescu și cel mai înverșunat, marele poet Ion Barbu și încă mulți alții.

Tot vehement discutau și comentau uneori, o nouă premieră a Teatrului Național și, bineînțeles, la fel de vehement „forfecau”, regia, interpreții și mai ales textul.

Se vorbea, de exemplu – de data asta fiind cu toții de acord – de marea creație a Elizei Petrăchescu din spectacolul cu poemul dramatic, „O sărutare” scris de Ion Petrovici, pe atunci Ministru al Culturii. Poemul fusese scris în 1900 și pus în scenă la recomandarea lui I.L. Caragiale.

Alături de părinții mei, în 1942, am văzut și eu acel spectacol/eveniment, prieluit de sărbătorirea celor 60 de ani ai

marelui filozof/ministru și, mărturisesc rușinată că nu am înțeles absolut nimic din zbuciumul acelei mari actrițe, o ființă firavă, care interpreta patetic rolul unui paj, ce suferea cumplit din amor neîmpărțășit cu o voce ambigenă și nazală.

Altădată, am văzut-o și am auzit-o, așezată la masa noastră, pe Eugenia Zaharia, foarte cotate printre literați, actriță și directoarea unui teatru un mini teatru cu pereții capitonați cu mătase, zis Teatrul Mic, cuibărit în măruntaiele blocului care la parter găzduia cofetăria „Nestor”. Mie, un copil încă, nu mi-a plăcut deloc, mi s-a părut aspră și când vorbea, parcă zdrobea măcinând cuvintele. Nu mi-a plăcut deloc.

Aparițiile lui Lilly Carandino, blond pletoasă, cu paloarea unui ten supraîncărcat de o pudră albă și cu o masivă conturare cu negru a ochilor, pur și simplu mă speria.

Auzeam foarte des vorbindu-se despre o actriță a cărei frumusețe îi vrăjea pe toți. Camil Petrescu și Tudor Șoimaru, vorbeau despre ea cu o admirație fără limite, numind-o „o stea”: Elvira Godeanu.

De la Nestor se pleca „în grup”, plimbarea pe Calea Victoriei, era atunci, asemeni unui ritual; din mers grupul saluta politicos sau doar zâmbea amical celor ce veneau din sensul opus, rarele opriri, pentru a schimba o vorbă, se făceau parcă „au ralenti”...

Într-una din acele zile, am simțit că ceva se întâmpla pe cursul aceluia flux pietonal, o rumoare, un fremăt, tulburându-i cursul – cam în zona viitoarei Romarta – și care odată ajuns în dreptul nostru s-a auzit șoptit, dar foarte clar: „Vine Elvira... Trece Elvira...”.

Până la colțul cu str. Câmpineanu, discuțiile dintre literați s-au redus substanțial, în mod evident toți bărbații și-au rectificat ținuta când, deodată, a părut cea despre a cărei frumusețe se vorbea atât...

Rememorându-mi acum, acea primă întâlnire a mea cu Dna Elvira Godeanu încerc să-mi regăsesc, să-mi reconstitui

uimirea cu care ochii mei au văzut-o atunci. Părăsisem de curând poveștile cu zâne, eram la primii mei pași în universul mitologiilor...

Tulburată, uimită, vrăjită, priveam, la acea ființă înaltă, suplă, înaintând cu mișcări parcă rotunde ale trupului, călcând cu un pas ușor în espadrilele de pânză... Rochia dintr-o mătase bej-albă, o îmbrățișa la fiecare pas... părul pe umeri, blond-strălucitor în bucle parcă din fire de aur... și, chipul, Doamne, chipul de o limpede și împlinită frumusețe... Mergea purtând pe umărul drept o poșetă din pânză asemănătoare espadrilelor și ținându-se strâns de brațul unei prietene... și vorbea, nici tare nici încet, vorbea parcă răsăfășându-se, din vârful buzelor, nasul avântat adulmecând parcă efluviile admirative și râdea... Știa că este privită, urmărită, așteptată și se bucura.

În semn de omagiu, grupul de literați s-a oprit o fracțiune de secundă, descoperindu-se ceremonios și înclinându-se, iar ea le-a răspuns înclinând ușor capul și râzând melodios...

De uimire, m-am întors și mergând de-a-ndăratelea, am privit îndelung în urma acelei făpturi atât de frumoase, care nu știam dacă este zână sau zeitate... Întâlnirea mea cu fascinanta ei feminitate, fără să-mi dau seama, mi-a deschis calea către încă neînăscuta mea adolescență.

Camil Petrescu spunea că în „Iată femeia pe care o iubesc”, Elvira Godeanu și-a arătat măsura talentului ei; Șerban Cioculescu spunea că până la momentul acelui spectacol de referință cu „Scrisoarea pierdută” realizat de Sică Alexandrescu, Elvira Godeanu a fost cea mai autentică Coană Zoița – iar cei care au văzut-o în „Vizita Bătrânei Doamne”, au putut măsura talentul ei, cu atât mai mult cu cât competiția cu mai marea ei înaintașă, Aura Buzescu, era uriașă.

Momentul Elvira fiind depășit, după câteva secunde, grupul revenindu-și, o parte din el o cotea scurt și grăbit la stânga, după colțul ocupat atunci de marea Băcănie „Dragomir Niculescu”, băcănia cu ștaif a Bucureștilor, de unde se puteau cumpăra, „Delicatese comestibile”, expuse generos în cele două vitrine ce formau colțul Căii Victoriei și str. Câmpineanu. Dragomir Niculescu a fost un fel de strămoș al supermarketurilor din zilele noastre. Colțul fiind depășit, Băcănia avea un fel de anexă către care o parte a grupului se îndrepta grăbit, adevărat punct magnetic, loc de mare desfătare pentru cei cu un apetit ceva mai dezvoltat decât luarea unui simplu aperitiv înaintea mesei de prânz. Nu știu

cum să definesc spațiul ocupat de acest loc atât de *en vogue*. Lung, adânc, destul de strâmt, avea pe stânga expuse cele mai tentante oferte. Calde, aburinde, cu miroase și arome năucitoare pentru bieții gurmanzi și, nu numai, acele aperitive erau o adevărată agresiune, căreia cu greu i se putea rezista... Se spunea că marele bariton Petre Ștefănescu-Goangă, cu un fizic impresionant, comanda „pentru început”, 30 de chifteluțe, calde, picante, pufoase... Pe partea dreaptă a acestui mare esofag se consumau în picioare aperitivele lichide, existând doar câteva mese, la capătul lui, la care însă aveau prioritate doar vip-urile...

Restul grupului se îndrepta către Capsa și Café de la Paix, așezate parcă sfidător, vis-à-vis, când din nou grupul se împărțea, reducându-se substanțial. O parte intra la cafenea, unde pe mesele și în separeurile ca niște loji, capitonate cu pluș gros bordo, se găseau toate ziarele și revistele, edițiile de dimineață și de prânz, sosite calde, de la redacțiile aflate la doi pași, în Sărindar. Toate fiind, de mari dimensiuni, erau susținute de un fel de rame/suporturi, ceea ce înlesnea lectura și manevrarea lor... O altă parte, intra la Capsa, iar restul se risipea prin străzile adiacente. Printre ultimii rămași se afla tatăl meu cu nedespărțitul său prieten, Șerban Cioculescu, amândoi făcând o ultimă haltă la Librăria „Alcalay”, de pe Calea Victoriei colț cu Bdul. Regina Elisabeta, având deasupra ei somptuosul hotel „Grand Hôtel du Boulevard”. Acolo se găseau un alt fel de desfătări – cărțile, noutățile proaspăt apărute, cărora cei doi, evident, ne le puteau rezista...

Ora prânzului în familie apropiindu-se vertiginos, cei doi se despărțeau, fiecare luând tramvaiul 14, doar că în sensuri opuse: Șerban Cioculescu spre Cotroceni, tatăl meu către Liceul „Mihai Viteazul”, amândoi la fel de nerăbdători să se revadă a doua zi...

*

1939

„Capsa”, pentru oamenii inteligenți din București, este o cafenea așezată central și deci în drumul tuturor profesiunilor. Asociația medicilor, a profesorilor, a inginerilor, a ziariștilor, a actorilor, Societatea Scriitorilor Români, partidele politice – în sfârșit orice corp constituit reprezentând o direcție a spiritului, își are delegații lui la această bursă a valorilor românești. În zilele de iarnă cele două șiruri de mese, puse cap în cap în formă de *đ* care compune localul, sunt copleșite de clienți îngrămădiți cum nu se imaginează mai

"Capsa", într-un oamenii inteligenți din București, este o cafenea așezată central și deci în drumul tuturor profesiunilor. ~~Asociația~~ ^{Asociația} medicilor, al profesorilor, al inginerilor, al ziaristilor, al actorilor, Societatea Scriitorilor Români, partidele politice - întrănsit orice corp profesional constituit, reprezentând o direcție a spiritului, își are delegații lui la această bură a valorilor românești. În zilele de iarnă cele două biruri de mese, puse cap în cap, în ^{formă de} ~~formă de~~ ^{compartiment} ~~compartiment~~ localul, sunt copleșite de clienți: îngrămădiți cum nu se imaginează mai încumod și totul are înfățișarea unui compartiment mai larg de tren aglomerat. Ceea ce se consumă de preferință aici este conversația și dreptul acesta se obține prin comandarea unui schwartz. De multe ori nici de atât nu e nevoie deoarece dăruie ce te ~~arezi~~ așezi te trezești interpelat sau cerându-ți se părerea ca oricărui vechi cunoscut al vorbitorului. Pentru obișnuința cafenelii intrarea este liberă ca și ieșirea. Nu tot astfel stau lucrurile cu vizitatorii întâmplători: ei sunt liberi a decide să intre, dar când e vorba să iasă - ființa lor se simte depășită de sufletul unitar al localului; conștientizarea forțe morale cu sensuri precise ~~apropiate~~ ~~apropiate~~ ~~apropiate~~ acceptă pe noul venit dacă și acesta le acceptă sau îl resping și în cazul acesta plecarea nu mai este o ieșire liberă ci o expulzare. Aceasta este modalitatea generală după care Capsa și-a ales reprezentanții din toate categoriile profesionale. ~~Deci~~ ~~Deci~~ ~~Deci~~ Un om cu prejudecăți, deci cu un așezământ sufletesc burghez nu s-a adăpostit mai mult decât o singură dată sub această capelă a libertății de spirit, exclusiv masculină,

incomod și totul are înfățișarea unui compartiment mai larg de tren aglomerat. Ceea ce se consumă de preferință aici este conversația și dreptul acesta de opinie prin comandarea unui schwartz. De multe ori nici de atâta nu e nevoie deoarece după ce te așezi, te trezești interpelat sau cerându-ți se părerea a oricărui vechi cunoscut al vorbitorului. Pentru obișnuința cafenelii intrarea este liberă ca și ieșirea. Nu tot astfel stau lucrurile cu vizitatorii întâmplători; ei sunt liberi a decide să intre, dar, când e vorba să iasă - ființa lor se simte depășită de sufletul unitar al localului; forțe morale cu sensuri precise acceptă pe noul venit dacă și acesta le acceptă sau îl resping și în cazul acesta plecarea nu mai este o ieșire liberă ci o expulzare. Aceasta este modalitatea generală după care Capsa și-a ales reprezentanții din toate categoriile profesionale. Un om cu prejudecăți, deci cu un așezământ sufletesc burghez, nu s-a adăpostit mai mult decât o singură dată sub această capelă a libertății de spirit, exclusiv masculină..., exclusiv masculină, deoarece ziaristii înjură, simțul domesticității lipsește, scriitorii tradiționaliști și patrioți nu vin, neputând suferi atitudinile novatorilor (sexul

e drept, se mai ține încă în pantaloni) se invocă precis și cu indiferență, societatea este zgâlțâită din resorturile ei străvechi, iar patriotismul a fost de mult sfârticat sau numai devalorizat.

Clienții se cunosc între ei de ani de zile fie că se salută, ceea ce se întâmplă mai rar, fie că în mod familiar nu se salută de loc ci numai își zâmbesc; individualiști cu toții și necongruenți ca nisipul, ei formează totuși o coeziune și un agregat uman deosebit, fiindcă pictorul X tolerează excentricitățile tânărului scriitor Y acesta ascultându-le pe ale sale, fiindcă omul politic P își vociferează credințele partidului fără ca cineva să se supere deși face parte dintr-un partid advers și așa mai departe îngăduința reciprocă servind de temelie temeinică acestui paradis social. Edificiul are însă, cum și trebuie, o arhitectură morală cu o anumită etajare a părților. Astfel, cei mai stimați sunt oamenii politici, printre care doi foști miniștri; cota lor s-a ridicat datorită ziaristilor adulatori, care se așează în această clădire, imediat după ei.

(Transcrierea a fost făcută conform cu ortografia și punctuația manuscrisului. I.I. Str.)

2004

2 aprilie. La ora 13 lansare la librăria Cărturești (de lângă Patria). Lume destulă. Se lansează volumul 5 din ediția Ion Pillat – la editura Doinei Uricaru, Du Style. Autoarea ediției Nelly Pillat. Lume destulă strânsă în ceainăria librăriei, modern decorată, cu gust. Improprrie totuși pentru lansări; scaune puține, instabile pe parchetul alunecos. Au vorbit Barbu (a citit articolul despre volum din „R. lit.”), Matei Călinescu, Ion Vieru, Alexandru George, Mariana Șipoș, Nelly Pillat, Doina Uricariu – lucruri totuși știute – cam lung, dar agreabil. Doar Barbu a vorbit analizând volumul, ceilalți amintiri despre Dinu, impresii, lecturi din Ion Pillat. Nelly foarte lăudată de toți. Cafea au băut doar cei de lângă măsuțe. Am să revin căci mi-a plăcut ambianța. Am plecat spre casă cu Alexandru George. Pe drum, lângă Patria, l-am întâlnit pe Gabriel Dimisianu, care ni s-a alăturat. Alexandru George nu i-a acordat nicio atenție ca și cum n-ar fi existat. E tot supărat pe „Rom. lit.”. La Scala ne-am despărțit de Dimi și am plecat cu Alexandru George cu autobuzul 137. Noi am coborât în Cotroceni, el a plecat mai departe spre niște prieteni din Drumul Taberei. Barbu s-a dus acasă repede. Îl așteptam pe Șerban să se întorcă de la Budapesta. A venit abia pe la ora 17, cu 2 geamantane și o geantă de umăr foarte grele. Eu eram pe balcon și m-a strigat. A adus 2 sticle de vin de Tokay, una primită de la organizatori. Mi-a adus o bluză albă frumușică, lui Barbu un T-shirt, ciocolată Mozart în cubulețe aurii cu chipul compozitorului. A luat diferite dulciuri și țigări pentru colegele lui de la Institut. Budapesta l-a impresionat prin măreție. Au stat în centrul Pestei la un hotel de 4 stele, cu TV și un frigider plin cu băuturi fine. Curățenia și schimbatul prosoapelor zilnic. Cartelă magnetică la ușă. Deranjat că servantele îi schimbau ordinea lucrurilor, tulburându-i intimitatea. A citit o comunicare în engleză, întrerupere 10 minute, defecțiunea microfonului. Întrebări din sală, la unele a răspuns, la altele nu, căci le-a spus că nu e istoric militar (despre armament și organizarea Armatei Române).

A lăsat comunicarea la publicat. Am băut Tokay seara – bun, dulce, cu parfumul specific de afumat. Ar fi vrut să se ducă la concertul din Piața Revoluției, dar era prea obosit. Zi frumoasă, fără un nor, dar nu foarte caldă – 13-14°.

6 aprilie (marți). La Muzeu zvonuri legate de Paște, că vom avea libere Vinerea Mare și ziua a treia de Paște. Leafa ne-o dă azi. A venit Pavel Chihaia cu Mussy – prietenii noștri de la München. Lui Pavel i-a apărut o carte la Constanța, la Ex Ponto. Vrea s-o lanseze miercuri sau joi, după Paște, în săptămâna luminată, la Muzeu. Măine, vine pe la ora 13, să vorbească cu Condeescu. Pe la ora 18,30 a venit Iordan Chimet, în vizită la noi (să ia un exemplar din „Litere” cu articolul lui Barbu despre cartea lui Vasile Igna „Între Isus și Marx”). Se pare că V.I. e grav bolnav, operat în Elveția, unde e ambasador. I-a murit fata și traumatizat grav s-a îmbolnăvit.

Aseară, la emisiunea Marius Tucă Show, amfitrionul și-a dat în petic. L-a insultat grav pe „părintele Constituției” (Antonie Iorgovan), care a acuzat media că nu e și nu poate fi imparțială, atâta vreme cât în spatele fiecărei gazete și post TV se află un afacerist (cum e Voiculescu, la Antena 1 și la „Jurnalul Național”). Tucă s-a enervat și „s-a dezbrăcat de caracter”, insultându-l în loc să-l pună la punct cu argumente. S-a făcut de răs el, nu Iorgovan, silindu-te să ții cu acesta din urmă (care a și părăsit emisiunea). Am schimbat postul. Am uitat să spun că tema emisiunii a fost: Politicienii și mass-media (mai participau Mona Muscă, Emil Boc, șeful tineretului de la PUR, avocatul de la PRM). M-am culcat pe la ora 1,00.

14 aprilie (miercuri). Când să plec la Muzeu – pe la 11,15, eram la poartă – am găsit o hârtie oficială de la Apa Nova pentru schimbarea contorului de apă. Strigaseră dar nu-i auzisem (câinii erau în curte și au lătrat, dar de multe ori latră la alți câini). I-am văzut vizavi la Negrea și i-am chemat să ne instaleze și nouă contorul; o fac pe toată strada. Toată operația a durat cam 20 minute. Apoi am plecat la Muzeu, unde am ajuns la 12,10.

Pavel, Mussy, Nicu și Gili Decu veniseră deja cu proviziile pentru cocteil. Mapa lui Pavel era la mine pe masă, în birou. Pavel era neliniștit, căci nu venise mașina de la Ex Ponto (Constanța) cu cărțile. Se învârtea neliniștit (îmbrăcat în treci alb cu o căciuliță neagră pe cap) și tot ieșea afară pe trepte uitându-se peste tot. Mussy sus, la etaj, lângă bustul lui Caragiale de O. Späthe; acolo se fac tratațiile la Muzeu. Câteodată și jos, în stânga Rotondei, în sălile de expoziție. Până pe la 13,15 nu venise mai nimeni, apoi au început să sosească oaspeții lui Pavel, mulți cunoscuți: M.H. Simionescu, Alexandru George, Sanda Cârteanu, Gabriel Dimisianu cu doamna. La ora 13 au sosit și vorbitorii oficiali Barbu Cioculescu, Nic. Florescu (cu Ileana). În fine, pe la 13,30 a început lansarea. Între timp sosiseră și oamenii de la editură cu cărțile, dar fără directorul Popișteanu. Cu el Pavel vorbise la telefon înainte. În prezidiu a luat loc și Alexandru George care nu era pe afix. Au vorbit toți mai mult despre „Blocada” – opera principală a lui Pavel – decât despre „Itinerarii dobrogene” (cuprinzând diverse: de la poezii, la piese de teatru, interviuri, scrisori). Pavel a citit 2 pagini de mulțumiri la final. Au venit într-un târziu și operatorii de la TVR Cultural. Apoi am fost sus la tratație. Pavel n-a ajuns, a rămas cu editorii; urmează să apară la ei și „Blocada”. Eu și Barbu am stat de vorbă cu Gabriel Dimisianu mai mult, și cu doamna D., care vrea să aducă spre vânzare la Muzeu un jurnal al Luciei Demetrius (manuscris) care va apărea anul acesta la Albatros.

15 aprilie (joi). Azi a fost Rotonda Virgil Mazilescu – Mariana Marin și lansarea volumului de opere V.M., ediție alcătuită de Dan Alex. Condeescu și de un grup de colaboratori tineri. Pe coperta interioară apărea doar el însă, dar am văzut și un exemplar făcut pentru Marta Hristea, și cu numele

ei. Prefața e sigur făcută de Condeescu. Lume destul de puțină totuși, față de notorietatea, nu zic valoarea, căci aceasta din urmă mi se pare exagerată de prietenii-exegeți, din cauza morții lor premature, și din cauza beției, s-o spunem pe-a dreaptă! Și nu doar din amor, așa se zice despre V. Mazilescu că s-ar fi sinucis din amor, dar probabil iubirea a fost și pretext pentru a bea mai mult. Unul din vorbitori a afirmat că avea instinctul nefericirii (Buduca, cred). Au mai vorbit D.A. Condeescu, Traian Coșovei, Eugen Negrici. Era în prezidiu și nevasta lui Virgil M., îngrozitor de urâtă, părând cerșetoare. Ce-o fi și pe ea, când aude că Virgil s-a sinucis pentru alta. Eugen Negrici mi-a dat „Istoria poeziei sub comunism” (I) cu o dedicație superbă pentru Barbu, doar, în care spune că el, Barbu, e singura revelație literară pe care a avut-o în ultimele două decenii.

Spre finalul întâlnirii a fost și relansarea, în formă nouă, a revistei „Tomis” din Constanța. A vorbit Cornelia Maria Savu, era și junele Cipariu în echipă, dar a tăcut. După rotondă, a urmat o tratație jos în expoziție, cu covrigi, vin roșu și alb. Apoi, în seara și noaptea de joi spre vineri, se pare că parastasul s-a transformat în petrecere cu dans și băutură. Dana, a cărei zi fusese joi, când a lipsit, a făcut tratația vineri. Și eu și ea am primit flori (lalele roșii) și mici cadouri de la colegi; ea multe și de la colegii de vizavi. Zi superbă, senin, soare, pomi înfloriți. Joi, Barbu s-a dus la Polirom și a luat exemplarele (10) din „Maigret și crima de la școală”, traducerea mea (am văzut-o și în librării, costă 129.000 lei). Apoi, vineri, Rodica Mihai mi-a adus textele culese de ea pentru volumul propus: Simona Cioculescu – „Printre cărți și manuscrise”. Trebuie să le fac corectura și să-i mai aduc altele (până la 250 pagini, cât am stabilit).

(urmare de la pagina 44)

Festele memoriei

Despre Grigore Vieru se spune că odată, aflându-se la București, a fost contactat prin telefon de către academicianul Mihai Cimpoi care i-a spus:

– Grigore, treci, te rog, pe la Uniunea Scriitorilor și adu-mi bereta, că am uitat-o pe biroul președintelui.

O săptămână mai târziu, întâlnindu-l prin Chișinău, Cimpoi l-a întrebat:

– Ei, cum? Mi-ai adus bereta?

La care maestrul a ridicat din umeri și i-a răspuns:

– Da de unde! Am uitat-o și pe a mea tot acolo...

Newton, fiind burlac, își pregătea

singur dejunul. Într-o dimineață, vrând să fiarbă un ou, și-a scos ceasul de buzunar ca să marcheze începutul fierberii. Peste un timp oarecare, și-a dat seamă că în mână ține oul, iar în oală fierbe... ceasul!

Ulterior, fiind întrebat cum a reușit să descopere legea atracției universale, a răspuns:

– Datorită faptului că m-am gândit neconținut doar la problema în cauză.

Pe baza acestor cuvinte, biologul francez Cuvier a definit noțiunea de geniu ca pe o *concentrare permanentă*.

Destinul fiecărui om se așterne pe „cel mai scurt drum dintre viață și moarte”, zicea Emil Cioran. Și totuși, urmele lăsate de el pe acest drum pot fi nemuritoare, dacă nu uită să se concentreze permanent asupra scopurilor pe care le-a trasat...

Dimitrie Grama

DE VORBA CU CIORAN

Dimitrie Grama (în.1947). Scriitor român, de origine aromână. Trăiește în Europa Occidentală, profesând în Danemarca, Marea Britanie, Gibraltar (Chairman of Surgical Services, Deputy Medical Director). Poet, eseist și filosof, personalitate a medicinei europene. Scrie poezie denumită de autor „cotidianul mistic” (Pentru mine, barierele plantă-animal-om, la fel ca și toate celelalte bariere, cum ar fi spațiu-timp, vis-realitate etc. sunt doar niște invenții recente). Cărți reprezentative: „Dă-mi mâna ta, străine!”, „Pasărea melancoliei”, „Neguțătorul de imagini”, „Voi lua cu mine noaptea”, „Bastian, și alte confesiuni”, „Ildia”. În legătură cu romanul memorial *Ildia*, s-a vorbit de frescă minimalistă. (RED.)

Îmi amintesc vag că ne dădusem întâlnire la Bois de Boulogne. Nu pentru vreun motiv anume și nici pentru vreo amintire comună am ales acel loc. Acum când mă gândesc mai bine, am impresia că nu noi am ales locul, ci soarta care, cu obișnuita ei nonșalanță, ne-a plasat acolo, doi străini, mai mult sau mai puțin indiferenți și aproape inconștienți de existența celuilalt.

Poate că tocmai o astfel de relație indiferentă, ne obligă câteodată să ne oprim din goană, să ne privim în ochi și să ne destăinuim cu adevărată ușurare și sinceritate. O astfel de destăinuire nu este posibilă decât între doi străini, care nu au absolut nimic nici de câștigat și nici de pierdut unul față de celălalt.

Da, noi eram doi străini perfecți, unul cu sinuciderea lui într-o lume absurdă, iar celălalt cu un cotidian mistic într-o lume de neînțeles.

Și iată-ne, brusc, față în față, fiecare înarmat până-n dinți cu realitatea lui și cu restul realităților posibile, pe care fiecare are impresia că le înțelege mai bine și mai profund decât celălalt.

Mi-am dat seama că e un om care nu face risipă de cuvinte, deoarece fără niciun fel de introducere mi-a spus:

– Dar tu nu crezi în „această realitate”, deci ar trebui, de la sine, să înțelegi risipa aceasta absurdă de energie pe care o numim „viață”! Vezi, eu am încercat să iubesc „viața”, dar.....

A tăcut privind frunzele gălbejite și uscate pe care vântul le răsucea de pe o parte pe alta.

– Așa suntem și noi, niște frunze mânate de colo-colo de niște forțe necunoscute, și vrem nu vrem ne alăturăm altor frunze, numai ca să putrezim împreună. Nu ți se pare că acest lucru este de o tristețe fără de margini?

– Depinde, i-am răspuns. În universul meu, atunci când sunt Om, frunza din mine e poate așa cum o vezi tu, mai uscată și uitată undeva la o margine de suflet, iar atunci când sunt Frunză, omul din mine e mic și umblă cu gura căscată prin labirinte verzi, iar atunci când...

– Nonsens, nonsens! A strigat el întrerupându-mă.

– Evadarea ta în frunză, evadarea în acel „cotidian mistic” cu care te tot lauzi, nu este nimic altceva decât o sinucidere din această lume umană, a cărei existență este de prisos!

– Schimbându-ți natura umană, tu de fapt te sinucizi. Te sinucizi cu speranța că te vei readuna, că te vei renaște într-o altă lume. Speranța care, cu fiecare sinucidere și cu fiecare reînțoarcere din acel cotidian mistic, devine tot mai disperată.

Și eu am încercat să evadez într-o altă lume, mai simplă, lăsându-mă cărat la întâmplare de motoreta mea în doi timpi și nu de puține ori am avut impresia că m-am descărcat de mine însumi, că m-am

debarasat de umanitate, pierzându-mă în mărăcinii și gardurile de la marginea drumului. Și eu am sperat că motoreta mă va transporta, fără niciun fel de efort din partea mea, în neființă.

În zadar am sperat și încercările mele ca om au eșuat, una după alta. Oricum, eu mi-am păstrat mereu luciditatea de om! De aici poate mi se trage patima disperării și mizeria neputinței existențiale. Tu, însă, pari fericit în cursa ta de maraton în care parcurgi distanțe egale de conștient și de inconștient, ca să ajungi din nou la punctul de plecare, unde, de fapt, nu s-a întâmplat absolut nimic de când ai plecat și până când te-ai întors. Dar ești încă tânăr, ai timp să te trezești. Ai încă timp destul să te sinucizi cu adevărat!....

S-a ridicat să plece, dar l-am oprit trăgându-l ușor de mâneca fulgarinului.

– Tu de ce nu te-ai sinucis?! L-am întrebat aproape răstindu-mă la el.

S-a întors mirat înspre mine și ridicându-și sprâncenele stufoase până la mijlocul frunții, mi-a răspuns:

– Văd că nu înțelegi nimic! Ești mai prost decât credeam, dar așa era și Eliade, tot un prostănac. Eu, m-am sinucis demult, încă din copilărie, dar trebuie să mărturisesc că nici sinuciderea aia nu mi-a adus vreo bucurie.

– Bine, bine, i-am răspuns. Oi fi eu prostănac, dar dacă, așa cum spui, sinuciderea nu ți-a adus nicio bucurie, atunci de ce ai continuat să o promovezi? Prostănaci ca mine, ca Eliade sau tineri încă nevinovați, pot fi ușor corupți de nemărginita ta „inocență”, de nemărginita ta lipsă de răspundere existențială și călare pe motoreta vieții fără de ideal, să se sinucidă prematur și asta nu din convingere proprie. Sinucidere inutilă, deoarece, așa cum spui, ea nu aduce nicio ușurare, nicio bucurie, sau vreun alt sentiment anume, demn de sacrificiu. Deci, sinuciderea de care vorbești, este la fel de absurdă ca și viața pe care o renegi.

– Bine, recunosc că ai putea avea dreptate în contextul „banalităților tale cotidiene”, mi-a răspuns el de data asta fără să mă privească, dar eu nu scriu pentru omul de rând, eu scriu pentru „artist”, eu scriu pentru omul nebun care deja e mort pentru că a tânjit la Nemurire! Pe mine nu mă interesează lupta meschină

pentru supraviețuire, nu mă interesează copilul care ajunge om matur și mai apoi bătrân, ci mă interesează cel care vede dincolo de „viață”. Dincolo de moarte! Nu vorbesc cu acei indivizi, sau mai bine zis, nu le vorbesc celor care acceptă viața așa cum viața le este vândută lor de unii și de alții, nu le vorbesc celor care sunt „programați” într-o existență sau alta. Eu vorbesc sau le vorbesc doar celor care sunt „improgramabili”. Vorbesc despre acele animale rare care mor cu fiecare cuvânt spus, mor cu fiecare răsuflare. Eu vorbesc despre „sinucigașul total și etern!”

Când a terminat de vorbit, peste Bois de Boulogne s-a așternut o liniște de mormânt. Într-un târziu, din spatele unor platanii s-a desprins o umbră care, la început șovăitor, dar apoi din ce în ce mai hotărât s-a apropiat de noi. Era o femeie tânără, frumoasă și îmbrăcată foarte simplu. S-a oprit în fața noastră și dintr-o mapă neagră, mare, a scos un tablou pe care l-a așezat cu grijă în așa fel încât să nu putem vedea desenul.

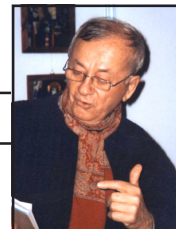
– Eu sunt Livia, a spus femeia aia tânără. Sunt pictoriță și, fără să vreau, am asistat la discuția voastră. Ca artist, ca om nebun, vă dau dreptate amândurora și niciunuia dintre voi. Pentru că nu cred în „dialog”, nu cred în cuvântul scris! Artiștii cuvântului sunt un fel de sportivi aleși să participe într-o competiție în care cel care umple cele mai multe spații goale cu alte spații goale, câștigă.

– Uite ce înțeleg eu prin artă, a spus Livia, dezvăluind tabloul.

Și bătrânul și eu l-am privit mult timp în tăcere. În acel tablou, în doar câteva linii și culori eram fără îndoială expuși atât eu cât și bătrânul și fiecare cuvânt din conversația noastră. Frunzele uscate, stâlpii de lumină și oamenii de prin parc, intrau și ieșeau din tablou, ca printr-o ușă larg deschisă.

Fără să spună ceva, fără să-și ia rămas bun, bătrânul s-a ridicat și a dispărut. M-am gândit atunci că poate iar a plecat să se sinucidă sau cel puțin să-și controleze motoreta. Cine știe, poate era deja mort, și eu, insensibilul, nici nu am observat.

În schimb, am rugat-o pe Livia să se așeze pe bancă lângă mine. Pentru totdeauna.

Așezați în limba română de Radu Cârnelci

DANTE ALLIGHIERI (1265-1321)

Dante Allighieri, părintele poeziei italiene, unul dintre spiritele cele mai reprezentative ale umanității, s-a născut la Florența în 1265. Studii dirijate de cărturarul Brunetto Latini (teologie, filosofie, artă poetică), afirmare literară în același timp cu Guido Cavalcanti, Cino da Pistoia, Lapo Gianni. Intrând în viața publică, Dante a jucat un rol important în politica aspră a cetății sale, care l-a însărcinat cu diverse misiuni diplomatice. Aparținând partidului Albilor (învinși), a fost exilat de opoziții din partidul Negrilor, trăind un timp la Verona, apoi la Ravena, unde a și murit în 1321.

Critici și istorici literari împart creația marelui florentin în două părți bine distincte: **opera minoră** (!), canzone și sonete de dragoste – scrieri de tinerețe – cuprinse în „Vita nuova”, toate închinat *Doamnei sale* Beatrice Portinari, care întruchipa idealul (aproape mistic) de frumusețe și puritate, scrieri care constituie, așa cum inspirat sublinia profesorul Alexandru Balaci «*trepte de lumină către piscul operei sale*»; **opera majoră**: „Divina Comedie” (*Infernul, Purgatoriul, Paradisul*), una din capodoperele literaturii universale care impresionează la modul sublim nu numai prin elevația ideilor, bogăția științei, măiestria arhitecturii, dar mai ales prin faptul că acest monument spiritual este opera unui singur om, realizată în condițiile dramatice ale exilului. Așadar, un înalt exemplu uman pus în slujba unei opere supra-umane. Legat de genialitatea „Divinei Comedii”, Shelley afirma cu admirație, că este „...*puntea azvârlită peste fluviul timpului, unind lumea modernă cu cea veche*”. Louis Gillet spunea despre Dante că este „*cel mai înalt chip de poet, care se înalță în Europa, între Vergiliu și Shakespeare*”, iar Marc Mounier, dând o conotație patriotică creației dantești, adăuga: „*Mai mult decât oricare altul, Dante Allighieri a slujit pentru întemeierea națiunii italiene...*”

Alte scrieri de inspirație filosofică, politică și socială ale lui Dante: „Convivio”, „Monarchia”, „De vulgari eloquentia”.

Ai doamnei mele ochi...

Ai doamnei mele ochi iubire poartă,
Priviri înnobilând cu-a sa privire
La trecerea-i vor toți să o admire
Și, salutați, își simt fericea soartă.

Dar și neputincioși, destinu-și ceartă
Jelind sârmana lor neîmplinire;
Alungă ea, mânie și mărire:
S-o-mpodobim, o, Doamne, cu ce artă!

Ea-i gând smerit și-ndemn către blândețe
În sufletul celor ce-i sorb vorbirea
Și fericit rămâi din prima oară.

Surâsul său e 'naltă frumusețe
Nu-i poți rosti, nici rezidi zidirea,
Atât de nobilă-i în tot și rară.

Blând, doamna mea, în armonii...

Blând, doamna mea, în armonii cutează
Împodobită-n haruri ca o floare,
Iar doamnele, în ea încrezătoare,
Pe Domnul laudând se-nnobilează.

Virtuțile îi sunt ca sfinte-odoare:
Nepizmuind-o, doamnele-o urmează,
Credință și iubire-ngemănează
În toate cele ce îi sunt datoare.

Alte priviri privirea sa smerește
Fără a-și dori cununa strălucirii
Și-alătura-i oricine se-ndomnește,

Că-n tot ce face pune-a ei noblețe,
Încât, în gând purtând-o, a iubirii
Minune, nu e om să n-o învețe...

Salut cel suflet...

Salut cel suflet stăpânit de dorul
Ce tainicelor inimi se arată;
Î scriu spre-a ști părerea lor curată
A celor ce stăpân le e Amorul,

Care-și luase-a treia oară zborul
Din timpu-n care-n cer fac aștrii roată,
Când se ivi Amor care îmbată
Și dulcii spaime i-am simțit fiorul;

Era voios că inima-mi o are
La voia lui, purtând în brațe-o doamnă
În dulce somn și ascunzând odoare

Din ce am sfânt dorind a se-nfruptare
Chiar dacă oboseala o însoamnă
Când eu m-aprind! ci el, Amor dispăre...

Ce tristă zi!...

Ce tristă zi! Sosind, Melancolia
Mi-a zis: „A ta voi fi de-acuma...”
Am înțeles: n-avea cu sine gluma
Ci, alătura-i, Durerea și Mânia.

„Să pleci! i-am spus, nu-ți voi aici urgia!
Cuvintele-ți ivesc pe chipu-mi bruma...”
Dar ea a-ntârziat cu mine, numa’,
Când, iată că sosi Amor: mantia

Îi flutura pe umeri cu durere
Iar gluga-i peste chip cădea cernită;
Uimindu-mă, am întrebat cu teamă:

„De ce plângi, tu, te-apasă ce putere?”
„Vai, nouă, zise, Doamna ta iubită,
Spre moarte e, și-n șoapta ei te cheamă...”

Mai sus de Empireu

Mai sus de Empireu, în sfera pură
Al inimii suspin își nalță zborul:
Plângând, o inspirare nouă – Amorul
Sădește-n el a dragostei arsură.

Ajuns la-naltul fără de măsură
Zărește-o doamnă – gloriei izvorul –
Nimbată-n imn de-Atoatefăcătorul
Și-acel suspin să plece nu se-ndură.

O vede, deci! și-i dornic a-mi vorbire
De-al doamnei chip, ci nu pricep ce zice
Când tristei mele inimi cuvântează.

Ci acel chip minuni în tâlcuire
Îmi dă, căci spune-adeșea «Beatrice»,
Și-l înțeleg și mă extaziază!

Oh, ce noian suspinele...

Oh, ce noian, suspinele mâhnirii
Zbucnind din miezul inimii prea-pline,
Luându-mi iar, din stinșii ochi, lumine
Fără curaj a-i dărui privirii.

Ochi gemeni și pe veci robiți iubirii,
Un plâns acum durerilor divine,
Amor cununa lacrimii le-o ține,
Încercânați cum și aveau martirii.

Suspine-adânci sunt gândurile mele,
Și încheștate-n sufletu-mi anume,
Încât leșină-Amor de-atâtea plângeri

Când vede-nscris pe negrele drapele
Al dragei mele adoratul nume
Și-n stol, deasupra, întristații îngeri...

Amanti, să lăcrimați!...

Amanti, să lăcrimați! Amorul plânge
Și dreaptă-ndreptățire plânsu-I are
Aude trista Doamnelor plânsoare
Și-a lor privire doliul răsfrânge,

Da, poate moartea frumuseți s-alunge
Zorind cruzimea-n josnică lucrare:
Zdrobește tot – nu însă și onoare
Ce-n nobile femei la imn ajunge –

Da, a-ncercat Amorul s-o învingă,
Eu i-am zărit ucigătoarea-i față
Pe cea aleasă doruri s-o încingă;

Și-acum, privind la cerul prins în ceață
Spre acel tainic suflet, altă viață
Și-ncepe dorul meu amar să plângă...

VIATA ÎNTRE NU ȘI DA, PROPUSĂ DE...

...scoțianul *Danny Wallace*, într-un stil colocvial, internautic, deci... aidoma unui spărgător de ghețuri, dotat după ultimul răcnet, dar fără combustibilul aferent. Se mai întâmplă... Cartea se cheamă, în original și în traducere, „Yes Man”, prin urmare va fi priceput – titlul – de tot românul care utilizează romgleza computerelor. Scoțianul, un tinerel deloc scoțian la vorbă, se destăinuie de la bun început: „Am scris cartea asta după ce, mai întâi, am ținut un jurnal.” (= la vârsta ta?! nu-i păcat??...). „Am folosit mai mult unele părți de jurnal decât pe altele, pe unele nu le-am inclus deloc, iar altele și-au găsit locul cuvânt cu cuvânt. Recomand ținerea unui jurnal.” (= thank you, Mr. Scotch...). Jurnalele sunt mișto. Și încă ceva: fă-mi o favoare. În timp ce citești cartea asta – oricât ți-ar lua și oriunde te-ai apuca s-o faci – fă-ți o însemnare pentru fiecare din dățile în care ai fi putut spune Da la ceva. Și gândește-te unde te-ar fi putut duce Da-ul tău. Într-o bună zi s-ar putea să-ți fie de folos. Arăți foarte bine azi, apropo.” (= no comment, fiind cazul unui apropo unisex).

Pretextul sau subtextul romanului: pozitivarea cu orice preț (hm) a oricărui modus vivendi actual. Dar pârdaľnicul *Scotch* chiar își ia în serios demersul, decis, ca precursorii marilor rituri religioase, *să ne învețe minte*: „ – Uite ce, Dan, a zis Ian. Ai de gând să-mi spui odată ce curu’ meu ți-a spus gagiul ăla din autobuz sau să-mi stabilesc o altă întâlnire? – Bine, o să-ți spun. Mi-am pus halba pe masă și l-am privit pe Ian în ochi. – A zis: «Spune Da mai des». Mi-am apucat din nou halba și-am luat un gât. Am ridicat din sprâncene ca să-i arăt lui Ian că ar trebui să fie impresionat, dar din vreun motiv anume părea să aștepte mai mult. Asta-i problema cu generația MTV. Niciodată satisfăcuți.

– Asta-i tot? a zis. «Spune Da mai des»? – Mda, am zis, zâmbind. Asta-i tot. Propoziția asta îi ieșise pe gură ca și cum ar fi spus-o toată viața lui. – Spune Da mai des. – Spune Da mai des, repetasem. Trei vorbulițe cu o asemenea putere. – Oamenii lipsiți de pasiune sunt cei care spun întotdeauna nu, zisese el cu câteva momente înainte, și, zguduit, mă întorsesem spre el să-l ascult. – Dar cei mai fericiți oameni sunt cei care înțeleg că lucrurile bune se petrec atunci când le *permitem* noi să se petreacă. Și asta a fost tot. Doar atât a trebuit pentru ca viața să mi se dea peste cap. Câteva cuvinte pompoase spuse de un om complet și absolut străin. Un necunoscut din autobuz. Și încă unul bărbos. Asta se ridica împotriva a tot ce prețuiam ca fiind adevărat. Dacă mi se băgase în cap vreo lecție când eram mic, atunci lecția fusese să nu ascult niciodată de un necunoscut cu barbă.[...] Acum sporovăiam aiurea despre una-alta, despre ce făcuserăm în timpul săptămânii și, cât ai clipi, bărbatul ăsta slab și cu barbă aruncase o bombă filosofică. Nu mi-am putut da seama dacă a fost o simplă coincidență. Dacă vorbele lui îmi erau adresate într-adevăr mie, dacă aveau o legătură reală cu conversația noastră ori dacă erau doar bolboroseli aruncate de-un individ oarecare într-un autobuz. Dacă aș fi avut altă dispoziție aș fi putut să râd de cuvintele astea, să-mi îngrop capul în ziar sau să-l ignor politicos. Dar din cauza îngrijorării prietenilor mei și cu toate căte se întâmplaseră – sau, într-un fel, toate căte *nu* se întâmplaseră – vorbele au căpătat o rezonanță ciudată, importantă. *Spune Da mai des*. Și atunci am avut momentul de revelație.”

Aș dovedi sadism critic-literar dacă n-aș mai pipăi și alte *precizări*: „Dar nu

numai asta... voiam să fac *toate* lucrurile la care nu luasem parte... Voiam să dau înapoi limbile ceasului și să țip Da la toate lucrurile la care mormăisem Nu. Nu doar la serile speciale, la evenimentele majore sau la sărbătorile deșănțate... ci și la cheștiile mărunte. La cheștiile normale. La cheștiile care uneori sunt cele mai însemnate.[...] Trebuia să-ncep să-mi trăiesc viața din plin și nu doar să mi-o duc. Și era evident cum anume. *Spune Da mai des. Aveam să spun Da mai des. Spunând Da mai des aveam să ies din rutina asta. Spunând Da mai des avea să-mi reaprindă iubirea pentru viață.. Avea să aducă înapoi vechiul meu Eu. Eul acela care murise puțin în ziua când fusese părăsit.*" (= de unde și presanta actualitatea a sloganului *partir c'est mourir un peu...*). „Îmi trebuia doar un pic de impuls. Puțină distracție. O șansă de a trăi într-un mod cu totul diferit. Puteam să iau asta ca pe-un experiment. Ca pe-un studiu asupra propriului meu comportament. Un studiu despre optimism, oportunitate și șansă.” (= *go on, Mr. Scotch*, deja picuri stropi din bronzul statuilor lui Kierkegaard, Sartre, Camus..., desigur, prin London aștia sunt autori deja *fumați*). „Aveam câteva e-mailuri și le-am cercetat cu rezezițiune. Unul era de la Hanne. Am putea să stăm de vorbă un pic? Da. Altul era de la bunul meu prieten Wag. Aș vrea să ies la o bere cândva? Da. Încă unul era de la cineva total străin. Mi-ar plăcea să am un penis mai mare? D... ia stai un pic. De la cine era asta? *V-ar plăcea să aveți un penis mai mare? Noua Tehnologie de Sporire a Dimensiunii înseamnă că mii de bărbați exact ca dumneavoastră pot acum să...* Oh, mesaj spam. Mai bine un spam totuși, decât un sfat de la o fostă iubită. Săgeata de la mouse s-a îndreptat direct spre butonul de ștergere, o reacție instantanee formată de miile de e-mailuri nedorite din trecut, dar apoi mi-am dat seama... că nu asta era mișcarea potrivită. Sau atitudinea. Sau șmecheria. Așa că am zis «Da». Și am râs. Și după aceea am dat click pe link, am completat datele de pe cartea de credit și am comandat Trusa Penisului Minune. Păi, nu durea să fac asta, nu?”

Acest roman de cca 580 pg. e pistruiat cu fotoinstantanee alb-negru (inclusiv publicitare), cu intarsuri de jurnal intim, cu etalarea (dez)avantajelor Internetului, cu picanterii domoale despre o metropolă,

Londra, ciupită de fesele primului deceniu al mileniului nostru. E o carte captivantă, neliniștitoare, dar dozatoare de surâsuri, chiar hohote de râs. Pentru că protagonistul se aventurează în destule încurcături, chiar circumstanțe grave: ASTA deoarece, simplu, ***nu tocmai permanent trebuie să spunem DA.*** Respectiv, discriminarea pozitivă a vieții tot o discriminare este. Ce să adaug?... Am avut (ne)plăcuta surpriză să citesc, pe multe pagini, genul de dialog al tinerilor internauți. N-am de gând, respectându-mi cititorii, să citez fie și crâmpie din această boscorodeală litotică și redundantă. Schematismul ei a fost visat/prevăzut/expus încă de un E. Ionescu(o) în mai toate piesele sale, avantajate de rumegușul bine malaxat al unor Caragiale&Urmuz. Așadar, (măcar) înapoi la Ionescu(o), dacă vrem să surădem „pe bune”. Creând pe multe pagini aceste rudimente comunicaționale, D. Wallace se dovedește un veritabil masochist întrucât, prin vârstă și apartenență socială scoțiană (ei, ***și*** engleză!), el însuși e un internaut feroce, bezmeticindu-și viața deasupra, sub, printre taste, imprimante, sms-uri, messenger-uri și roboți telefonici (confrății săi, mai casnici, au și roboți de bucătărie!). Cei care sunt totuși curioși să apuce între două palme această carte masivă, s-o deschidă, de pildă, la pg. 58-9 și să parcurgă la pas dialogul dintre o australiancă (= provincia) și un englez (= metropola) despre... *ditamai bebelușul chinez*. Păi, aștia înstăriți, despre ce naiba *altceva* să discute?! Pe alocuri, ironia și humorul salvează *spărgătorul de ghețuri* de la naufragiu. Muscalii laptopurilor și iPod-urilor încep să triumfe, cel puțin pe-acolo, prin... putredul Occident.

P. S. Fiindcă veni vorba, de peste un deceniu termenul brit (cum scria Eminescu...) ***yes man*** fu să fie folosit și pe meleagurile mioritice, fie, oral, în sloganurile politice, fie în media jurnalistice; mă aștept să fie în curând și scris, nu doar pronunțat *iesmen*, cu derogările de rigoare provocate de semidoctii care, mai ieri, vorbeau/scriau despre *o geacă de blugi crem*, asociație nefericită care, într-o tălmăcire curentă, sună cam așa: *o bluză din ginși albaștri crem*; nu-i așa că e hazlie romgleza noastră?...

P. P. S. Cititorii acestor note nu vreau să deducă printr-o generalizare căznită cum că Mr. Scotch Wallace, prozator altminteri stimabil, ar funcționa ca exemplu de cum

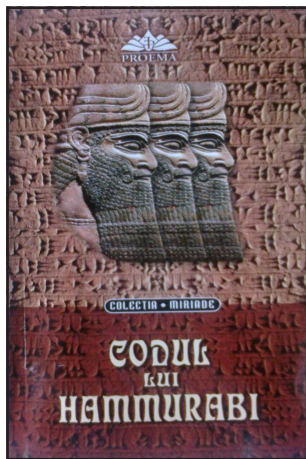
nu trebuie să scriem, să vorbim... Sper că s-a înțeles din rândurile anterioare că miza romanului său lăstărește altundeva, nu în livada gramaticii, dar a semanticii și, pendinte, a comportamentului obedient dus la absurd: o miză realmente de actualitate.

Ce babilonie, monșer!...

Ceea ce-mi place să numesc o *plachetă de versuri*, va trebui să-mi placă să numesc și o *plachetă de versete*. Criteriul paginilor mărunte, până la 80, mi-a dirigit râul mental spre cuvîntelul plachetă. Altminteri, una elegantă și elocvent adaptată – prin coperte și ilustrații – mai noilor culegeri de stihuri contemporane. Mă refer la ediția secundă a „Codului lui Hammurabi”, în versiunea lui Ov. Tămaș. Acest rege și diriguitor legislativ, Hammurabi, fu să viețuiască prin Mesopotamia, mai exact, în chiar ombilicul Babylonului, cam cu 18-17 secole anterior lui Iisus; sper ca cititorul vigilent și

mai cultivat decât mine să-și explice *de ce* am enunțat secolele descrescător... Acel Hammurabi l-a anticipat cu patru evuri pe alt magician legislativ, Moise, și i-a lăsat mai la coadă pe alde Solon sau Lycurg, fără voia lor născuți cam cu un mileniu *după*. O mică precizare, utilă cel puțin celor lipsiți de Google: Mesopotamia aia, la care se va face permanent trimitere fără a o mai enunța,

își lăbărta trupșorul cam peste actualul teritoriu al Iracului, grafiat aci Iraq. Ilustrațiile din finele plachetei probează viguros și artistic – chiar și prin fotografiile menite lui Saddam Hussein – coincidențele teritoriale; dar și arhitectonice sau de arhitectură legiuitoare... Hammurabi provenea dintr-un trib amoreu „de neam semitic” și și-a permis să poarte „războaie victorioase” contra unor vecini de ogradă, ba, culmea, să officieze instaurarea primului imperiu babilonian. „De epoca sa sunt legate și începuturile utilizării fierului...”, cum consemnează prof. dr. N. Iuga într-un exordium ex abrupto. Tot atunci s-a redactat, într-o formă definitivă, un poem cosmogonic, „Enuma Eliș”, sursa din amonte a religiei asiro-babiloniene; cu un băț de trestie, tăiat oblic, se consemnau toate acestea pe tăblițe din lut moale – ulterior, scrierea respectivă fi-va numită cuneiformă; firește de la *cui*... pentru că,

cu timpul, s-a scris pe table din piatră, astfel și păstrându-se până azi „Codul lui Hammurabi”, pe o stelă lăcuită de victorioșii franțuji, care s-au grăbit s-o ascundă prin Muzeul Louvre; eeh, imperialiștii...! Avraam, cel nominalizat la Nobel-ul „Vechiului Testament”, fu trăitor cam cu două secole înainte de Hammurabi, dar ce mai contează asta, când de-atunci se făcură scrum cam patru milenii!... Oricum, *codul* în chestiune, în 282 de *prevederi*, „ocupă” un teritoriu esențial din ceea ce, după romanii din obârșia noastră, s-a defalcat pe căprării: cod civil, cod penal, cod familial, cod comercial etc. Mi-e greu, parcurgând cu atenție rândurile incizate la ordinul regelui Hammurabi prin Babylonul acelor evuri, să echivalez cuvîntelul *sclav/sclavă* cu vreun corespondent actual; aș face-o șterpelind un oarece sinonim din compartimentul interrelațiilor *patron-angajat*..., dar m-a ferit încă Hegel de tentația asta, când a detaliat

raporturile *stăpân-slugă* în *Fenomenologia* sa, o capodoperă în domeniu. Dincolo sau dincoace de acest inconvenient, lectura puținelor citate pe care mi le voi îngădui va fi una lesnicioasă și, mult mai important, producătoare de fiori cel puțin pentru aceia care-și închipuie că oamenii *chiar evoluează*... și că, egoiști și egolatri, cum ne dezvăluie oglinzile sufletului, trăim în

cea mai bună dintre lumile posibile. E, subteran, și motivul pentru care apelez la izvoarele freatice ce alimentau – atunci ca și azi – din belșug complicat-de-simplele raporturi dintre bărbat-femeie, soț-soție, părinți-copii, topite sub termeni actualizați, precum căsnicie, adulter, incest, deces, furt intrafamiliar, rapt vicinal, logodnă, angajament prenuptial ș.a.m.d.

(Un parantes, vorba aceluia E. Barbu: credeam că m-au supravoltat, apropo de Babylon, doi condeieri iluștri: G. Steiner cu „După Babel” și P. Zumthor cu „Babel sau nedesăvârșirea”. Această a treia lectură *pricinuită* de istoria sau paradigma Babylonului mă plesnește peste față, indicându-mi că m-am grăbit să cred că *știu destule* despre subiect și că mă pot lepăda de Mesopotamia doar scuturându-mi de glod... papucii, precum mitropolitul Nifon...).

(continuare la pagina 62)

Horia Gârbea

TRAGEDIA REGELUI RICHARD AL TREILEA

de William Shakespeare

(Traducere și note de Horia Gârbea)

Actul I, scena 2

[Ducele de Gloucester, viitorul rege Richard al III-lea, încearcă să o seducă pe Anne de Neville, nora regelui Henric al VI-lea, lângă sicriul acestuia deși atât Henric al VI-lea cât și fiul acestuia, Eduard, soțul Annei, au fost uciși de el.]

- LADY ANNE:** Păcătuiind, ți-ai mai afla iertarea:
Prin dreaptă răzbunare către tine
Ce alții pe nedrept i-ai hăcuit.
- GLOUCESTER:** Și dacă nu sunt eu hăcuiitorul?
- LADY ANNE:** Atuncea n-ar fi morți, dar morți îmi zac.
Tu, slugă pentru demoni, i-ai ucis.
- GLOUCESTER:** Nu eu, pe soț.
- LADY ANNE:** Înseamnă că e viu.
- GLOUCESTER:** Ba-i mort, străpuns cu mâna lui de Eduard.
- LADY ANNE:** Minți din gâttelejul strâmb: că Margareta,
Regina, a văzut cum fumega
De sânge sabia ta ucigătoare.
Aceeși ce ai dus spre pieptul ei,
Doar frații tăi i-au abătut tăișul.
- GLOUCESTER:** M-a-ntărâtat cu limba ei spurcată
În calomnii, dând vina lor pe mine.
- LADY ANNE:** Te-a-ntărâtat gândirea sângeroasă
Ce n-a visat decât să taie-n carne:
Ăst rege l-ai ucis?
- GLOUCESTER:** Mă jur că da.
- LADY ANNE:** Juri „da”, măi porc spinos? Mă jur și eu:
Osândă ți se cade pentru faptă.
Vai, ce virtuos era, ce bun, ce blând.
- GLOUCESTER:** Bun rege pentru ceruri, unde stă.
- LADY ANNE:** Da, ceruri, unde tu n-o să te urci.
- GLOUCESTER:** Să-mi mulțumească mie, că l-am dus.
Acolo-i potrivit, iar nu aici.
- LADY ANNE:** Iar tu ești potrivit numai în iad.
- GLOUCESTER:** Și ar mai fi un loc, dacă-mi permiți.
- LADY ANNE:** Beci de pârnaie.
- GLOUCESTER:** Dormitorul tău.
- LADY ANNE:** Amarnic somn să ai în așternut!
- GLOUCESTER:** Așa-mi va fi pân' voi dormi cu tine.
- LADY ANNE:** Chiar sper să-ți fie.
- GLOUCESTER:** Știu, așa-mi va fi.
Dar, bună doamnă, să lăsăm duelul

De vorbe ascuțite și, mai calmi,
Să ne-ntrebăm: provocatorul morții
A doi Plantageneti, Henric și Eduard,
Nu-i vinovat la fel cum e călăul?
LADY ANNE: Tu cauză ai fost și-apoi efect.
GLOUCESTER: Ba frumusețea ta a fost temeiu,
O frumusețe bântuindu-mi somnul
Încât aş fi dat morții chiar o lume
Pentru un somn de-un ceas pe pieptul tău.
LADY ANNE: De-aș crede, ucigașule, să știi
Mi-aș smulge frumusețea cu-aste unghii.
GLOUCESTER: Iar ochii ăștia n-ar putea privi
Ruina dulcii tale frumuseți.
Nu-ți osândi splendoarea. Dacă lumea
O mângâie un soare, viața mea
De frumusețea ta e luminată.
LADY ANNE: Să-ți pice ziua-n noapte, viața-n moarte.
GLOUCESTER: Mi-ești zi și viață, nu te blestema.
LADY ANNE: Aș vrea să-ți fii, doar ca să mă răzbun.
GLOUCESTER: E cea mai nefirească hotărâre
Să te răzbuni pe-un om ce te iubește.
LADY ANNE: E cea mai dreaptă și mai chibzuită
Bărbatul meu ucis să mi-l răzbun.
GLOUCESTER: Cel care te-a deposedat de-un soț
A vrut doar să-ți găsești un soț mai bun.
LADY ANNE: Mai bun ca el, pe lume, nu există.
GLOUCESTER: Există, chiar iubind mai mult ca el.
LADY ANNE: Numele lui?
GLOUCESTER: Plantagenet.
LADY ANNE: E el.
GLOUCESTER: Același nume poartă, da-i mai bun.
LADY ANNE: Și unde e?
GLOUCESTER: Aici.

(Ea îl scuipă.)

GLOUCESTER: De ce mă scuipi?
LADY ANNE: Ce bine ar fi fost venin să-mi vină.
GLOUCESTER: Venin nu vine din așa dulceață.
LADY ANNE: Nici nu s-ar fi lipit de-așa broscan.
Lipsești vederii mele. Îmi strici ochii.
GLOUCESTER: Ba ochii tăi pe mine m-au stricat.
LADY ANNE: De vasilisc să-mi fie, ca să crăpi.
GLOUCESTER: Aș vrea să fie, ca să mor pe loc.
Altfel, tot mă omoară, dar cu zile.
Iar ochii tăi în ochii mei aduc
Rușinea unor lacrimi de copil.
Din ochii mei n-a curs o picătură
Când York și Eduard se jeleau aflând
Suspinele lui Rutland pe când spada
Lui Clifford, tuciuriul, l-a străpuns¹.
Nici când războinicul tău tată-mi spuse,
Ca un copil, povestea morții tatei
Oprindu-se de douăzeci de ori
Să hohotească, iar toți cei de-acolo
Aveau obraji ca și pomii-n ploaie,

1. Aluzie la uciderea lui Edmund, conte de Rutland, fratele mai mic al lui Richard în bătălia de la Wakefield.

Ochii mei, de bărbat, nu s-au udat,
Cea mai mărunță lacrimă gonind-o.
Tot ce restriștea asta n-a putut,
Splendoarea ta a împlinit orbind
Privirea mea cu plânset. N-am cerșit
Nici de la prieteni, nici de la dușmani.
Și limba n-a știut cuvinte dulci.
Dar frumusețea ta acum îmi duce
Sufletul la cerșit, limba la vorbă.

(Ea îl privește disprețuitoare.)

Nu-ți pune buzele să se sucească
În strâmbătură de dispreț – sărutul
E potrivit cu ele. De nu-mi dă
Iertare inima răzbuțătoare,
Iată această sabie ascuțită:

(Îngenunchează și îi oferă sabia.)

De vrei ascunde-o-n pieptul meu și scoate
Din el un suflet care te adoră.
Îl las descoperit pentru lovire
Și, în genunchi, te rog să mă ucizi.

(Stă cu pieptul descoperit, ea îl țintește cu sabia.)

Nu te opri, l-am omorât pe rege
Dar provocat de frumusețea ta.
Lovește-acum – pe tânărul prinț Eduard
L-am omorât sedus de-un chip ceresc.

(Ea lasă să-i cadă sabia.)

LADY ANNE: Ia-o din nou, ori ia-mă doar pe mine.
Sus, prefăcutule, aș vrea să mori
Dar nu doresc să fiu călăul tău.

(urmare de la pagina 59)

Viața între NU ȘI DA, propusă de...

Reglementările intersexuale și conjugale dovedesc nu numai înțelepciunea unui rege (probabil, sfătuit bine de consilieri și bufoni, ranguri nelipsite de la *Curți...*) dar și perenitatea pan-istorică a subiectelor ipotetic conflictuale, ipotetic dezavantajate medical, ipotetic excesiv de amoroase... Scriu aci *ipotetic*, dat fiind că toate versetele/surele/ordonanțele din codul hamurabic încep cu „*Dacă...*” Le-am depistat nu doar fiind picante, pentru că chiar sunt, ci și întrucât ilustrează cât de greu, *cât-de-deloc* evoluează moravurile, pendinte de instincte, de sentimente, de ticăloșii mărunte ori majore... Desigur,

cum multe dintre pedepsele prevăzute ca licite de Hammurabi ni se par – nouă, creștinilor, poate și mozaicilor, oricum mult mai puțin musulmanilor, – cel puțin inumane (= am descoperit și pedeapsa preferată mult ulterior de un vodă Țepeș: „Dacă o femeie a cauzat moartea soțului ei pentru un alt om, acea femeie va fi trasă în țeapă.”), să nu se omită contextul protoistoric ca atare și nici aceea că, astăzi încă, în anumite regiuni guvernate de fundamentalști, asemenea pedepse, prestabilite de *sharia*, sunt perfect legitime. Tăierea sau extirparea unor organe (inclusiv ale aparatului genital), incendierea sau înecarea, spânzurarea sau lapidarea etc. sunt procedee punitive care, *firește*, descurajează multe turpitudini dar și probează o totală lipsă de omenie întru îndreptarea păcătosului, nu a eliminării lui fizice...

POEME*

Zadarnicul e floare

Ai să mă cauți în zadar
deși eu voi fi totdeauna
în Tine.
Degeaba întrebi
încolo și înoace
e un singur drum
care duce la mine
Tu.
De nu mă găsești
lasă nervii undeva
într-o batistă unde
s-au tot strâns
lacrimi amare dulci.
Cu mâinile tale mici
scrie pe o hârtie
invizibilă și
întreabă-te unde m-ai alungat.
Privește ușa pe unde
am ieșit
e o oglindă a sufletului Tău adevărat.
Alături ceva mai la stânga
în dreptul inimii
dacă nu s-a așezat
altcineva e
chipul celui care a crescut
din Tine.
Nu te speria iubito
de o lacrimă de rouă
care-ți va însemna cerul.
Privește sus cu ochii tăi plânși
mari strălucind în soare.
Sigur ai să mă găsești aninat
de creanga unei dorințe
mereu aceeași
de a fi numai al Tău Giovana.
Caută-mă caută-mă
și mă vei găsi spânzurat
pe o filă din cărțile mele
ce mi le scrie Cel de Sus
îndemnându-mă să te caut Eu pe Tine
să înțeleg de ce Eu sunt Tu
dacă Tu ești Eu
că în lumea asta
zadarnicul e floare a Speranței
ce crește în deșertul Dorinței

iar Dorința e un gând cu spini
copil umil al unei iubiri mute
ce plânge stupid
ce nu e de plâns.
Acum ai înțeles sau pari a înțelege
că lacrimile sunt apă de ploaie
unde totul se șterge
Chipul meu chipul tău.

Toamna mea I

Toamnă cu burnițe de gânduri
melancolice pletoase
sălci arămind verde cerul
cu nuiele galbene înroșite
ce nu mai vor să înmugurească
toamnă superbă femeie
gânduri spălate
brumate de pure nostalgii
vântul pegasul nărăvaș
care mută setea
de pe o frunză
ce se vrea veștedă ca o amintire
neplăcută
și în zborul ei vântos
atinge ce nimic nu e
azi pentru mine
de atins.
Toamnă te-am uitat acasă
în penar cu alinarea.
Uite că nu am creioanele colorate
căci tu ai umplut
pământul și cerul cu culorile
nestăpânite
ale unui dor de a pleca
odată cu cocorii
ce cară în pene
Visul unei nopți de vară
jucat aiurea
pe o scenă unde
actorii sunt în greva foamei
iar textul s-a coclit pe o pagină
mototolită de vântul sugubăț al
primarului care nu vrea
să plătească masa
la cantina săracilor
Toamnă urcă-mă în căruța
fără coviltir
a paiățelor teatrului

* Din *Pasărea Lis*, vol. II, în pregătire la Editura
Bibliotheca

De două parale.
Tu care arunci veștmintele
înflorindu-mi sângele
Tu
care aduni pentru focul veșnic
al iubirii mele Giovana copacii
ce tremură zgribuliți
la cel mai mic strigăt al Păsării Lis
lasă-mă să răsădesc pădurea
tăiată
în mine într-o zi fără nume
cu certitudini ce nu se pot tocni
cu uitarea
căci pădurea asta nu e ca celelalte
ea vine din visul Păsării Lis
cu chipul iubitei mele
ce înflorește în frunze o primăvară
până-n toamnă cu viscolul verilor
fierbinți lipsite de sens
ca o toamnă când îngheață florile-
aiurea.

Și după...

Primul soare a fost doar al iezilor
era numai și numai lumină
pe urmă am aflat că mai sunt și nopțile
dar nu înțelegeam
că pot fi albe
sigur era că
un cer albastru apăsa moale
o mare întinsă de lapte
de aici se vor fi ridicat norii cei albi
înflorind cerul senin.
Totul e posibil
ca și cum am spune povestea
cu muntele de mămăligă
aburind fiartă la pârjolul soarelui.
Apoi fără niciun dubiu
s-a auzit dulcele glas al bunicii Elis
căreia îngerii i-au pus pe umeri
aripile Păsării Lis.
Și mai apoi pașii grei
ai bocancilor înmuiați
cu păcură ai tatălui
care căra întruna copilăria noastră
și mama la plită
fierbând ciorba de vită
Și bunica Lina care
a ținut doi bărbați
bat-o vina că a trăit
pe amândoi
să-i vadă-ngropați
și numai după aceea
Ialomița ademenitoare și caldă
ca o fecioară spaima apei
care mi-a înfășurat trupul
lacomă de prea multă iubire
și îngerul luând chipul lui Ion
fratele meu aruncându-mă pe prund
ca să vomit apa râului și să strig
Exist
Și după...

Cum

Cum mor albastre gânduri
nerostite.
Cum curg în lavă încinsă
suspine
ce n-au nici început.
Cum din tăcerile
de limbi înțepenite
cum din nimic iubito
eu te-am vrut.

*

Răscumpărată în nopțile
de dulce tihnă cum
vremea din lumea oarbă
mă-ntreb și acuma cum
curgea din storsul gândului
ce da să fugă cum
neînsemnata clipă pierdută
moale alunecând în fumu-i cum.

*

Răspunde cum acum
se aprinde focul cum
nu-i de mirare cum
se prăvălesc din raze cum
iluziile dau buzna cum
în pragul serii stinse cum
din scrumul lutului ce arde cum
se mai încheagă mintea cum.

*

Căci pentru tine scumpo cum
cum în pustiu se nasc platanii cum
în oazele înverzite pe nisipuri cum
plutește mâna-n vise cum
de dor Giovana cum
când ochii tăi mă leagă cum.

Numai noi

De ce întorcem capul ștergând clipa
Stelele cad sfărâmându-și aripa
Și nu se mai întorc lăsând lumina nimănui.
Doar noi credem
și asta e atât de bine
pentru obiectele
care se oglindesc în sine
spun filosofi în neștire că pământul
așa cred ei sârmanii
alergă nebun numărându-i zilele anii
pe aceleași drumuri bătătorite
cu pingelele tălpilor tocite
Ceea ce lesne se poate deduce
că nici ziua nici noaptea nu stă
și pe noi netrebnicii în spinare ne duce
Când plouă lacrimi de durere varsă
când tună și fulgeră
mânia pe noi și-o revarsă
numai noi avem zică-se puterea
să biruim timpul și să-l îmbrâncim
ca pe un taur care-și înfige
cornul în floarea roșie a iluziei noastre
Numai noi
Numai noi

Negresa virgină, de pe Rio Costa

Pe Rio Costa e noapte străfulgerată...
Printre genele junglei, firele lungi ale lianelor,
Privesc hârjoana înșelătoare, de apă tulburată,
Și ascult chicotele viclene ale valurilor –
Veșnica „palavras les flots” despre mirese –
Cu întâmplarea stranie a virginei negrese
De la Boca del Rio Costa, îndrăgostită de-un alb.

Din când în când, bolboroseala din vârtejuri
Este întreruptă de răzgâielile perfide,
Ale șopârlei gigant, în timp ce ucide
Victimele înțepenite în vrejuri.
Un refugiu, loc de cumplită ispită,
În spatele meu stă în ierburi pitit,
Făcut din ramuri de soc și răchită...
În fața lui, Iámár frige o bucată
Din capra de pădure astă-noapte vânată
Și plânge înfundat povestea ei tristă.

Cu bronzul trupului scaldat de lumina jărăticului,
Mă întorc spre ea ca o fiară rănită
Și mă apropii de intrarea bivuacului,
Cu inima de dorinți bântuită.

Tabú este iubirea pentru negresa virgină
Și nu pot s-o duc pe niciun liman.
Într-o coajă de nucă de cocos beau rom de cătină
Și mă afund în jungla de ierburi străină,
Devenind dintr-odată un biet boșiman.

Vrăjitoarea râului

Torentul iubirii bolborosește
Cu vârtejuri, în sufletul meu,
În care se scaldă goală,
Sub înfoiat curcubeu,
Cu trupul de smoală,
Îmbrățișând voluptuoasă vârtoarea,
ȚăAnú, vrăjitoarea.

Purtat ca de-un crâncen îndemn,
Ies amețit din bivuac,
Febril și grăbit să o chem,
Privesc peste ape, buimac,
Dar undele reci, înșelătoare,
Trec tulburi și-nvolburat,
Ca purtate de-o vrăjitoare.

Simt în sufletul meu tulburarea,
E cu plăceri păcătoase-otrăvit.
N-o să-mi găsec niciodată-alinarea,
Pe Rio Costa voi fi mereu bântuit
De-ai nostalgiei aprinși fiori,
Miraj chinuitor, stranie-arătare,
A unei capricioase, exotice, vrăjitori.

Zâna strugurilor copti

– Ce mi-ai făcut duh nebun,
În întâlnirile fierbinți, vespérale.
Cu poveștile tale astrale,
Pe care m-ai pus să le-adun?
Ai zis că iubirea noastră din vie
Este o pagină de mitologie!

.....

– Ce n-ai înțeles tu, în vie,
Este că deja ai intrat
În a iubirii mitologie
De când fugeai de la internat
Și erai zâna strugurilor copti,
Striviți în lunatece nopți,
Între fierbinții, parfumații tăi sâni
Și licoarea s-o sorb cu sfințenie,
În a nopții, totală, muțenie
Mă-ndemneau zei păgâni.

.....

Mai păstrez în suflet acea reverie
Și acel unic moment,
Pentru care-am rămas repetent,
La liceul din Oraștie.

Sălbatica din Tribul de Jos

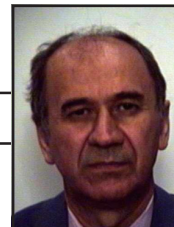
Pe Rio Costa vin tulburi ape
Și sălbatica din Tribul de Jos
Se-aruncă-n valuri și răzbate
Torrentul puternic, vijelios.
Ea trece de aspre vârtejuri,
Ajungând pe celălalt mal,
Se prinde de-al lianelor vrejuri –
Al pădurii întunecoase portal –
Urmează cărarea bine știută,
Cu ochi scormonitori și salturi de ciută,
De blestemul iubirii purtată
Și mă surprinde ca fiara o pradă,
Un însingurat, de dor buimac,
Descurajat, ghemuit în hamac.

.....

M-a cutremurat voința ei de-a da bucuria,
Unui suflet iubit, de dor chinuit,
Și m-am simțit dintr-odată, puternic trezit,
Să-i răsplătesc cu prisos dăruirea,
De freamătul trupului ei biruit.

Grafica: Alexandra Pașca

PROSTIA ÎN PATRU PĂRȚI (partea a treia)

Pledoarie

– Că-s plin de-orgoliu nu-s jenat,
Mi-a spus. – Nu eu l-am inventat!
Continuându-i pledoaria,
I-am replicat: – Și nici prostia!

Și deștept, și prost

S-a spus adesea, si pe drept,
„Românul nostru e deștept!”
Dar, când privesti la guvernare,
Si prost e, prin reprezentare!

Patru versuri

Sunt patru doar versuri în epigrama:
În numele Tatalui, si-Fiului vin,
Si-al Sfântului Duh, prostia destrama,
Si raul în poanta îngroapa. Amin!

Nerevendicare

Prostia este, cică, foarte mare;
Atunci nu este, oare, de mirare?
Această fără-de cap proprietate
E printre cele nerevendicate!
Morala
Se pare deci că nu există hoți,
Când oarece ajunge pentru toți!

Relativ și absolut

Privită-n forma colectivă,
Prostia este relativă,
Da e individual văzută,
Prostia este absolută.

La Rovine

Când văzu păgâne oști,
Câtă frunză, câtă iarbă,
Mircea și-a șoptit în barbă:
– Nu pot fi puțini, că-s proști!

Succese

Bărbatul prost se-ntâmplă des
Să aibă la femei succes:
E prada care îi convine
Inteligenței feminine!

Comparație

Doi proști, când vrei să se compare,
Spui: „prost mai mic”, și „prost mai mare”.
(Ar fi greșit și chiar nedrept,
Să spui că unu-i „mai deștept”).

Retractare

Le-am spus: – Prostie-aveți cu carul!
Regret acum vocabularul,
Regret cuvintele ce vrură
Să dea prostiei o măsură !

Prezență de spirit

C-un gest reflex am evitat
Bolidul ce m-a șters la umăr.
Văzând că-i ne-nmatriculat,
Mi-am zis: – De, proștii nu au număr !

Epitaf

Ca om normal,
Era banal.
Așa, ca prost,
Ce mare-a fost!

Trompeta

În Țara Proștilor (secretă!)
Ar fi, se spune, o trompetă
Ce sună-ntr-una „Adunarea!”,
Și niciodată „Deșteptarea!”

Scuză

E o scuză, în esență,
Lipsa de experiență?
– Da, dar nu și pentru cel
Bou de când era vițel!

Cosmopolitism

Prostia se remarcă-n special,
Prin caracterul ei universal;
Deci nu poți fi un prost desăvârșit,
De nu ești și cumva cosmopolit.

UNCUBUS (12)

DVIII.

Lucrările Comisiei instituite pe lângă Parlamentul European la propunerea sa au fost lungi, obositoare și aproape inutile, adică exact așa cum era în genere de dorit. Wolfgang Warner Gottnaerdtd avea destule motive să fie mulțumit. Atât pentru participarea proprie la dezbaterile din sesiunile plenare, pentru prezența sa în prezidiu, la discuțiile din pauze, de pe holuri cu deputate sexy meritorii sub raport fotografic, de la pisoare, cât și pentru că, precizându-și planurile de viitor anunțase în treacăt într-un interviu pe cei interesați și interesați că se întoarce acasă cu trenul. Un mijloc populist de a demonstra că există încă modestie în lume, că sunt de conceput multe posibilități de a face economii în bugetul Comunității Europene? Da, confirmase fără nici o ezitare deputatul W.W. Gottnaerdtd. Și așa vrea să-i vad pe toți deputații europeni care se fățâie între Bruxelles, Strassbourg și orașele lor aborigene la fel de populist demagogi ca mine! În sine adăugase: numai cine cumpără ieftin, dar exemplar public, își poate permite să se vândă scump. Și dintre cei foarte puțini care-l cumpăraseră astfel n-ar fi fost nici unul care să se laude c-a făcut-o, astfel că putea repeta mutatis mutandis fraza marelui miliardar: Ca politician am jucat totdeauna respectând regulile jocului și totodată m-am străduit să le îmbunătățesc.

De altfel, primise un telefon la hotel: i se propunea o întrevedere într-un vagon de tren, în cadrul căreia i se va înfățișa posibilitatea unor afaceri atractive în fosta Birmanie și în noua Gruzic aflată în plin proces de democratizare, pe baza unor oarecare ilegalități și abuzuri lesne de comis prin intermediul funcției sale. De fapt, atunci se gândise el la tren și indicase vagonul dintr-un Eurocity mediocru sub raportul

confortului. Deputatul W.W. Gottnaerdtd. meditase asupra viitorului; visase noaptea niște demoni care-l chinaseră, zmulgându-i fără să-i explice de ce niște teancuri de bancnote cu care intenționa să-și cumpere o casă pe Mallorca; analizase situația toată ziua și ajunsese la concluzia că întâlnirea a cărei premisă sine qua non era discreția sub văzul lumii nu trebuia evitată. Așezat comod pe bancheta de clasa a doua din partea nefumătoare a vagonului care mirosea îndubitabil a praf, usturoi și ceapă, medita la situația în care urma să intre. Nu de altceva, dar ceva intim îi spunea că într-un viitor cert își va permite și achiziționarea unui teren pentru o casă în Croația, pe coasta dalmată. Avea niște amici buni și recunoscători acolo. Mediterana! Cine-a zis asta, că Bunul Dumnezeu a creat o singură capodoperă, Mediterana, după care s-a plictisit și a dat rasol? Oricine a zis-o, la orice emisiune de televiziune sau în orice program de night-club o fi fost, a avut dreptate.

Ce-l determinase să accepte întâlnirea fusese tonul categoric cu care fuseseră formulate propunerea unei noi afaceri și contracararea de la bun început a refuzului său prin afirmația că cel ce voia să fie ajutat de el nu ignora faptul că mai făcuse două afaceri de acest soi. Wolfgang Warner Gottnaerdtd fusese tulburat de absența precizărilor privind obiectul aluziei: el ar fi negat chiar și interior numărul și calitatea abuzurilor realizate de el prin trafic de 88 influență și furnizări de informații economice utile de care beneficia odată cu conducerea unei comisii europene, dar ar fi fost important să știe despre ce implicări ar fi fost vorba, pentru a-și putea lua măsurile adecvate. Trenul înainta spre noapte rapid și, din cauza excitației, somnul îi fu alungat de senzația de foame. Pe de altă parte, era contrariat. Anunțase într-un interviu că va recurge pentru înapoiere la un tren și nici o reporteră inopinată nu catadicsise încă să se prezinte în vagonul lui. Nu numai un tren, dar chiar un vagon

* Din romanul cu același titlu, în pregătire la Editura Bibliotheca.

de clasa a doua! Deputatul WWG salutase călduros inițiativa acelor țări care în numele democrației autentice și în dorința de a elimina complexe sociale desființaseră diferența dintre clasele întâi și a doua. Un argument sarcastic în plus fusese adus de el însuși contra partizanilor celor două clase: de ce nu există la o adică și vagoane restaurant de clasa întâi și a doua? Sau closete de clasa întâi și a doua? Sau peroane ca-n India, pentru trenuri concepute pentru casta superioară uzând de garnituri cu vagoane cu restaurant, bibliotecă, sală de film, de fitness, de dormit? Lăsă bancheta și se îndreptă spre vagonul restaurant. Vagonul era plin. Tot funcționari, sigur mărunți, oameni de afaceri cu certitudine mediocri, cu laptopuri deschise de formă, și poate jurnaliști care se furajau, beau și comentau meciurile din sferturile de finală ale cupei campionilor europeni și ultimele manifestări grave ale crizei economice mondiale depășibile exclusiv prin instituirea unui unic guvern global, dar cu unele sacrificii obiective, fie și prin câteva noi războaie regionale, epidemii și cutremure. Un chelner se scuză: spera că peste circa o jumătate de oră se va elibera o masă, dacă nu cumva trenul va avea vreo oarecare întârziere obiectivă. Dar dacă dorea, avea să fie servit în compartiment. Ideea era acceptabilă și deputatul Gottnaerd nu-și simți cătuși de puțin demnitatea lezată. Dar se gândi totuși că atât timp cât mai sunt păstrate deprinderile disocierii oamenilor conform claselor întâi și a doua ar fi trebuit permanent rezervate câteva mese și pentru ocazii în care și-ar face apariția unul ca el.

– O persoană sau două? Deputatul W.W. Gottnaerd vru să spună una, dar se reținu și zâmbi.

– O cină italiană, insalata di rucola, antipaste, ravioli à la Vincenza...

Deputatul W.W. Gottnaerd își aduse aminte de o minunată sesiune economică la Roma. Chelnerul părea tot italian, dar unul deplasat spre nord pentru a face mai mulți bani. N-avea iluzii în privința a ceea ce putea comanda, dar gândurile îi trecură mai departe, integrate într-un generos sistem european de idei: un chelner grec i-ar fi propus un menu grecesc și el și-ar fi amintit de sesiunea economică de la Agios Nikolaos, pe Kreta și așa mai departe. Exista în realitate vreun colț de lume al cărui nume să-i fi fost indicat, fără să-i trezească amintiri gastronomice dintre cele mai agreabile? Între timp, deputatul Gottnaerd trecu în revistă clienții restaurantului, pe cei cu fețe vizibile și pe ceilalți, reductibili

la cefe și profile. Nici un cunoscut printre ei, deși costumele unora îi erau familiare. Cele produse de Brioni, desigur. 3000-4000 euro costumul, 300 cravata, 300 cămașa. W. W. Gottnaerd reveni în vagonul său. Lăsase geanta necostisitoare și neimportantă prin conținut într-o anumită poziție și constată reflex că nu fusese mișcată nici cu un milimetru din poziția în care-o așezase. Caracterul reflex al constatării era explicabil prin faptul că acest lucru nu se întâmplase în timpul unei pauze de la Bruxelles, când își părăsise colegii câteva minute, pentru a vizita bufetul.

Peste cinci minute veni la el chiar șeful cu o tavă pe care se aflau două farfurii, tacâmuri, o jumătate de vino rosso și două sticlute de campari de 50 mililitri, amintind de eșantioanele de reclame. Gottnaerd mulțumește pentru farfuria de ravioli care-i este așezată înainte; chelnerul se retrage și-și lasă lângă client tânăra asistentă. Care are un fizic agreabil, în afară de faptul că-l întreabă dacă nu vrea să fie servit chiar de ea. Întocmai ca într-o ședință a unui executiv de la Strassbourg deputatul preferă să speculeze resursele echivoce ale întrebării și întreabă dacă este posibil așa ceva, chiar atunci și chiar acolo. Fata roșește profesional, în care timp politicianul european își evocă o seamă de evenimente internaționale importante la care a participat: în afara meselor copioase cu specific local fusese servit de amfitrioni cu fete definitorii pentru același specific și i-ar fi fost greu să-și amintească un stat membru al ONU sau vreun ținut cu statut etnic luptând încă pentru autonomie, libertate și democrație care să-i fi rămas necunoscut și sub acest aspect. Uneori, când multele ședințe internaționale, europene sau federale erau prea exagerat de plictisitoare, W.W. încerca să execute o listă cu atari semnamente etnice, în care se încurca repede prin lapsusuri, interpuneri și suprapuneri, astfel că nu reușea s-o termine niciodată. Mulțumi fetei pentru roșeața feței, își plasă palma pe șoldul cel mai apropiat de el, dar își exprimă dorința ca el să fie unicul martor al alimentației.

De fapt, deputatul W.W. Gottnaerd prezumase că între timp ar putea apărea ofertantul. Abia înghiți o furculiță de ravioli, operația de înfigere fiind numai parțial reușită, când un domn nu mai prost îmbrăcat ca el, care părea să nu-i fi recunoscut chipul identic celui prezentat pe ecranele televizoarelor și monitoarelor branșate la internet veni să-i spună bună seara, să se scuze și-l anunțe 91 inhibat că

o tânără doamnă din vagonul vecin dorește să-i vorbească în legătură cu o problemă extrem de importantă. Un domn care-l invită la el, adică unul care nu vrea nicidecum să se deranjeze el, ar fi fost inadmisibil; dar o doamnă era un alibi rezonabil. Dorea și o fotografie de grup doamna, să-și îmbrace adică haina? Rezonabil era și calificativul „extrem”, fiindcă femeile actuale și-au creat un obicei din a superlativiza mai totul. Deputatul european se ridică și porni în direcția indicată, trecu prin mașonul dintre vagoane, urmărit cu privirea de mesagerul rămas pe loc. În segmentul indicat nu era nici o doamnă. Reveni și domnul binevoitor rămas pe loc se miră la rândul-i.

– N-am nici o vină. Eu personal am jucat exclusiv funcția unui pasager corect educat în raport cu o doamnă extrem de atractivă. Vă rog, totuși, să mă scuzați...

– Tocmai de aceea nu te scuz, replică deputatul european, dând un sens tăios echivoc replicii, tot în tradiția adunărilor generale internaționale.

– Mă voi duce eu personal să caut în vagoanele următoare, insistă domnul binevoitor. Așa-mi trebuie! Nici nu e pentru prima dată în viață când ajung într-o asemenea penibilă postură!

Deputatul european își reocupă locul; imediat își făcu apariția și chelnerița apetisantă.

– Doriți să vă mai încălzim mâncarea?

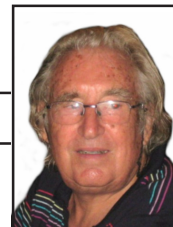
Deputatul Gottnaerd t nu știa precis dacă dorea sau nu. Bău o gură de vin, înfipse furculița în mormanul de ravioli care nu se răcise totuși și obținut o încărcătură grotesc de mare. Nu înțelegea de ce numai la conferința de la Roma reușise, fără să fi avut mai multă experiență, să obțină cu același tip de furculiță o cantitate decentă. Dar mai curând decât probabil nu el era vinovat, ci caracterul lipicios al dreptunghiurilor de cocă. Duse totuși furculița spre gura deschisă conform, strânse buzele în jurul ei, dincolo de încărcătură și o trase înapoi, goală.

Veniră și alte încărcături similare. Era timpul ca și chelnerița să-l privească admirativ, dar deputatul Gottnaerd t însuși o privi parcă fără un interes special și ea crezu că este cazul să se retragă.

Dacă n-ar fi făcut-o, l-ar fi văzut cum încearcă să mai înghită, cum i se holbează ochii, cum gura i se închide și i se deschide cu greu. Cum face eforturi să-și sprijine maxilarul în palmă și reușește. Dar capul pare puțin plecat, gânditor. Circa doi centimetri dintr-o raviolă vag colorată în sosul de tomate îi atârână din colțul stâng al gurii, cel opus în raport cu palma care-i

sprijină bărbia.

Revenită, chelnerița nu pare a înțelege prompt ce s-a întâmplat. Dar il popolo italiano dispune de o legendară celeritate mentale, rutinată în vreo mie de ani de literatură, film și televiziune și fata știe ce greu a obținut familia ei arenda restaurantului din acest tren botezat cu numele unui mare pictor flamand. De aceea nu produce nici un țipăt, întoarce capul domnului Gottnaerd t astfel încât să pară că doarme sprijinit de fereastră, îi îndepărtează raviola de la colțul gurii, îi șterge obrazul cu un șervețel de hârtie și strânge repede din context tot ce reprezintă urmele unei mese. Se tulbură puțin în legătură cu resturile, anume exact ca în tradiționalele commedie dell'arte, care au făcut cu secole în urmă faima teatrului din cizma planetei; vrea să bea vinul rămas în sticlă, se răzgândește, vrea să arunce țigara neaprinsă peste raviolele rămase în farfurie, dar își aduce aminte că ele pot fi reciclate pentru alt client, așa cum fuseseră reciclate și pentru clientul de față. Apoi se duce tarantelat spre microbucătăria vagonului restaurant, să-și consulte părintele. Poate un atac de inimă, decide el furios. Chiar dacă n-au avansat în vârstă, bărbații de azi sunt cu deosebire amenințați de acest final șocant, explicat prin stress, marile probleme ale civilizației actuale și prin autoadministrarea irațională de afrodisiace. S-a scris adesea despre asta și în *Corriere della sera*. Și a intervenit în replică un organ al partidului comunist, care a confirmat efectul dezastruos, dar nu și cauzele, constând în realitate în detestabila mentalitate consumistă atât de definitorie pentru această fază a capitalismului, chiar dacă nu se iau în calcul și giganticele jafuri puse la cale prin hedge-fonduri, speculații și jocuri artificiale de acțiuni și prețuri. Dar fiica sa e mult mai sensibilă pentru că a văzut destule filme și episoade tv și se gândește la un posibil asasinat printr-o otrăvire oarecare. Insinuată în excelența lor mâncare. Padre padrone e furios. Primul cuvânt care-i vine în minte este Cosa nostra. Al doilea este Ndrangheta. Al treilea, Camorra. Se știe, vreuna din organizațiile care nu se dau înapoi de la nimic bun doar pentru ele. Dar ce are el de fapt cu toată istoria asta? Parcă se și vede în anchete determinate de analiza medico-legală a stomacului mortului; el, care n-a văzut nimic, fiica sa, care nu știe nimic nu numai de tâmpită ce este, ei cu toții, care nici măcar nu stăpânesc suficient limbile franceză, flamangană și germană! Ei, outsiderii, nevinovații fără vină!

DRUMUL CRUCII*

Am intrat pe poarta Cimitirului și am dat nas în nas cu Hulubei Forminte care tocmai făsea o cruce:

– Bună ziua!

Mi-a răspuns cu fruntea la salut. După vreo câteva minute, ne-am întins, ca niște cunoștiințe, la taifas. Mă impresiona la el nu numai chipul (avea nasul coroiat, asemeni unui cioc de pasăre de pradă, străjuind ceva ce aducea în parte cu un mansoleu) dar și memoria, sau felul său de a vorbi amabil.

– Dumneata faci cruci frumoase pentru toată lumea, după cum am remarcat. Dar nu-ți cioplești și dumnitale una, pentru când va fi să...?

M-am oprit, fiindcă spusese o prostie. Nu s-a supărat.

– Am un flăcău. Tot de aceeași meserie. Și îmi face el, la timpul potrivit, o cruce. Mai ceva decât sunt ale mele. E artist.

– Unde lucrează? m-am mirat.

– La București. Aici nu sunt comenzi. Mor oamenii săraci. N-au bani de monumente. Fi'meu a plecat. S-a angajat la o cooperativă. Se descurcă bine. Meseria are dedesupturile ei. M-am chinuit ani mulți să le învăț pe toate. Pentru el a fost ușor. Le știe de la mine. Face bani. Plata, (nu-mi spuse „Dom'le”, ceea ce presupunea că ne-am împrietenit), e după numărul de litere. Cu cât e numele mai lung, și prețul e mai mare. Dacă ai noroc, poate muri un om, ca de exemplu ăsta de îl dăltuiesc acum, pe nume Sănăilă Alumătrășitu Bălu, douăzeci și trei de litere. ăștia sunt bani. Dar nu aici. La fi'meu, la cooperativa lor din București, la Stat. Aici lucrez pe apucate și mă târguiesc la preț cu toți clienții, după cum arată omul. Dacă-i vai de capul lui și rupt în cur, iau cât îmi dă. N-au nici măcar material ca lumea. Crucea am turnat-o din ciment. Sculptez doar numele în marmoră,

pe o tăbliță cam cât un penar, poate ceva mai mare, fiindcă e materialul scump. La Stat au marmoră de Rușchița și de Vașcău. În plus, comenzile sunt pentru cruci întregi. Bani buni, bașca clienții. Îi cinstesc pe cioplitori cu beuturi din alea scumpe, americănești. Să nu mint, că-i păcat, mai beau și eu, dar seara, după ce închei programul. Însă numai țuică de Văleni. N-am pus în gură altceva de când mă știu. O țuică bună e medicament, cum zice și nea Gheț. Lucrez în cimitirul ăsta de aproape patruzeci de ani. Și Gheț, de cincisprezece.

L-am întrebat cum a ajuns aici? Mi-a zis că e poveste lungă. Și după o pauză mi-a explicat că el, la început, nici nu știuse cine e, ce vrea – deși avea un nume, prieteni și părinți – până când a furat dintr-o livadă prune, iar când apăruse paznicul cu o măciucă, s-a pierdut, s-a zăpăcit, a azvârlit în grabă prunele și o tulit-o glonț. Fugea din ce în ce mai iute. Respira din ce în ce în ce mai sacadat până se sufocă și, cum zicea, „i se tăiase răsuflarea”, prăvălindu-se, fără să înțeleagă cum, în el. Adică tot cădea, cădea și nu se mai oprea, de parcă, dincolo de drumul din afară, ar fi existat o serie de drumuri nevăzute decât doar cu gândul. „Omul ar putea muri în multe feluri, mai zicea, însă în nici un caz când se descoperă pe dinlăuntru”. Și în felul ăsta a simțit un dor să taie piatra și s-o schimbe după drumurile ce erau în el.

– Aici am învățat eu meserie. Că atunci erau oameni ca lumea. Dom'le, nu știu dacă înțelegi. Aveai ce să înveți. Și de la cine. Doar că proba de calificare, atestatul, cum se zice, mi-a lăsat un gust amar. Păi nu pricep nici până astăzi cum s-a petrecut așa ceva, în țara asta, dom'le... Că e peste poate.

Am citit pe fața lui regretul omului ce nu înțelegea nici ce se întâmplă, nici de ce. În plus, iar îmi zisesese dom'le.

– Stai să-ți spun. Era o zi de vară.

* Fragment din romanul *Priful de pe tobă. Cartea fiului*, în curs de apariție la editura Bibliotheca.

Cald. Spre prânz, ne-am pomenit cu o femeie tânără, frumoasă, dar cam ofilită. Eu băteam spre șaisprezece ani. Uceniceam pe lângă maistrul Loți, un meseriaș de prima mână. Mă căzneau să sap cu dalta, pe un rest de marmură stricată, literele mari din alfabet, supravegheat cu coada ochiului de maistru. Doamnă s-a oprit, ne-a salutat, spunându-ne că vrea o cruce pentru fostul ei bărbat, maior sau colonel, așa ceva, care fusese împușcat de comuniști. Poate nu știi, fiindcă 'mneata n-ai apucat vremile alea, cu procesele și Mareșalul Antonescu. „Fă-i tu crucea, a zis maistrul Loți, să vedem de ce poți fi în stare.” Lucrul dracului, că mortul nu avea mormânt. Nici doamna, loc de veci al ei, așa că nu știam lăce dimensiuni să o croiesc. Fiindcă atunci aveam măsură pentru fiecare cruce. Trebuia săștii ce faci. Acum sunt toate otova. Și nici clienta nu avea mulți bani. Muncă din greu, câștig puțini. Dar nu necazul ăsta a fost cel mai mare bai. Să vezi.

Tăcuse câteva minute, alungând parcă un vis urât cu mâna, și îmi relată, cu lux de amănunte, ceea ce urmează:

– După două săptămâni am terminat lucrarea, scrisă ca la carte, țais. Mi-am dat toată silința, ca să le arăt de ce pot fi în stare. Doamna, mulțumită, ne-a plătit precum fusese înțelegerea; și ajutată de un căruțaș, de mine plus alți doi gropari din cimitir, am încărcat crucea într-o hurubă trasă de un cal. Apoi ne-a mulțumit cum se cuvine, și-au plecat, târâș-grăpiș cu crucea spre oraș. Doamna zicea că știe dumneaei un cimitir mai potrivit: „Bunavestire.” Poate îl cunoști. Trecuseră vreo zece luni, aproape o uitasem, eu lucrăm la alte cruci, când a oprit la poarta cimitirului căruța. De pe capră a alunecat o doamnă. Avea mers nesigur, pașii rari și ochi încețoșați de friguri. Lângă ea a coborât și omul ce mâna un cal sfrijit. O gloabă. Dom'le, cum să-ți zic, era același atelaj, același om și, culmea, cu aceeași cruce și aceeași doamnă care comandase crucea. Dom'le dragă, m-am cutremurat când am das nas în nas. Slăbise ca o scândură și avea cearcăne la ochi și riduri. Mai să nu o recunosc. Îmbătrânise. Vrei să-ți zic ceva? Nu împlinise nici treizeci de ani. Da' arăta de peste petruzeci. Aici, în punctul unde stai 'mneata ne-a spus toată povestea, de ne-am îngrozit. Crezi, dom'le c-a găsit un loc de veci? Posibil? Da de unde! Fiindcă trebuia autorizație. Și asta n-a putut obține. Angajații de la Sfatul Popular ziceau că mortul ar fi trădător. Iar

criminalii de război aveau dreptul la loc de veci numai în închisori. La ce le-ar trebui afară? Amărății nu vroiau să riște. Doamna s-a întors la căruțaș, pe care nu mai țin minte de unde îl știa, s-au înțeleș și au pornit cu crucea spre Raion. Așa a început nenorocirea. Bați la uși și bați și drumuri pe la Foruri. Dar degeaba. Tevatură, amânări, că nu se știe care e Statutul criminalilor executați după război, ziceau. Poate ar trebui o aprobare de la minister. Tovarășul Prim Secretar îi sugerase să renunțe la oraș și să monteze crucea într-un cimitir sătesc. A încercat în câteva comune. Însă preoții au dat din umeri. „Cruce fără mort în cimitir ce rost avea?” ziceau. Sfinția Sa Episcopul a refuzat să o primească. Sfânta cruce fără groapă e o blasfemie, i-a transmis prin secretarul personal. Femeia, dom'le, sta să-și piardă mințile. Dormea pe unde apuca, mânca din an în Paști, cum vine vorba. Căruțașul, om cu griji și cu familie, s-a dat bătut și s-a întors acasă, părăsind crucea la marginea Raionului, în câmp. Acolo a rămas și doamna nu știu câte zile, ca un fel de santinelă ce păzea un colonel fără o groapă creștinească undeva, oriunde. Dandanaua s-a lungit mai multe luni. Doamna a colindat prin nu știu câte orașele și orașe, a avut discuții cu primari și cu Mitropolitul. Fiecare refuza în felul lui. Au prins-o frigul iernii, ploile de primăvară, vânturile mari. Zicea că s-ar fi năpustit potopul peste lume, dom'le. Turna din cer nu cu găleata, cu cișmeaua. Rupere de nori. Ferească Dumnezeu! Și ea, pe străzi, făcută ciuciulete, tot se mai târa spre Foruri. Unii, mai cu sufler – sunt și d'ăștia, nu? Oameni de toate felurile – i-au trântit-o, verde: „Cuconiță, stai în banca dumnitale, nu te pune cu tovarășii ăi mari, că ăia nu glumesc”. Degeaba. Uite-așa, au apucat-o Paștele pe drum. La București, după ce așteptase multe ceasuri pe la uși de șefi cu funcții importante, s-a trezit săltată de Securitate. ăia, oameni aspri, n-au trata-o cu mânuși. Au pus-o, dom'le, să îi dea cu subsemnata... liru... liru, au înghesuit-o să renunțe, au amenințat-o, ce mai, lucrul dracului! Să-și bage mințile în cap, să lase criminalii de război cât mai e timp. Dar dacă crezi că s-ar fi dat bătută, iar greșești. Că nu s-a dat pe brazdă, dom'le. Au trecut-o toate nădușelile. N-a renunțat cu niciun chip. Adică sunt femei din astea firave și fără multă vlagă, nu strici nici doi bani pe ele, și când colo, uite, dom'le, de ce sunt în stare! Vremile au ros-o și pe dinăuntru și pe dinafară ca limbricii. Dar a rezistat. Așa ceva, mai rar.

COȘMARUL*

Mă joc. Cuvintele nu au astâmpăr. Caută în permanență. Se plictisesc dacă stau pe loc. Sunt mai rele ca migratorii. Fug de la fața locului să nu fie prinse în flagrant când se potrivesc cu lucrurile cărora li se aseamănă și le spun pe nume. Ce-a fost întâi: oul sau găina? Lucrul sau cuvântul? Materia sau gândul? Întâmplarea sau imaginația?

Sunt doar un cuvânt care se rostește, lăsând în urma mea un trup! Visez încântarea stelelor care se topesc pe bolta subțire și lăptoasă spre dimineață. Preotul satului zicea că sunt eretic. Păgân sau nebun!

– De mici vă bagă politica în cap. Unde este Eminescu? S-ar răsuci în mormânt!

– Dar Ovidiu? îl întreb. Cartea Sfântă e în limba lui și limba lui a fost prima literă de lege a ființei noastre! În ceea ce-l privește pe Eminescu a făcut-o și nu i-a folosit la nimic. Destinul *nepaște* o singură dată. Să nu ne amăgim: nu există un al doilea botez! Cine l-a creat pe om: munca sau Dumnezeu? Lumea nu e împărțită, e una singură! Nu este un cuvânt despărțit în silabe.

Nu s-a legat de mine. A remarcat cu tristețe:

– Dacă te nașteai *înainte*, om te făceam! Nu toți merităm secolul în care trăim.

Înainte de ce? Suntem *trup* pe pământ la momentul potrivit de ceasurile astrale. Nicio secundă în plus, niciuna în pierdere. Altfel ar fi haos!

Religia fusese scoasă dintre *materiile* școlare. *Materialiștii* erau la putere. Mă visam noaptea spărgând tunele în stânci și mâncând șine de cale ferată. În pânțele îmi ardeau cărbuni. Doftoroaiele, dându-și coate, îmi prevedeau zile negre:

– E *războlit*, săracul! N-o duce mult!

Are vintrele încurcate!

Îmi dădeau leacuri. Din cauza lor îmi vărsam mațele mai aprig.

Am plecat din sat, la școala profesională. Ce tristețe pe părinți, ce bucurie pe mine. Scăpam de *veșnicie*, de sapă, de coada vacii, de *câmpia fără orizont*, dar mă simțeam, în sfârșit, viu, adică liber. De parcă mă născusem cu nicovala în sânge, nu cu gluga de coceni. N-am căutat armăsarul schilod din grajd cu tava plină de jăratec. Nu aveam timp de pierdut.

M-am urcat în primul tren, care pufăia năvălaș (Ce plăcere! Ce minunat produs al revoluției industriale! Ce libertate de mișcare!) și am plecat la oraș. Apoi am observat că nu eram singurul din sat. Ce mică e lumea?

Din goana trenului lăsam în urmă cătune meschine, insignifiante, rămase de răsul istoriei ca o dără de rușine, imaginându-mi măreția și forfota virilă a orașului. Eram încântat de visul meu. Nu m-aș mai fi întors, nici măcar cu privirea... M-am înșelat. A fost mai repede decât m-am așteptat.

Preotul a plecat și el din sat, la Canal. Mai apoi am aflat că nu o făcuse de bunăvoie ca să *salveze* sufletele năpăstuiților de acolo. Fusese arestat împreună cu un grup de profesori cu care organizase o șezătoare *romantică*. Erau duși, în timpul liber, când icneau de atâta spart la cariera de piatră, la cules de porumb. Treaba lor, nu mă interesa. Celălalt grup fusese *avansat*. Păzea cuceririle revoluționare și rațiile de gaz lampant, produse alimentare, textile și încălțăminte. Treaba lor! Nu-mi puneam astfel de probleme. Ziarele urlau: lupta de clasă se ascute, dușmanul nu doarme, sabotaj împotriva intereselor naționale!

Auzisem la difuzor:

– În puternica economie *închinată* creșterii nivelului de trai și satisfacerii

* Fragment din farsa „Strălucita carieră politică a unui activist, fost mecanic de locomotivă, care a denigrat partidul slujit cu devotament toată viața”.

cerințelor de consum ale întregului popor, indiferent de naționalitate, pierderile sunt planificate!

Drumul spre sărăcie era pavat cu mari succese. Nu se găseau ouă, zahăr, mălai, carne, ulei... Totul era pe cartelă sau pe sub tejghea.

Nici nu am început bine școala, că la începutul primului trimestru, toamna desigur, ne-au suit în camioane și ne-au dus la cules de porumb. Înapoi în sat, de unde abia mă bucurasem că am scăpat.

Ne mobilizau:

– Națiunea are nevoie de mâncare!

– De ce nu merg toți? am *întrebat*.

Nu eram prost, dar mă deranja faptul că în camioane ne-au urcat numai pe cei care stăteau la cămin și veneam de la țară. Nu și pe orășeni.

Am auzit ca prin vis:

– Țștia nu-s obișnuiți cu munca! Fac mai multă pagubă.

După *întrebarea* discriminatorie mi s-a făcut Dosar. Am aflat mult prea târziu, după ce au fost deschise arhivele Securității: sabotor, oponent al regimului, dușman al poporului. La următoarea întrebare probabil că l-aș fi urmat pe popă la Canal și nu mai apucam să citesc rapoartele turnătorilor semnate *cuporecle* (nume de cod, secrete pentru totdeauna!).

Oricum ideea mea era fixă, chiar dacă fugisem de munca la câmp: la cules de cucuruz să meargă și orășenii! Să vadă și ei cum e viața la țară și să nu se mai întrebe de ce fug țărani de la sat la oraș.

În lan, la capătul rândului de porumb, am ieșit primul. Am fos numit șeful clasei.

– Partidul are încredere în tânăra generație! a răs unul dintre pedagogii însoțitori care stăteau pe marginea tarlalei, ca niște gardieni publici, să nu fugim din tabăra (*lagărul!*) de muncă. Bă, n-auzi că te laud! Dacă vrei *te* și cânt. I-auzi: „Bagă nasu’ în porumb/ și scoate pănuși din rând!” Hop! Hop! Hop ș-așa!

M-am prins: vorbe politice, ideologie, propagandă. Folclor orășenesc. Perfidie! Suna ca dracu! Pedagogii nu primeau normă la recoltat. Ce bine e să fi pedagog, mi-am spus.

M-a chemat la Cancelarie. Dudaia de acolo, fășneată ca Ileana prin fâneată, mi-a spus prin strungăreață, cu oarecare respect, neașteptat pentru mine, care ieri mă vedeam la spart piatră pentru Canal și azi la Cabinetul Director:

– *Si(!)*... Stai jos *si* așteaptă! *Si(!)*...

A fost prima vorbă omenească pe care

am auzit-o de când venisem la oraș. Știam că nu o să mă așed *jos*, adică pe covor, ci pe unul dintre scaunele aflate lângă ușa capitonată. Primisem o lecție de civilizație urbană pentru că la noi, în sat, la Biserică, la Primărie, la Dispensar, la Școală, la Precepție, țărani așteptau în picioare și se mai și striga, din când în când, ca să se știe, ca un avertisment, la câte unul care se fâstăcea de tot:

– Scoate-ți, bă, căciula, că nu ești glugă de coceni în mijlocul câmpului să te plouă-n cap! Și nu te mai scârpina după ceafă că nu ești la mă-ta-n bătătură.

– Sărut mâna, conită, mă iertați! răspundea umilit țaranul, rămânând, de frică, nemișcat în continuare.

Când s-a întredeschis ușa capitonată, duduia fășneată m-a îndemnat, desigur sâsâind printre dinții cu strungăreață:

– ...*Si(!)* Intră! *Si(!)*...

Si(!)... Simțeam că eram un favorizat al soartei, că lumea se deschide pentru mine. Am intrat timid. Aveam în față o încăpere mare cât naosul unei biserici făcute de creștini gospodari, iar în locul în care trebuia să fie altarul, se afla un birou lat cât ograda bunicii și înalt cât șirele de paie ale lui tataie... Prin comparație, Primarul satului stătea într-o odaie de chirpici!

Directorul, un tip decupat din revistele *luptelor revoluționare*, nu s-a mișcat de pe fotoliul din piele de același fel cu care era capitonată ușa prin care am intrat. Socotisem în mîntea mea că au fost tăbăcite vreo duzină de vițele pentru acoperitorile bătute în ținte pe suportul de nuc. Pe pereți atârnav portrete de chelioși, bărboși, cu cușme, fără, zâmbitori, zâmbăreți etc, ca sfinții pe zidurile bisericii la care popa îi punea pe țărani să se închine.

Cocoțat pe cireada de vite tăbăcite, piticul mi s-a adresat cu un glas revoltat:

– ... *Si(!)* ce, mă? Te uiți ca la muzeu *si(!)* nu-ți vine să crezi?... Le-am preluat de la vechiul regim. Vezi în ce huzur trăiau? Ziceau că luptă pentru dreptate. Libertate, egalitate, fraternitate! Pe dracu! Niște bandiți! S-au omorât între ei, care pe care să pună mâna pe caimac. Asta-i revoluția! Osul contează, plutonul execută. Ghilotina soartei! a zis marele „*Rembo*”*. Țștia vor

* N-am deslușit cine ar putea fi acest *Rembo*! *Rambo* – Sylvester Stallone, actorul? Sau *Rimbaud*? (*Arthur*, poet francez simbolist, 1854-1891: *Mâna care ține condeiul valorează tot atât cât mâna care ține plugul!*)

fi noii „dumnezei”!

Mă uitam mirat și nu înțelegeam. Era egoist, dar corect. Nu m-ar fi surprins să mintă. Evita. Am marșat, făcându-mi cruce cu limba în cerul gurii:

– În revoluție ideile se schimbă ca rufele murdare. Ce nu se spală, se arde! Bref: nu poți iubi o singură femeie, nu poți muri doar pentru o idee! Noaptea ucide câmpia cu roua pe licurici și înviorează marele oraș din pulberea de stele! Urâsc meseriile care mor la apusul soarelui și hanğițele care se culcă odată cu găinile!

Găsisem antidotul. Simțeam cum i-am pus *pistoanele* în mișcare.

A glisat-o spre un ton catifelat, dar mobilizator:

– Desigur, desigur! Vei pricepe mai târziu. De aceea ne-am orientat către dumneata, cu origine țărănească sănătoasă, care ți-ai exprimat opțiunea să intri în rândurile clasei muncitoare, să te trimitem în tabără de instruire a tinerilor activiști. Apoi, dacă vei obține rezultate bune, mergi la Școala de partid, în paralel cu Cursul de maiștri. Nu-i greu, examenele vor fi echivalate. Trebuie însă să te străduiești să faci Liceul tehnologic la seral. Apoi facultatea muncitorească și...

Rămăsesem mut. Cred că ceea ce v-am spus până acum era numai în închipuirea mea, că vorbele o luaseră razna înaintea faptelor care nu se petrecuseră încă. Tăcerea care apăsa pereții camerei era edificatoare.

A izbucnit fiara care zăcea în el, trezindu-mă din reverie:

– Ce-ai rămas mască, bă, *mămăligă*? Ce te uiți *transcendental* la mine? Crezi că te-am chemat aici pentru că nu am altceva mai bun de făcut decât să-ți fac educație? Școala asta de pramatii îmi mănâncă zilele. Ști ce a fost înainte?

Ridic din umeri. Simt cum îmi zboară dușumelele de sub tălpi.

– Nu, tăurașule, nu pension de domnișoare, ci Școală de corecție. Nu s-a schimbat nimic: același local, aceleași folosințe, același personal, aceleași profesori, aceleași metode, același... director! Colectivul nostru este strâns unit în jurul partidului. Firma și lozinca: tânăra generație în pas cu vremurile noi! Întemeietorii școlii noastre au gândit un viitor strălucitor: *locomotiva este ca revoluția, ori ajunge la mausoleu, ori la „fiare” vechi!* Ai înțeles?

Nu! Pentru mine ambele destinații simbolizau același lucru: *cimitirul!* Dar n-am

scos o vorbă. Piticul sări cu clonțul:

– Locomotivele și revoluțiile nu sunt pentru *fitecine!* Proștii cerșesc, deșteptii cuceresc! Cine vrea să rămână de căruță să stea la coada vacii!

Putea să zică orice. Mă simțeam ca vitele intinse pe ușa capitonată și pe fotoliile în care piticul își lăfăia fundul: eram în pielea lor! Holocaust fățiș. Îmi venea să urlu: „*Atunci de ce ne chinuiți ca pe hoții de cai?*” Bine că m-am abținut. Aș fi stricat frumusețe de delațiune. Zise înverșunat:

– Istoria, între noi rămâne, e *vorbă goală!* *Mi-e scârbă de ea:* merge înainte, dar oamenii sunt tot ăia!

Tac. Piticul gesticulează nervos din mâini peste cireada argăsită:

– Ce, bă, de ce taci ca o glugă de coceni? Unde te trezești aici? În câmp? Te faci că plouă?

Era să răspund din reflex: „*Sărut mâna, conită, mă iertați!*” M-am abținut la timp ca să nu îngroș gluma. Ar fi fost rău de tot. Se vedea că l-am ambiționat:

– Dacă mai repeți figura de la cules de porumb te trimit la carceră. Stahanovistule! Cine te-a pus să spargi norma pe rând? Drept răsplată acum pleci tot la cules de porumb într-un cuib de puturoși care nu au reușit să-și strângă recolta. Unde crezi? Chiar în satul tău! Țăranii de acolo s-au plâns la județ că le-au plecat tinerii și nu mai au cu cine să facă *noua* revoluție în agricultură. Iar noi, *orașenii*, așa ca mine, ca tine, trebuie să fim solitari cu aliații noștri de clasă. Nu-i putem lăsa la greu. *Suntem cu toții fără rost în lume dacă rămânem unii fără alții!* Este singura soluție ca să ieșim din rahat. Rămân goale hambarele țării! Partidul a hotărât!

Iar visam. Aceeași obsesie: porumbul! Nici la cules de struguri nu era bine pentru că ne-au pus botniță. Iată o idee nouă: *să ne trimită la cules de căpșuni!* Poate o fi mai bine. Nu mă puteam concentra. *Mămăliga* din mine era pe cale să explodeze! Nu cerusem ajutor. Altcineva hotăra în numele meu. Cum adică „Partidul”? Coșmarul mă pândea din ungherele minții! Îmi venea să-mi iau câmpii... Monstrul de fier înghițea jar și scotea aburi pe nări. Pufăind sacadat pe șinele dintre tarlale și silozurile înalte de cereale de care se izbeau nemilos păsările iscate în zbor de zgomotele mașinării, îmi făcea în necaz:

– „*Nu mă prinzi! Nu mă prinzi!*”

Ce pretenții să ai de la o glugă de coceni?

DOUĂ BUZUNARE ALE SPERIETORII DE PE MĂGURA CU MACI ȘI FLOAREA-SOARELUI

Trebuia să-i iasă o proză neordinară – știa cu ce o începe, cu ce o încheie. Dar s-a luat cu o schiță în creion a ceea ce numea *sperietoarea de pe mägura cu maci și floarea soarelui*, apoi și-a zis că aplică o culoare mov în loc de spălăceala motivată a zdrențelor unei sperietori, iar efectul l-a dus cu ispita la transpunerea pe pânză a motivului, care l-a captivat în asemenea hal, încât a reușit câteva variante și-i mai rămânea pofta să încerce alte efecte cromatice... Era altceva decât proza sacrificată? Mai mult? Mai puțin?

Că i se părea bun subiectul și pentru un scurt metraj, ferit pe cât se poate, de didacticism, dar, oricum, o notă înrudită cu cea a ministerului ocrotirii sănătății – *excesul de băuturi alcoolice nu duce la bine!...* – nu o putea evita, dar ar fi provenit din gura soției lui Ulise. A lui... Ulise?

Se surprinde că i-a găsit și nume *chelarului* clubului din Măgurele (să-i zicem astfel satului, pe urmă revenim!...), șefului căminului cultural dintr-o localitate fără personalitate, chemat în centrul raional – la Centru, femeie! – la una din rarele convocări a purtătorilor de chei culturale, unde... chiar ce să-și spună că mai au de făcut, când nu ai nici cu cine (cluburile dispun de o unitate jumătate angajați), nici cu ce (sărmanul primar, de cultură să-i ardă?)... Dar spre sfârșitul verii te mai gândești, îți mai faci iluzii (când ești chemat la Centru!) – dar dacă ceva se schimbă? dar dacă ceva se dă?

Întrucât nu se schimbă, nu se dă nimic (în proza pe care o gândea), *Ulise răcorește* cu ce-i place să găsească mai la îndemână și mai ieftin și... constată că nu se poate întoarce la Măgurele cu autobuzul – și nu că nu i-ar fi rămas bani de drum (nici nu contabilizează conținutul buzunarelor), dar *în asemenea stare de spirit* i se face milă de ceilalți eventuali pasageri din autobuzul ce s-ar fi angajat să-l ducă acasă, dar care autobuz neapărat s-ar fi prins a roti, a ameți, a se răsturna cu toate cerurile și... nu le vrea răul

nici eventualilor pasageri, nici autobuzului, nici... cerurilor... Nici lui nu-și vrea o întâlnire prea rapidă cu soția, care e foarte departe de cele ale culturii din Centru...

O apucă Ulise linie dreaptă spre Măgurele, afundându-se în mama natură, care, dimpreună cu eterna mișcare, tămăduiește ceea ce nu a dat nici Ministerul Culturii, nici Ministerul Finanțelor, numai cât barul din Centru, unde prețurile mai țin cont de realități...

Realitatea e cu un amurg grăbit, care-i scoate – nu prea departe de Măgurele – o mägură cu o sperietoare uriașă, înfiptă să sperie păsările agresoare, care nu țin cont de intențiile economice ale proprietarului pământului de pe mägură, iar el o fi având ceva în vedere semănând floarea soarelui și această puzderie de maci... Nu era chiar amurg – apusul soarelui mai scăpăta o lance de raze pe garderoba sperietorii și lui Ulise i se pare că-l vede pe Hristos zbatându-se pe cruce, chiar deslușește, parcă, și zângăneala unei legători de chei la brăul Mântuitorului și se întreabă ce chei să poarte Hristos, că nu aveau cluburi în acele timpuri – sărăcie!... Și nu se mai știe ce se întreabă, dar întrebările îl opresc cu înopțatul pe mägura cu maci și cu floarea soarelui...

...L-au căutat toată noaptea – soția cu vecinii, cu organele... Oricum, om la casă Ulise și soția își puneau întrebări de altă natură, mai concretă, mai ales uitându-se în partea celor doi copii făcuți cu *chelarul ei* și al culturii Măgurelelor...

L-au găsit tot pe mägură, cercetând ceea ce a găsit în cele două buzunare ale sperietorii: în unul – un pahar, în altul – o pagină scrisă de mână...

Paharul o fi având o menire clară: prășește proprietarul, prășește, iar când îi e sete... Cu paharul e clar și pentru cei din cultură, dar și pentru ceilalți...

Pagina scrisă mășcat se întitula și mai mășcat: *ȘTII CUM A MURIT HRISTOS?...* Cine nu știe cum a murit Hristos? Între doi tâlhari a murit!...

Când a văzut titlul mășcat la răsăritul soarelui (că la răsăritul soarelui s-a trezit – om de la țară, chiar dacă e din cultură, deșteptări matinală!), a închis ochii (că i se deschideau greu) și căuta răspunsul, și acesta i-a venit... *între doi tâlhari a murit!*... Și i-a plăcut, și l-a intrigat că ceea ce scria sub titlul mășcat tot așa începea (că dacă începea altfel nici nu mai știe dacă citea totul din pagina celui de al doilea buzunar)... *Între doi tâlhari a murit Hristos, dar cei doi tâlhari nu erau totuna. Ceilalți toți erau mai jos de Hristos și de cei doi tâlhari care nu erau totuna. Adevărat, și cei de jos nu erau totuna – erau toți mai jos decât Hristos, dar nu erau totuna...*

Atât! Ulise întorcea întrebător foaia pe cealaltă parte și le-o întindea celor din jurul lui, care nu înțelegeau lectura matinală a șefului lăcașului de cultură din Măgurele. Și nici cheile de la club agățate la brăul roșu al sperietorii nu le știau citi...

Sicriu împrumutat – cu procente

L-au intrigat... ferestrele. Două ferestruici mici – dar ferestre în toată legea: una în peretele din dreapta, alta în peretele din stânga... sicriului! Sicriu cu ferestre!!! Ce-i trebuie mortului să vadă?

Nu făcea sicrie. Meșter tâmplar, meșter la tot ce se poate de făcut din lemn diferit, dar numai nu sicrie! Prin-ci-pi-al! Ori un fel de teamă? Pentru lume – varianta întâia cu principiile. Varianta a doua n-o recunoștea nici pentru sine cu toată fermitatea – ce să te temi de... *tron?* Mortul pe tron? Împărat! Două ferestre să aibă sicriul, ca să vadă *măria-sa țapănă* pe care din cele două căi o să-i fie drumul – pe fereastra de pe dreapta o să fie tot iarbă verde, înflorată (spre rai, adică), pe cea din stânga – pietre și mărăcini...

Explicau în emisiune și cum se face sicriul și de ce la fund e ca un fel de scară – două leături (ca două șine de cale ferată) lungi, de lungimea lui *Țapăn Împăratul*, și nouă lețurile transversale, peste care se așterne stuf: să se aerisească mortul?... Scară, stuf și... nu se prăvale împăratul, dar are legătură cu țărna tot mai din strâns, tot de mai aproape...

S-a pomenit că face scara... De-a cui lungime? Pentru cine? S-a măsurat, întrebându-se cât loc liber se lasă la cap și la picioare, ca să nu îndoiaie împăratul genunchii... N-a căutat prea lung scândură pentru *cap și picioare* – de regulă împărații devin cumiți, nu prea cu tropăitul și săritul...

A făcut scara și a dosit-o. A făcut talpa și... streășina – tot le-a ferit din ochii celor care-i trec pragul. Cui și cum să explici *faci*, când nici tu nu știi ce te-a apucat *să faci*... *tron?*... Cum se mai cheamă sicriul prin diferite geografii românești? Că se întreceau cei trei folcloriști din emisiune cu tot felul de denumiri, unele parcă

auzite cândva pe undeva, altele – neobișnuite: *coșciug, copârșău, casa mortului, lada, tron, casa de brad, jgheab, lemn...*

S-a prins că a găsit ce să facă din nukul uscat pe care nu se îndura să-l taie – o așchie de creangă mai avea viață, mai da frunze și o mână de nuci... Pentru altceva mai de viață nu prea ajungea lemnul nukului, dar de două aripi și un capac pare să-i ajungă și chiar să-i rămâie... Cum să nu-i rămâie, dacă își face și ferestrele? Cum fără ferestre? Tron fără să vadă *Țapăn Împărat* pe ce căi merge până se alege druimul – doar unul?

A înțeles limpede că-și face sieși (!) sicriu când potrivea și la aripa din stânga să facă fereastră în dreptul ochilor și surâdea cu anticipație, închipuindu-și-i din urma sicriului pe deșteptii din satul lor abia stăpânindu-se să nu-și prea dea coate: *ia ce și-a făcut deșteptul!*?

Nu trebuia să treacă prea mult timp pentru dezlănțuirea... coatelor... Nu, nu! Era bine, sănătos meșterul, tronul – în pod, dar satul fierbea ca un roi de viespi cu un roi de albine împreună: cum să fie cu ferestre sicriul? cine l-a văzut? e nebun?

S-a surprins că i-a trecut supărarea și nedumerirea (cum s-a aflat?) mai curând decât i s-ar fi părut... Asculta roiul de glume și de lume uluită și se surpindea înseninat: lumea!

Dar i-a venit și i-a căzut în genunchi unul cu mortul – că l-a luat pe neprins de veste și nu are când și cu ce și... să-i împrumute sicriul, că o să i-l întoarcă, la sigur, și cu... procente!

Cum vine asta... *l-a luat pe neprins de veste?* Cum să te anunțe moartea că ai să ai... porăială la cutare dată? Nu a putut să-și facă... tron dinainte și să-l pună în pod? Și cum să-l împrumute? Duce mortul la groapă și i-l întoarcă? Cum... sicriu cu procente? Cum o să-i întoarcă sicriul? Că el... tron și-a făcut – cu aripi de nuc și cu ferestre și cu...

Nu se ridică din genunchi omul viu cu mortul pe neprins de veste și... cad la înțelegere – scurtă: după porăiala cu *Țapăn Împărat* să-i aducă scândură ca lumea – să-și facă la loc tronul, că moartea nu dă telegramă, trebuie să te gătești...

...Frumoase sicrie, cu geamuri de tot felul se fac – de-o vreme încoace – în satul lor, și parcă-s mai luminoase înmormântările (din punctul de vedere al celor de pe tron).

PĂCĂTOSUL SACRU*

Da, sunt un diletant, însă unul care știe ce nu vrea. Nu ca aceia din proverbe care nu știu ce vor! Sunt ca un membru al unei organizații selecte și oarecum misterios-discrete, dacă tot port o insignă la rever, o rozetă care m-a scos dintr-o încurcătură, fiindcă un revanșard punitiv venea să mi-o tragă pentru că nu i-am acordat prioritate de trecere pe o zebră ștearsă de pe aleea Poiana cu Platani, dar văzând insigna Rotary, s-a mulțumit să-mi arate obrazul și să-mi atragă atenția să nu mai pun în lumină nefavorabilă Clubul! Din punct de vedere al apartenenței e vorba de o deturnare simbolică, fiindcă eu aparțin altei aglutinări responsabile și efectorii numită Marea Confrerie a Salvatorilor Uniunii Planetare. Ea, MCSUP, azi – din pricini de globalizare – ajunsă parte a unei asociații de confrerii (ACSUP), m-a consacrat și mă... gestionează, încă de la recrutarea în orb, ca licean („realist”) la Gănești și, apoi, pe parcursul anilor '70, când a avut loc inițierea la... discreție. Adică în ascuns, deși în văzul camarazilor cătănie de la Sibiu și al celor de ofițerie de la Câmpina. (Am zis bine, iubite prim-prior Nell Roth și prieten al meu Scriitorinc alias Vanea Kolesov? Să nu mai fiu acuzat ori, Doamne ferește, sortit încenușării, ca prietenul Prițache, care nu și-a ținut gura!)

Totuși, dragul meu Scriitorinc, cred că mă vei lăsa (în viață) să spun că deși sunt de acord cu deviza *A servi mai presus de sine* (pe limba prea puțin dragă mie: *Service Above Self*) și deși caut și eu răspunsuri la patruleterul acelorăși precauții (*Este acesta adevărul? Sunt corect față de toți cei implicați? Voi genera bunăvoință și prietenie? Voi fi benefic pentru ceilalți?*) nu sunt... rotarian. Cultul pentru cele patru egide (elitistă, etică, eroică și erotică) deși se interferează cumva cu circumstanțele și contextele funcționale ale altor coagulări discrete (gen Opus Dei, GuMo, Franc-Masonerie, NOII) rămâne marca fabricii

Ștefan Trucală ca mare maestru în ACSUP! (Sper ca nu l-am supărat pe prim-priorul suprem și acceptat Al Kamer, necum pe co-priorul Li Tzî, mult mărite Scriitorinc și fin al meu, Nelu Roată! Despre luminatul Imperator nu îndrăznesc să spun nimic, afară de salutul știut: Ave! Cu toate că, oricât o fi de spălat, abdatat, transplantat, electronizat creierul „meu”, nu pot să uit ce am avut *de tras c-am tras* în *decembriada* noastră sau *Romida '89* a voastră. Și ca și când n-ar fi fost de ajuns, ce-am tras și câte mi se trag pentru c-am dezvăluit câte ceva în *Amintirile unui terorist!* De-aia zic, și tu știi ce vreau să spun: aș mai completa ceva după Ave pentru Imperator. Poate la momentul resetării temporale care, după cum spune Lilian Dinea *vălidădeanul*, bate la ușa noului experiment milenar!)

Dar să nu mai pierd vremea cu tribulații ce pot să nască interpretări. Mai bine să-mi exersez mâna pentru sărbătorile de iarnă, căci toți care mă știu „bardist” (cum zice vecinul brunet Garoy Spaniolu poetului!) îmi cer să evoluez pe teme date, mai ales, ca moș ce sunt, pe subiectul celor șapte magnifici ai calendarului ortodox, așa zișii „șapte moși de iarnă” care „gestionează” sărbătorile interferenței dintre ani: Andrei, Nicolae, Ajun, Crăciun, Ștefan, Vasile și Ioan. Exersez și repet sau ratez, două astfel de „petiții” destinate unor asemenea bătrâni de legendă:

Cerere către Moș Nicolae (Sfânt ierarh și moș prea generos, / De mai cerem daruri să n-ascuți, / C-am pus ghetete la ușă, fain frumos, / Să le umpli și-am rămas... desculți!) și *Solicitare lui Moș Crăciun* (Dragă moșule, nouă, te rog fierbinte, / Fă-ne pentru Anul Nou un mare dar, / Adu-ne în fruntea țării Președinte, / Dar să nu alegi din nou un marinar!)

Când oi scăpa eu de maladia asta a rimatului și a ritmatului aiurea? Cred că niciodată, fiindcă văd că printre românii (născuți poeți!) de toate vârstele bântuiește zisa molimă a versificatului. Acum câteva zile am fost la lansarea unei cărți de sonete, a

* Fragment din romanul *Uzina de otravă*, în pregătire.

unui fost coleg de structură cu epoleți – eu la presa scrisă, el la presa zisă! – care e plină cu porno-obsceno-lascivo-libidinoșenii! Măcar de-ar fi fost corecte, căci chiar așa urât mirositoare ar fi devenit înghițibile, cum spunea cineva despre *așacevaurile* lui Emil Brumaru, dar nu e cazul. Culmea e că prefațatorul, un neica nenea, ca și amfitrionul, un nenea neica, plus vreo câțiva vorbitori aparținând domnului Public, inclusiv o „actriță” mare-n țâță, au lăudat opera marelui maestru al microfonului. Și, atunci, eu, cumintele căzător în păcat cu gura (mă rog, cu tastatura!), de ce să-mi fac scrupule că unii și altele strâmbă din nas la vederea rezultatului scremerilor mele cerebrale? Păi, zău, așa! Eu sunt un înger pe lângă drăcosul îndrăzneț care folosește fără nici o perdea cuvinte agresive, contondente, otrăvitoare.

Dar, mai bine să-mi văd de-ale mele. De-ale noastre. De-ale dumneavoastră, prietenii mei. Care mă înțelegeți și mă acceptați ca pe un păcătos ce face pe sfântul. Unul care crede c-a apucat pe urmele lui Axel Munthe și că are ce epiciza din acumulările sale de muncă, viață și activitate revoluționară! Ca și când așa cita din altă *Carte de la San Michele*, zic:

– Of, Doamne, cărui regn ai hărăzit să aparțin? De ce, Bunule Părinte, ai vrut să fac parte din singurul neam care vorbește, dar și din același, singur, care-și mănâncă semenii? Nici cele mai vorace fiare nu se sfășie ele între ele, ca noi, oamenii! Și mai mult decât atât: nu ucid decât atâta cât le trebuie pentru supraviețuire, realizând astfel o ordine și un echilibru, o selecție a teferilor și puternicilor care să ducă mai departe specia. Nu, nu mă suspecta de recurs la darwinism și cu atât mai mult la cel social, al împărțirii semenilor în egali și mai egali, în aleși și... numiți cei mai buni, cei mai cei mai, cei mai demni să ducă mai departe steagul umanității. Simpatia și empatia cu arianismul ar fi ultimul meu recurs de Stan Pășitul! Dar, cum spuneam, Doamne, sunt contrariat că numai noi, superiorii, trestiiile gânditoare, vârfurile, măsura tuturor lucrurilor ne mănăcăm (în câinie se zice, deși câinii, e drept, se încaieră, dar nu se ucid, nu se devoră ei înde ei!), ne scoatem din luptă (uneori, chiar înainte de începerea luptei), ne dăm la gioale, cum zice vecinul Garoy, ne tachinăm, ne subminăm, ne excludem!... Cred că ți-e cunoscută zisa lui Hobbes: *Homo homini lupus...* Ți-este, cum să nu, că doar Tu ne inspiri nouă, *zoon politiconilor*, zisele și scrisele!...

– Scuză-mă puțin, Prea Bunule, că tocmai a intrat în camera mea de lucru, roaba Ta devotată și consoartă a mea de prima dată Catela Trucală să mă informeze că, iarăși, a

câta oară, o vecină de pe scară a citit ultima mea carte, un volum de povestioare, rurale, urbane și sub-urbane, intitulat *Casa păcatelor*, și și-a pus mana pe creștet, identificându-se cu un personaj negativ care traversează unele story-uri încopertate. Te rog să mă ajuți, cum știi Tu mai bine să scap de acest stigmat, un motiv de stres care i-a chinuit la vremea lor pe mai toți autorii care au încercat să fie realiști, încercând să se situeze prin fapte și personaje în epocă și în realitate! Știu, soluția este să mai am puținică răbdare, că nu va mai fi nevoie de ajutor, că e cam timpul să-mi fac catrafusele, cum se spune, să-mi pregătesc bocceluța de scânduri pentru drumul din urmă. Totuși, poate mă mai lași să finalizez și restul capodoperelor ratate antum. Hai că nu-Ți mai cer nimic. M-am lecut. Mai ales c-am văzut un mare actor, argeșean de-al meu, care fiind acuzat de un deputat că-n filmul în care a jucat și mai ales în rolul interpretat, este blamabil pentru demersul anti-educativ, limbajul vulgar, ținuta neglijentă, gesturile obscene, a reacționat ca și Fiul Tău, într-un moment de mare încercare, când a zis: „Iartă-i, Doamne, că nu știu ce fac!” Și acel actor a conchis: „Personajul sus situat a reacționat vitriolant fiindcă s-a recunoscut în poveste, în atitudine și în replici, în comportament și în întregul joc. E mare talent, e dovadă de cultură să te detașezi, să nu te vezi tu într-un story, să accepți că Romeo și Julieta au existat la Verona așa cum în mai toate scrierile pământului există Făt Frumos și Moș Crăciun. Greșesc, Drăguliță Doamne? Mulțumesc: iau tăcerea Ta ca pe un răspuns afirmativ adresat unui păcătos sacru, dacă nu te deranjează sintagma!

– Da, moș Scârțală, așa a zis coana Zambilica Birjă, mă informează consoarta-logograf Catela, rupându-mi legătura cu divinitatea.

– Ea căreia îi umblă aiurea biblica și-i tot zboară adesea păsărica! mă făcui că mă mir.

– Ea, dânsa ori dumneaei! A zis că ai pus-o pe nasol în cărți, dar că pe ea o doare în părți, că și așa, nu te citește nimeni și e sătulă lumea de subiectele fâșăite pe care le tot mesteci ca pe-o mămăligă într-un tuci sub care s-a stins focul.

– Trebuie să recunosc că-mi plac zisele, chit că sunt mincinoase. Cum sunt, de fapt, și filele scrise de mine. Minciuna epică, la o adică, e ca un fard pentru un obraz de doamnă de vârsta a treia: ascunde realitatea, dar pune în valoare realismul...

Doamna Tela nu prea fu mulțumită cu explicația, așa încât trase o concluzie mai casnică:

– Amărâtului ăluia de *Darînsă* care zace în pământ nu e în stare să-i facă o pomenire

de trei ani, că i-a fost soț și i-a făcut un copil, dar cu pricopsitul de Pricopie Fiereanu, noul furnizor de foloase muieresti, se afișează de parc-ar fi madam de Pompadur!

Ne-a întrerupt conversația de bucătărie susnicii de la etajul patru. Cei mulți, bruneți și neliniștiți. C-am mai spus: la mine-n Colenchina trăiesc băștinași, adică indigeni. Hindigeni, mânca-v-aș, cum zic ei. Și au dreptate: sunt *hyndigeni*. Gen indieni! Ei sunt pe cale să preia comanda cartierului, fostă mahala. Mai ales după ce veneticii – chinezii și arabii – au început să se împuțineze. Au făcut bani și pleacă – bogați – acasă. Au mai rămas ceva sirieni, că acasă la ei s-a răzmerișit Damascul, după modelul Bagdad, Tripoli, Tunis, Cairo, cuprinse de iureșul desprimăvărările arabe cu explozii și percuții.

Dar autohtonii (românii de viță veche – viță de vie și țuică de prună – și *hyndigenii* iuțelii de mână și spurcăciunii de gură) sunt aici (de mii de ani) și știu ei ce au de făcut: aleg și atât. În rest, se pun pe stat și pe așteptat! Pe lenevit și pe lăudat sau pe hulit și manifestat!

Și ca să-mi fie dezvățatură de minte, atunci când am lăudat-o că arată mișto, pe țitoarea lui Garoy și mamă a celor trei băieți ai lor, Plexiglas, Pexal și Lindap, mi-a răspuns c-o flatulez, dar n-am șanse să mă culc cu ea, cât oi fi eu de tare în vână, cum s-a auzit în bloc. Chiar așa: propun să rostim infinitivul verbului astfel: a flata, flatulație! Nu strâmbeți din nas și nu râgâți. Înainte de a mă considera scriitor pe hârtie igienică, haideți în Colenchina să vedeți și să auziți în direct, dacă nu vă vine să credeți! Veniți să-l ascultați pe peștele de pițipoance Spaniolu, care atunci când e acuzat că e un pericol public, de agentul de poliție la care cotizează că e pericol public, el răspunde cu obrăznicie: „Nu-s pericol public, taticu. Sunt privat, să moară mama...”

Și omul legii râde, și-și trece prin barbă bancnota unsuroasă primită de la Garoy și viața merge înainte. Cu sau fără eroi, cu sau fără legi. Vechi sau noi! Viața vieților mă-sii! De hoț și de vardist! Dacă n-aș fi chel mi-aș smulge părul din cap, dar suferind de calviție nu pot decât să-mi fur singur căciula. Cum ne-o cam facem toți, dedați cu votul, cu Occidentul, cu prezidentul sau pontul! Mama cea nonagenară, când a auzit de globalizare a crezut că s-au întors *ceapeul, cuascul și globalul!*

Cine crede în creație, bine, cine nu să ia aminte că aceste închipuiri sau fantezii, această imaginație ori fabulație, este ruptă din realitate. Realitate numită cândva *Șpaga și șpanga* (nu mai numărați, are 13 litere!) pe care o vedeam (ca pamfletar cu călimara de vitriol la brâu, ca meșterul Arghezi!) o satiră

vehementă și îndreptătoare de atitudini, moravuri, comportamente. Am abandonat proiectul, mergând la prima bombă de cartier să probez dacă sunt considerat diliu. „Aveți șampanie scumpă?” „Da, franțuzească. O doriți cu mentă și lămâie?” „Nu, cu borș natural și cucută!” După un timp, m-am convins: „Șefu, e un dilimescu la masa aia. A cerut șampanie cu borș și cucută!” „Unde, fă? Āla? Nu pare, diliu. Și parcă-l cunosc, că l-am văzut printre granguri la depuneri de coroane de flori la monumentul cu drepturili omului. Să nu fie, în puii mei, vreun acoperit de la *sereiu* sau de la *deneau*. Ia mai du-te să-i iei comanda o dată!” Și țătoasa brunetă mă abordează în reluare: „Domnu, nu vă supărați, vreți să mai repetați comanda?” „Te-ai prins că-s militar... general... acoperit... Ehei, era o vreme când comandam... Acum nu pot să beau și eu o șampanie cu guler ca berea și cu cută la gulerul ăla ca vestoanele lui Mao Tze Dun.” „V-aduc imediat. Nu înțelesesem... Mă iertați!” „Dacă aș fi cu vechimea *revoluției* din decembrie mai tânăr, nu te-aș ierta, că meriți. Al dracului, vecinul Garoy știe ce marfă bagă la înaintare...”

Am rămas un diliu simpatic, am sorbit *pișvaserul* sifonat, am plătit domnește și am plecat tovărășește salutat militărește de șeful localului, convins că m-a tras în piept. Eu sunt convins că eu i-am tras în piept pe toți. Abia acasă m-am dezmeticit, când doamna Catela m-a anunțat c-a avut un șoc atunci când a văzut că o elevă de clasa a VI-a, fiica fiicei unei colege a a sa de la grădiniță, a fost prinsă făcând sex oral în WC-ul școlii, nu cu un elev, ci chiar cu pedagogul, care-i de-o seamă cu tatăl victimei. „Care victimă?” era să întreb, dar m-am abținut mirat ca atunci când cineva spune că a auzit cum s-a crăpat de noapte, când, se știe, că nu se poate crăpa, cel puțin în expresii, decât de ziuă. N-am întreat, dar tot am zis ceva ca să nu tac: „Ehei, dacă ai vedea una și mai și! Se discută la UE, iar în Veneția s-a și aprobat, să nu se mai folosească termenii mamă și tată, care sunt desueți și trebuie scoși din dicționare cum s-au scos cuvintele țigan și jidan din DEX, dar s-au introdus termenii ce desemnează organele sexuale bărbătesc și femeiesc, cu explicații extinse și etimologii abdatate. Se fac și propuneri pentru a se folosi expresiile părinte unu și părinte doi, pentru a nu-i discrimina pe homosexuali!”

„Doamne apără și păzește!” murmură Doamna K, se închină și dispăru la televizor, chemată de Soliman Magnificul. Eu, domnul Trucală, de care cred că v-ați plictisit, îmi duc două degete la tâmplă în chip de Glock și mă sinucid. Rezist, totuși, percuției fiindcă, ușor cacofonic, curge apă caldă și vreau să fac un duș.

UMBRE ȘI LUMINI ÎN CONFIGURAȚIA IDENTITARĂ A ROMÂNIEI DE ASTĂZI (1)

1. Am ales titlul de mai sus printr-o evidentă inversare a ordinii cuvintelor din sintagma uzuală. În mod curent, se spune „lumini și umbre”. Ne-am permis să operăm această modificare pentru că nu avem de-a face cu o expresie fixă din cea mai riguroasă clasă a sintagmelor uzuale – „formule fixe”, „clișee” etc., acelea în care orice modificare topică schimbă sensul întregului complex lexico-semantic, aneantizându-l, în cele mai multe cazuri (de ex., „ca nuca în perete”, „tobă de carte” etc.). În cazul de față, am folosit o expresie doar uzuală, relativ fixată, ca atare, după o „lege a membrilor crescători”, teoretizată, printre alții, de clasicistul francez Jacques Marouzeau¹ sau de stilisticianul suedez M.E. Lindholm². Ambii cercetători au remarcat că în structura unor grupuri de cuvinte, formule și clișee din limbile naturale, vorbitorii plasează, de obicei, întâi termenul mai scurt, ca structură fonico-morfologică, apoi pe cel mai lung, întâi pe cel „pozitiv”, apoi corespondentul „negativ” ș.a.m.d. Zicem, așadar, „cu mic, cu mare”, nu „cu mare, cu mic” (prin ordonare după o logică a cantității principale), „la bine și la rău”, nu invers ș.a.m.d.

Dar multe dintre aceste asocieri de cuvinte nu sunt chiar formule fixe, cum spuneam mai sus. Așa încât nu se pierde (total) sensul, dacă schimbăm ordinea. Cel mult, folosindu-le în deplină cunoștință de cauză, puteam să arătăm că, prin inversarea ordinii obișnuite a cuvintelor din sintagma respectivă, am dorit să schimbăm perspectiva.

Altfel spus, am deplasat în mod voluntar accentul spre primul dintre cei doi termeni în discuție.

2. Este ceea ce ne-am propus noi aici, dorind să inversăm ordinea de receptare a realității determinatului logico-gramatical al sintagmei în discuție care este *România*, în esență, cu alți doi determinanți – *configurația și actuală*. Mai simplu spus, ceea ce ne propunem în rândurile care urmează este o descriere parțială, subiectivă, mai mult decât o analiză științifică a modului în care se prezintă configurația identitară a României la începutul celui de-al doilea deceniu al mileniului al III-lea. Și, încă mai simplu, încercăm să sugerăm încă din titlu că, în ciuda opiniei comune, putem să percepem partea întunecată ca fiind „mai mică”, mai puțin gravă decât suntem dispuși să o vedem, iar pe cea luminoasă mai însemnată decât am putea să credem.

3. *Contextul istoric* în care plasăm această receptare este el semnificativ? Întrebarea are un prim răspuns de conveniență: da, pentru că noi trăim *acum*, în *această actualitate* și pentru că orice moment este potrivit pentru a-ți face o auto-analiză, fie ea și parțială, subiectivă, neștiințifică, un fel de audit intern periodic.

Un al doilea răspuns vine din contextul internațional actual. România se află angrenată mai mult ca oricând în mecanismele create de o criză economică de proporții, care le depășește pe cele cunoscute în istorie sub numele de Marele Crah (1929), Marea Criză

¹ J. Marouzeau, 1933, „Groupes de mots, formules et clichés”, în: *Revue des études latines*, XI, 1933, pp. 85-92. Cf. și *Idem*, 1949, *L'Ordre des mots dans la phrase latine*, Paris: Editions „Les Belles Lettres”.

² M.E. Lindholm, 1931, *Stilistiske Studier*, Lund: Gleerup.

³ Ch. P. Kindleberger, 1996, *World Economic Primacy: 1500 – 1990*, Oxford: University Press. De fapt, cartea sa de referință este *Manias, Panics, and Crashes: A History of Financial Crises*, Wiley, 2005⁵. Autorul a identificat 37 crize financiare internaționale, între 1618 și 1988. Alți specialiști în istoria economiei, precum Gerard Caprio și Daniela Klingebiel, au analizat 116 crize moderne, cf. *Episodes of Systemic and Borderline Financial Crises*, 2003, Internet: <http://econ.worldbank.org/view.php?id=23456>. Pentru crizele din țările române, cf. Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*, Iași: Editura Polirom.

(din anii 1930-1933) sau din altele, oarecum comparabile, dacă le raportăm la epocile respective³. Anii 2012-2013 și începutul lui 2014 reprezintă convulsiile postoperatorii acestei crize, despre care nimeni nu îndrăznește să spună că a luat sfârșit și nimeni nu știe cât se va mai prelungi.

Ne aflăm, așadar, într-un moment istoric important, într-o *actualitate fierbinte*, cu evoluții de răscruce, cu semne de schimbări majore pe mapamond, fie și dacă privim numai spre noile economii emergente (China, Brazilia, India, Turcia, cu toate problemele lor, încă îndatorate trecutului), spre mișcările de emancipare din țările arabe sau, invers, cu manifestarea unor grave defecțiuni de funcționare a societăților pe care eram obișnuiți să le vedem ca lideri incontestabili ai lumii (SUA, în primul rând)⁴.

4. *Situarea identitară* față de propria noastră realitate ar justifica și ea jocul cu cei doi termeni – *lumini și umbre*. În principiu, este cunoscut că în tratatele de specialitate sunt stabilite trei perspective pentru definirea identitară culturală, adică spontană sau voluntară, conștientă, „construită” în timp – la nivel individual și colectiv:

- a) ce credem noi despre noi;
- b) ce cred ceilalți despre noi;
- c) ce credem noi despre ceilalți.

În ceea ce ne privește pe noi, românii, este un fapt cunoscut că, din prima perspectivă, justificăm aproape fără excepție diversele fațete ale „paradoxului românesc”: avem despre noi înșine o părere exagerat de bună în aceeași măsură în care avem și o părere exagerat de proastă. În privința celor bune, ne bazăm pe clișee, deseori însușite prin sistemul educativ: toleranța etnico-religioasă, frățietatea cu codrul, respectul față de datinile strămoșești și altele, de tipul „românul s-a născut poet”, „am fost o pavăză la porțile Europei”, „avem o țară bogată cu oameni săraci” etc. În cele rele, ne bazăm pe cazuistică: sindromul adamic (nu ducem la capăt nimic din ceea ce ne propunem), „descurcarea”, blestemul șoselelor scumpe, proaste și puține, batjocura față de un potențial agricol, industrial, turistic de excepție în lume sau, mai nou, căderea liberă a sistemului de învățământ, catastrofa

din sistemul sănătății ș.a.m.d.

În ambele sensuri, cele mai multe imagini pot fi ușor demontate. De exemplu, în seria „pozitivă”, românul nu este deloc frate cu codrul. Dimpotrivă, îi este un dușman atât de înverșunat, încât distruge cu ferocitate, cu o viteză de neînchipuit până acum un deceniu, tot ce ține de pădure – cursuri de apă, ecosisteme – plante, viețuitoare; așezări umane, configurație geo-economică și strategică și, mai presus de toate, mediul ambiant. Invers, în seria „negativă”, nu suntem noi nici cei mai corupți, nici cei mai cleptomani din lume și nici măcar din Europa. Fenomenul continuă să fie îngrijorător „și la case mai mari”, ca în Italia sau chiar ca în disciplinată Olandă. Nici cu deja proverbialele șosele proaste și puține nu suntem chiar pe ultimul loc – ne întrec cei din Ucraina etc. – este adevărat, ex-comunitari, deocamdată.

Altfel spus, nu suntem nici mai buni, nici mai răi decât alții. Avem, însă, o particularitate: ne place să ne ponegrim înșine, dar nu suntem deloc încântați când o fac alții. Din această particularitate se desprinde încă o fațetă a paradoxului român: contrastul dintre colectiv și individual: suntem de acord că, la nivelul colectiv, avem multe defecte, dar pretindem că, la nivel individual, fiecare dintre noi constituie excepția pozitivă. Or, în această privință, lăsând la o parte micile defecte comune, pe care fiecare dintre noi le are, dar în proporție mai mică, ușor de „ascuns sub preș”, ignorăm adevărul că indiferența față de răul comun este la fel de condamabilă ca implicarea în susținerea activă a celui rău. Recent, un analist își intitula articolul în care vorbea despre jaful din pădurile românești „*În timp ce tu dormeai*”, parafrazând titlul unui cunoscut (și destul de siropos) film american. Ideea centrală a articolului era că semnalele de alarmă ale câtorva oameni conștienți și activitatea câtorva ONG-uri sunt absolut ineficiente, atâta timp cât autoritățile locale și centrale sunt inconștiente, incompetente sau chiar complice cu jefuitorii, iar masa populației este indiferentă⁵. Din păcate, pentru noi, din nou istoria ne învață că asemenea atitudini se consemnează și la popoare mai cunoscute în evoluția

⁴ Ne gândim la faptul că de acolo s-a declanșat criza mondială, în anul 2008, și că la sfârșitul anului 2013 s-a evitat la limită pericolul incapacității de plată a milioane de salariați, pericolul închiderii a mii de instituții publice etc.

⁵ Cătălin Ștefănescu, „În timp ce tu dormeai”, în: *Dilema Veche*, X, 514, 19-23 XII, 2013, p. 10: „Se taie pădurea mai rău decât o făceau orcii din Stăpânul inelelor. Nu prea există închipuire, fantezie, putere de expresie care să formuleze la dimensiuni reale măcelul ecologic la care suntem martori. Suntem prea preocupați să stăm comod în fotoliu și să câscăm ochii la bălciul zilnic, până ne ia somnul... În timpul asta, domniile lor lucrează. Profesional. Sistematic. Fără să lase nici un bob în urma combinei. Prin creierii munților, prin neguri..., în timp ce noi dormim, duduie niște tractoare cu puteri de tanc. Taie drumuri adânci și ajung unde nici măcar Muma Pădurii nu s-a aventurat în adolescență. De-acolo încep să taie și să ducă la vale cantități neînchipuite de lemn. Curg pădurile ca niște râuri involburate. Asta, pentru că râuri adevărate nu vor mai fi în curând. Sunt alți băieți care se ocupă și de treaba asta: ...bagă râurile de munte în tuburi subterane... În timp ce noi dormim, coșmarul din pădurile patriei urmează un drum neabătut, spre noi culmi de civilizație și progres...”

civilizațiilor. În antichitate, de exemplu, Demostene i-a făcut „adormiți”, de-a dreptul, pe concetățenii săi, în celebrele discursuri „filipice”. Nu a reușit să-i scoată din toropeala autosuficienței, din perimetrul comodității cotidiene, așa încât întâi Filip al Macedoniei, apoi fiul său, Alexandru Macedon și locotenenții acestuia au reușit în planul lor de cucerire a Greciei, ca parte a lumii supuse lor⁶.

5. *Despre realitatea negativă a României* se vorbește mult, uneori cu voluptatea autoflagelării, așa încât oricând se pot sintetiza câteva leit-motive ale discursului identitar conceput *a contario*.

Absența unor ideologii în viața politică și, mai ales, *absența unei strategii de dezvoltare* social-economică pe termen lung ar constitui esența stării proaste actuale a nației. Politicienii noștri, lipsiți de pregătire de specialitate, de principii morale și chiar de patriotism, „trăiesc clipa”, în sensul cel mai rău al expresiei. Încearcă să cârpească găurile prea mari, încearcă să treacă cu bine peste provocările de moment și să se mențină la putere pentru satisfacerea unor interese personale, prin compromisuri nesfârșite.

Realitatea este cu atât mai tristă, cu cât România, în perioada antebelică și interbelică, a avut două-trei generații de oameni politici de cea mai bună calitate – bine pregătiți intelectual și profesional, susținuți de principii etice solide și sănătoase, oameni cu viziune politică, socială, economică, bine angrenați în lumea contemporană lor, bine intenționați. Astăzi, proiectele de anvergură, strategiile de dezvoltare durabilă ne sunt impuse de marile puteri și marile organisme internaționale: FMI, BM, UE, SUA ș.a.

Analiștii spun că nicidecum clasa politică nu s-a aflat la un nivel profesional și moral atât de scăzut ca acum. Corupția generalizată,

incompetența crasă, incompatibilitatea pe toate planurile cu locul ocupat de diverși actanți în ierarhiile administrative, politice etc. conduc spre blocarea oricăror măsuri de remediere a unor grave deficiențe economico-sociale, juridice și ale sistemelor – învățământ, sănătate, ordine publică. Gafe parlamentare monumentale, precum cea din decembrie 2013, cu privire la modificarea Codului Penal, frânează brusc și pentru perioade lungi modernizarea României. Continuarea monitorizării pe justiție și amânarea *sine die* a intrării în spațiul Schengen sunt mecanisme concrete ale funcționării acestor frâne.

Singura soluție pe care o găsim totdeauna decidenții pentru colectarea banului public nu este crearea locurilor de muncă, stimularea liberei inițiative și managementul rațional al marilor companii falimentare, nici stimularea accesării fondurilor europene, ci vechea și infailibila metodă a impozitării marilor producători, a întreprinderilor mici și mijlocii și, mai ales, a populației de rând⁷. O decădere fără precedent a moravurilor publice pare să completeze această imagine. Dispariția oricărei autocenzuri în manifestările obștești la cel mai înalt nivel: mahalagism, grobianism, violență în comportament, analfabetism și aceeași violență în limbaj⁸.

Ca să nu mai prelungim această prezentare în negativ, pe care o cunoaștem cu toții, cităm, ca o sinteză a sintezei, cuvintele filosofului care se străduiește să rămână, totuși, lucid și echilibrat, în aceste vremuri:

„*Stăm prost cu economia, cu finanțele, cu corectitudinea, cu competențele și cu simțul răspunderii...Suntem guvernați brambura, am ales în Parlament personaje de mâna a doua și a treia, presa e plină de vulgarități*”⁹.

⁶ Cf. P. Gh. Bârlea, *Peithous demiourgos. Știința și arta convingerii în antichitatea greco-romană*, București: Grai și Suflet – Cultura Națională, 2000, pp. 79-88. Absurdul merge mai departe, în istorie. Cercetătorii moderni consideră că, la scară istorică, mai valoroși decât cinstitul și patriotul Demostene s-au dovedit cuceritorii macedoneni și, implicit, cozile lor de topor din Grecia, deoarece înglobarea acesteia în noul imperiu a facilitat o mai rapidă și mai largă răspândire a culturii și civilizației grecești în lume.

⁷ România are cel mai mare număr de biruri din Europa și unul dintre cele mai mari din lume. Din 2014, s-au aprobat (în comisii, cel puțin) impozite care frizează absurdul: taxă pentru parcurgerea unui traseu turistic (între Peștera și Padina, de exemplu, chiar dacă mergi pe jos – 5 lei pentru fiecare membru al familiei); taxe pentru stâlpi, iazuri, baraje, furnale, taxe cabinele telefonice, pentru sere, pentru asfalt, chiar dacă acestea se plasează în interiorul instituțiilor sau fermelor. Chiar și universitățile de stat trebuie să plătească 5% din încasări, în loc să primească bugete mărite de la stat, în conformitate cu inflația. Pe de altă parte, mai nou, primăriile localităților au liber să stabilească drept impozite pentru populație orice sumă doresc.

⁸ Cf. Andrei Pleșu, „Perplexități, nervi, oboseli”, în: *Dilema veche*, X, 516, 2013, p. 3. Cf. și *idem*, „Pentru o politică mai feminină”, în: *Dilema veche*, X, 515, p. 3. Privind meseriile de bază ale parlamentarilor, observă autorul, rezultă „un spectacol tulburător”: diverși ingineri, medici, antrenori de arte marțiale, șoferi, mecanici auto, preoți secularizați, cântăreți de *hip-hop*, juriști cu studii la Universitatea Ecologică etc. „Analizând declarațiile de avere, rezultă bogății fabuloase: câte 3 Mercedesuri, 100.000 de m² teren construibil, nenumărate case/vile, iahturi, vapoare, elicoptere, milioane de euro în conturi; chiar și datorile la bănci spun multe – unul are 800.000 €, altul 2,3 milioane de €. Foarte mulți au dosare penale: dimineața sunt audiați la Procuratură, la DNA, iar după-amiaza votează legi în Parlament. De la acești oameni așteptăm noi valoare! În ce țară din lume primii trei oameni din stat și-au impus membrii familiei pe posturi publice foarte bine plătite?”

⁹ Andrei Pleșu, „Români fericiți”, în: *Dilema veche*, X, 504, 2013, p. 3.

INDIVIDUL ȘI GRUPUL (2)

Marie von Franz, o discipolă a lui Jung, arată că cu cât gradul de civilizație este mai mare, cu atât regulile comportamentului social devine mai flexibile, adică armonizează grupul cu masa. O rigidizare prea mare sub formele raționale nu conduce decât la o explozie în sfera afectelor a căror energie cere să fie eliberată. Încă explodăm după evenimentele din '89, ca o reacție normală la primitivismul încarcerării afectelor sub niște idei care nu aveau, în plus, nicio acoperire valorică. Birocrația de astăzi reprezintă o revenire spre acest primitivism. Astfel, ajungem la situații stupide din prea multă dorință de controlare rațională. De exemplu se ajunge ca de dragul unei reguli care trebuie orbește să fie pusă în practică, o Primărie a unui oraș, cum ar fi Târgoviște, să își dea singură aprobare pentru a se folosi de propriile servicii și bunuri. Există așadar o contrarietate schizoidă în sânul social și individual. Adică, în locul unei conlucrări între comportamentul instinctiv, emoțional, rigid și cel conștient, cognitiv și flexibil, între aceste paliere ia naștere o reciprocă faultare. Adică ne deplasăm într-un spectru al extremelor; între explozia afectivă și emoțională, rigidă și fără pic de nuanțare – a se vedea susținerea oarbă a unui erou de paie cum ar fi Becali sau Năstase, care, dacă simpatia îi declară nevinovați, nu există altă variantă – se ajunge la fanatismul ideologic în care regula este regulă fără excepție, ajungând la o rigiditate matematică acum, fără niciun corespondent în viață. Or, flexibilitatea reiese numai când acest spectru conlucrează, iar terenul sau spațiul acesta de conlucrare este cultura. Nu există alt suport în afara acesteia. Cultura, cu anexa sa, educația, reprezintă substratul unde aceste tensiuni trebuie să fie rezolvate. Or, acum se produce și deplasarea spre individ, nu numai spre social. Cultura este făcută de anumite modele, de anumiți

indivizi exemplari, care se sustrag într-un fel legilor sociologice. Individul schizoid, având un comportament patologic, nerezolvându-și propriile contradicții, influențează direct nivelul social, care devine și acesta patologic. Dar acum se pune întrebarea: ce este normalitatea? Când este socialul bolnav și când individul? Întrebările acestea pot să declanșeze mii de reflecții filosofice. Vorba discipolului lui Jung, von Franz: când în Statele Unite vezi un om dezbrăcat, stând într-un picior în piața publică și adorându-l pe Dumnezeu, chemi ambulanța. În India, același individ va fi considerat un sfânt. Care este deci criteriul de normalitate? Este evident că răspunsul nu se poate găsi decât în cultură. Vedem cum un dialog al culturilor nu ne-ar conduce decât spre o înțelegere a acestor fenomene sociale și individuale. Mai mult, acest dialog va întări culturile izolate, care se vor înțelege pe sine cu mult mai bine prin poziționarea aceasta față în față cu un alter. În acest moment o cultură, un grup social care aderă la o idee/pasiune se va concentra în jurul unei teme. Cu cât această temă sau idee este mai clar și mai în acord cu ființa indivizilor, cu atât respectivul grup sau cultură sunt mai puternice. De la o asociație sportivă până la un grup politic, această temă trebuie să existe pentru a da această forță. Dacă, în schimb, vorbim despre valori fluctuante, impuse irațional și cu modificări multiple și dese, atunci nu vom obține decât o definiție pură a gloatei. Așadar, dacă privim mai atenți grupurile politice, vom ajunge foarte repede la această concluzie: este vorba de cele mai multe ori despre *ogloată politică*, și nu despre un grup. Nu au niciun țel nobil, nicio valoare autentică în centrul intereselor lor, în afara unor pseudo-valori. În momentul în care stânga se unește cu dreapta, ca în cazul struțo-cămilei noastre numite USL, atunci nu poți vedea decât exact acest fenomen patologic pus în

practică. Unirea este doar de conjunctură, nebazată decât pe un considerent emoțional de scurtă durată. Ideile din spatele acestor doctrine nu au cum să stea în aceeași sală, nicidecum să conlucreze pentru a obține un rezultat mulțumitor pentru indivizi. Acest grup este consolidat, puternic, doar în măsura în care ar fi avut o temă, o idee, o valoare axă, care ar fi orientat și emoțiile și afectele indivizilor. Or, aceștia se bazează doar pe o atmosferă irațională, artificial constituită sub forma unui grup, care nu știe exact ce anume trebuie să facă și de ce. Emoțiile trag într-o direcție, mintea în alta. Cu cât coerența aceasta afectivă îi unește mai mult pe acești indivizi, cu atât crește agresivitatea lor împotriva unor „dușmani” sau „necredincioși” (în cazul integriștilor religioși). Observați discursurile politicienilor și vedeți cât de des apare acest cuvânt – „dușman” – în cele transmise de ei.

Dar cum ajung să ne conducă cei mai răi? Veșnica întrebare la care căutăm răspunsuri din direcții diferite. Individul care exprimă maxima noastră de început este componenta de echilibru, factorul sănătos, care de cele mai multe ori rămâne totuși la acest nivel individual, păstrând o distanță între el și grupuri sau mase. În general, de aici vine neimplicarea politică a multor indivizi care sunt destul de echilibrați interior. Neimplicarea aceasta nu vine din cauza unui anumit comportament patologic – social. Vine tocmai din acea suficiență de sine. Individul respectiv poate să meargă și singur pe calea individuării. Se mântuiește singur sau cel mult într-un grup la care aderă și pe care și l-a selectat sau construit singur – familia, prietenii, colegii de breaslă, asociația etc. Acțiunea politică o identifică corect, ca fiind una a maselor, nefiind ghidată de o gândire, de o valoare autentică în jurul cărora acțiunile s-ar ordona. Politicul este corect identificat așadar cu gloata și cu masa amorfă, ghidată doar de dorințe și afecte aflate sub pragul unui superior demers de individuare. A face politică sau a face parte dintr-o masă amorfă, grobiană și urmărind interese meschine a devenit un fenomen similar. Individul superior gândește în acest fel. Acesta emite maxima despre care tot vorbim. Ceilalți, cei care susțin dezvoltarea Eu-lui și deci a tuturor tendințelor egoiste, va trece în planul doi Sinele. Eul ne dezvoltă tupeul și impertinența, suficiența egoistă de sine ca aroganță. Sinele este cel care ne deschide spre ceilalți, spre valori înalte, spre

Binele făcut cu cap, adică bine gândit, cântărit. Oamenii slabi și nesiguri vor imediat să urce social, vor funcții înalte și să facă parte din organizații care să cuprindă întreg globul. Doctrinile lor sunt cele care se termină în „isme”. Se identifică cu spiritul grupului în acest fel și dorește să devină liderul acestuia. Este normal în acest caz să ia apărarea grupului în fața oricărui „atacuri” externe, chiar ale unei justiții care vine ca impusă din afară. Grupul politic dominat de astfel de indivizi va fi veșnic un teren de luptă pentru putere; singura valoare existentă fiind cea care o dă grupul în sine, netratând vreo secundă efectiv calitatea acestei valori. Este ceva de genul, „nu contează unde voi fi, important este să fiu director undeva”. Valoarea individuală superioară este sufocată de asemenea indivizi care își etalează dorințele egoiste într-un mod exagerat. Valorile gregare, cele care țin de imediata acțiune a biologicului și eu-lui luptă cu acribie pentru a îndepărta amenințarea valorilor superioare, spirituale, proprii individului care se preocupă efectiv de evoluția în acest sens. Primul suferă de primitivism, al doilea de izolaționism. Omul politic ar trebui să găsească dreapta măsură între aceste extreme. De aceea aceasta pare a fi vocația și/sau meseria cea mai dificilă, cea pe care Platon o considera deasupra filosofiei. Este simplu pentru individul înzestrat să se izoleze și să își vadă de propria mântuire. Filosoful cu adevărat desăvârșit este cel care a renunțat la această mântuire proprie, deși ar putea oricând să i se dedice, pentru a ajuta pe cei mulți să se mântuiască. În acest fel el iese din condiția de individ pentru a trece în cea de individ în grup, adică politician. Pentru non-filosof, adică pentru omul apropiat doar de valorile pământului, care nu a gustat niciodată din alte valori decât cele care îi satisfac propriul Eu, este destul de greu să se mențină izolat. Lumea se năruie în jurul lui dacă Eul său nu iese în evidență prin luptă, prin urcare socială. Politicianul provenit din acest aluat individual nu poate niciodată să vadă pe cei mulți, să gândească la un eventual bine al tuturor deoarece este continuu preocupat de propriul Eu. Totul este dușman în jur și agresivitatea este forma de acțiune pentru a învinge veșnic războaie. Oare cum credeți vreodată că societatea va ieși din primitivism fiind condusă de astfel de indivizi? Biologic nu au cum să vadă ce este superior!

George Anca

GEORGE H. MEAD DESPRE D. DRAGHICESCO*

M. Draghicesco, într-o broșură intitulată *Le Probleme du Determinisme Social* și într-o carte urmând cu un an mai târziu, *Du Role de l' individual dans le Dterminisme Social*, a prezentat o declarație asupra relației dintre sociologie și psihologie, care, în orice caz, scoate în relief puternic problemele legate de relațiile acestor științe.

În prima sa lucrare, M. Draghicesco se ocupă de diferența pe care el o concepe ca existând între științele sociale și științele naturale pozitivistice. Acestea din urmă, potrivit lui, servesc să profețească viitorul, printr-un studiu al trecutului. Trecutul le oferă faptele care în uniformitatea și invariabilitatea lor dezvăluie legile care determină succesiunea necesară a evenimentelor în viitor. Acestui grup de științe trebuie să aparțină biologia, iar dacă individul urmează să fie definit și analizat de o fiziologie și o psihologie dependentă de fiziologie, și de o sociologie care urmează același traseu, determinismul științelor sociale va fi cel al biologiei.

Împotriva acestui fapt, autorul face un protest viguros. Baza protestului este că evenimentele de conștiință nu pot fi predicate, pentru că ele izvorăsc dintr-o sursă care se află mai sus decât cea a fenomenelor naturale. În primul rând, el constată că fenomenele de conștiință sunt de un caracter cu totul diferit. Ele sunt într-o mare măsură raționale și teleologice în structura lor, în timp ce fenomenele naturale sunt mecanice. De aici el trece la discuția despre natura relației dintre corp și conștiință. Ipoteza că conștiința este un epifenomen este respinsă din cauza eficacității evidente a conștiinței în conduita noastră, în timp ce doctrinele paralele ale materialismului și spiritualismului sunt trase în țepa contradicțiilor și implicațiilor lor metafizice.

* Recenzie la *Du Role de l' individual dans le Dterminisme Social* și *Le Probleme du Determinisme Social, Determinisme Biologique și Dterminisme Social*. D. Draghicesco. *Du Role de l' individual dans le Determinisme Social*. D. Draghicesco. Paris, Felix Alcan, 1904. p 367. *Le Probleme du Determinisme Social, Determinisme Biologique et Determinisme Social*. D. Draghicesco. Paris, Editions de la Grande France, 1903. p 99.

Alternativa pe care autorul o substituie acestei ipoteze este cea a societății, sau o conștiință socială generală (este imposibil să se determine pe care anume dintre acestea o are el în minte), care este matricea din care apare conștiința individuală. Relațiile sociale sunt reale, obiective, și, potrivit autorului, sursa tuturor stărilor de conștiință care se află mai presus de cea mai simplă senzație și impuls. În loc, deci, de un creier cu epifenomenul său, conștiința, care nu este decât umbra realității, acolo se află plexul social, care nu este doar ca o țesătură și bătătură de fapte, dar este, la urma urmei, însăși substanța conștiinței. Fazele mai simple, nereflexive, ale conștiinței ar fi, prin urmare, dependente de determinismul fiziologic al corpului fizic, în timp ce procesele superioare din care apare individul conștient s-ar ridica din și ar depinde de complexul social și determinismul său, un determinism care este teleologic pe când cel dintâi este mecanic.

Autorul aduce în această discuție problema moștenirii de trăsături dobândite, ajungând la concluzia că pot fi precizate numai acele trăsături care decurg din condiții permanente în mediul înconjurător, și care vor continua să aibă aceeași valoare pentru forme descendente pe care le-au avut cele forme parentale în care a apărut variația. El conchide de aici că acele condiții atât de instabile și variante precum cele ale mediului social nu pot fi, eventual, temei pentru moștenirea trăsăturilor dobândite ale vieții conștiente. Astfel apare un alt tip de moștenire în lumea socială prin care caracteristicile dobândite sunt pronunțate pe calea instituțiilor sociale. Baza moștenirii în lumea biologică este că rezultatele dezvoltări au fost asimilate în textura materiei biologice, astfel încât forma-copil aduce caracteristicile sale complet determinate cu ea în lume; în timp ce în lumea socială forma vine pe cât posibil ca o pagină albă, cu nicio caracteristică încă înscrisă pe ea, dar gata pentru determinarea mediului său social prin educație și formare. Astfel, se face o distincție capitală între cele două lumi, care pare pentru M. Draghicesco cel mai important moment.

Așa cum am indicat, există o întregă lipsă de analiză a acestei dependențe de mediul social. La un moment dat, autorul subînțelege că complexul social este un mediu

obiectiv antecedent existent înainte de conștiința careia îi este substratul într-un anume sens. Altădată el implică faptul că există o conștiință socială generală din care apare conștiința individuală. În timp ce părea să respingă poziția lui Wundt că această conștiință socială trebuie să apară în cea a indivizilor, el nu discută nicăieri în mod adecvat această asumare, nici relația acesteia cu o teorie a conștiinței cognitive.

Se adugă la aceasta prezumția autorului că evenimentele din lumea conștiinței pot rezulta din cauzăție fără nicio serie fixă ori recurentă, și, finalmente, urmând pașii lui Tarde, sugerează că lumea socială este tânăra în comparație cu aceea fizică; că nenumăratele ere necesare pentru a clădi sistemul solar și una din planetele sale au rezultat prin evoluție continuă într-un curs aproape invariabil al evenimentelor; că lumea socială este, prin comparație, decât într-o epocă de haos, comparabilă cu stadiul nebular timpuriu al sistemului solar; că științtii care vor fi speculat la începuturi perioada nebulară nu puteau cumva prezice evenimentele ce aveau să vină în cadrul sistemului, așa cum pot acum prezice cu certitudine o eclipsă; și vedem că o mare varietate de considerații pe niveluri cu totul diferite logic sunt aduse în față. La un punct, el sugerează că este de conceput o perioadă viitoare când o astfel de evoluție va avea loc în cadrul lumii sociale, că se va petrece o integrare socială completă, astfel încât procesele de drept și metodă vor fi trecute complet în conștiința omenirii și toate acțiunile sale vor fi determinate, așa cum sunt evenimentele mecanice ale lumii fizice. La un alt punct el implică faptul că inițiativa conștiinței face orice astfel de rezultat o imposibilitate.

Când ne întoarcem la cartea lui M. Draghicesco despre rolul individului în determinismul social, găsim un efort mai detaliat pentru a dovedi identificarea sociologiei și psihologiei, care este teza finală a broșurii sale. El insistă din nou că lumea fizică nu poate fi la temei pentru explicarea conștiinței din cauza complexității extreme a conținutului conștient. Pentru autor, lumea fizică este extrem de simplă, făcută din serii care se repetă fără excepție, neoferind nicio varietate, pe de-o parte, și niciun principiu de sinteză, pe de alta. Varietatea și activitatea sintetică sunt acceptate a fi condițiile conștiinței noastre personale, iar varietatea infinită a lumii fizice și sintezele sale sunt oarecum disprețuitoare respinse ca fiind destul de inadecvate pentru trezirea conștiinței reflexive umane, în timp ce acestea ar putea fi suficiente pentru stimularea proceselor vitale ale formelor animale inferioare. Mediul social este cel la care trebuie să ne uităm pentru condițiile în care poate apărea reflecția.

Procesele sociale, în plus, merg în paralel cu psihologicul. Întreaga evoluție socială este un proces de integrare, iar această integrare are două faze ale sale, care răspund direct celor două cerințe ale conștiinței reflexive. Toată istoria arată societatea măturând continuu tot mai multe comunități una în alta,

în timp ce însuși acest proces de creștere a extensiei societății implică o diferențiere a noilor funcții sociale și o organizare mai profundă decât ar fi putut exista în oricare dintre comunitățile mai mici. Această mișcare este atât de continuă și neîncetată încât nu i se poate pune nicio limită, cu excepția integrării finale a rasei, deși pas cu pas cu această răspândire a vieții comunitare, trebuie să crească adâncimea și intensitatea conștiinței sociale. Atunci, aici avem ivirea continuă a sintezei noi și neîncetate.

Dacă vom examina procesele de conștiință și procesele sociale mai în detaliu vom găsi că percepția este exprimată în termeni de psihologie modernă ca o formă de sugestie, că asociația de idei revine la procesele de atenție și repetiție, și că atenția este decât expresia subiectivă a prestigiului, autoritatea cu care un element din mediul înconjurător ne comandă, în timp ce repetarea este o chestiune de educație, dacă luăm educația în sensul său cel mai larg. Dar sugestia și prestigiul, autoritatea și educația pot fi concepute doar din punct de vedere social. Avansând la imaginație, este de a fi identificată cu invenția, iar abstractizarea cu funcționarea controlului social prin legi și obiceiuri, în timp ce activitatea voluntară își găsește marea și de adâncime expresie în ceea ce M. Draghicesco definește ca geniu. Geniul este persoana care dă expresie noii legi și prin identificarea lui cu mediul său pe de o parte, și inițiativa lui, pe de altă parte, imprimă ideea asupra comunității, și ridică masa până la ea, astfel că ideea devine o parte din conștiința întregii societăți.

Aceste legi sociale sunt inculcate tinerei generații, prin toate instituțiile sociale. Schimbările care au loc trebuie să facă acest lucru prin geniul care face avansul posibil, care este voința socială. Avansul este necesar datorită însuși procesului de continuă integrare socială care implică absorbția neîncetată de conținut nou și tot neîncetată organizare nouă. Concluzia întregii materii este că psihologia este decât pedagogie aplicată, declarația în termeni individuali ai operației prin care societatea își controlează membrii, și ia din timp măsurile necesare pe care le implică integrarea socială. Astfel, sociologie și psihologie devenind identificate, fiind decât aceeași știință privind spre același domeniu prin ferestre diferite.

Recenzentului îi pare o chestiune de nicio mare importanță că un paralelism complet se poate urmări între conștiință și mediul pe care-l cunoaște. Cunoașterea este universal recunoscută ca fiind constructivă, așa încât astfel de paralelism între proces și produs este de așteptat. Cu siguranță, ceea ce M. Draghicesco reproșează psihologului fiziologist că face este ceea ce el a făcut cu niciun mandat mai bun ca psiholog social. Psihologul a subliniat că lumea fizică este alcătuită din reprezentările noastre, că legile sale sunt doar asociații ale ideile noastre, și că obiectele sale au unitatea a percepției

noastre sintetice . Dacă ar fi fost de conceput că o conștiință ar putea obține o putere de sinteză din sintezele care-o afectează prin mediul său , cu siguranță, acestea puteau fi găsite în lumea științei fizice. James Mill a dedus asocierea ideilor din succesiunea de evenimente în natura fizică despre noi . Dacă stimulul social poate comanda atenția noastră, cu siguranță cel fizic a exercitat această autoritate pentru perioade mai lungi, și obiectele sale au dat mai departe sugestiile cu care impulsurile native au răspuns la percepția naivă. Legea naturală prezintă cu siguranță cazuri clasice de abstractizare, și cine va trage linia între impuls și voință? Există , totuși , o problemă ridicată aici care merită o analiză mai profundă decât îi acordă M. Draghicesco. Este problema relației individului, de care se ocupă psihologia, cu acel proces de conștiință în ansamblu. Pe de o parte acest lucru este cu deosebire o problemă de psihologie socială, dar problema care apare deodată este dacă individul cu care se ocupă psihologul este același cu cel al sociologului. Autorul nostru insistă că sunt aceiași și că științele sunt doar o știință .

Există un punct de vedere din care obiectul social pare esențial diferit de cel al percepției fizice . Celelalte sine stau pe o bază diferită de cel a obiectelor fizice. Obiectele fizice sunt doar obiecte de percepție, în timp ce alte sine sunt subiecte perceptiv precum și obiecte percepute . Se pune întrebarea dacă această diferență are vreo semnificație pentru procesul de cunoaștere . Înțeleg că simțământul acestei diferențe este ceea ce stă în spatele poziției autorului după care conștiința socială stă pe un plan mai înalt decât conștiința fizică. și prevede mecanismul de cunoaștere în sine. Potrivit prezumției sale, conștiința reflexivă, reprezentativă este esențial o conștiință socială.

Pusă în termeni oarecum diferiți, situația este aceasta : cunoașterea este în esență un proces de sinteză care implică un sine organizator, dar acest sine apare numai în măsura în care alte sine, alii, apar în conștiință . Profesorul Baldwin în a sa *Dezvoltare mentală* a descris, poate , la fel de satisfăcător ca orice psiholog, procesul prin care personalitatea proprie a copilului rezultă din diferențierea unei conștiințe sociale generale într-un ego și alii. Și aceste alte sine sunt acceptate ca subiecte ca întru subiectul cunoscător, și deci nu ca obiectul cunoscut. Acest fapt, din punctul de vedere al eticii, este de o importanță capitală. După cum a afirmat Kant, aceste alte sine nu pot fi simple mijloace așa cum sunt obiectele fizice. Ele trebuie să fie recunoscute ca scopuri . Are vreo importanță acest fapt pentru psihologia cunoașterii? Dacă ne întoarcem la conștiința imediată, nu găsim nici o dovadă directă specifică a unei valori cognitive care să fie inerentă în percepțiile noastre sociale în comparație cu percepțiile fizice . Una este la fel de reală precum cealaltă . Din punct de vedere psihologic, întrebarea devine aceasta : prezintă introspecția sinele

cunoscător cunoscătorului ca un conținut social implicând necesarmente alte sine, în timp ce obiectul fizic cunoscut este subiect de analiză în stări care să se refere la acest sine? Dacă acesta ar fi cazul, am putea într-adevăr deduce întreg procesul cognitiv dintr-o conștiință care a fost în primul rând socială și în al doilea rând fizică. Dar fapt este că acest sine pe care introspecția noastră îl revelă este așa-numitul sine empiric, și este la fel de mult un construct ca și obiectul fizic. Un sine constructiv nu apare niciodată ca obiect al introspecției. El nu mai poate fi ajuns pe masa de disecție, decât pe cea a ego-ului transcendent al lui Kant. Este, egal, adevărat că nu putem construi sine empirice, fără a construi alte euri. Este la fel de adevărat că nu putem construi corpurile noastre fizice ca obiecte, fără a construi alte obiecte fizice, și aceasta este o bucată de idealism berkeleyan de a raporta conștiința obiectelor fizice la conștiința sinelui empiric, dând precedență în realitate celui din urmă asupra celui dintâi. Este greu să vezi că psihologia, ca o analiză a conștiinței reflexive, este, în esență, socială în caracterul său .

Există o altă atitudine a autorului, care duce mai mult sau mai puțin direct la această chestiune. El presupune că științele fizice ne dau o teorie fixă a naturii, care nu se schimbă , nu este supusă reconstrucțiilor constante care fac obiectul unor teorii sociale. Ipoteza este una neîntemeiată . Ar fi dificil pentru teoria socială să se schimbe mult mai rapid sau mai fundamental decât a făcut-o teoria materiei în ultima jumătate de secol. Fapt este că atitudinea noastră față de teoria fizică este exact aceeași ca și față de teoria socială . Fiecare nouă ipoteză aduce cu ea o schimbare radicală de un asemenea caracter încât ar fi fost imposibil pentru omul de știință de a fi prezis noua ipoteză de la cea mai deplină cunoaștere posibilă a lumii în vechime. Din punctul de vedere ptolemaic, nimeni nu ar fi putut vreodată argumenta sau prezice pe cel copernican. Și este esența nu numai a pragmatismului, dar a celor mai multe alte doctrine filosofice moderne ale cunoașterii, să apeleze la această cunoaștere științifică realmente teleologică precum cea a științelor sociale. Punctul care trebuie accentuat este faptul că conștiința reflexivă, atunci când întâlnește o dificultate esențială și formează o ipoteză pentru a rezolva această problemă, are întocmai aceeași atitudine față de teoriile sale sociale ca și aceea pe care o are față de teoriile fizice, și vice-versa. Întregul corp de cunoștințe este deschis reconstrucției.

GEORGE H. MEAD .

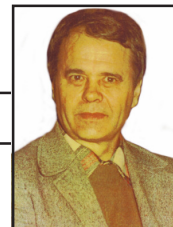
Universitatea din Chicago .

Publicat în *Psychological Bulletin* 2, (1905): 399-405.

Traducere din limba engleză: George Anca

Nota editorilor:

De peste un deceniu, am ortografiat greșit numele lui Draghicesco. Mulțumim lui Filipe Carreira de Silva pentru corectare.

ARTA NEOLITICĂ ÎN ROMÂNIA – UNELE NEDUMERIRI (1)

În 1973, cineva mi-a cerut să-i fac câteva notițe despre istoria veche a României. O sinteză foarte bună se afla în *Tratatul de istorie a României*, volumul I, apărut în 1960. Mi-am zis că n-ar fi rău, dacă aş parcurge cartea lui Dumitru Berciu, *Zorile istoriei în Carpați și la Dunăre*, apărută în 1966. Din tratat am reținut cronologia Neoliticului: 6000-2700. Erau descrise toate aspectele materiale, sociale și spirituale în timpul Neoliticului românesc. Autorul: Vladimur Dumitrescu, unul dintre cei mai buni elevi ai lui Pârvan. De reținut în mod special era „Caracterul deschis al așezărilor, acestea nefiind întărite în niciun fel”. Era vorba, deci, de o societate pașnică.

Cartea lui Dumitru Berciu m-a pus pe gânduri. Autorul, un foarte bun arheolog și norocos pe deasupra, unde a pus hârlețul, au ieșit minuni, ca statuetele „Gânditorul” de la Cernavodă și consoarta, opere datând din anii 5000 î.Hr. Când descria obiectele descoperite, Berciu era de părere că ele se datorează migrațiilor, sau influențelor egeene, anatoliene sau villnoviene. Adică, locuitorii unui spațiu vast, totuși, să nu fi creat și ei ceva original? Neoliticul a însemnat și sedentarizarea oamenilor, așadar migrațiile trebuiau eliminate. Și atunci cum aveau loc influențele?

Nedumeririle mele au fost spulberate de Cartea Marijei Gimbutas, *Civilizație și cultură*, apărută în 1988. De origine lituaniană, Gimbutas a emigrat în SUA, principala ei preocupare fiind studiarea Neoliticului din România și sud-estul european. Ne-a vizitate țara unde a luat contact, cum spunea ea, cu uluitoarele descoperiri făcute de arheologii noștri. În studiile pe care le-a făcut, începând cu anul 1970, Gimbutas a așezat Neoliticul de la noi într-o poziție „centrală pe care teritoriul țării noastre îl ocupă în cadrul proceselor Neolitice precum și cele ale pătrunderii indo-

europenilor în Europa” (Radu Florescu, în prefața la cartea Marijei Gimbutas). Ea a definit Neoliticul de la noi și din vecinătate ca Vechea Civilizație Europeană. „România, scria Gimbutas, este vatra a ceea ce am numit Vechea Europa, o entitate cuprinsă între 6500-3500 î.Hr.”

O altă afirmație a Marijei Gimbutas, care mi-a lămurit nedumeririle stârnite de unii arheologi de la noi, a fost constatarea potrivit căreia „insistența cu care orientaliștii explică schimburile culturale prin termenii de «importuri» și «migrații» trebuie deci privită ca nejustificată”.

În consecință, „Vechea Europă și-a urmat propriul drum, generând o serie de culturi care prin asemănare, prin legăturile reciproce și prin realizările lor unifică și disting această civilizație de cea din Orientul Apropiat, precum și de cea a vecinilor europeni de la nord și de la vest”.

Pe teritoriul țării noastre, aceeași cultură Neolitică Cucuteni a căpătat mai multe denumiri în funcție de situl arheologic în care s-au făcut descoperirile: culturile Gumelnița, Hamangia sau Vădastra.

După Marija Gimbutas, caracteristica culturilor Neolitice de pe teritoriul țării noastre, o constituie lipsa de fortificații a așezărilor omenești: „În Vechea Europa, scrie Gimbutas, nu existau fortificații elaborate și nici arme de luptă”.

Vladimir Dumitrescu, unul dintre cei mai de seamă elevi ai lui Pârvan, autorul celor mai importante studii despre Neolitic, constatare înaintea Marijei Gimbutas acest aspect caracteristic așezărilor Neolitice, constatare prezentă, și în vol. I, din *Tratatul de istorie*, apărut în 1960. Lipsa fortificațiilor așezărilor Neolitice a fost, așadar, concluzia la care au ajuns cei doi arheologi. Marija Gimbutas mai scria că „Neoliticul” „a fost o perioadă de reală armonie în deplin acord cu energiile

creatoare ale naturii”. Această caracteristică deosebește Neoliticul de la noi de alte civilizații și pentru Marija Gimbutas „a devenit, de asemenea, evident că această străveche civilizație europeană precede cu câteva milenii pe cea sumeriană considerată cea mai timpurie de pe glob”.

Cu mici corecturi, a fost acceptat felul în care Marija Gimbutas a numit și a descris societatea cucuteniană al cărei sfârșit s-a datorat invaziei indo-europenilor, care au venit din nord-estul Mării Negre, populații războinice de călăreți, având un armament performant lucrat din bronz.

Așa cum remarca prefațatorul la cartea Marijei Gimbutas, ea ne oferă o viziune globală asupra a peste cinci milenii din istoria Europei.

Cantitatea și calitatea materialului arheologic cucutenian a impresionat pe toată lumea, dar ai noștri, datorită unei păguboase modestii, nu au îndrăznit să facă cunoscută peste hotare o asemenea zestre.

În cadrul călătoriilor pe care elvețienii de la Association Hellas et Rome le făceau anual, în anul 2004 au poposit în România. Au rămas uluiți atunci când au văzut mărturiile arheologice descoperite la Cucuteni, la Gumelnița sau la Hamangia. Oameni practici au luat cu entuziasm inițiativa organizării unei expoziții în Elveția a artefactelor Neolitice descoperite în România. Autoritățile românești au sprijinit material organizarea expoziției care s-a deschis în 2006. Cu această ocazie a fost realizat un album în condiții excelente, în care erau reproduse cele mai sugestive mărturii Neolitice. Albumul a fost însoțit de o prefață și de texte, semnate de Florin Brașoveanu și Dragomir Popovici. Prefața a fost făcută de Laurent Chrzanowski. Din prefață aflăm că oamenii de cultură din România, Eminescu, Miorița, mai ales, Blaga, Mircea Eliade și Cioran au clădit mitul național al țaranului român, impregnat de simboluri „luate din cultura etnografică, azi încă o mândrie națională și punctată de trimiteri directe sau indirecte, conștient sau inconștient, la sensibilitatea artistică a oamenilor din Neolitic”. Mai aflăm din prefață „faptul că politicianul a ținut sub obroc zestrea artistică a Neoliticului lăsând să zacă necunoscute artefactele recoltate de arheologi.

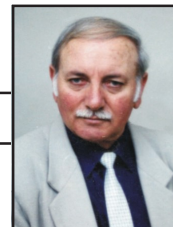
Ceea ce nu știe prefațatorul este că începând cu regimul comunist, instaurat după 1948, oamenii politici din vremea respectivă habar nu aveau de Neolitic, de Cucuteni, de ceramica superbă cucuteniană descoperită până atunci. În

valorificarea zestrei Neolitice, politicianul nu a avut niciun amestec. Nici Ana Pauker, nici Vasile Luca sau Moghioroș nu s-au interesat de descoperirile arheologice sau de însemnătatea lor.

Nici echipa lui Gheorghiu Dej n-a fost preocupată de a soarta Neoliticului din România. Și nici nu aveau de ce să fie preocupați, deoarece, până în anii 50 nu fuseseră făcute descoperiri însemnate. Vasile Pârvan își începea *Getica* cu relatarea migrațiilor cimmeriene din sec. X-VII și nu cunoștea, după cum nota prefațatorul *Geticii*, decât „întâmplător și imprecis ceramica culturilor din Hallstattul timpuriu și mijlociu”. Vladimir Dumitrescu, elevul lui Pârvan, a făcut cele mai importante descoperiri privind Neoliticul, cea de la Hăbășești, despre care scrie un studiu în 1967. Studiile despre Neolitic s-au realizat după anul 1957. A fost nevoie de mai mulți ani pentru a studia materialele descoperite și, abia după aceea, oamenii și-au făcut o părere despre cultura Cucuteni și culturile similare de la Gumelnița și Hamangia. Iar materialele descoperite au fost atât de bogate, încât această abundență a necesitat mulți ani de studii.

În primii ani de după 1950, oamenii politici n-au avut niciun amestec în treburile arheologice. Cei care s-au ocupat de arheologie au fost cei de la Academia Română, unii dintre ei fiind specialiști eminenți. Ei au cerut fonduri pentru săpături, iar în 1950, Academia a reușit să creeze institutele de arheologie din București, Iași și Cluj. În afară de acestea, în cadrul muzeelor mai importante a funcționat și o secție de istorie veche. Unele descoperiri foarte importante au fost făcute de muzeele regionale, cum au fost tezaurul dacic de la Hinova și, mai ales, cultura Neolitică de la Vădastra.

Încă un aspect pe care dârzii combatanți contra comunismului, care nu mai există, îl neglijează, este și felul în care a fost studiată istoria veche. Având în vedere că, pentru o asemenea disciplină, era necesară cunoașterea limbilor latină și greacă, plus cunoașterea unor limbi străine contemporane, fără de care nu se poate face o cercetare serioasă, noii veniți, pe tărâmul istoriei nu cunoșteau asemenea limbi, din care cauză au continuat să profeseze vechii specialiști în istoria veche, dintre ei remarcându-se cei doi elevi străluciți ai lui Pârvan, Vladimir Dumitrescu, care s-a ocupat de Neolitic, și Radu Vulpe cu istoria daco-romană.

STAREA DE ROMÂNITATE. Străvechea unitate a neamului (2)

După ce am văzut care a fost *geospațiul vatră*, încă din antichitate, al neamului românesc, în aceeași secțiune – „*Spațiul istoric românesc*” – din atlasul „*Spațiul istoric și etnic românesc*”, la secvența II, „*Dacia romană*”, explicația ne oferă următoarele lămuriri:

„Limitele Daciei Romane le putem distinge după harta lui Ptolemeu și mărturiile scriitorului Eutropiu. Ea cuprindea întreaga Transilvanie, Banatul, Oltenia, o parte din Muntenia și o parte din Moldova, până dincolo de Piroboridava. De fapt autoritatea romană trecea de această limitare, stăpânind și țărmlul mării până dincolo de Cetatea Albă...

La anul 271, împăratul Aurelian, sub presiunea migrațiilor germanice, procedează la evacuarea armatei și administrației romane din Dacia, populația daco-romană, legată de pământul său, rămâne pe loc, continuă muncile sale dând din rodul lor dijmă noilor stăpâni politici”. Ei sunt acei locuitori din *geospațiul vatră* care, la secțiunea I/ „*Dacia preromană*” sunt „*considerați [...] ca singurii autohtone ai acestui pământ, pe care-l locuiesc în permanență din epoca bronzului până la cucerirea romană și chiar, după această cucerire*”, făcându-se și această corectă precizare: „*Vatra dacică permanentă cuprindea întreg teritoriul etnic românesc, nu numai în limitele lui actuale, ci și dincolo de el, până la Tisa, Bug și peste Dunăre*”.

Trec peste afirmația ușor hazardată cum că geto-dacii, cuprinși în valul mării migrații a indo-europenilor s-ar fi stabilit în regiunea carpato-dunăreană în jurul anului 2000 î.Hr./ î.e.n., pentru că cercetarea arheologică, mai ales de după apariția atlasului, ne „desecretizează” altceva, și anume că a existat un proces complex etnogenetic început încă din Neolitic (5500 – 2500 î.Hr./ î.e.n.). Este aici de amintit că, înainte de migrația indo-europeană, în prima parte a mileniului 4 î.Hr./ î.e.n. s-au manifestat cu vigoare și

originalitate – opere ale locuitorilor spațiului străvechi preromânesc – *culturile Hamangia, Vinca-Turdaș, Boian, Gumelnița*, și cu magnificență *cultura Cucuteni*, creatorii acestor culturi aparținând *civilizației vechii Europe*, la contactul cu pătrunderea indo-europeană intrând, cum apreciam, într-un proces complex etnogenetic care a dus la apariția pretracilor, iar, la rândul lor sunt creatorii unor culturi care s-au impus printr-o evidentă „*unitate din punct de vedere al trăsăturilor materiale, etnice*” („*Istoria României în date*”, Ed. Enciclopedică Română, București, 1971, p. 14) și din care se vor fi plămădit *aici*, și nu în altă parte, geto-dacii, care vor fi în stare să asimileze în culturi succesive (*Glina Tei, Monteoru, Verbicioara, Wietenberg, Otomani, Gârla Mare, Noua*, ultima de o certă unitate pe teritoriul *vetrei* străromânești) aporturi specifice epocii bronzului dinspre zările Orientului.

Și acum revin la ceea ce este esențial de reținut din explicațiile din atlas: rămânerea în *vatra lor ancestrală* a *singurilor autohtone* după retragerea aureliană, găsind un salvator *modus vivendi* de conviețuire cu invadatori germanici (vizigoți, ostrogoți, taifali, victoali, vandali, gepizi), apoi cu năvălitorii turanici (huni, avari, maghiari, peanegi, cumani) și cu îndelungata viitură slavă. Și cu toate aceste tăvăluguri migraționiste autohtone/oaamenii pământului nu și-au părăsit *vatra*, reîntorcându-se peste secole – după cum încă mai susțin cu patriotism fanatic și contrafactual istoricii maghiari și unii comparși de-ai lor de pe aiurea – în locul lăsat gol... pentru alții în căutare, prin Europa, de-o patrie.

De bună seamă că mi s-ar putea face cu degetul de către istoricii români și nu numai de aceștia: la ce bun o astfel de reluare a unei discuții pe care ei o cred explicată și încheiată. Primesc. Dar cum poți să-ți pui căluș la gând când niște „oameni de cultură” români – reiterez, nomina odiosa – îi „văd” pe români ca pe o

scursură pe la poala de Carpați dând, astfel, verde alegațiilor contestatorilor maghiari? Tocmai de aceea hărțile și explicațiile de la secțiunile „*Dacia preromană*”, „*Dacia Romană*”, „*Migrațiunea popoarelor germanice prin Dacia*” și „*Năvălirea barbarilor prin Dacia*”, bine articulate științific și cartografic, pot fi supuse ochilor lor întorși de la *adevărul istoric*, mai ales că atlasul a fost realizat în acea vreme când România fusese tranșată teritorial la abatorul marilor asasini fascisto-nazisto-bolșevici.

Așadar, împăratul *Aurelian*, pentru a-și așeza Dunărea drept frontieră – a crezut el mai lesne de apărât – împotriva invadatorilor din nord-vestul Europei, a început la 271 retragerea militar-administrativă la sud de fluviu. Autohtonii, dar și o parte din veteranii din legiunile imperiale, care primiseră drept recompensă pământ dacic, și-au continuat viețuirea/conviețuirea pe tot spațiul vatră dintre Carpați-Dunăre-Tisa-Nistru-Marea Neagră.

Este curios cum cei ce o țin morțiș și astăzi cu fantezistele teorii ale „golirii” Daciei (vidul etnic), s-au „scursurii”, cu scopul de trecere spre niciunde a geto-dacilor, nu vor să privească cu sinceritate mărturiile documentelor. Vom aduce în atenție mai multe, probatorii ale unui *adevăr* de necontestat: dacă n-ar mai fi existat picior de autohtoni pe aici e de mirare cum de migratorii au dat peste tot de români!

Pe vremea migratorilor germanici (secolele III-VI):

Iordanes (istoric got din secolul VI) în „*Getica*”:

„Într-adevăr, sub cărmuirea lui **Filip** (zis și **Arabul**, împărat roman între 245-248 – n.n.) [...] goții fiind nemulțumiți că li s-a retras plata, din prieteni au devenit dușmani [...]. Trecând atunci **Ostrogotha** (rege got – n.n.) cu ai săi peste Dunăre [...] s-a unit apoi și cu [...] trei mii de carpî (trib geto-dacic; sublinierea îmi aparține) [...] Carpîi un neam de vameni (totdeauna gata de război, care deseori au fost primejdioși pentru romani).”

Ammianus Marcellinus (istoric roman din secolul IV) în „*Res Gestal*”): „În anul următor, pe când se pregătea să intre [...] cu mânie în țara dușmanilor (împăratul Valens – n.n.), revărsarea Dunării împiedicându-l [...] l-a ținut nemișcat în apropierea satului carpilor...”

Priscianus (grămătic latin din secolul V din Cesarea) în poemul „*Călătorie în jurul lumii*” / „*Periegesis*”): „Aproape de acesta (Rin – n.n.) izvorăște marele fluviu Dunărea / care, îndreptându-se spre răsărit, ajunge la apele Mării Negre [...] / Aici sunt temuții

germani, și războinicul sarmat, / Precum și **geții** [...] / Și cetele de daci...”

Paulinus de Nola (episcop și sfânt al Bisericii Catolice din secolul IV), în „*Poem*”:

„Și aleargă la Tine (Hristos – n.n.) și **geții și dacul pileat**, care locuiește în amândouă pământurile de la mijloc, sau acela de pe malul bogat în boi mulți”.

Pe vremea migratorilor turanici și slavi (secolele IV-XIII).

Zosimos (scriitor grec din secolul V) în „*Istorie nouă*”:

„În acest timp și alte întâmplări norocoase i s-au întâmplat lui Teodosiu (împărat roman – n.n.). Căci a alungat pe sciți și pe **carpodaci**, amestecați cu hunii, și [...] i-a silit să se întoarcă la locuințele lor [...] peste fluviu (Dunărea – n.n.)”.

„**Povestea anilor de demult**” / „**Povest vremenâh let**”, cronică scrisă la Kiev pe la începutul secolului XII:

„Mulți ani în urmă slavii se stabiliseră la Dunăre [...] Iar când **volochii** (românii – n.n.) atacă pe slavii de la Dunăre și se stabiliră între ei [...] acești slavi pleacă și se stabiliră pe Vistula...”

În anul 6406 (897 – n.n.) ungerii trecură [...] peste muntele care și astăzi se numește ungeresc [...] Venind din răsărit ei trecură în grabă [...] și începură să se lupte cu **volohii** și cu slavii care locuiesc acolo”.

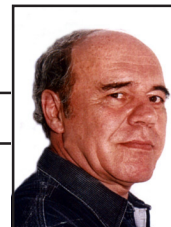
Gardizi (istoric persan din secolul XI) în „*Podoaba istoriilor*”:

„Lângă slavi este un popor din Imperiul roman și totuși sunt creștini și pe ei îi numesc **N-n-d-r** (români – n.n.). Și ei sunt mai mulți decât maghiarii...”

Anonymus (cronicar maghiar, probabil Petru/Pavel, secretar al regelui ungar Bela III între 1131 – 1141) în „*Gesta Hungarorum*”:

„Ia ducii rutenilor [...] au încuviințat [...] ducelui Almaș ca părăsind țara Haliciului să descălece dincolo de pădurile Hovas (Transilvania – n.n.), spre apus, în țara Panoniei [...] că această țară o locuiesc [...] și **românii**, adică păstorii romanilor. Deoarece după moartea regelui Attila, romanii spuneau țării Panoniei că este pășune...”

Și documentele sunt mult mai multe și revelatoare, pe care decodificându-le – pentru că sunt tot atâtea coduri ale existenței românilor – cu bună credință oricine are posibilitatea să afle că, de voie de nevoie, fiind nevoiți să trăiască și cu alte popoare câteva veacuri bune, ei nu și-au părăsit **vatra** nicicând, au asimilat în **ființa lor istorică** aporturi diverse, și **s-au devenit întru românitare**. Dar despre asta mai încolo. Avem materie primă oferită chiar de cei ce ne-ar voi alungați din propria noastră istorie.

UN „IRONIC REFLEXIV”: CALISTRAT COSTIN

Poșta de zile trecute mi-a adus două cărți: *Pe contrasens...* de Calistrat Costin și *Ironicul reflexiv Calistrat Costin*, de Grigore Codrescu, ambele volume fiindu-mi expediate din orașul lui Bacovia. Și cum de orașul cu pricina mă leagă o serie de amintiri (pe dealul de la marginea urbei, prin 1970, „din primăvară până-n vară” răspundem comenzilor de „Drepti!”, „Culcat!”, „Salt înainte!” și altele asemenea, la școala de ofițeri la care-mi făceam stagiul militar) și de poetul „Plumb”-ului așijderea mă leagă multe (cândva am condus Cenaclul literar care-i purta numele în București și am alcătuit și o ediție din poeziile lui), m-am grăbit să văd volumele, să le răsfoiesc, să mai aflu cum se mai prezintă Calistrat Costin la anul de grație 2014, când este unanim recunoscut ca o personalitate culturală importantă nu numai în orașul lui, ci și în întreaga țară (ca poet, ca director de teatru, dar și ca Președinte al Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor).

De câte ori mă gândesc la acest prieten mă încercă și un fel de nostalgie după anii tinereții noastre zvăpăiate, când ne aruncam cu toată puterea inimii și a condeiului pe mărirele agitate ale gazetăriei. E vorba de sfârșitul celui de al șaptelea deceniu al veacului trecut, de acea perioadă pe care istoricii (și nu numai ei) aveau să o numească „de deschidere” a României către lume, dar și către interior. Se reînființaseră județele, apăruseră noi ziare, iar noi, studenți pe atunci în ultimii ani la Universitate iradiam de bucurie la gândul că în paginile noilor publicații ne vom putea vedea apărând numele sub articole, reportaje, tot felul de materiale. Fascinația literei tipărite ne cuprinsese inimile și eram hotărâți să ne dedicăm publicisticii cu toată ființa.

Așadar, auzind și știind noi că ziarele abia apărute nu prea aveau reporteri, sau că, în orice caz ar fi bucuroase să

primească o serie de texte de la colaboratori ne-am organizat în mici grupuri și pur și simplu am luat trenul spre unele județe nou înființate.

Împreună cu alți doi colegi eu m-am hotărât să merg în Ardeal, la Covasna și Harghita, la ziarele de acolo fiindcă ne ajunsese la urechi zvonul că sunt în căutare de redactori și colaboratori. În trecut fie spus, bănuiam că la Brașov nu prea aveam șanse de vreme ce acolo apărea un cotidian de multă vreme, dinaintea înființării județelor – ceea ce însemna că acolo lucrurile erau bine și temeinic așezate...

„Socoteala de-acasă, zice un vechi proverb, nu se potrivește cu cea din târg”. De data asta, însă, s-a potrivit: la Miercurea Ciuc, unde se tipărea „Informația Harghitei”, am fost foarte bine primiți. Mai ales că ne ofeream serviciile fără prea mari pretenții, doar din dorința de a da o mână de ajutor.

Într-unul din birourile redacției cotidianului cu pricina, cine ne-a primit atât de cald încât ne-a dat impresia că ne aștepta de multă vreme? Nimeni altul decât Calistrat Costin, un bărbat înalt și chipeș, bine legat, zâmbitor și binevoitor până la Dumnezeu.

Și-a dat deoparte colile pe care scria la un mic birou, am făcut cunoștință și ne-a introdus la redactorul-șef, căruia i-a făcut o prezentare pe care azi aș numi-o „de zile mari”.

Se-nțelege, desigur, că din acea clipă drumurile către paginile ziarului ne erau pe deplin deschise...

Cu ziaristul Calistrat Costin ne-am împrietenit imediat și el ne-a însoțit în câteva din documentările făcute în acele zile în județ...

„Trecut-au anii...”, vorba poetului. Multă vreme după acele zile nu ne-am mai văzut și auzit. Drumurile vieții ne-au dus pe fiecare-ncotro. Pe el l-au purtat în orașul în care s-a născut și unde avea să facă o

frumoasă carieră culturală, Bacău, mai întâi ca redactor la prestigioasa revistă „Ateneu”, apoi ca director al Teatrului „Bacovia” și al Teatrului de Animație, ulterior fiind ales și președinte al Filialei locale a Uniunii Scriitorilor.

Deschid mica monografie semnată de Grigore Codreanu într-o manieră mai puțin rigidă și „scorțoasă” (cum sunt mai toate scrierile de acest tip) și încă de la primele rânduri îmi dau seama că autorul mi-a luat-o cumva înainte, conturând profilul personajului său cât se poate de exact, așa încât nu-mi rămâne altceva de făcut decât să-l citez: „Impunător, dinamic și sociabil, poetul Calistrat Costin (alias Costin Costinel după actele de stare civilă), poate fi identificat ușor de la distanță. Cu o înălțime peste medie, nas acvilin și barbișon „maiorescian”, își duce, cu eleganță, rotunjimile de sorginte hedonistă, dar și semicalviția, pornită deja – ascunzându-și-le cât poate, dar fără să-și abandoneze zâmbetul strunit ce alimentează o umoare mobilă și imprezvizibilă, având pentru orice situație nouă o replică neechivocă.

În prezent, el reprezintă, în chip public, juridic și cultural, Filiala Bacău a Uniunii Scriitorilor din România. Reales ca președinte, pentru un nou mandat, în octombrie 2013, a reușit să impună Filiala Scriitorilor drept o formă instituțională de cultură și literatură, atât prin revista **Plumb**, publicație lunară ce apare sub egida Uniunii Scriitorilor, cât și prin cenaclul și activitățile cu publicul, desfășurate periodic, cum e **Toamna Bacoviană** și altele”.

Referitor la „activitățile cu publicul” simt numaidecât nevoia să-l completez pe monograf, spunând că am participat și eu la ultimele (cele mai recente) ediții ale „Toamnei Bacoviene” și am rămas foarte plăcut impresionat de desfășurarea de forțe, de program, de numărul mare de scriitori invitați, atât din județul gazdă, cât și din altele: Neamț, Suceava, Buzău, Galați, Botoșani, Vaslui...

Calistrat Costin este, cum notam mai sus, un scriitor cunoscut și pe deplin afirmat. Cele șaisprezece volume de poezie și alte trei de proză alcătuiesc deja o operă importantă despre care s-a scris și se va mai scrie.

Detaliind acum panorama poeziei lui Calistrat Costin, dl. Grigore Codreanu identifică, pe bună dreptate patru mari dominante: „*planeta – presupune surpriza și noutatea*; a doua lumea – înseamnă *vastitatea și varietatea*; a treia – *neantul, tristețea lucidă și resemnată*, iar a patra –

histrionul, înseamnă revanșa spiritului creator și inventiv”.

Poezia lui Calistrat Costin este, în ansamblul ei, un adevărat spectacol. Un spectacol în care sarcasmul, ironia și autoironia, un anume mod de a „pune în scenă” idei și gânduri, reflecții, adesea amare, un anume umor, foarte personal, persiflarea concură la realizarea întregului. Nu lipsește din „spectacol” predispoziția spre ludic, cuvintele chemându-se unele pe altele precum se cheamă scaunele învârtindu-se la roțile din târguri și iarmaroace. Rezultă de aici o notă inconfundabilă, foarte personală, dincolo de „joacă” distingându-se, la o mai atentă lectură, un ins neliniștit până la tragic, meditativ în toate cele. Din poemele lui nu se pot decupa citate, nu se pot extrage metafore și imagini întrucât sensul, mesajul se descifrează numai prin reproducerea întregului.

Are dreptate monograful. Chiar și un poem ocazional precum *La aniversare* conține în el germenii universului de întrebări și neliniști care bântuie ființa autorului: „M-am născut, am crescut, am copilărit viețuit / am fost, sunt, voi să fiu, un rătăcit, am jelit, / cât în șapte vieți, de răs n-am răs decât / în vreo trei, printre lacrimi, cele mai multe amare se cheamă c-am trăit, fiecare cu steaua și, / părțica lui de infinit, / am tânjit mereu la clipe viitoare, toate, însă / au trecut, m-au cam durut, mai bine mă plămădeau ai mei din uitare.”

Nesăbuitul, în loc să-mi caut liniștea și locul / de veci, vine, vine judecata, izbăvirea și n-am învățat încă să mor. / Învățătura aceasta de minte să ne fie oare la aniversare fericirea / la care e-n drept să râvnească din zorii ei mama omenirea? // Aș da ceasul înapoi, calendarul la gunoi, / sunt amar, puțin nectar mă simt bine, bine, bine / că m-am săturat de lume, nu de mine, nu de tine. / Mi-e un pui fricos de dor, vreau și nu mai vreau să mor”.

Nu întâmplător chiar titlurile unor volume pe care le-a publicat Calistrat Costin conțin ele însele „date definitorii” ale poetului: *Satiră duhurilor mele, Umor la gura țevii, Restu-i otravă, Bârfitor la colț de univers, Om fi greșit galaxia, La un pahar de neant*.

Purtând în viața civilă o pălărie à la american (pe care într-un exces de admirație a mea era gata-gata s-o scoată de pe cap și să mi-o dăruiască), Calistrat Costin are și în literatură prestanța unei personalități care nu poate fi confundată și față de care nu poți avea altfel de sentimente decât de prețuire sinceră și adevărată.

UN BIBLIOFIL UITAT – RICHARD DE BURY

Printre cititorii și colecționarii (de cărți), *bibliofilul* (și el cititor și colecționar de cărți rare și prețioase, manuscrise și tipărite) este o specie aparte, un amator dar și un profesionist care unește în demersul său pasiunea de a cunoaște și evalua și un instinct al acumulării (excesiv chiar, bibliomanie, adică „nebunie” pentru carte). În lexiconul grecului Suidas apare numele lui Philo Biblos, gramatic antic expert în selecția, prețuirea și obținerea unor manuscrise prețioase. Sub acest titlu Philobiblios a circulat în diverse copii scrierea în limba latină a lui *Richard de Bury* intitulată *De amore librorum* încheiată de autor la 24 ianuarie 1341.

Richard Aungerville de Bury (1287 – 1345) a scris acest text cu scopul unei bune folosiri a bibliotecii sale pe care intenționa să o doneze unui colegiu de la Oxford. Unde chiar el studiasse (între 1302 și 1312). Totodată a încercat să dea o explicație dragostei pentru cărți, bibliofiliei („marea pasiune care a dat un sens vieții mele). A avut o carieră publică importantă: consilier și păstrător al sigiliului personal regal (1329), trezorier și cancelar al Angliei (1334), iar în ultima parte a vieții sale episcop de Durham.

Recent am obținut pentru „Bibliotheca bibliologică”, colecție personală pe care o îmbogățesc încă, deși am donat-o Bibliotecii Centrale a Universității de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, talmăcirea cea mai recentă în limba franceză a lucrării lui Richard de Bury – *Philobiblon ou l’amour des livres*. Să amintim faptul că versiunea latină a circulat în copii manuscrise, în epocă și mai târziu, și a cunoscut și trei ediții tipărite în perioada incunabulară (prima din 1473 la Colonia). Timotei Cipariu avea în biblioteca sa o ediție tipărită la Lipsca în 1674. Primele traduceri moderne apar abia în secolul al XIX-lea (în limba engleză din 1832, iar în cea franceză din 1856).

Ediția în franceză pe care o prezentăm a fost publicată în 2001 la Éditions du

Rocher. Este o traducere din latină după versiunea lui Hippolyte Cocheris (din 1856), integral refăcută și corectată cu studiu introductiv și cu numeroase note, de Étienne Wolff.

Textul lui Richard de Bury cuprinde un prolog și 20 de capitole cu următoarea tematică: „Comoara înțelepciunii se află mai ales în cărți”; „Cum ne învață rațiunea să iubim cărțile”; „Cum trebuie apreciată valoarea cărților la cumpărarea lor”.

Câteva capitole (IV-VII) cuprind „plângeri” ale cărților în legătură cu cărturarii, călugării care posedă bunuri, călugării cerșetori și războaiele. În capitolul VIII scrie „Despre multiplele ocazii pe care le-am avut pentru a dobândi cărți din belșug”, iar în cele următoare autorul face considerații despre opțiunile pentru un gen sau altul de cărți: „Dacă preferăm scrierile anticilor, nu condamnăm nici studiile modernilor”; „Cărțile ating perfecțiunea prin moștenirea predecesorilor”; „De ce preferăm cărților de drept pe cele din artele liberale”; „De ce am avut atâta grijă pentru restaurarea cărților de gramatică”; „De ce n-am neglijat fabulele poezilor”.

Tematic vorbind capitolele care urmează constituie o serie care privește iubirea de carte, respectul și grija pentru aceasta: „Cine trebuie să iubească mai mult cărțile”; „Câte avantaje decurg din dragostea pentru cărți”; „Cât este de meritoriu să scrii cărți noi și să le restaurezi pe cele vechi”; „Despre respectul cu care trebuie îngrijite cărțile”. Ultimele trei capitole (XVIII-XX) formează și ele o serie tematică care vizează pe studenți și formarea lor în spiritul prețuirii cărților: „Am adunat o cantitate atât de mare de cărți pentru profitul comun al studenților și nu doar pentru plăcerea personală”; „În ce mod se vor comunica studenților cărțile mele”; „Rugăminte pentru studenți să prețuiască bunătatea noastră după meritul ei”.

(continuare la pagina 101)

Mihai Stan

CĂRȚILE UNUI ILUSTRU MONOGRAFIST

*Distins profesor, conștiință pură,/ Mihai Popescu a descris cu har/
pe cei ce-n al culturii vast altar/ oficiază sfânta-nvățătură./
Fiind el însuși nobil cărturar/ și-a pus întregul suflet în cultură/
și jertfa lui ne pare o bravură/ ce nu o să rămână în zadar./
În el surâd toți Văcăreștii-n pace/ văzând că astăzi moștenirea lor/
prin strănepoți a deveni deplină,/ că pe aceste sfinte plaiuri dace/
înțelepciunea se înalță-n zbor/ și printr-un nou Mihai prinde lumină./*
(Anatol Covali, Dascălului între dascăli)

A vorbi despre omul Mihai Gabriel Popescu, despre istoricul, eseistul, jurnalistul și etnograful, prezență activă în arealul cultural dâmbovițean și național, evocând scrierile sale dar și legătura sa strânsă cu revista „Litere” (peste un deceniu a deținut onorant rubrica de comentarii pe teme istorice – „Clio”), dar mai ales cu Editura Bibliotheca, unde i-au apărut 22 din cele 27 de cărți publicate în perioada 1972-2011, este nu numai un gest menit să amâne „uitarea” care, firește, se așterne asupra scriitorilor care, temporal, aparțin deja trecutului, dar și un mod de a-l reevalua pe prolificul autor în cadrul acestei rubrici – „Cărțile Bibliothecii” – în care sunt prezentați autori și cărțile acestora publicate în cei peste 17 ani de existență a Bibliothecii (editură fondată în 1997), care își poate înscrie printre realizări apariția, acum 15 ani, a revistei „Litere”, precum și înființarea Societății Scriitorilor Târgovișteni (2005), entitate culturală (167 de membri) ce se dorește și reușește, după spusele unor critici și istorici literari să fie continuatoarea firească și autorizată a Școlii prozatorilor târgovișteni. Așa cum aprecia acad. Mihai Cimpoi, cu referire la volumul „Societatea Scriitorilor Târgovișteni. Din istoria unei grupări literare”, „Societatea Scriitorilor Târgovișteni este cea mai importantă

mișcarea culturală, în special literară, survenită după Școala prozatorilor târgovișteni, afirmată după cel de-al Doilea Război Mondial [...]. Este, prin urmare, o mișcare cultural-literară ce se pune programatic sub semnul structural al unei Unități, pe care o reprezintă în prezent, într-un prezent etern, de care vorbea W. P. Ker, citat de René Wellek și Austin Warren. [...] Într-o vreme caragializată, de relativizare și disprețuire a valorilor, de tranziție infinită și de reactualizare a diferitelor complexe, eforturile prof. Mihai Stan (președinte fondator al SST, director al Editurii Bibliotheca și redactor-șef al „Literei”), ale directorului revistei, Tudor Cristea, ale tuturor celor din echipa de la Chișinău (subredacția „Litere”: Mihai Cimpoi, Iulian Filip, Ianoș Țurcanu, Vasile Romanciuc, Aurelian Silvestru, Igor Șarov ș.a.) și ale celor 167 de membri ai SST prezentați cu ample portrete biobibliografice, însoțite și de o cronică a activității societății capătă proporții ciclopice.” („Litere”, Anul XIV, Nr. 10 (163), octombrie 2013, p. 7-8).

O simplă enumerare a titlurilor cărților publicate de M.G. Popescu conduce la constatarea că în varii domenii ale culturii scrise el a fost inițiator, un pionier deschizător de drumuri.

Un citat din Sir John Frederick William Herschel – ilustru astronom englez, descoperitor al mai multor stele duble și nebuloase plasate în excelente cataloage stelare – așezat pe pagina a treia a cărții sale „Pagini la istoria culturii dâmbovițene” (2004) pare a fi o veritabilă profesiune de credință: „Dacă mi-ar fi îngăduit să aleg o pasiune care să mă susțină în toate împrejurările vieții și care să fie pentru mine un izvor nesecat de fericire, o protecție contra relelor existenței și contra răutăților oamenilor, aș alege pasiunea cititului. Un om cu astfel de gust e contemporanul tuturor raselor. Lumea a fost creată pentru el.”

Într-adevăr, istoricul, ziaristul, scriitorul, animatorul cultural M.G. Popescu este, mai întâi de toate, un om de carte. Astfel, în spațiul cultural dâmbovițean, el este prezent cu intervenții pe diverse teme în publicistică (peste 200 de articole publicate și 34 de comunicări științifice). După 1989, este o apariție constantă în librării – după mărturisirile sale, rodul tardiv, din fericire nu inutil, al numeroaselor fișe de lectură nevalorificate, lesne de înțeles de ce, în anii de comunism – în diverse ipostaze: memorialist (ciclul „Memoria dascălilor noștri” ajuns la al cincilea volum), ziarist („Scrieri din trecut”), etnograf („Runcu-Dâmbovița, pagini la o monografie” – 1972; printre puținele cărți care nu au apărut la Bibliotheca; „Râu-Alb Dâmbovița, pagini la o monografie – 1999; „Dâmbovița-2000. Micromonografii ale tuturor localităților județului Dâmbovița” – 2001; „Dâmbovița-2000. Micromonografii, ediție bilingvă română-engleză” – 2003; „Moțăieni. Dâmbovița, pagini la o monografie” – 2005, Ed. Gimnaziul; „Dâmbovița 1810-2010. Micromonografie, documente” – 2010”; „Tătărani. Dâmbovița 1634-2010, pagini de monografie” – 2011), istoric literar („Dinastia Ciorăneștilor”), istoric („Bărbuleț-Dâmbovița. Documente”, „Pagini la istoria bisericilor din Râu-Alb și Runcu”, „Pagini la istoria pădurii dâmbovițene”, „Pagini la istoria contemporană a pădurii”), folclorist („Radu lu’ Anghel”), ultimele, s-ar părea, lucrări rare în domeniu.

Remarcabilă ipostază a unei funciare modestii, M.G. Popescu și-a subintitulat cărțile de etnografie, rod al unor nesfârșite ore petrecute în arhivă, „pagini la...”, subînțelegându-se îndemnul pentru continuarea cercetărilor sale de către inși cu vocație din generațiile viitoare.

Ca istoric al culturii, MGP și-a adunat contribuțiile în volumele „Scrieri din trecut” (2001), „Pagini la istoria culturii dâmbovițene” (2004, 2007), „Scrieri istorico-literare” (2008).

Volumul intitulat, așa cum remarcam, nepretențios „Pagini la istoria culturii dâmbovițene” cuprinde, după mărturisirea autorului articole și studii publicate în perioada 2001-2004 în 15 ziare și reviste, majoritatea însă în „Litere”. Dată fiind diversitatea subiectelor abordate, MGP a ordonat textele pe criterii cronologice, cititorul descoperind însă lesne că acestea pot fi circumscrise câtorva teme constant dezbătute în scrierile sale.

Una din acestea, ce ar putea fi intitulată „Biserica și slujitorii ei”, cuprinde informații inedite pentru majoritatea cititorilor, până mai ieri subiecte tabu. Un exemplu: Când Radu cel Mare (domnitor rezident în Târgoviște de numele căruia se leagă introducerea tiparului în Țara Românească prin legendarul călugăr Macarie care a scos de sub teascurile tiparniței de la Mănăstirea Dealu, de lângă Târgoviște, „*Liturghierul*” – 1508, „*Octoihul*” – 1510, „*Tetraevangheliarul*” – 1512) intră în conflict cu Mitropolitul Nifon, fost patriarh de Constantinopol (mitropolitul se împotrivesc căsătoriei soarelui lui Radu – Caplea – cu Bogdan Vornicul, ce își părăsise fără motiv soția, de fapt o încercare fără succes de impunere a primatului autorității ecleziastice asupra puterii voievodale), acesta din urmă acuzându-l că „*Bogdan, având el muiere cu lege, au lăsat-o fără de nici o vină și au luat pe soru-ta; el este curvariu și soru-ta ca o preacurvă ce-i desparte este (...) împotriva legilor creștine*”, domnitorul îl alungă din cetate. La părăsirea Târgoviștei, în 1505, mitropolitul și-ar fi scuturat papucii „*ca să nu ia nici un fir de praf de pe pământul pe care se comisese o asemenea nelegiuire*” și i-a afurisit pe domn și pe poporul său.

O preocupare pentru didactica istoriei în școală – „Momente din istoria județului Dâmbovița integrate în istoria României” (2005) – este firească pentru cel care o viață a fost profesor de istorie, care a condus Filiala Dâmbovița a Societății de Științe Istorice din România timp de 20 de ani, dar și cercul profesorilor de istorie din liceele județului Dâmbovița (1982-1997).

Istoric pasionat și doritor de a lumina prin studiile sale pete albe din istoria dâmbovițeană, MG Popescu este și un documentat evocator al unor înaintași sau

contemporani care, în localitățile lor, adesea obscure, s-au manifestat ca luminători ai satelor, mai ales în „Memoria dascălilor noștri” (vol. I – 1998, Ed. Macarie, toate celelalte la editura Bibliotheca, vol. II – 1998, vol. III – 1999, vol. IV – 2000 și vol. V – 2003). Mihai Gabriel Popescu rezumă tematica acestor cărți astfel: „Închin această carte tuturor dascălilor care prin misiunea lor au fost, sunt și vor fi modelatori de caractere, educatori de conștiințe, luminători de minți, oameni cu dragoste pentru glia străbună și poporul român”. Cuvinte ce unora dintre contemporani, din păcate, li se vor părea desuete, dar care au constituit crezul unuia dintre cei mai de seamă etnologi dâmbovițeni.

M.G. Popescu este și un talentat evocator al unor personalități, stăpân pe arta portretizării, relevând trăsătura specifică, dominantă a caracterului personajului obiectivat, accentul căzând, în linia impusă în publicistică de Negruzzi sau Goga, pe firescul cotidian ce are ca efect umanizarea acestora, unii, din păcate, rămași, poate și din cauza manualelor de istorie, abstracțiuni simbolizate excesiv. Urmând, probabil, modelul lui N. Iorga („Oameni care au fost”) care a impus la noi portretul ca specie literară, MGP realizează portrete remarcabile renunțând la clișeele devenite loc comun, evitând generalizarea prin apelul frecvent la situații inedite ce pun în lumină, uneori nefavorabilă, aceste adevărate personaje istorice: Diaconul Coresi, Macarie, I.H. Rădulescu, Ion și George Ciorănescu, Ion Popescu-Runcu ș.a. Când vine vorba despre contemporani (Nicolae Ciachir, Constantin Rotaru, Gheorghe Bulgăre, Mircea Popescu ș.a.) – mai toți „dascăli” –, pe alocuri, autorul nu rezistă ispitei tonului encomiastic, eludând premeditat o ierarhie atestată, egalizând prin hiperbolă – figură de stil devalorizată prin uzul excesiv de până mai ieri. Este aici, desigur, admirația necenzurată pentru cei care, în concepția autorului, sunt creatorii culturii naționale, indiferent de înălțimea aportului. De aceea M.G. Popescu se entuziasmează sincer când evocă pe Mircea H. Popescu (scriitor și pedagog dâmbovițean), pe Cornel C. Teodorescu (un poet dâmbovițean mai puțin cunoscut), pe Ion Popescu și Constantin Teodorescu (doi inventatori dâmbovițeni). Sau când amintește de reviste ce apăreau acum aproape un secol: Satira, Almanahul Dâmboviței, Târgoviștea, Neamul românesc literar, Cuget clar, Graiul Dâmboviței.

Cele 134 de evocări-portrete alcătuiesc, în fapt, o succintă enciclopedie a personalităților culturii dâmbovițene, fiind, în același timp, o invitație pentru contemporani și urmași să continue și să dezvolte tema, ceea ce s-a și reușit, pentru orașul nostru, prin „Enciclopedia orașului Târgoviște”.

Cu siguranță, prin scrierile sale, M.G. Popescu a deschis – ca etnograf – prin monografiile sale, seria unor monografiști, mai toți scriitori, membri ai Societății Scriitorilor Târgovișteni, care se consideră, direct sau indirect, continuatorii ilustrului monografist care a fost Mihai Gabriel Popescu. Vom aminti, enumerând, doar autorii și realizările de excepție ale domeniului ce se înscriu în cadrul celor 45 de monografii, studii etnografice și de istorie locală apărute la Editura Bibliotheca: *Vatră și oameni în freamătul vremii. Bezdead – CDXXVIII* (Victor Davidoiu); *Balada la lăutarii din Fântânele. O istorie a comunei Cojasca, culegere de balade și studiu* (Niculae Ionel); *Monografia comunei Ocnîța. Ocnîța – Scaun Domnesc; Monografia comunei Răzvad. Răzvad – vatră voievodală* (George Toma Veseliu); *Runcu în eternitate. Mituri, legende și realități* (Victor Negulescu); *Istoria Nucetului-Dâmbovița. Cronologie enciclopedică* (George Coandă); *Istoria Aninoasei-Dâmbovița. Cronologie enciclopedică* (George Coandă, Gabriela Nițulescu, Constantin Voicu).

O mai bună încheiere a acestei evocări decât spusele acad. prof. univ. dr. Anghel Rugină, Boston, SUA, nu credem că ar fi: „Toate urările mele de bine, de succes în nobila muncă pentru viitor că sunt convins, că dumneavoastră, domnule Mihai Gabriel Popescu, nu vă veți opri aici, Târgoviștea fiind un nepuizabil izvor de inspirație, atât pentru trecutul său de istorie de ieri, dar și de astăzi prin oameni ca dumneavoastră. *Memoria dascălilor noștri*, este scrisă de domnul Mihai Gabriel Popescu, get-beget un fiu al pământului din regiune, pe care îmi îngădui să-l felicit fiindcă a făcut o faptă națională bună. Moștenirea trecutului se compune din sufletul națiunii și el trebuie trecut la generația care urmează. Nu există mai mare onoare decât să aduci elogiul celor care ne-au dat viață (bunii părinți) și celor de la care am luat lumină intelectuală. Mihai Gabriel Popescu a îndeplinit o datorie sacră față de înaintași în cartea «Memoria dascălilor noștri».” Ceea ce face și autorul acestor rânduri.

EMINESCU UNIVERSAL

Receptarea în publicații de limba italiană

Italia este a doua țară, după Germania, care a tradus și comentat poezia lui Mihai Eminescu.

Încă în timpul vieții poetului, ca însemn al recunoașterii valorii creației sale literare, promovată de publicațiile de limbă germană, „**Rivista internazionale**” (1 martie 1881) prezintă elogios poeziile eminesciene, imediat după publicarea lor în premieră europeană (în volumul „*Rumänische Dichtungen*”, Leipzig, început de an 1881). Ca urmare a rezonanței poeziei eminesciene în diferite cercuri literare din Italia, o notorietate literară precum Marco Antonio Canini selectează și traduce din creația eminesciană **poezii, pe care le include în celebra sa antologie a poeziei de dragoste din Italia și din întreaga lume**, „*Il libro dell'amore. Poesie italiane e straniere*”, apărută la **Veneția**: în volumul 2, din 1887, include *Sonet II (Sunt ani la mijloc)*, în volumul 3, din 1888, *Sonet III (Când însuși glasul)*, iar în volumul 4, din 1889, *Il desiderio (Dorință)*. În același an, 1888 (dar și ulterior, în 1890-1891), la **Florența**, cunoscutul poet și exeget, Angelo de Gubernatis îl recomandă lumii literare latine pe Mihai Eminescu în al său „**Dictionaire international des écrivains du jour**”, drept „**poetul de prim rang al țării sale**”. În alt mare centru cultural, **Milano**, în 1892, cunoscutul autor de manuale, adresate celor interesați de cunoașterea limbii și literaturii române, Romeo Lovera prezintă viața și opera lui Mihai Eminescu, pe care o ilustrează cu traduceri: în ediția din 1906 include *Și dacă*, în edițiile din 1907 și 1908, care apar la **Florența**, mai include *Singurătate, Venere și Madonă, Și dacă*, apoi în „*La letteratura rumena con breve Crestomazia e Dizionariette esplicative*” (**Milano, 1908**), include în capitolul despre Eminescu, comentariile biobibliografice fiind susținute în plan comparativ cu 4 poezii în limba română și cu versiunea italiană *Singurătate, Și dacă*. Dintre periodicele de la acest început de secol

se remarcă „*Nuova Rassegna di letterature moderne*” din **Florența**, care între 1906-1907, publică un articol și poeziile *Singurătate, Veneția, Venere și Madonă, Și dacă*, toate traducerile fiind semnate de P. E. Bossi.

În perioada interbelică și ulterior apar **volum eminesciene de poezii și proză, seria de studii monografice și capitole în istorii de literatură română, mai ales de literatură universală, semnate de mari personalități** precum Tagliavini, Ortiz, Lupi, Ruffini, Bertoni, Camiluci, Quasimodo, Ungaretti ș.a., care apreciază „**transparența stilului eminescian și sufletul pesimist al poetului, un Tasso al României**” (**Roma 1922**), personalitatea poetului, care „**stă alături de marii maeștri ai literaturii universale**” (**Napoli, 1923**), **motivele comune la Eminescu și Carducci, Machiavelli, D'Anunzio** (**Roma, anii '30**), **poezia eminesciană raportată la cea a liricilor germani, francezi, belgieni, italieni** (**Milano, 1939**, în „*Poeti del mondo*” de Spiritino Massimo). Ideea a fost motivată și aprofundată în seria studiilor despre lirica eminesciană, între care se remarcă **prima teză de doctorat**, publicată de Marco Pompilio (**Roma, 1931**) sau lucrările de autor, ca cea recentă a lui **Marco Cugno, Mihai Eminescu: nel laboratorio di Luceafărul** (**Alessandria, 2007**), de asemenea un studiu documentar aparținând lui **Giuseppe Manita** (editat de Accademia Internazionale II Convivio, **Castiglione di Sicilia, 2009**), care comentează și 5 lucrări în limbile italiană și română despre **coincidențe între viața și opera celor doi poeți romantici, Eminescu și Leopardi, lucrarea fiind prezentată de autor și la Congresul Internațional al Eminescologilor** de la Chișinău din 3-4 septembrie 2013, în cadrul dezbaterilor dovedind cu manuscrise eminesciene că poetul român a cunoscut și tradus poezia lui Leopardi.

Dinre contribuțiile criticii italiene, care au **adus în atenția mediului literar internațional dimensiunea și valoarea universală**

demonstrată a creației eminesciene, se detașează lucrarea cunoscutului profesor universitar, eminentul eminescolog **Rosa del Conte**, un amplu studiu monografic, inițial teză de doctorat, *Eminescu o dell'Assoluto* (**Modena, 1962**, în România a fost tradusă în 1990 și 2003;), care ilustrează textul italian cu 8 poezii și peste 3000 de versuri disparate, completate și publicate într-un volum cu 53 de poezii (**Madrid, 1982**). Dintre autorii numeroaselor **ecouri elogioase** despre cartea amintită, „Eminescu sau despre absolut”, publicate după 1962 s-a remarcat **Micea Eliade**, care ulterior realizează **similitudini și compatibilități între Eminescu și Shakespeare, Byron, Milton, Morus, Schelley, Frost, Whitman** (cf. vol. *Eminescu. Recognition in English*, **Milano, 2000**). Rosa del Conte a fost și unul dintre primii organizatori de **simpozioane internaționale pe tema universalității lui Eminescu**, „la care au participat nume prestigioase ale cercetării literare din întreaga lume”, comunicările științifice reunindu-le în volume, cum au fost. cele de la **Veneția în 1964 și Roma, 1967**, dar și altele la **Roma în 1987 sau Roma și Milano în 2000**, la care „au participat eminescologi din Italia, Germania, Portugalia, Spania, Anglia, Iugoslavia, Ungaria, Suedia, România”.

Cum se poate observa, pe aceeași scară a valorii universale au abordat creația eminesciană și mass-media, care a reflectat acțiunile cultural-științifice și de masă, dar și ecoul ei începând cu „Revue Franco-Italienne et du Monde latin” (**1902**) și până în zilele noastre, dintre care se evidențiază concluzia din „Omagiul lui M. Eminescu” (M. Luizi, **1989**): „**Evocările din anul jubiliar 1989 au contribuit în a impune importanța și bogăția unei poezii ce onorează secolul său și cultura europeană**”.

Un rol aparte în recunoașterea și consacrarea creației literare eminesciene l-au avut **publicațiile enciclopedice**, prin **interesul manifestat pentru dimensiunea universală a operei poetului român ca reprezentant de frunte al latinității literare, promovat** în numeroase centre de cultură – adevărate **focare de iradiere a mesajului eminescian** – între care se disting, câteva titluri și ediții: „Di scienze, lettere ed arte” (**Roma, 1932**, ref. G. Călinescu, în deosebi cele din perioada postbelică, precum „Dizionario letterario Bompiani degli autori di tutti i tempi e di tutte le letterature” (**Milano, 1956-1957**, ref. Gino Lupi), „Dizionario Universale della letteratura contemporanea” (**Milano, 1959-1963**, ref. Rosa del Conte) sau „La Nuovo Enciclopedia delle Letteratura” (**Milano, 1985**), *Dizionario della letteratura mondiale del 900*, (**Roma,**

1980, 1987), „Dizionario degli autori” (**Milano, 1987**), „Enciclopedia Italiana Treccani” (**Roma, 1990**) etc.

Interesul pentru valoarea operei, în general a mesajului creației eminesciene, în cei peste 130 de ani investigați (1881-2013), s-ar putea dovedi și printr-o **evaluare cu metode cantitative-matimatiche de măsurare a calității prin „aproximarea” măsurii în care traducerile în limba italiană sunt „mai aproape” sau „mai departe” de valoarea originalului românesc**, precum și de **valoarea universală a operei clasicilor consacrați ai literaturii italiene, Dante sau Leopardi**.

Un „bilanț” sugestiv privind prezența masivă a traducerilor și referințelor critice eminesciene în publicațiile de limbă italiană – ca indiciu al interesului – arată astfel:

a- peste 1500 titluri de traduceri (între care cel puțin 200 sunt aproximative, deoarece sumărul unor volume nu ne-a fost accesibil, „de visu”). Dintre sursele accesibile nouă am identificat, exclusiv în limba italiană, **29 de volume, ediții separate**, cuprinzând peste 1200 de texte traduse, de asemenea **90 de traduceri cuprinse în 22 de culegeri antologice** și peste 50 de traduceri, publicate de peste 20 de **publicații periodice**, care pot fi completate cu peste 120 de traduceri apărute ca anexe în lucrări eminesciene de istorie și critică literară sau în grupaje de traduceri din periodice, subsumate toate acestea totalizând peste **70 de publicații** cu peste 1500 de **traduceri tipărite**. Aceste date se cuvine a fi **completate cu cele apărute în ultimele decenii în publicațiile on-line**, care ar mări considerabil numărul traducerilor din publicațiile tradiționale tipărite.

b. peste 450 titluri de lucrări de critică și istorie literară, cuprinse în **19 volume tematice, publicate în ediții separate** (cuprinzând cel puțin 125 de referințe critice în limba italiană, monografii, lucrări de doctorat ș. a., despre opera eminesciană), de asemenea **22 de culegeri antologice** (care cuprind peste 160 de istorii literare, cursuri și manuale, comunicări la reuniuni științifice internaționale, enciclopedii, prefețe, eseuri, date biobibliografice, studii, articole), precum și peste 50 de **publicații periodice** (în care apar peste 60 de studii, articole, recenzii), la care se adaugă peste 90 de referințe critice (prefețe, note biobibliografice, comentarii, relatări despre acțiuni publice), incluse în volumele și culegerile antologice cu traduceri sau în publicațiile periodice din care am reținut traducerile. Din acest bilanț general nu putem omite referințele critice, comunicate în ultimele decenii pe **canalele – uni și multilingve – on-line**, Google, Facebook,

Sitte-uri, SD-ROM, reviste, volume de mare audiență și cel mai mult accesate, între acestea evidențiind enciclopedia „Wikipedia”, care prezintă viața și opera lui Mihai Eminescu în peste 40 de limbi, inclusiv în italiană, cu posibilitatea traducerii automate a textelor în cele peste 100 de limbi în care apare această „Enciclopedie liberă”, interactivă.

Aceste date reprezintă indicii ale **contribuției publicațiilor de limbă italiană la cunoașterea și consacrarea lui Eminescu în Italia** (volume și periodice de prestigiu din Roma-60 de publicații, Milano-53, Florența-21, Torino-13, Veneția-9, Modena-8, Napoli-6, Parma-5, Catania-4, Genova-4, Calabria-2, Novara-2, Padova-2 și câte una în Alessandria, Bari-Figli, Bologna, Castiglione de Sicilia, Mantova, Mesina, Palermo, Perugia, Renecate, Verona), precum și în alte țări: **Germania** (Heidelberg-2, München-2), **Grecia** (Salonic-1), **Republica Moldova** (Chișinău-2), **Spania** (Madrid-3), **Ucraina** (Cernăuți-2, Kiev-5), **Ungaria** (Budapesta-3), evident **România** (București-20, Cluj-Napoca, Iași și Sibiu câte 4, la Bacău, Constanța, Craiova, Satu Mare, Vălenii de Munte câte 1, iar fără indicarea localității-20).

De reținut este și faptul că în Italia poezia lui Eminescu – privită din perspectiva „unicității” specifice originalului românesc și

a posibilității reduse de a-l transpune în sistemul prozodiei specifice poeziei italiene – pare a fi apreciată mai puțin prin litera traducerilor (multe sunt realizate în proză și în vers liber).î; în schimb, este comentată în mai mare măsură sub aspectul valorii generale literar-artistice, din care cauză și „învelișul” lingvistic italian este diferit de cel al originalului românesc, de unde percepția și evaluarea poeziei eminesciene s-ar baza, în viziunea noastră, pe „intuiția” valorii literar-artistice (recent, Premiul Nobel pentru fizică a fost acordat pentru demonstrația că „intuiția” este o funcție a creierului). Așa s-ar putea explica faptul că cititorii, cu deosebire literații, fără să cunoască originalul românesc, îi pot intui valoarea chiar și din traduceri, „mai aproape” sau „mai departe” de original. Un exemplu tipic, în acest înțeles, îl reprezintă Președintele Comunității Europene a scriitorilor, Giuseppe Ungaretti, care referindu-se la Eminescu, dar fără a cunoaște limba română și poezia eminesciană în versiunea originală, ci din traduceri, i-a **intuit și apreciat vocația de geniu poetic universal: „Poet cu un sentiment chinuit și ars până la atingerea acelei înalte splendori care face din el unul dintre cei mai mari poeți ai timpului său și ai tuturor timpurilor”** (1964).

(urmare de la pagina 95)

Un bibliofil uitat – Richard de Bury

Din păcate generoasa donație nu s-a constituit ca o bibliotecă de învățământ pentru că a fost vândută și împrăștiată după moartea lui pentru a acoperi datoriile pe care le lăsase. Nu s-a păstrat nici catalogul colecției întocmit de el însuși, dar ne-a rămas manuscrisul latin al scrierii sale, mărturie în timp pentru începutul bibliofiliei moderne, situat totuși foarte devreme, în secolul al XVI-lea.

După cum observă Étienne Wolff unele capitole ale cărții au un rol de ghid intelectual care conține o pedagogie a studiilor într-o epocă în care anticii erau valorificați (suntem la începutul Renașterii), iar modernii abia își fac apariția. De fapt Richard de Bury nu credea încă în modernii care aveau să urmeze căci întâlnindu-l pe Francesco Petrarca în 1333 la Avignon (după cum relatează într-o scrisoare tânărul poet italian) îl tratează pe acesta cu o condescență decepționantă pentru un intelectual interesat de opiniile și cunoștințele britanicului. Petrarca nu era

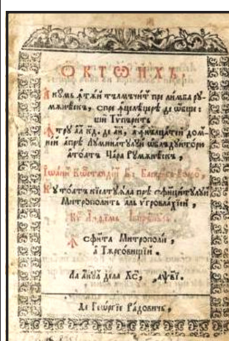
cunoscut la acea dată, de unde și lipsa de considerație a lui Richard de Bury, dar în posteritate autorul *Canțonierului* (Canzoniere, 1360) rămâne faimos, în vreme de cărturarul englez este un bibliofil uitat. Aflat între două lumi – un Ev Mediu crepuscular și o Renaștere emergentă – Richard de Bury scrie încă într-o latină medievală dificil de tradus, ceea ce a impus reluarea și corectarea de către Étienne Wolff a traducerii lui Hippolyte Cocheris.

În limba română Philobiblon-ul nu a fost încă tradus, deși a fost un proiect editorial care-l viza cu prilejul întâmpinării Anului Internațional al Cărții (1972). Atunci s-a realizat o ediție în limba maghiară (la Editura Kriterion, 1971), tradusă și adnotată de Bodor András după textul latin al ediției critice îngrijite de Antonio Altamura (Neapole, 1954), cu un studiu introductiv de referință al lui Sigismund Jakó intitulat „Bibliofilia medievală și Philobiblonul lui Richard de Bury”, un document istoric al bibliofiliei în Europa, din primele secole al celui de al doilea mileniu și până spre sfârșitul secolului al XIV-lea, în care Richard de Bury este considerat drept „cel care a dăruit literaturii europene primul elogiu – cu valoare permanentă – al bibliofiliei”. *Au și cărțile soarta lor.*

ACTIVITATEA TIPOGRAFICĂ TÂRGOVIȘTEANĂ ÎN EPOCA BRÂNCOVENEASCĂ (2)

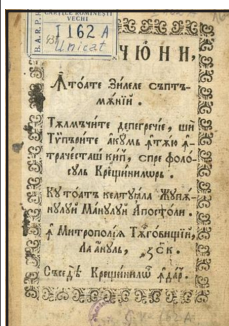
În 1712, același Radovici va scoate în românește un **Octoih** (Ibidem, I, 162, p. 485-486) de 464 pagini, format în 4°, tipărit negru cu roșu. În prefață se arată că lucrarea a fost „tălmăcită de pre vorba ce grecească și slovenească pre limba noastră cea românească.” Titlul este încadrat în flori de compoziție tipografică, iar pe verso-ul foii de titlu se regăsesc versurile dedicate stemei Țării Românești.

Octoih, 1712
Foie de titlu

În 1712 se va tipări cartea **Rugăciuni în toate zilele săptămânii. Tălmăcite de pe grece și tipărite acum întâi într-acest chip, spre folosul creștinilor** (Daniela Poenaru. Contribuții la bibliografia românească veche. Târgoviște: Muzeul Județean Dâmbovița, 1973, p. 14), având 26 foi, în format în 8°, fiind realizată de Gheorghe Radovici. Din punct de vedere ornamental lucrarea conține un Deisis și xilogravura reprezentând-o pe Maica Domnului pe tron, precum și vignete și frontispicii.

După cum este deja cunoscut, la 1508, Macarie tipărește la Târgoviște primul *Liturghier* care are o dublă însemnătate: este

Rugăciuni..., 1712
Foie de titlu

Rugăciuni..., 1712
Deisis

prima carte românească tipărită și este prima ediție a acestei cărți de cult în limba slavonă.

În anul 1570, diaconul Coresi va tipări primul *Liturghier* în limba română, incomplet, iar Mitropolitului Dosoftei i se datorează prima ediție completă, în limba română (Iași, 1679). La rândul lui, pentru a împlini nevoia din ce în ce mai simțită a slujitorilor și credincioșilor români de a înțelege ceea ce se citește în biserică, Mitropolitul Antim va traduce și va da la tipar în anul 1713 o **Liturghie** (Ioan Bianu; Nerva Hodoș. Op. Cit, I, nr. 164, p. 487). Lucrarea este în format în 4°, are 210 pagini numerotate, tipărită negru cu roșu, cu 26 rânduri pe pagină. Pe verso-ul foii de titlu

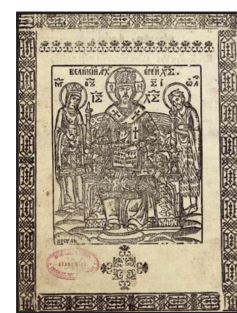

Liturghie, 1713
Foie de titlu

Liturghie, 1713, Stema
Țării Românești

se află stema Țării Românești și versurile dedicate domnitorului. Tipograful a fost Gheorghe Radovici, iar ilustratori Ursul Zugravul (Deisis), Dimitrios (Sf. Vasile) și Ioanichie (Sf. Grigore).

Liturghie, 1713
Deisis

O lucrare trilingvă (slavonește, românește, grecește) va vedea lumina tiparului în martie 1713, și anume un **Catavasier**. În prefață, tipograful Gheorghe Radovici spune că „o închinu prea sfințitului și prea înțeleptului Mitropolit a toată

Liturghie, 1713, Masa proscomidiei

Ungrovlahia, Kyr Anthimu, stăpânului meu și făcătorului de multu bine, carea mă rog să o primești cu blândețe și cu față lină.”

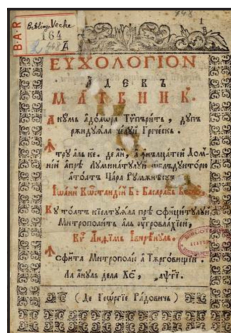
În același an se va fi scos de sub tipar un **Molitvenic** (Ibidem, I, nr. 164, p.551; vol. IV, p. 41) (Evhologhion adică M[o]l[i]tv[e]nic acum a doua oară tipărit, după rânduiala celui grecesc) de 496 p., format în 4°, tipărit negru cu roșu de către același Gheorghe Radovici.

Catavasier, 1713, Iisus Christos judecător

Pe verso-ul foii de titlu se află stema Țării Românești, precum și numeroase frontispicii, viniete și inițiale ornate. În prefață se se află adresarea către cei care vor cită cum ca să ierte geșelile întâlnite: „iară cei ce vă veți întâmpla a ceti, bucurativ-ă în Domnulu și vă rugați pentru noi, și ce greșală veți afla, veri în cuvinte, veri în slove, îndreptați cu duhulu blândețelor, ne puindu-ne în ponosu, că pre cumu iaste cu neputință ceriului a se vede fără nori, așa și typariului fără greșală.” (Ibidem)

Lucrarea **Pilde filosofești** (Ibidem, nr. 165, p. 487) va fi tradusă de Antim, pentru nevoile școlilor din București și se va tipări sub titlul de: *Pilde filosofești depe limba grecească tălmăcite rumânește, care cu cucerire s-au*

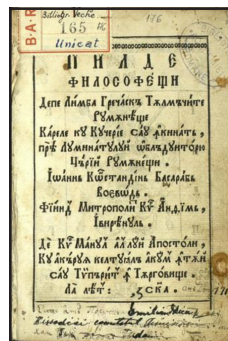
Molitvenic, 1713
Foaia de titlu

Molitvenic, 1713,
Stema Țării Românești

închinat Prealuminatului Oblăduitoriu Țării Rumânești Ioan Constandin Basarab Voevod..., la 1713. Tipograful este tot Gheorghe Radovici, lucrarea fiind de format în 8° mic, cu 17 rânduri pe pagină. În prefața închinată domnului se arată că: „am pus nevoință de s-au tălmăcitu aciastă carte de pre vorba ce proastă greciască pre limba rumânească, și cu a me cheltuială amu făcutu de s-au tipăritu spre folosul aceștii patria.” (Ibidem, p. 488)

Lucrarea **Maxime Filosofice** (Ibidem, nr. 166, p.489-491) (1713) reprezintă o culegere de sentințe filosofice traduse din limba italiană în limba greacă de preotul Ioan Avramiu, având 59 de foi, format în 8° mic. De asemenea, sunt scrise și două prefețe semnate de Manu Apostol, una dedicată Domnului „Ioan Constantin Basarab Voevod” și una cititorilor. Rostul tipăririi acestei lucrări este subliniat astfel: „Și pentru că mulți le-au socotit vrednice de tipărire și folositoare tuturor, pentru multele și deosebitele sfaturi ce cuprind, am conlucrat și eu pentru dragostea neamului meu să se dea la lumină și să se tipărească cu cheltuiala mea spre folosul prea iubitei noastre mame obștești a Greciei, pentru ca să se folosească și din acestea fiii ei iubitori de învățătură, și câți sunt doritori de sciință și de filosofie.”

Pilde filosofești,
1713, Foaie de titlu

Pilde filosofești, 1713
Stema Țării Românești

Alexandria (1713) romanul popular ce cuprindea întâmplările fantastice ale lui Alexandru Macedon va fi tipărit, se pare, tot la Târgoviște după cum precizează și Del Chiaro în *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia* (1718).

După cum vedem, Constantin Brâncoveanu nu a fost doar un mare ctitor de mănăstiri și biserici, ci și un sprijinitor al „culturii românești prin scris și tipar” (N. Iorga. Activitatea culturală a lui Constantin Vodă Brâncoveanu și scopurile Academiei Române. În: „Analele Academiei Române”, seria II, 1914-1915, p. 161) contribuind în mod deosebit la dezvoltarea artei tipografice, la tipărirea de cărți pentru propria țară sau pentru alte teritorii locuite de români, fiind un sprijinitor prin cuvânt și faptă al Ortodoxiei de pretutindeni, o figură de seamă din istoria neamului românesc.

XILOGRAVURI POPULARE DIN TRANSILVANIA în Colecția Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti” (1)

Colecția de icoane a Muzeului Național al Satului „Dimitrie Gusti” din București cuprinde peste 1200 de piese, reprezentând: icoane pe lemn (553 piese); icoane pe sticlă (617 piese);

icoane de vatră (15 piese); xilogravuri (8 piese); icoane din metal turnat (14 piese); icoane pe tablă – pictură și imprimare pe suport metalic (2 piese).

Numărul icoanelor nu este stabil, ci se modifică pe măsură ce muzeul face noi achiziții sau primește donații.

Xilogravurile populare din colecția studiată sunt piese foarte rare, create în secolul al XIX-lea, în localitatea Hășdate, Cluj. Acestea au fost achiziționate din colecția Ion Mușlea, în perioada 1954-1955. Majoritatea pieselor sunt semnate și

date, prezentând o valoare deosebită, ceea ce a determinat încadrarea lor în categoria Tezaur.

Exemple:

– *Scene din „Alexandria”*, Georgius Papp, 1817 (?), Nr. inv. MS 10290; 41,5 x 33,5 cm.

– *Sfântul Gheorghe*, Pop Onisie, sec XIX, Nr. inv. MS 10291; 41,5 x 33,5 cm.

– *Cei patru Evangheliști*, Pop Gheorghie, sec. XIX, Nr. inv. MS 10292; 35,5 x 31,5 cm.

– *Slăvirea Maicii Domnului*, Nechita Morariu, 1862, Nr. inv. MS 10293; 38,5 x 30,5 cm.

– *Iisus Hristos Învățător*, Pop Gheorghie, 1806, Nr. inv. MS 10294; 41,5 x 33,5 cm.

– *Sfinții Împărați Constantin și Elena*, sec. XIX, Nr. inv. MS 10295; 38,5 x 30,5 cm.

– *Sfântul Haralambie*, Nechita Morariu, 1840, Nr. inv. MS 10296; 41,5 x 33,5 cm.

– *Cocoș*, Pop Onisie, 1840-1870, Nr. inv. MS 10297; 41,5 x 33,5 cm.

Scurt istoric

Potrivit *Dicționarului de Artă*, *xilogravura* (gr. *xylon*, lemn) este tehnica cea mai veche de gravură în relief (*Dicționar de artă*, vol. II, București, Editura Meridiane, 1998, p. 208). Prin extensie, termenul a fost atribuit și matriței (plăcii gravate) și chiar stampeii ce rezultă prin imprimarea modelului pe hârtie.

Arta gravurii apare în Țările Române în secolul al XVI-lea, sub forma ilustrației de carte. În Moldova gravura executată la mănăstirea Neamț este cunoscută din aceeași perioadă. Condițiile în care a apărut

*Scene din „Alexandria”, Xilogravură,
Georgius Papp, 1817 (?),
Nr. inv. MS 10290; 401,5 x 33,5 cm.
Clasată în categoria Tezaur.*

Sfântul Gheorghe, Xilogravură, Pop Onisie, sec. XIX, Hășdate, Cluj, Nr. inv. MS 10291; 41,5 x 33,5 cm. Clasată în categoria Tezaur.

xilogravura populară nu sunt bine cunoscute.

În arta populară, xilogravura se dezvoltă începând din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, până la sfârșitul secolului al XIX-lea.

În prezent se cunosc aproximativ 100 de piese, acestea fiind păstrate în colecțiile unor instituții muzeale din țară: Muzeul Național al Satului „Dimitrie Gusti”, București, Biblioteca Academiei Române, Muzeul Etnografic al Transilvaniei, Cluj-Napoca. Majoritatea gravurilor țărani și-au semnat creațiile, iar uneori le-au și datat. Dintre aceștia se remarcă: Pop Gheorghie, Nechita Morariu, Pop Onisie, Georgius Papp. Există însă și xilogravuri nesemnate și nedatate, pe care specialiștii le-au atribuit unora dintre creatorii consacrați, în funcție de particularitățile de tehnică artistică și stilistice pe care le prezintă.

«Un document din 1776 atestă pentru prima dată existența breslei zugravilor care „...zugrăvesc și tipăresc și pe hârtie” în satele Ocna Gherlei, Hășdate, Silivaș și Săplac. După o stampă datată 1700, începuturile acestui meșteșug artistic se situează în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Exemplarele păstrate din secolul al XVIII-lea aparțin unor meșteri care stăpâneau tehnica gravurii pe lemn» (Georgeta Stoica, Paul Petrescu, *Dicționar de artă populară*, Ed. Enciclopedică, București, 1997, p. 491-492).

Xilogravurile populare din Transilvania au fost realizate de țărani gravori talentați

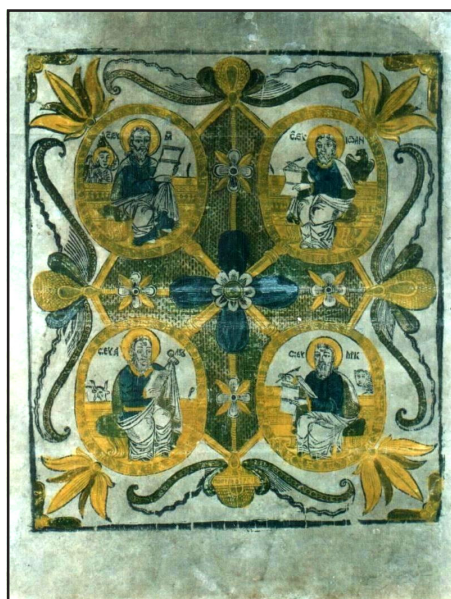
și sunt cunoscute sub numele de stampe populare din Hășdate. Ele sunt realizate fie prin imprimarea modelului de pe plăcuța de lemn pe hârtie, fie în tehnică mixtă – gravură în lemn cu intervenție ulterioară în culori vegetale sau în vopsele de anilină.

Xilogravurile se vindeau neînramate și tot așa erau folosite pentru decorarea interiorului caselor țărănești, fiind lipite sau fixate în cuie pe pereți, pe lăzile de zestre. De asemenea, au fost utilizate pentru decorarea interiorului bisericilor de lemn sau au fost lipite pe diferite obiecte liturgice. Unele au fost lipite pe partea interioară a copertei unor cărți.

Xilogravurile țărănești mai erau numite și „hârtii de stea”, deoarece din ele se tăiau fragmente (mai ales din cele ce înfățișau 16 sfinți mici) care se foloseau pentru împodobirea Stelelor purtate de copiii colindători la Crăciun.

Stampele populare au constituit și modele pentru icoanele pictate pe sticlă.

Fixate în cuie sau lipite pe pereți, xilogravurile fie că se înnegreau de fum, fie că se degradau din cauza umezelii sau erau rupte de copii, nu rezistau mai mult de o lună sau două. Ele trebuiau înlocuite cu altele. La Crăciun mai ales, oamenii își împodobeau casa cu astfel de icoane noi. Ele se puteau cumpăra la un preț mic, așa încât nimeni nu gândea să le protejeze pentru a le avea un timp mai îndelungat. Așa se explică faptul că, deși au avut o circulație mare, xilogravurile au rămas foarte puține. Specialiștii preocupați de

Cei patru Evangheliști, Xilogravură populară, Pop Gheorghie, sec. XIX, Hășdate, Cluj, Nr. inv. MS 10292; 35,5 x 31,5 cm. Clasată în categoria Tezaur.

Slăvirea Maicii Domnului, Xilogravură populară, Nechita Morariu, 1862, Hășdate, Cluj, Nr. inv. MS 10293; 38,5 x 30,5 cm. Clasată în categoria Tezaur.

xilogravura populară hășdățeană nu au găsit date concludente referitoare la originile ei. Se presupune că meșteșugul putea proveni din mănăstirile moldovenești, din mănăstirile din apropierea Niculei, precum și din alte lăcașuri de cult ardelenene. Există o asemănare și cu stampele de la mănăstirile Pecerska și Poceaev din Ucraina, care între anii 1721-1802 au avut o bogată producție de astfel de piese.

„Trebuie să înregistrăm și faptul că, pe la sfârșitul veacului al XVIII-lea, iconarii ruși și polonezi au fost găsiți desfăcând icoane până prin părțile Brașovului și Făgărașului și că unele icoane de la Hășdate au inscripții slave, alături de cele românești, iar altele numai slave. Dar de oriunde ar fi venit întâiul meșter, el găsea terenul pregătit, întrucât țărani noștri cunoșteau elementele tehnicii gravurii. După cum a observat mai întâi profesorul Gheorghe Oprescu, unii din ei gravau doar în lemn monograma lui Cristos, pentru a o imprima pe prescuri și cunoșteau, probabil și tiparele de caș și unt sau cele pentru turte ale ungarilor, lucrate cu o tehnică asemănătoare.” (Ion Mușlea, *Icoanele pe sticlă și xilogravurile țăranilor români din Transilvania*, București, Editura Grai și suflet – Cultura Națională, p. 26). Xilogravurile nu erau vândute de gravori, ci de negustori. Ei le desfăceau prin satele din Ardeal, Maramureș, Banat, prin Moldova, Bucovina, Muntenia și chiar în sudul Dunării. «Spuneau, firește, că vin „de la mănăstire”. Oamenii nu prea

cumpărau înainte de a le proba și preotul satului – aceasta pentru a le controla oarecum sfințenia» (*Ibidem*, p. 30).

Deși xilogravura populară a cunoscut o mare amploare, până în prezent se cunosc numai numele a cinci meșteri, pe care îi vom prezenta:

Gheorghe Pop – de la care au rămas 11 xilogravuri, date între anii 1798–1824.

Nechita Morariu sau **Morar**, care semnează doar 10 xilogravuri, date între anii 1834-1862.

Simion Pop – semnează doar 3 xilogravuri, toate date 1842.

Onisie Pop – cel mai productiv gravor de la Hășdate, el semnând 17 stampe populare, dar nedatând decât două: 1843 și 1851. „Sub acest penultim gravor țăran, care știa să utilizeze clișeele antecesorilor săi, creând el însuși altele nouă, meșteșugul de la Hășdate pare să fi atins culmea înfloririi sale. Aceasta se petrecea, probabil între anii 1840-1860” (Ion Mușlea, *Xilogravurile țăranilor români din Ardeal*, Extras din „Artă și tehnică grafică”, Buletinul Imprimeriilor Statului, Caietul 8, 1939, p. 10-11).

Andrei Man – în vremea căruia începe decăderea xilogravurii populare transilvănene. El a lucrat între anii 1859 și 1883, perioadă din care datează cele 7 stampe ce au rămas de la acest autor. Xilogravurile sale sunt lucrate mai îngrijit la început, apoi sunt tratate foarte neglijent.

Xilogravurile au o deosebită valoare artistică, ele dovedind o capacitate aparte a gravorilor țărani, marcată mai ales printr-un puternic spirit sintetic.

Materiale, tehnici și tehnologii artistice utilizate pentru realizarea xilogravurilor

Procedeul de reproducere a desenului cu ajutorul unui clișeu tăiat în lemn a fost inventat în anul 868 în China. Aici a apărut, deci, xilogravura (gravura în lemn).

În Europa, această tehnică artistică apare abia în prima jumătate a secolului al XIV-lea. Toate locurile de pe placa de lemn care trebuiau să apară albe în reproducerea pe hârtie se ciopleau cu dalta. Se lăsau numai porțiunile ce trebuiau să dea liniile și petele negre în procesul imprimării, iar restul se scotea. De aceea, gravura în lemn se mai numește „gravură înaltă”. Peste placa de lemn cioplită (matriță) se aplica apoi cerneala, acoperind zonele rămase în relief. Modelul se imprima pe hârtie, rezultând stampa.

UN „CAMELEON” REFRACTAR LA CRITICĂ – SCRITORUL MILITAR NICOLAE TĂUTU (24 noiembrie 1919–13 iunie 1972) (1)

Despre Nicolae Tăutu, cu materialele aflate la dosarele sale – unul în Arhivele Militare (memoriul original) și două, cel puțin, în Arhivele Securității (aici însă doar unul singur cert, adică deconspirat, cel de urmărire operativă, particularizat cu indicativul „Artistul”) –, s-ar putea scrie o carte destul de voluminoasă și incitantă chiar, aceasta fără a mai pune la socoteală eventualele inserții din consistenta sa operă literară. În ce ne privește, am ales să punctăm câteva idei, insistând doar pe cotloanele mai puțin luminate, ca să zicem așa, din biografia acestuia, una dacă nu fascinantă, ca a oricărui creator, fie el și militar, în orice caz reprezentativă pentru destul de dramaticul deceniu cinci al secolului abia trecut, când România, intrată, în condițiile de acum cunoscute, într-un război devastator din care avea să iasă destul de șifonată, învinsă și ocupată până prin 1960, dacă nu chiar mai mult, a fost obligată să-și schimbe, odată cu orientarea ideologică, întreaga zestre spirituală, cu tot cu artizanii și pionii ei. Dar cum sintagma „la vremuri noi, oameni noi” este pe cât de lesne de formulat, pe atât de dificil de aplicat pe teren într-un timp relativ scurt, pe când varianta „la vremuri noi, tot noi” pare anume făcută pentru o lume din ce în ce mai grăbită, cum era și România acelor ani, nu mai spunem de cea de după 1989, nu trebuie să mai mire pe nimeni că, dacă pe de o parte, scriitori și ziariști precum Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Vasile Voiculescu ș.a.m.d. erau vânați cu frenetică turbare proletară, alții, pe de altă parte, care

nu s-au jenat să facă pactul cu diavolul, precum Mihail Sadoveanu, Gala Galaction și, mai ales, aceia care, din motive să le spunem delicate, chiar aveau motive întemeiate să iasă la rampa revendicărilor postbelice, precum medicul și, totodată, scriitorul militar Sașa Pană, nu mai spunem de sperjuria de teapa lui Laurențiu Fulga veniți cu „celebra” divizie de „voluntari” – ca să numim aici și doi militari de carieră! –, au fost tratați cu întreg respectul cuvenit unor valori autentice, căftăniți și cocoțați în fotolii comode, puși în lumina reflectoarelor și „uitați” acolo până la loc comanda, ca nu cumva generațiile ce vor veni să fie nevoite să caute și să găsească alte modele întru devenirea lor profesională, spiritual-ideologică și tot așa.

A fost o mare nebuloasă atunci, una destul de controlată însă, când, se cunoaște bine azi, în goana sa după cadre de nădejde, partidul de inspirație moscovită nu s-a jenat să deschidă larg porțile elementelor altminteri destul de compromise, precum și cele din fosta Legiune a Arhanghelului Mihail (câte nu apucaseră să ia calea exilului), tactica fiind însă una mai mult decât eficace dacă avem în vedere că, după ce s-a văzut cu hățurile în mână, comuniștii s-au debarasat de ei ca de ciumați, cu tam-tamul de rigoare unde a fost cazul, nu puțini sfârșind-o urât de tot, după gratii, deși alții, nu puțini nici aceștia, după o nouă și dură lecție de exersare a metodelor de sluj la dispoziția proletariatului biruitor, și-au reinnoit fără remușcări angajamentele de credință, reușind o carieră onorabilă la suprafață, uneori sclipitoare – vorbim de lumea literară, totodată și militară –, ba chiar o viață în familie și societate fără griji de

* Fragment din studiul *Contribuții la o istorie a literaturii militare*, în pregătire la Editura Bibliotheca.

niciun fel și mai ales materiale, exceptând, poate, la unii dintre ei, anume procese de conștiință, în orice caz însă s-au descurcat bine devreme ce au sfârșit în patul lor, înconjurați de cei dragi, cu satisfacția că, în ciuda sacrificiilor (pentru unii, după cum vom vedea, chiar a fost vorba și despre așa ceva), au lăsat o operă apreciabilă și apreciată. Că pentru asta a fost nevoie de acceptarea unor compromisuri mai mult sau mai puțin evitabile, de încălcarea unor principii, de trădări și lovituri de copită, mai puțin va conta la ora bilanțului. Istoria însă de aceea este istorie, ca să rețină și, când i se permite, să devoaleze. Și dacă, la rândul nostru, oameni fiind, profitând de situație, mai și formulăm câte o judecată pe ici, pe colo, răsfațul este oricum prea mic, vrem să credem, comparativ cu efortul efectiv gratuit, din perspectivă materială (în lumea capitalistă, numai visătorii și fraierii își mai permit așa ceva!), de a evoca un înaintaș într-ale meseriei, pe de o parte, și, pe de altă parte, cu satisfacția dată de scormonitul, cu mijloacele la îndemână, modeste și rudimentare de multe ori, trebuie să o recunoaștem, în încercarea de a scoate la iveală câte un ciob de amforă (sau de oglindă?) altminteri sortit uitării care, odată adus la suprafață, să iradieze într-un fel mai aparte, proporțional și cu puterea de percepție a celui interesat, determinându-ne să privim și să ne privim cu alți ochi, poate prin cu totul altă prismă, reevaluând o stare de fapt care, odată înțeleasă, ne va călăuzi pe drumul ales cu pașii siguri ai cunoscătorului.

Prin urmare, de astă dată, a venit rândul poetului militar Nicolae Tăutu să intre în malaxorul biografului pornit să redescopere cărările ca și uitate, în parte, ale devenirii sale întru literatură. Autentic supraviețuitor de pe cuirasatul „vechii armate”, cea regală, afirmat plenar pe barcazul înroșit (de sânge) al comuniștilor, dar care, având în vedere circumstanțele parcurse cândva, putea să o sfârșească lipsit de orice glorie, ca mulți dintre camarazii săi din Promoția 1942 infanterie, Nicolae Tăutu (prenumele în acte era Neculai-Mina), specializat, vreme de doi ani, până în 1954, ca activist de partid la Universitatea serală de marxism-leninism de pe lângă Comitetul orășenesc PCR București, rămâne încă un autor demn de studiat, și încă din perspectivă multiplă, iar amănuntul că este din ce în ce mai puțin amintit de critică și mai deloc republicat în ultimul sfert de veac, ba chiar mai mult, nu trebuie să ne mire și nici să ne deruteze, în fond și la urma urmei nefiind nici primul, și nici ultimul dintre scriitorii români care pierde teren în mod artificial în „competiția” cu mult mai modeștii

autori promovați insistent de către editurile noastre cu ceva ștaif pentru simplul fapt nu că sunt mai valabili, ci, pur și simplu, fiindcă având un nume străin, par (culmea e că și sunt!) vandabili.

Născut la Cislău (24 noiembrie 1919), Regiunea Ploiești, în vara anului 1963, fiu de ofițer superior (pe tată îl chema Dumitru, iar pe mamă Virginia, născută Corbu, laborantă, decedată în 1946, la 14 ani după soțul ei), Neculai-Mina Tăutu trebuie să fi avut o copilărie calată pe tiparele oricărei odrasle de militar de carieră, mutat fiind, odată cu capul familiei, dintr-o garnizoană în alta. Conform Dosarului de verificare nr. 7699 aprobat de Direcția a V-a a Ministerului Afacerilor Interne, preluat mai apoi, cu nr. 83773/5.03.1964, la fondul operativ, azi în Arhiva CNSAS (cu nr. I 483161), pe a cărui copertă figurează pseudonimul „Artistul” (probabil că numele său conspirativ), deși între timp ajunsese colonel (din decembrie 1961), încă mai era bănuțat că, înainte de război, făcuse parte din Frățiile de Cruce, amănunt care, la orice oră, îl putea face destul de vulnerabil. Era pe atunci, în perioada ultimelor verificări făcute discret, de Securitate, corespondent special la ziarul „Apărarea patriei” și locuia în București, sectorul 1, pe strada Dionisie Lupu nr. 74. Ca fapt divers, în Dosarul „Artistul” întocmit la Securitate, în dreptul rubricii profesiei sale, este completat simplu și clar – „scriitor și poet”, iar la apartenența politică – „exclus din PRM”, restul detaliilor adunate acolo datorându-se, evident, conștiinciozității surselor (delatorilor), totul pornind, de fapt, de la exploatarea unei informații referitoare la faptul că poetul, acum pe val, tot mai apreciat de lumea literară, premiat de partid și de armată, era în realitate un impostor, „prieteni” săi cunoscând foarte bine că, pe când fusese elev la Liceul „Aron Pumnul” din Cernăuți (1938–1940), făcuse parte din organizația legionară de tineret Frățiile de Cruce, în cadrul căreia se ocupa cu „compunerea diverselor cântece cu caracter legionar, ce erau cântate de ceilalți legionari din Frățiile de Cruce”, că a luat parte la unele marșuri organizate de către legionari și, mai mult, că ar fi făcut parte dintr-un „grup terorist al organizației legionare FdC” care funcționa chiar în liceu, care organizație „a pus la cale un atentat la adresa procurorului orașului Cernăuți, colonelul Gh. Cristescu”. Aceeași sursă semnala „manifestările dușmănoase la adresa regimului democrat popular din țara noastră”, astfel că, practic, Tăutu se încadra la infrațiunea de „agitație contrarevoluționară împotriva regimului democrat popular din RPR” (filele 2–4 din Dosarul I 483161/ACNSAS). Pe baza

acestor „spovedanii”, verificarea lui Tăutu începea la 10 iulie 1963 și se va încheia la 10 ianuarie 1964, asta pe de o parte, și trebuie să o spunem din capul locului că poetul va scăpa basma curată din două motive, unul explicit și cel de-al doilea implicit, adică, în primul rând, că informația cum că făcuse parte cu acte în regulă din organizația legionară nu se confirma, dar, pe de altă parte, fiindcă la ora respectivă, când se dispunea verificarea sa, Tăutu avea deja state vechi de colaborare cu „serviciile”, după cum se va vedea. De altminteri, încă din 19 martie 1963, pe baza faptului că, în urma inventarierii arhivei fostului Serviciu Secret de Informații, probabil, se constata că Tăutu apărea în Dosarul SSI nr. 17291/1/573, Direcția S3 declanșase deja avalanșa verificărilor sale la cartotecă (în limbajul de azi, în baza de date a Securității), în vederea cunoașterii, eventual a recrutării lui ca informator, ceea ce iarși, după cum se înțelege, în legătură cu acest ultim aspect nu mai era cazul. Interesant este că, în contextul expus, luând-o pe urma poetului, agenții Securității se vor lovi, inevitabil, și de opera poetului de dinainte de intrarea acestuia, cu arme și bagaje, în siajul regimului comunist, la acea dată, 1963 adică, operă pusă la index, în cea mai mare parte distrusă, câte o colecție, doar, și aceea incompletă, din publicațiile la care colaborase în anii fragedei tinereți, mai păstrându-se în arhivele și bibliotecile bine secretizate ale Academiei Republicii Populare Române (Academia Română de azi), eventual, sau ale nou înființatei Securități, acestea din urmă îmbogățite cu fiecare percheziție în parte. Se vor prinde astfel la dosarul său de verificare file întregi cu analize literare, stilistice și nu numai, dar mai ales citate din poemele sale de inspirație patriotică și naționalistă altminteri pierdute sau uitate pentru totdeauna, în orice caz însă în discrepanță flagrantă cu osanalele pe care le ridica, încă, la acea oră, deci în 1963, partidului comunist. Până una-alta însă, înainte de a reproduce aici, într-o defilare fugară, câte ceva din „probele” reținute în respectivul dosar, profitând de faptul că în biblioteca Academiei Române încă se mai păstrează câte un exemplar dintre primele plachete de versuri ale lui Neculai Tăutu, cum semna inițial, în anii când urma liceul la Cernăuți, să vedem cu ochii noștri cam în ce ape se scâldea el atunci, în frazezii ani ai căutărilor, totuși... Iar punctul de plecare nu poate fi altul decât placheta *Tăceri pentru apă vie*, apărută la Cernăuți, în 1940, 42 de pagini, cu 24 de poezii, începând cu *Preludiu* și terminând cu *Epilog de toamnă*, pe penultima pagină oferind un anunț din care reiese că autorul mai are în pregătire

Iureș străjeresc, adică o carte cu poeme dedicate lui Teofil Sidorovici, comandantul Străzii Țării, și încă una tot de poeme – *Septentrion* –, dar și o alta, de nuvele, intitulată *Clasa 8 A*. Atrage atenția însă din primul moment că prefațatorul „tăcerilor” este scriitorul, eseistul și traducătorul Mircea Streinul (1910–1945), iar autorul celor patru gravuri este Rudd Rybiczka (1911–1998), supranumit „ilustratorul iconarilor”, ambii deja recunoscuți la acea oră ca personalități ale lumii culturale bucovinene. Streinul, mai ales, va rămâne în istoria literară drept unul dintre fondatorii și lider al Grupării „Iconar” (1931), biografia lui fiind una nu mai puțin demnă de revăzut.

Bucovinean de origine, licențiat în teologie (1932), redactor la oficiul legionar „Buna-Vestire” ș.a., personalitate marcantă a vremii sale pe plan regional, Mircea Streinul merită amintit fie și pentru simplul fapt că ne-a lăsat romanul *Fravalia diavolului* (București, 1942), o cronică a dramei trăite sub ocupație și pe timpul refugiului și din care, la un moment dat, prin gura unui personaj (pe la p. 677), în capitolul dedicat ocupării Cernăuților, răzbate mesajul veșniciei românești pe aceste plaiuri: „Chiar dacă pământul acesta, spuse Filo, ar rămâne și-o mie de ani sub ciubota rusească, și rușii tot n-ar fi în stare să nimicească sufletul săteanului român. Țăranii noștri vor fi veșnic ai noștri. Ei nu-și vor lepăda, niciodată, sufletul românesc. Nici filosofii, nici cărțile, nici domnăritul nu constituie permanența românească. Permanența românească o constituie acest țăran, acest țăran cu fluierul său. În sângele lui, dânsul poartă geniile viitoare. El poate da viață unor poeți, unor noi gânditori. Dar dintr-un gânditor nu vei reuși niciodată să faci un țăran... Iată, noi credem c-am și devenit fii ai pământului. Însă, dacă am fi devenit cu adevărat, rămâneam aici, ca să ne apărăm, chiar cu prețul vieții, țarina și icoanele. Bolșevicii nu vor putea nimici prezența românească de aici, după cum n-au putut-o nimici nici în Transnistria. Și asta o vom datora țăranului nostru, pe care ar trebui să-l iubim până la jertfă.” Cu astfel de „argumente” în care, între altele, făcuse referiri la practicile organelor represive sovietice și, îndeosebi, la „grăjdarul Stalin”, la târfele și alogenii care s-au îmbulzit să-i întâmpine cu flori pe soldații ruși, nu este de mirare că M. Streinul a dispărut „în condiții misterioase” la scurtă vreme după noua invazie bolșevică, la 17 aprilie 1945, pe când abia împlinise 35 de ani. Și nu e de mirare nici că tânărul Tăutu, într-un astfel de anturaj, fie el și de orientare... literară, fusese luat în colimatorul „serviciilor”.

Nicolae Scurtu

O EPISTOLĂ NECUNOSCUTĂ A LUI ANTONIE PLĂMĂDEALĂ

Bibliografia prelatului, romancierului, jurnalistului și cărturarului Antonie Plămădeală (1926-2005) înregistrează și un impresionant număr de epistole trimise familiei, rudelor, prietenilor și unor confrați, pe care i-a prețuit și i-a receptat cu obiectivitate.

Revelatoare sunt epistolele trimise lui Ștefan Ciobanu, Dumitru Stăniloiaie, Teodor Vărgolici, Constantin Ciopraga, Al. Piru, Virgil Căndea, Gheorghe Cunescu, Mihai Cimpoi, Petre Pascu, Mircea Păcurariu, Boris Cazacu și multor altora.

Epistola, recent descoperită, este trimisă istoricului și criticului literar Fănuș Băileșteanu (1947–2008), intelectual distins, cunoscător temeinic al operei literare și culturale a marelui prelat al ortodoxiei românești.

Ea se constituie într-un răspuns decent și elegant la una din scrisorile trimise de

exegetul lui Mihail Sadoveanu, oferind, în același timp, informații privitoare la un eseu ~ *Credința noastră cea de toate zilele*, pe care l-am căutat în paginile revistei *Telegraful român* și pe care nu l-am găsit până acum.

Interesantă ar fi opinia lui Fănuș Băileșteanu despre *credința noastră* în aceste momente zbuciumate prin care trecem și în care nu există nici un reper moral demn de luat în seamă.

Lecturile mai vechi și mai recente ale eseistului Fănuș Băileșteanu, care pregătea, în acel timp, un doctorat în litere cu biografia și opera lui Constantin V. Gheorghiu, ar fi putut sugera noi și imprevizibile punți de comunicare cu divinitatea, cu forța benefică a operelor sacre și, desigur, cu absolutul.

Am credința că acest eseu se va găsi, se va publica și că va deschide o altă perspectivă asupra acestui *miracol*.

*

Dr. Antonie Plămădeală
Arhiepiscop al Sibiului
și
Mitropolit al Transilvaniei

[Cluj-Napoca], 9 februarie 1993

Cabinet
Str[ada] Mitropoliei, nr. 24
2400 – Sibiu – România

Iubite d[omnule] Fănuș Băileșteanu,

Uneori răspund târziu la scrisori, dar întotdeauna răspund, chiar dacă le-a trecut vremea. Se întâmplă adesea să amân și apoi hârtiile se îngrămădesc și când le reiau constat că sunt în vinovății de neuitat.

Iată am găsit și scrisoarea d[umnea]v[oastră] din 5 mai 1992 nerăspunsă. Scria pe ea: *Dat articolul ~ Credința noastră cea de toate zilele*, părintelui Mircea Păcurariu¹, decanul Facultății de Teologie. Nu mai știu de ce i l-am dat. Poate îi ținea locul la *Telegraful român*² redactorului D. Abrudan³. Și drept să vă spun nu mai știu ce s-a întâmplat cu el.

Acum vă scriu, de fapt, din Cluj, unde mi-am luat după mine un geamantan de hârtii, și aici n-am cum să controlez ce s-a întâmplat.

Și vă răspund, totuși, pentru ca nu cumva scrisoarea d[umnea]v[oastră] să reintre într-un pachet de „nerezolvate” care să mai aștepte încă mult să am timpul de revenire asupra lui.

Deci, iată, o simplă confirmare, dar odată cu ea și toată stima și considerația și amintirea întâlnirilor de la Galați și de la Academie.

Tot gândul cel bun,

Dr. Antonie Plămădeală
Mitropolitul Ardealului

[Domnului Fănuș Băileșteanu, Academia Română, Calea Victoriei, nr. 125, București].

NOTE

Originalul acestei epistole, inedite, se află în biblioteca doamnei Hermina Băileșteanu, căreia îi mulțumim, public, pentru amabilitatea de a fi acceptat publicarea acestui prețios document literar.

1. Mircea Păcurariu (n. 1932), profesor de teologie, istoric și membru al Academiei Române.
2. *Telegraful român*, revista Mitropoliei Ardealului. Apare la Sibiu (1990–2014).
3. Dumitru Abrudan (n. 1938), profesor de teologie. Redactor al revistei *Telegraful român*.

D. IONESCU-MOREL LA CHIȘINĂU

*

Un scriitor care ar necesita o riguroasă cercetare biografică și, evident, bibliografică este și Dumitru Ionescu-Morel (n. 7 octombrie 1885, în București) care, timp de câteva decenii, a fost o prezență activă în viața literară cu proză, teatru, publicistică și câteva remarcabile traduceri din literatura europeană.

Cărțile sale au fost receptate, cu obiectivitate, de Mihail Dragomirescu, G. Ibrăileanu, Perpessicius, Al. Bădăuță, Tudor Teodorescu-Braniște, Petru Manoliu, Nicolae Carandino și alții.

Intervenția de față mi-a fost sugerată de o informație nouă privind reprezentarea piesei de teatru *Mătușica*¹ pe scena Teatrului Național din Chișinău, în anul 1931.

Documentul de istorie literară este, de fapt, o cartolină ce conține pe verso

câteva emoționante cuvinte privitoare la succesul piesei, iar pe recto se află imaginea *Teatrului Național din Chișinău*.

Epistola este trimisă istoricului și criticului literar Mihail Dragomirescu, personalitate importantă a literaturii române, care a citit și publicat unele poze și articole ale lui Dumitru Ionescu-Morel în revista sa, *Convorbiri critice*.

[Chișinău, 25 noiembrie 1931]

Iubite domnule Dragomirescu,

Comedia *Zgripțuroaica* sub numele de *Mătușica*² s-a jucat, marți, 24 noiembrie aci, în Chișinău, la Teatr[ul] Național, obținând un real succes.

Sunt fericit să vă transmit această veste, ca unul care cunoașteți sufletul acestei piese, și ați apreciat-o, fiind maestrul meu în perfecționarea și susținerea ei.

Să trăiești,
Col[onel] Morel

[Domnului Mihail Dragomirescu, profesor universitar, Strada Nifon, nr. 32, București].

Note

Originalul acestei epistole, necunoscute, se află în biblioteca profesorului Nicolae Scurtu din București.

1. Informația existentă în această epistolă corijează aprecierea lui Constantin Paiu ~ „Mai rezistentă la confruntarea cu publicul s-a dovedit comedia în trei acte *Mătușica* (1932), prezentată în premieră absolută la Teatrul Național din Cluj și preluată în următorul deceniu de mai multe teatre din țară”. [Constantin Paiu ~ *Dumitru Ionescu-Morel, fișă de istorie literară în Dicționarul general al literaturii române*. Volumul 3, E–K. București, Editura Univers Enciclopedic, 2005, p. 635–636].
2. Ioan Massoff ~ *Teatrul românesc. Privire istorică. Volumul 7. 1. Teatrul românesc în perioada 1931–1940. 2. Completare ~ Teatrul Național din Iași între anii 1877–1916*. București, Editura Minerva, 1978, p. 69. (Teatrul Național din Chișinău cu repertoriul: *Un erou* de N. Kirițescu, *Jucării sfărâmate* de Caton Theodorian, *Mătușica* de Ionescu-Morel, *Învierea* de Henry Bataille după Tolstoi și *Răzvan și Vidra* de B.P. Hasdeu).

Salonul literar lunar (ediția a 84-a) al Societății Scriitorilor Târgovișteni

Sâmbătă, 22 februarie a.c., la sediul Societății Scriitorilor Târgovișteni s-a desfășurat al 84-lea salon literar al Societății, o întâlnire densă, în prezența a 36 de scriitori membri ai SST. A fost lansat numărul 1-2(166-167), ianuarie-februarie al revistei „Litere” și au fost înmânate diplome de excelență unor scriitori care nu au fost prezenți la salonul anterior. Președintele SST a punctat câteva acțiuni aflate în proiect, dintre care amintim: publicarea volumului „Târgoviște – personalități culturale și viața literară”, autor Gabriela Madrova, doctor al Universității Karoline din Praga, ediție bilingvă română-cehă, prima carte de acest gen despre Târgoviște semnată de un autor străin; organizarea de către SST în parteneriat cu Primăria Târgoviște a unei tabere de creație-arte vizuale (pictură, sculptură, fotografie artistică) în vara anului 2014; editarea unui album fotografic de prezentare a municipiului Târgoviște (realizat de scriitori ai SST, George Coandă, Mihai Stan, Ion Mărculescu). Consiliul director al SST a luat hotărârea de a înainta un proiect Ministerului Culturii constând în înființarea

și dotarea la Pietroșița a unui muzeu „Mircea Horia Simionescu”. Au fost primiți noi membri în Societatea Scriitorilor Târgovișteni (Zaharia Potârniche, Ioan Adam, Dorin N. Uritescu, Marian Rădulescu). Poetul Florea Turiac și-a prezentat volumul de poeme „Rapsodia naturii”, iar prozatorul Mihai Constantin Alexandru, volumul de memorialistică „Amintiri din Cartierul Latin”. Cele două cărți au fost analizate critic de către George Coandă, Corin Bianu, George Ioan Canache, Emil Stănescu, Sorin Ivașcu, Mihai Stan, Tudor Cristea, Victor Petrescu, George Toma Veseliu, care au relevat maturitatea discursului poetic al lui Florea Turiac, precum și valoarea documentar-istorică a evocării orașului Târgoviște în scrisul lui Mihai Constantin Alexandru. Pentru salonul literar lunar al SST – a 85-a ediția – și-au anunțat prezența scriitori din Buzău: poeții Dumitru Pană, Tudor Cicu, prozatorii Marian Rădulescu, Dumitru Dănăilă, Stan Brebenel. Remarcabil este faptul că aceștia au găsit la Târgoviște cadrul pentru manifestarea lor în domeniul culturii scrise. (*Observator*)

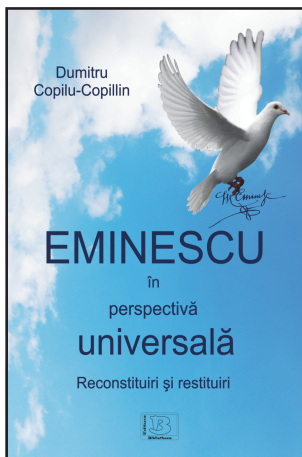
Eminesciana

Joi, 30 ianuarie 2014, ora 14, Casa Corpului Didactic Dâmbovița în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Dâmbovița și Societatea Scriitorilor Târgovișteni a organizat o sesiune de comunicări științifice: „Eminescu – revizor școlar. Sub semnul permanenței lui Eminescu”. Printre invitați s-au numărat și scriitori membri ai SST. Astfel, prof. dr. George Coandă, președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști filiala „Ion Heliade Rădulescu” Dâmbovița, a ținut o prelegere cu tema „Eminescu istoric”, iar prof. Mihai Stan, președintele Societății Scriitorilor Târgovișteni, a prezentat volumul „Effect of indian thought on Mihai Eminescu/Eminecu

și gândirea indiană”, relevând faptul că, în ciuda detractorilor, Eminescu rămâne un poet universal, faptul că o profesoară din India și-a dat doctoratul pe o temă privind poezia lui Eminescu vorbind de la sine. Au conferențiat prof. univ. dr. Nicolae Georgescu, eminescolog, critic și istoric literar; prof. univ. dr. Petre Gheorghe Bârlea, de la Universitatea „Ovidiu” din Constanța. A fost lansată revista „Litere”, un număr cu numeroase pagini dedicate lui Mihai Eminescu. Evenimentul a avut loc la sediul Casei Corpului Didactic Dâmbovița, din Calea Domnească, nr. 127, Târgoviște, în prezența numeroasă a unor cadre didactice. (*Observator*)

Un eveniment literar dedicat lui Mihai Eminescu

De Ziua lui Eminescu și a Culturii române, din 15 ianuarie a.c., Librăria „Mihai Eminescu” din București a găzduit lansarea cărții lui **Dumitru Copilu-Copillin** (membru al Societății Scriitorilor Târgovișteni), **„Eminescu în perspectivă universală”** (Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2013). Dintre cele 14 lucrări personale, selectate din tot ce a publicat autorul despre Eminescu în perioada 1967-2012, ultima „**Dimensiunea și valoarea universală a moștenirii culturale lui Mihai Eminescu**”, reprezintă sinteza unei viitoare cărți, care acum se definește pentru tipar. Culegerea de lucrări despre Eminescu – văzut în perspectiva evoluției procesului de cunoaștere, recunoaștere și consacrare ca valoare națională de dimensiune universală – a fost publicată de Editura „Bibliotheca” în vederea prezentării ei la Congresul Internațional al Eminescologilor de la Chișinău din septembrie trecut.. Ceea ce au remarcat participanții, prezenți și la lansarea cărții, în cadrul

acțiunilor prevăzute în program, a fost **noutatea argumentelor privind demonstrația valorii operei eminesciene**, cu aplecare specială asupra evaluării - în raport cu originalul românesc – a **traducerii și ecoului acesteia în peste 80 de limbi din peste 250 de țări**. A fost evocată, de asemenea, **posibilitatea demonstrației cu instrumente moderne de măsurare a valorii universale a moștenirii culturale eminesciene** (grila criteriilor universalității, metode cantitative-matematice de evaluare a calității traducerilor prin aproximare, „mai aproape” sau „mai departe” de originalul românesc, precum și numărul de peste 1000 de lucrări, semnate de autori români și străini, care au promovat ideea de universalitate a lui Eminescu în ultimii 135 de ani. Aceste concluzii, acceptate ca expresie a propriilor opinii, autorul le-a comunicat în cuvântul acestuia cu prilejul lansării cărții sale la Librăria „Mihai Eminescu” din București.

În final, autorul a oferit autografe celor prezenți. (*Observator*)

Lansare de carte

Joi, 27 februarie, la ora 11, a avut loc în sala de festivități a Bibliotecii Județene „Ion Heliade Rădulescu”, Târgoviște, un eveniment cultural deosebit – lansarea a două cărți de poezie aparținând lui George Geacăr și lui Claudiu Komartin, doi poeți din generații diferite. Târgovișteanul George Geacăr, autor al volumului „**ZOOM. Gaura de vierme**”, apărut în 2013 la Editura Casa de Pariuri Literare, este un optzecist întârziat, în vreme ce Claudiu Komartin, care a tipărit anul trecut, la Casa de Editură Max Blecher, volumul „**Cobalt**”, este un tânăr poet și traducător bucureștean, afirmat în ultimul deceniu.

Gazda manifestării, directoarea Bibliotecii Județene, Agnes Erich, i-a prezentat succint, în fața unei săli pline, pe cei doi poeți și

pe invitații acestora. A fost de față, din partea Consiliului Județean, domnul Ivan Vasile Ivanoff, care a rostit câteva cuvinte. În continuare, după ce a vorbit despre propriul volum, arătând că este o antologie sui-generis, în sensul că preia, alături de un ciclu inedit, mai multe texte din primele sale două volume, George Geacăr a fost prezentat de criticul Tudor Cristea, care a subliniat valoarea, dar și unitatea stilistică a poeziei acestuia. La rândul lui, Claudiu Komartin s-a prezentat singur, dar nu înainte de a rosti și el câteva cuvinte despre volumul lui George Geacăr, din care a și citit un poem ales pe moment. După ce și-a evidențiat activitatea literară și a arătat că volumul „**Cobalt**” le este dedicat colegilor săi de generație dispăruți prematur – târgovișteanul Constantin Virgil Bănescu (1982-2009) și George Vasilevici (1978-2010) –, Claudiu Komartin a citit mai multe poeme, gustate în chip deosebit de cei din sală. Printre participanți s-au numărat mai mulți scriitori ai locului, majoritatea membri ai Societății Scriitorilor Târgovișteni. Dintre aceștia, au rostit câteva opinii despre autorul târgoviștean Ioan Vișan și Emil Stănescu.

La finalul acestei manifestări de excepție, cei doi autori au acordat autografe. (*Observator*)

FOTOGRAFIA DE STRADĂ

În arta fotografică, la fel ca în oricare altă artă, există teme, genuri, subiecte și stiluri deja definite clar de-a lungul timpului.

Fotografia de stradă este un gen abordat în special după apariția aparatelor de fotografiat de mici dimensiuni, ușor portabile, în special cele pe film Leika. Dacă la început strada era un subiect abordat preponderent de reporteri, cu timpul s-a dovedit a fi, din punct de vedere al imaginii, un fenomen mult mai complex, foarte uman și puternic emoțional. Nume mari ale fotografiei, precum Henri Cartier-Bresson, Robert Frank, Diane Arbus, Frank Doisneau și alții, au devenit cunoscuți prin acest gen de fotografie. Menționez că, în momentul de față, în țara noastră există un puternic curent de artiști fotografi interesați de imaginea străzii; aș numi exemplul efervescentului grup constituit ca un adevărat fenomen sub denumirea de „Bucureștiul meu drag”.

Dar ce este strada? După părerea mea, strada este, în primul rând, un fenomen social. Strada este mai mult decât un spațiu urbanistic și arhitectural, este o zonă cu oameni, motiv pentru care un confrate definea fotografia de stradă ca „oameni care fotografiază oameni”. Un spațiu care își modifică permanent aspectul și în secunda următoare el nu mai arată la fel.

Cineva spunea că, întrucât subiectele, oamenii de pe stradă îți sunt la îndemână fără ca tu să fi făcut vreun demers, fotografia de stradă este foarte ușoară și simplu de făcut. Dar cine a abordat-o, știe că nu este așa. Îți trebuie un ochi bun, rapid, capabil să selecteze ce este mai expresiv, îți trebuie o anume știință a abordării având în vedere că, de cele mai multe ori, subiectele umane se feresc de obiectivul fotografic, ori pozează în atitudini artificiale. Fotografia de stradă are regulile ei care se învață după îndelung exercițiu și, în plus, are și unele riscuri, începând de la agresivitatea fotografiatilor, până la anume restricții și interdicții legislative în vigoare, prevăzute pentru obiectivele speciale, militare sau de altă natură, dar și pentru

proprietatea privată. În acest sens, aș putea aminti faptul că nu în toate țările lumii este permisă fotografierea pe stradă, ceea ce, pentru cei care nu știu sau nu țin cont, se poate finaliza cu amenzi dure, cu confiscarea sau distrugerea aparatului și chiar cu consecințe mai grave.

Din punct de vedere deontologic, există păreri împărțite în ceea ce privește, de exemplu, abordarea unor subiecte urâte ale vieții, ale mizeriei, promiscuității și sărăciei, cazuri în care subiecții fotografiați ar putea fi umiliți ori lezați în demnitatea lor umană. În ceea ce mă privește, mă feresc de asemenea situații, chiar dacă se motivează cu afirmația că recunoașterea mizeriei ajută la eradicarea ei.

O altă idee care se dezbate cu privire la fotografia de stradă, este dacă aceasta poate fi „manipulată”, prelucrată, cum s-ar zice. Cei mai mulți spun că imaginea trebuie lăsată așa cum a fost surprinsă, realistă, nu i se poate adăuga și nu se poate înlătura nimic. Sunt de acord cu această părere atâta timp cât sunt la mijloc interese de ordin jurnalistic. Dar nimeni nu mă poate opri să cred că se poate face și în alt fel, adică să împingi imaginea spre eseu sau chiar să o transformi într-un eseu, eventual până la vecinătate cu visarea. Ori chiar să realizezi o fotografie de stradă până la pragul suprarealismului sau al abstracționismului. Geniul creator nu poate și nu trebuie să fie limitat la posibilitățile tehnice ale aparatului, oricât ar fi acesta de performant. Nu e greșit dacă acceptăm ideea de autenticitate a subiectului, dar și pe cea de personalitate a artistului, fără ca acestea două să se bată cap în cap.

Calitatea esențială a unei fotografii de stradă, la fel ca și aceea a unei fotografii din alt gen cu intenții artistice, este aceea de a fi emoțională, de a crea emoții.

Am găsit scris undeva: „Fotografia de stradă nu se referă doar la a ieși și a face poze unor necunoscuți. Trebuie să ieși din viața ta pentru a te transforma într-un voyeur. Privirile în viețile necunoscuților nu sunt un lucru ușor de realizat, detașarea de propriile tale trăiri fiind foarte importantă”.

Foto: Ion Mărculescu

Eonul Carpaților (1)

Stau câteodată, drăgăliță Doamne, și mă tot întreb cum s-ar putea defini fenomenul ăsta pseudocultural care simt că mă copleșește pe trezie și-n somn... Și gândul mă duce, iată, cu vreo șase decenii în urmă, când, copil, aflu despre „folclorul nou”, împănate de „Ilenețe tractoriste” și „Ionei brigadieri”, care se iubeau muncind și ascultau susurul naturii odată cu freamătul „timpurilor noi”. * Dar, vorba târgovișteanului poet, au trecut vremile-acelea, și ajunserăm în alt veac și în alt mileniu, cu internet, site-uri literare și facebook, cu bloguri și forumuri pe care tot românul, care nu s-a născut doar poet, ci și prozator, eseist, comentator, opinioman, jurnalist și *efetera*, scrie cum vrea și cum poate, mai cu greșeli de gramatică, de ortografie, de logică și de limbaj, mai bine sau mai rău, dar scrie, scrie și iar scrie! Și anunță cărți și postează reviste și le comunică adresa de pe site-uri și le expediază prin e-mail, în format pdf. * Așa primesc și eu publicații de care n-am auzit și despre care, adesea, nu știu dacă apar doar în format electronic sau și pe hârtie! * Toată lumea scrie și toată lumea scoate ziare și reviste, până și la Găești apar două publicații, una îl laudă pe primar, iar alta-l înjură la greu! * Și uite că-mi veni-n gând ideea (cum ziceau activiștii pe vremuri!): avem în față nu un folclor nou, ci unul foarte nou! Internautic! Paralel cu cel veritabil, precum, ieri, Festivalul „Cântarea României” cu adevărata cultură. * Acum, revenind(u-mi), să mă opresc la una dintre revistele astea pe care le primesc prin e-mail. * Până spre a doua jumătate a anului trecut, mi se expedia ritmic mensuala „Constelații diamantine”, așezată sub egida unei Ligi a Scriitorilor Români. Făcând imprudența de a o lua în târbacă, primii (prin e-mail, cum altfel!?) niște grozave, repetate și, până la urmă, redundante înjurături de la un bătrânel nedus la biserică de peste ocean, autodeclarat cel mai mare poet de limbă română, care onorase cu versurile sale nemuritoare (ce mie mi se păuseră, probabil, anoste) respectiva „Constelație”. În plus, de câteva luni nu mai primesc revista și, sincer să fiu, sper că nu fiindcă s-a supărat, ci pentru că a răposat! * De răposat o fi răposat ea, dar se pare că a fost clonată, sub titlul blagian „Sfera Eonică” și sub egida aceleiași „Ligi”, dar amintind mai curând de „Răcnetul Carpaților” („revistă de cultură universală”, cum altfel?!). * Am în față, pe ecranul calculatorului, nr. pe decembrie 2013 (anul II, nr. VII). * Acum, până și școlarul din ultima bancă știe că umorul rezultă dintr-un contrast. Bunăoară, ticăitul Trahanache este membru al atâtor comitete și comiții, încât nici nu le ține minte, astfel că e nevoie să-i înmâneze lui Dandanache (mai uituc decât el!) cartea sa de vizită, pe care sunt trecute-n detaliu. * Încornorat, confuz, clopoșind aiurea, dar plin de importanță și copleșit de demnități al căror număr nici nu-l mai știe!... Cum să nu răzi?! * Ei bine, chiar cum depășești pagina de titlu, revista „Sfera eonică” amintește de cartea de vizită a bătrânului soț al Zoei, prin enormul umor rezultat tot din contrastul dintre morgă și derizoriu. Eventualul meu cititor pierde mult din pricină că nu pot cita integral cele două pagini care ne pun în față membrii fondatori și colectivul de redacție! * Dar sper să se descurce cu internetul și să se distreze din plin. Eu voi spicui, doar, câte ceva. * Membrii fondatori, în număr de doi, ocupă, cu poze și cu indicarea tuturor comitetelor, care pur și simplu-i strivesc prin importanță și număr, cea de-a doua pagină. Este vorba despre: N.N.Negulescu – inițiator, prim fondator și ex-director al revistei „Constelații diamantine” (iată!!!); inițiator, prim fondator și actual director/redactor-șef al revistei „Regatul Cuvântului”; membru al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe; director/Redactor-Șef al revistei „Sfera Eonică” și despre Al. Florin Țene, membru al Academiei Româno-Americane de Arte și Științe și Președinte al Ligii Scriitorilor Români. * Mai departe, întreaga pagină a treia este ocupată de Colectivul de redacție, cu: Membri de onoare (12); Director (cel deja amintit); Redactori-șefi (3); Secretari (2); Redactori principali (5); Redactori (7); Redactori asociați (8). În total, 34, cu titluri, apartenență, comitete, comiții. Ceea ce te face să cazi pe spate! * Însă adevăratul comic rezultă din discrepanța, sesizabilă la nivelul întregului, dintre morga acestei cărți de vizită colective și (non)valoarea mai tuturor materialelor înțesând cele 52 de pagini. * Dar pentru asta...aveți puținică răbdare!...(T.C.)

Revista se distribuie: • în București, la librăria **Muzeul Literaturii Române** • în Târgoviște, la librăria **Gaudeamus** și prin Primăria Municipiului Târgoviște. Abonamentele se fac prin poșta la redacția Târgoviște și la librăria **Gaudeamus** a Editurii **Bibliotheca**.

Redacția Târgoviște – Editura Bibliotheca, str. Nicolae Radian, bl. KB2/3, 130062, tel/fax 0245212241; mobil 0761136921; e-mail: biblioth@gmail.com; www.bibliotheca.ro

Redacția Găești – str. 13 Decembrie, bl. 30/C/6, 135200, Dâmbovița, telefon 0245713234, 0722686856, e-mail: cristeador@yahoo.com

Redacția Chișinău – str. 31 August 1989, nr. 89, tel. 0037322234313; 0037369 129478, e-mail: filip.iulian@gmail.com

Revistă editată de SC Bibliotheca SRL

biblioth@gmail.com • www.bibliotheca.ro

Tiparul la Biblioprint Târgoviște

7,00 RON

